

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagstiftning om utbildning

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att utbildningslagstiftningen revideras. Det föreslås att den nuvarande omfattande och splittrade lagstiftningen som baserar sig på läroanstaltsformer ersätts med en snävare och mera koncentrerad lagstiftning som baserar sig på utbildningens mål och innehåll, utbildningsnivåerna och utbildningsformerna samt studerandenas rättigheter och skyldigheter. Utbildningsanordnarnas befogenhet att besluta om sättet att ordna utbildningen skall utökas väsentligt.

Propositionen innehåller förslag till lag om grundläggande utbildning, gymnasielag, lag om yrkesutbildning, lag om yrkesinriktad vuxenutbildning, lag om fritt bildningsarbete, lag om grundläggande konstundervisning, lag om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata samt lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Med undantag av den utbildning som ordnas vid universiteten och högskolorna samt yrkeshögskolorna gäller de föreslagna lagarna all utbildning som lyder under undervisningsministeriet, från förskoleundervisningen inom den grundläggande utbildningen till vuxenutbildningen. De åtta föreslagna lagarna skall ersätta de nu gällande 26 lagar som gäller den nämnda utbildningen.

Det föreslås att den institutionella regleringen enligt läroanstaltsformer och läroanstaltsgrupper avskaffas i lagstiftningen, med vissa undantag som hänför sig till det fria bildningsarbetet. De föreslagna lagarna skall gälla på samma sätt för såväl den utbildning som ordnas av staten, kommunerna och samkommunerna som för den utbildning som ordnas av privata sammanslutningar eller stiftelser. Tillämpningsområdet för varje lag omfattar all utbildning som avses i lagen i fråga, oberoende av studerandenas ålder och sättet att ordna utbildningen eller

platsen där den ordnas. Bestämmelser som gäller förvaltning eller tjänste- och befattningsstrukturer skall inte tas med i utbildningslagarna. Det föreslås att behörighetsvillkoren för rektorer, som är föreståndare för läroanstalterna, och för lärare bestäms genom förordning.

Bestämmelserna om målen för och det viktigaste innehållet i utbildningen skall i stort sett bibehållas vid det nuvarande. Det föreslås att bestämmelserna om studerandenas rättigheter och skyldigheter preciseras. Det föreslås att bestämmelser om utbildningsanordnarens skyldighet att samarbeta med andra som ordnar gymnasieutbildning, yrkesinriktad utbildning och annan utbildning i området samt bestämmelser om studerandenas rätt att räkna sig till godo studier som fullgjorts i ett annat sammanhang tas med i gymnasielagen, lagen om yrkesutbildning och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

På basis av anställningsförhållandets art skall den rättsliga ställningen för rektorerna, lärarna och den övriga undervisningspersonalen bestämmas enligt kommunallagen, lagen om kommunala tjänsteinnehavares anställningstrygghet, statstjänstemannalagen eller lagen om arbetsavtal.

Det föreslås att bestämmelser om utbildningsanordnarens möjlighet att delvis skaffa utbildningstjänster via andra utbildningsanordnare eller även via andra än de sammanslutningar och stiftelser som beviljats tillstånd att ordna utbildning tas in i gymnasielagen, lagen om yrkesutbildning, lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning och lagen om grundläggande konstundervisning. Utbildningsanordnaren skall svara för att de tjänster som skaffats ordnas i enlighet med lagen.

För att säkerställa kvaliteten på och den

riksomfattande enhetligheten i utbildningen föreslås att bestämmelser om utvärdering av uppnåendet av de mål som bestämts och fastställts för utbildningen tas in i lagarna.

I lagen om grundläggande utbildning skall bestämmas om läroplikten och om ordnandet av den avgiftsfria grundläggande utbildning som avses i 13 § regeringsformen. I lagen skall dessutom ingå bestämmelser om tillämpningsområdet och målen för lagen om grundläggande utbildning, kommunen som utbildningsanordnare, andra som ordnar grundläggande utbildning, undervisning, utvärdering, arbetstid samt elevens rättigheter och skyldigheter. Det föreslås att lagens tillämpningsområde utvidgas jämfört med tillämpningsområdet för den gällande grundskolelagen. Lagens tillämpningsområde skall omfatta den undervisning som ordnas i skolorna, vilken i dag hör till social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde. Lagen skall också tillämpas på sådana privata och statliga skolor samt medborgarinstitut och folkhögskolor där det för närvarande ordnas grundläggande utbildning eller motsvarande utbildning med stöd av de speciallagar som nu föreslås bli upphävda. Det föreslås att bestämmelserna om platsen där eleven går i skola och om elevintagningen ändras och att elevernas vårdnadshavare får större möjligheter att välja skola för sitt barn. Det föreslås att den förvaltningsmässiga gränsen mellan grundskolans låg- och högstadium skall avskaffas. När det gäller utbildning för andra än läropliktiga föreslås att utbildningsanordnaren skall besluta om sättet att ordna utbildningen.

I gymnasielagen skall bestämmas om lagens tillämpningsområde och mål, ordnande av utbildning, undervisning, utvärdering och studentexamen samt studerandenas rättigheter och skyldigheter. Lagen skall tillämpas också på sådana statliga och privata läroanstalter samt folkhögskolor som för närvarande ordnar gymnasieutbildning eller motsvarande utbildning med stöd av speciallagar för nämnda läroanstalter vilka nu föreslås bli upphävda. Den som ordnar gymnasieutbildning skall ges friare händer att besluta om den arbetstid som används för undervisning och om sättet att ordna utbildningen.

I lagen om yrkesutbildning skall bestämmas om lagens tillämpningsområde och mål, ordnande av utbildningen, undervisning, utvärdering samt studerandenas rättigheter och skyldigheter. Lagen skall tillämpas på

grundläggande yrkesutbildning för ungdomar och vuxna samt på undervisning i tränings- och rehabiliteringssyfte för handikappade. Lagen skall också tillämpas på läroavtalsutbildning. Utöver yrkesläroanstalterna skall lagen tillämpas på den grundläggande yrkesutbildning som med stöd av speciallagar för närvarande ordnas i yrkesutbildningscenter för vuxna, musikläroanstalter, folkhögskolor, medborgarinstitut, idrottsutbildningscenter och studiecentraler. Också den som ordnar yrkesutbildning skall ges friare händer att besluta om den arbetstid som används för undervisning och om sätten att ordna utbildningen. Det föreslås att indelningen av yrkesläroanstalterna i flera olika läroanstaltsformer avskaffas.

Det föreslås att i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning skall finnas bestämmelser om lagens tillämpningsområde och syfte, ordnande av utbildning och examina, undervisning, utvärdering samt examina som kan avläggas oberoende av hur yrkeskickligheten förvärvats. Lagens tillämpningsområde skall omfatta sådan utbildning för examina som kan avläggas oberoende av hur yrkeskickligheten förvärvats och utbildning som förbereder för dessa examina vilken för närvarande ordnas med stöd av den lag om yrkesexamina som föreslås bli upphävd. I lagen skall utöver yrkesinriktad tilläggsutbildning som förbereder för fristående examina bestämmas om annan yrkesinriktad tilläggsutbildning inklusive tilläggsutbildning som ordnas i form av läroavtalsutbildning.

I lagen om fritt bildningsarbete skall finnas bestämmelser om verksamhetens mål och uppgift, personal, undervisning, utvärdering och finansiering. Fritt bildningsarbete skall kunna ordnas vid medborgarinstitut, folkhögskolor, studiecentraler, idrottsutbildningscenter och sommaruniversitet. En kommun skall dock kunna sammanslå en sådan läroanstalt inom det fria bildningsarbetet för vilken den är huvudman med en annan kommunal läroanstalt. Sommaruniversitetet skall omfattas av den lagstadgade finansieringen.

I lagen om grundläggande konstundervisning skall bestämmas om utbildningens uppgift och mål, ordnande av utbildning, läroplan, undervisning, utvärdering, personalen och statsandelar. Lagens tillämpningsområde skall täcka den undervisning som regleras i den gällande lagen om grundundervisning i konst och annan än yrkesinriktad utbildning

vid musikläroanstalterna.

Det föreslås att det i lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata skall bestämmas om förvaltningsgrunderna för den som ordnar statlig eller privat utbildning. I lagen skall ingå bestämmelser om bl.a. direktion, rektor, instruktion och laglighetsövervakning. Universitetslagen skall tillämpas på förvaltningen av övnings-skolorna i anslutning till universiteten. Förvaltningen av den utbildning som ordnas av kommunerna och samkommunerna skall helt basera sig på kommunallagen.

Enligt förslaget till lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet skall finansieringen av utbildningen huvudsakligen bestämmas enligt gällande grunder på basis av antalet elever och studerande, antalet undervisningstimmar samt andra motsvarande faktorer som beskriver verksamhetens omfattning samt de kalkylerade priser per enhet för dessa som fastställts i förväg för det följande året. Systemet för finansiering skall ändras enligt vad som föranleds av de föreslagna lagar som gäller den verk-

samhet som finansieras. I bestämmelserna om finansiering skall beaktas t.ex. avskaffandet av grundskolans förvaltningsmässiga indelning i ett låg- och högstadium, bestämmelserna om skolhemsundervisning i den föreslagna lagen om grundläggande utbildning samt slopandet av indelningen av den yrkesinriktade utbildningen i olika läroanstaltsformer.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 augusti 1998. När lagarna träder i kraft fortsätter huvudmännen för skolorna och läroanstalterna utan särskilda åtgärder som sådana utbildningsanordnare som avses i de föreslagna lagarna. De förvaltningsorgan och övriga organ som tillsatts med stöd av de gällande lagarna skall fortsätta till mandatperiodens slut. Innehållet i anställningsförhållandena för rektorerna, lärarna och den övriga undervisningspersonalen samt de utbildningsinspektörer som ansvarar för ordnandet av läroavtalsutbildning skall fortsätta att gälla i oförändrad form när lagen träder i kraft.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄN MOTIVERING	7
1. Inledning	7
2. Nuläge	8
2.1. Skolsystemet	8
2.2. Utvecklingen i fråga om systemet för reglering av utbildningen	11
2.3. Lagstiftning och praxis	13
Internationella förpliktelser	13
Regeringsformen	14
Grundskola	14
Gymnasium	16
Yrkesutbildning	17
Fritt bildningsarbete	18
Grundläggande konstundervisning	20
Samarbete mellan läroanstalterna	20
Finansiering	21
2.4. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet	24
Systemet för reglering av utbildningen i vissa andra länder. Allmänt.	24
Sverige	24
Danmark	25
Tyskland	26
Österrike	27
Holland	28
England	29
2.5. Bedömning av nuläget	30
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	31
3.1. Mål och medel	31
3.2. Den nya lagstiftningsstrukturen	33
3.3. De viktigaste funktionella reformerna	35
Allmänt	35
Hur skolan bestäms och möjlighet att välja skola	35
Avskaffande av gränsen mellan hög- och lågstadiet i grundskolan	37
Reform av regleringen av privata skolor som ger grundläggande utbildning ..	38
Överföring av skolhemsundervisningen till undervisningsväsendet	41
Minoritetsspråkens ställning som undervisningsspråk och som modersmål ..	42
Samarbete mellan utbildningsanordnarna	43
Regleringen av studerandenas arbetstid slopas utom när det gäller utbildning	
av barn i läropliktsåldern	44
Möjlighet att skaffa utbildningstjänster via andra än de sammanslutningar	
och stiftelser som beviljats tillstånd att ordna utbildning	45
Reform av reglering som gäller lärarna	46
Utvärdering av utbildningen och säkerställande av kvaliteten	48
4. Propositionens verkningar	50
4.1. Ekonomiska verkningar	50
4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal	52

5. Beredningen av propositionen	53
6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	53
DETALJMOTIVERING	54
1. Lagförslagen	54
1.1. Lag om grundläggande utbildning	54
1 kap. Tillämpningsområde	54
2 kap. Kommunen som utbildningsanordnare	56
3 kap. Andra utbildningsanordnare	58
4 kap. Undervisning	61
5 kap. Utvärdering	65
6 kap. Arbetstid	66
7 kap. Läroplikt samt elevens rättigheter och skyldigheter	66
8 kap. Särskilda bestämmelser	69
9 kap. Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser	72
1.2. Gymnasielagen	73
1 kap. Tillämpningsområde och mål	74
2 kap. Ordnanande av utbildning	75
3 kap. Undervisning	76
4 kap. Utvärdering och studentexamen	79
5 kap. Studerandens rättigheter och skyldigheter	79
6 kap. Särskilda bestämmelser	82
7 kap. Ikraftträdelse och övergångsbestämmelser	83
1.3. Lag om yrkesutbildning	83
1 kap. Tillämpningsområde och mål	84
2 kap. Ordnanande av utbildning	86
3 kap. Undervisning	89
4 kap. Utvärdering	92
5 kap. Studerandens rättigheter och skyldigheter	92
6 kap. Särskilda bestämmelser	96
7 kap. Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser	97
1.4. Lag om yrkesinriktad vuxenutbildning	98
1 kap. Tillämpningsområde och syfte	99
2 kap. Ordnanande av utbildning och examina	99
3 kap. Undervisning	100
4 kap. Examina som kan avläggas oberoende av hur yrkesskickligheten förvärvats	101
5 kap. Särskilda bestämmelser	101
6 kap. Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser	102
1.5. Lag om fritt bildningsarbete	103
1 kap. Allmänna bestämmelser	103
2 kap. Personal	104
3 kap. Undervisning	105
4 kap. Statsandel för driftskostnader	105
5 kap. Statsunderstöd	107
6 kap. Övriga bestämmelser om finansiering	107
7 kap. Särskilda bestämmelser	107
8 kap. Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser	108
1.6. Lag om grundläggande konstundervisning	108
1.7. Lag om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata	111
1.8. Lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet	113
1 kap. Allmänna bestämmelser	113
2 kap. Finansiering av driftskostnader	115

3 kap. Priser per enhet för undervisningsverksamhet	119
4 kap. Priser per enhet för kulturverksamhet	126
5 kap. Statsandel och statsunderstöd för anläggningsprojekt	127
6 kap. Särskilda statsunderstöd	128
7 kap. Särskilda bestämmelser	128
8 kap. Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser	133
2. Närmare bestämmelser och föreskrifter	136
3. Ikraftträdande	136

LAGFÖRSLAGEN

1. Lag om grundläggande utbildning	137
2. Gymnasielag	148
3. Lag om yrkesutbildning	156
4. Lag om yrkesinriktad vuxenutbildning	166
5. Lag om fritt bildningsarbete	171
6. Lag om grundläggande konstundervisning	178
7. Lag om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata	181
8. Lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet	183

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Utbildningslagstiftningen har ändrats flera gånger under de senaste åren. En gemensam nämnare i ändringarna har varit att den riksomfattande styrningen har luckrats upp och den lokala beslutanderätten har utökats. Ändringarna har gällt både bestämmelse- och resursstyrningen. Regleringen av ordnandet av verksamheten har luckrats upp både inom lagstiftningen och i normbesluten på lägre nivå. Dessutom har antalet administrativa beslut minskats. Separata system för finansiering har sammanförts och omvandlats från utgiftsbaserade system till kalkylmässiga system. Med stöd av de nya bestämmelserna och föreskrifterna kan läroanstalterna och deras huvudmän alltmer självständigt besluta om sin verksamhet i enlighet med de nationella målen. Dessutom uppmanas läroanstalterna till att profilera sig i form av en särpräglad verksamhet.

Genom ändringarna har man dock inte befattat sig med den grundläggande strukturen i utbildningslagstiftningen. Antalet lagar som gäller utbildning är stort och lagarna är splittrade. Lagstiftningen bygger på olika läroanstaltsformer. En stor del av regleringen gäller alltså läroanstalternas förvaltning, personalstruktur och andra omständigheter som hänför sig till sättet att ordna utbildningen. Den nya styrningskulturen förutsätter att hela utbildningslagstiftningen ses över. I den fortsatta regleringen gäller det att ta fasta på angelägenheter som är viktiga med tanke på utbildningens resultat och som förutsätter en riksomfattande enhetlighet. I stället för förhandsstyrning av utbildningsprocessen bör lagstiftningen alltmer koncentreras till att säkerställa och utvärdera utbildningens kvalitet, vilket förutsätter att de nationella utbildningsmålen görs tydligare och preciseras. Samtidigt måste en tillräcklig likställighet inom utbildningen säkerställas i hela landet. Lagstiftningen bör också främja det praktiska genomförandet av principen om livslångt lärande.

Beredningen av samordningen av den splittrade lagstiftningen inom undervisningsväsendet inleddes 1993 utgående från den plan för utveckling av utbildningen och av forskningen vid högskolorna som statsrådet hade godkänt tidigare samma år. Som mål

för reformen uppställdes att göra styrningsförhållandena inom förvaltningsområdet klarare och att förenkla dem samt att upphäva enskilda förvaltningsprocedurer. Dessutom uppställdes som mål att utöka högskolornas och andra läroanstalters spelrum vid ordnandet av verksamheten och förvaltningen. Det beslöt att reformen bereds med de funktionella utgångspunkterna inom undervisningens verksamhetsområde för ögonen och med betraktande av perspektivet för dem som tillämpar lagarna.

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Paavo Lipponens regering skall alla garanteras grundtrygghet inom utbildningen oberoende av boningsort, språk och ekonomisk ställning. Regeringen garanterar hela åldersklassen en avgiftsfri grundskola och därefter gymnasieutbildning eller yrkesutbildning. Kvaliteten på utbildningen och utbildningens känslighet när det gäller att reagera på förändringar i samhället ombesörjs bl.a. genom kontinuerlig utvärdering och genom revidering av utbildningens kvantitativa regleringssystem. Utbildningslagstiftningen sammanställs under regeringsperioden. Regeringsprogrammet preciseras i planen för utveckling av utbildning och forskning vid högskolorna åren 1995—2000, som godkändes av statsrådet 1995. I fråga om lagstiftningen konstateras att utbildningslagstiftningen kommer att revideras i sin helhet.

Som ett led i totalreformen av utbildningslagstiftningen har regeringen avlåtit en proposition till riksdagen med förslag till universitetslag och till lag om införande av universitetslagen (RP 263/1996 rd). Den nya universitetslagen skall ersätta de nu gällande 20 lagar som gäller universitet och andra högskolor som hör till undervisningsministeriets verksamhetsområde. Bestämmelserna om tillstånd att driva yrkesläroanstalter och utbildningsuppgiften för samt dimensioneringen av yrkesutbildningen har reviderats i lagen den 9 augusti 1996 om ändring av lagen om yrkesläroanstalter (612/1996). Lagen träder i kraft den 1 januari 1998. Huvudmännens självständiga beslutanderätt när det gäller utbildningens inriktning har ökat och förvaltningssystemet samt systemet för beslutsfattande har förenklats i fråga om yrkesläroanstalterna. Grundskolelagen (476/1983) har ändrats genom en lag

(1368/1996) som träder i kraft den 1 augusti 1997. Vid den tidpunkten överförs undervisningen av de gravast utvecklingsstörda barnen i läropliktsåldern från socialväsendet till att omfattas av den grundskoleundervisning som avses i grundskolelagen. Bestämmelserna som gäller stöd för kostnader som förälders av skolresor för studerande i gymnasier och yrkesläroanstalter har reviderats genom lagen om stöd för skolresor för studerande i

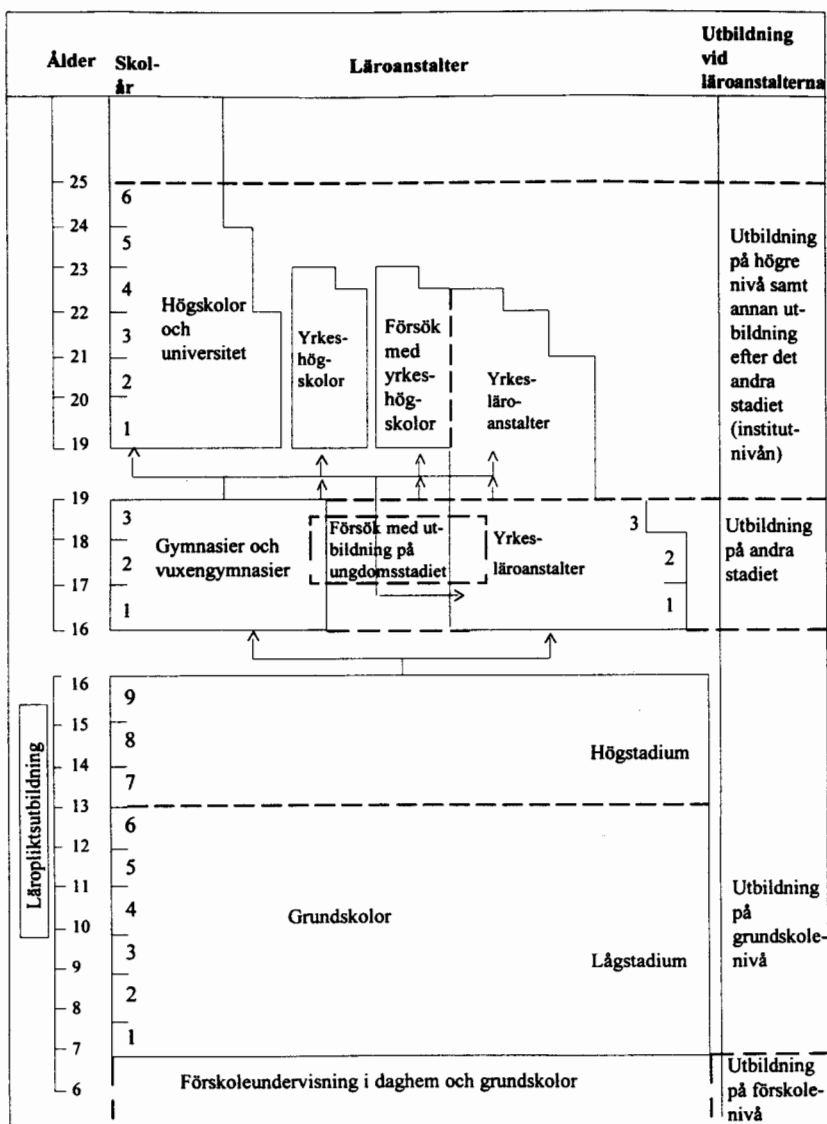
gymnasier och yrkesläroanstalter (48/1997). Lagen träder i kraft den 1 juli 1997.

2. Nuläge

2.1. Skolsystemet

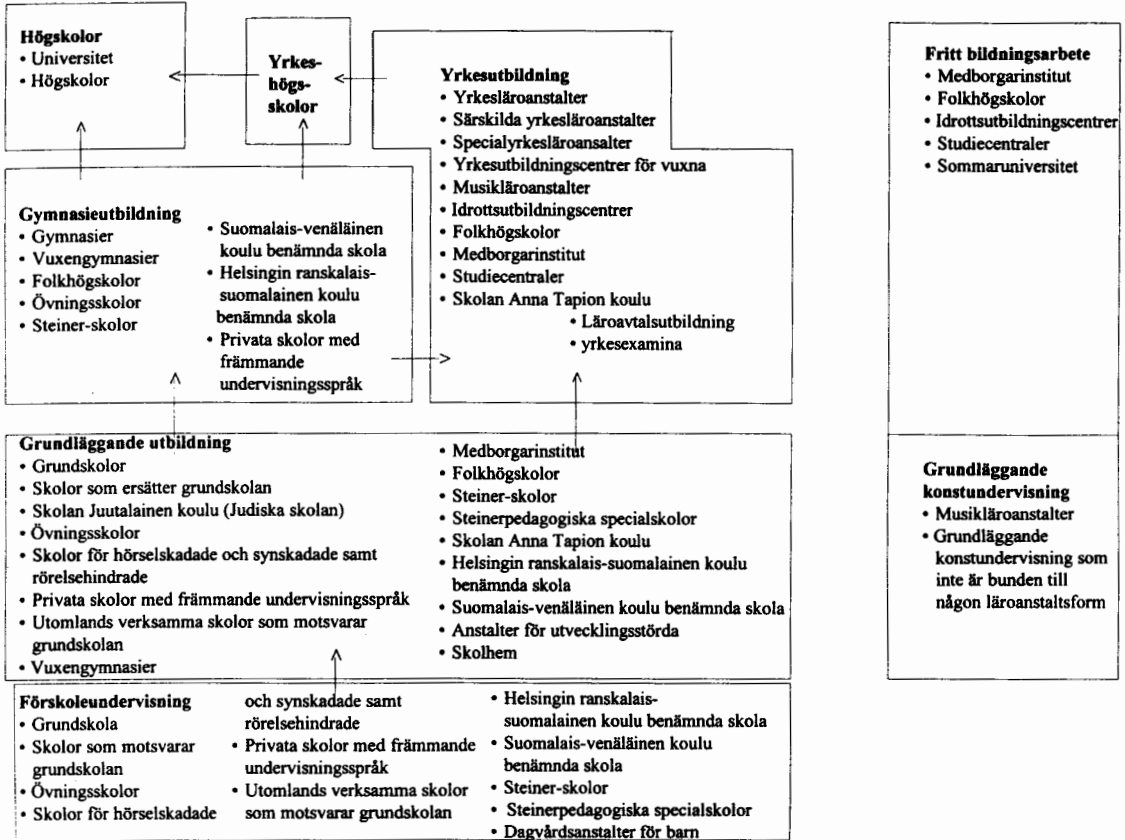
Strukturen i det nuvarande skolsystemet framgår i huvuddrag av följande figur.

Figur 1. Skolsystemets struktur

Läroanstalternas position i skolsystemet åskådliggörs i figur 2. Yrkesläroanstalterna har behandlats som en helhet även om de i lagstiftningen har indelats i fjorton olika läroanstaltsformer enligt utbildningens innehåll.

Figur 2. Läroanstalternas position i skolsystemet

Läroanstalter som drivs med stöd av olika lagar ordnar ofta utbildning med samma mål och innehåll. Exempelvis examensinriktad yrkesutbildning ordnas inte bara i yrkesläroanstalterna utan också i vuxenutbildningscentrerna, musikläroanstalterna, idrottsutbildningscentrerna och folkhögskolorna.

Utbildning ordnas också utanför det ovan beskrivna officiella skolsystemet. I 82 § regeringsformen nämns att angående rätt att inrätta privata skolor och andra enskilda uppfostringsanstalter samt ordna undervisningen i dem stadgas genom lag. Enligt denna bestämmelse underliggjer hemundervisning icke tillsyn från myndighets sida. Enligt grundskolelagen är kommunen dock skyldig att övervaka framgången i studierna för en läropliktigt som får hemundervisning.

Enligt lagen angående inrättande och upprätthållande av privata skolor och uppfostringsanstalter (26/1919) har en finsk medborgare med iakttagande av vissa begränsningar som anges i denna lag rätt att i landet

inrätta en privat skola eller en uppfostringsanstalt, om dess syftemål inte står i strid med lag eller god sed. En sådan anstalt kan på föreskrivna villkor tas in i det officiella skolsystemet, och då får läroanstalten rätt att utfärda intyg över avklarade föreskrivna lärokurser och den kan erhålla stöd av offentliga medel. Grundläggande utbildning som ges till läropliktiga utanför det officiella skolsystemet betraktas som hemundervisning även om den har organiserats i skolform och motsvarar undervisningsinnehållet i grundskolan. En dylik skola får inte heller kallas grundskola. Företag som producerar utbildningstjänster erbjuder också rikligt med olika avgiftsbelagda utbildningstjänster som inte hör till det officiella skolsystemet.

Utbildning ordnas i läroanstalter som drivs av kommuner, samkommuner, staten samt privata sammanslutningar och stiftelser. Av tabell 1 framgår antalet läroanstalter och studerande enligt den instans som ordnar utbildningen.

Tabell 1. Utbildningsanordnare 1996

Läroanstaltstyp	Staten antal	Antal studerande	Kommun antal	Antal studerande	Privat antal	Antal studerande	Samkommun antal	Antal studerande	Totalt antal	Antal studerande
Grundskolor										
lägstadler	0	0	3 398	369 407	0	0	0	0	3 398	369 407
högstادler	0	0	622	187 870	0	0	0	0	622	187 870
Specialskolor på grundskolestadiet	14	618	268	10 495	4	168	0	0	286	11 281
Skolor som ersätter grundskolan	0	0	0	0	34	7 952	0	0	34	7 952
Gymnasier	0	0	408	100 709	22	5 440	0	0	430	106 149
med vuxenlinjer vid gymnasiet	0	0	27	8 520	1	987	0	0	28	9 507
Vuxengymnasier inkl. ämnesstuderande	0	0	21	12 483	2	3 425	0	0	23	15 908
Övningskolor (sammanlagt)	13	7 956	0	0	0	0	0	0	13	7 956
med grundskoleutbildning	13	5 810	0	0	0	0	0	0	13	5 810
med gymnasieutbildning	8	2 146	0	0	0	0	0	0	8	2 146
Andra grundskol- och/eller gymnasiestadler (sammanlagt)	2	1 525	0	0	9	3 707	0	0	11	5 232
med grundskoleutbildning	2	1 242	0	0	9	2 791	0	0	11	4 033
med gymnasieutbildning	2	283	0	0	7	916	0	0	9	1 199
Yrkesläroanstalter inkl. specialyrkesläroanstalter	33	8 143	103	60 930	63	24 622	169	91 730	368	185 425
Yrkeshögskolor	0	0	2	3 182	2	3 085	5	11 597	9	17 864
Yrkesutbildningscentrer för vuxna	0	0	14	6 100	15	9 043	15	7 625	44	22 768
Särskilda yrkesläroanstalter			1	54	44	12 965	0	0	45	13 019
Folkhögskolor	0	0	1	1 000	84	8 490	5	584	90	90 000
Idrottsutbildningscentrer	0	0	0	0	14	1 252	0	0	14	1 252
Musikläroanstalter	0	0	50	26 461	35	29 496	4	1 810	89	67 767
varav konservatorier	0	0	3	277	7	922	1	163	11	1 362
Medborgarinstitut	0	0	249	420 858	26	56 887	1	3 000	276	480 745
Studiecentraler	0	0	0	0	11	590 000	0	0	11	590 000

Största delen av grundskoleundervisningen meddelas i kommunala grundskolor. Också de privata skolor som ersätter grundskolan är bundna till kommunerna. Tillstånd att inrätta en skola som ersätter grundskolan kan beviljas endast om skolan enligt ett avtal mellan kommunen och skolans huvudman ersätter den kommunala grundskolan. Statsrådet har beviljat en del av de skolor som ersätter grundskolan rätt att uppgöra en läroplan som avviker från den kommunala läroplanen.

I tre Steiner-skolor, i två steinerpedagogiska specialskolor, i tre privata skolor med främmande undervisningsspråk, i elva utomlands verksamma privata skolor som motsvarar grundskolan, i skolan Juutalainen koulu (en privat skola som motsvarar grundskolan), i skolan Toivonlinnan koulu (ett privat gymnasium med årskurser som motsvarar grundskolan) samt i skolan Anna Tapion koulu meddelas oavhängigt av kommunen undervisning som motsvarar privat grundskoleundervisning. I Steiner-skolorna, de privata skolorna med främmande undervisningsspråk och Toivonlinnan koulu ordnas också gymnasieutbildning eller motsvarande utbildning. I Anna Tapion koulu ordnas också yrkesutbildning. De som passerat läropliktsåldern kan dessutom få grundskoleundervisning i medborgarinstitut och folkhögskolor. En del av medborgarinstituten och de flesta av folkhögskolorna är privata.

Övningsskolorna i anslutning till universitetens lärarutbildningsenheter, skolorna för hörselskadade och synskadade samt rörelsehindrade, Helsingin ranskalais-suomalainen koulu benämnda skola och Suomalais-venäläinen koulu benämnda skola är statliga skolor som meddelar grundskoleundervisning. Med undantag av skolorna för hörselskadade och synskadade samt rörelsehindrade ordnar skolorna även gymnasieutbildning.

Gymnasieutbildning ges i gymnasier och vuxengymnasier. De flesta av gymnasierna och vuxengymnasierna har kommunen som huvudman. De privata gymnasiernas ställning avviker från ställningen för de skolor som ersätter grundskolan så, att de privata gymnasierna har rätt att ordna gymnasieutbildning självständigt och oavhängigt av kommunen. Finansieringen är dock delvis bunden till finansieringsgrunderna för den kommun där de privata gymnasierna är belägna. I vårt land finns ett relativt litet antal privata gymnasier. Gymnasieutbildning kan

också ges i folkhögskolor och i de ovan nämnda privata och statliga läroanstalterna, som drivs med stöd av speciallagar.

Vid ingången av 1997 fanns det sammanlagt 355 yrkesläroanstalter. Utöver dessa finns 7 yrkesläroanstalter på Åland. Yrkesutbildning ges till övervägande del i yrkesläroanstalter med kommuner (112 läroanstalter) eller samkommuner (152 läroanstalter) som huvudmän. De privata (65) och de statliga (26) läroanstalternas andel inom yrkesutbildningen har dock varit betydande. Under de senaste åren har staten i stor utsträckning avstått från huvudmannskapet för yrkesläroanstalterna. Med undantag av vissa specialyrkesläroanstalter för handikappade har de statliga yrkesläroanstalterna på 1990-talet överförts antingen till kommunerna eller samkommunerna.

Yrkesutbildning ordnas också i folkhögskolor och idrottsutbildningscentrer, vilka är privata med undantag av vissa folkhögskolor. Yrkesutbildning ordnas också i vuxenutbildningscentrer (45 läroanstalter), särskilda yrkesläroanstalter (45 läroanstalter) och musikäroanstalter, antingen kommunala eller privata, samt i privata studiecentraler och i det statliga sameområdets utbildningscentral.

Utbildning som betraktas som fritt bildningsarbete ordnas vid medborgarinstitut, folkhögskolor och studiecentraler samt idrottsutbildningscentrer. Grundläggande utbildning i musik och yrkesutbildning ordnas vid musikläroanstalter. Annan grundläggande utbildning i konst ordnas i olika läroanstalter och sammanslutningar under kommunernas uppsikt och på deras ansvar. I lagstiftningen har den sistnämnda undervisningen inte bundits till bestämda läroanstaltsformer.

2.2. Utvecklingen i fråga om systemet för reglering av utbildningen

Det nuvarande skolsystemet föregicks av en indelning i folkskola, läroverk (mellanskola och gymnasium) samt yrkesutbildning, som administrerades av flera olika ministerier enligt innehållet i utbildningen. Dessutom hade verksamhetsformerna inom det fria bildningsarbetet egna lagar. På 1960- och 1970-talet genomlevde vårt utbildningssystem en kraftig brytningsperiod. Utbildningen sågs tydligare än tidigare som ett medel att öka den nationella välfärden. Grundskoleformen genomfördes. Yrkesutbildningens centralförvaltning centraliserades under un-

dervisningsministeriet. Med hjälp av utbildningen försökte man förverkliga en samhällsordning baserad på ekonomisk och social jämlikhet mellan människorna. Barn och unga skulle garanteras möjligheter att utbilda sig oberoende av boningsort och familjens sociala ställning.

De stora ändringarna i vårt skolsystem som började genomföras på 1960-talet möttes till en början av misstro från flera håll. Genomförandet av ändringarna och övervinandet av de förhållningssätt som motsatte sig förändringarna ansågs därför kräva en lagstiftning som säkerställde en effektiv verkställighet.

De utbildningstjänster som medborgarna erbjöds definierades noggrant i lagstiftningen. Utgångspunkten var att höja utbildningsnivån och förbättra de individuella utbildningsmöjligheterna. I lagstiftningen definierades dessutom sättet att producera utbildningstjänsterna. Ur dessa utgångslägen föddes en detaljerad lagstiftning som baserade sig på centraliserad förhandsstyrning av funktionerna. Undervisningsämnen, innehållet i läroplanerna, formerna för ordnandet av utbildningen, behörighetsvillkoren för lärarna, läroböckerna, studerandenas och skolpersonalens rättigheter och skyldigheter, utbildningens lokala förvaltningsstrukturer och förfaringsätt samt de fysiska ramarna för utbildningen fastställdes centralt i lagar, förordningar och normerande beslut av den statliga centralförvaltningen.

Den centraliserade normstyrningen kompletterades ofta av ett förfarande där den lokala beslutsfattaren var tvungen antingen att underställa länsstyrelsen eller det centrala ämbetsverket sitt beslut eller att skaffa tillstånd av dessa innan åtgärder vidtogs. Länsstyrelserna och de centrala ämbetsverken övervakade och styrde aktivt det praktiska ordnandet av utbildningen. Statsandelssystemet, som baserade sig på faktiska kostnader, utgjorde en egen relativt självständig mekanism för reglering och övervakning. Systemet användes också som ett medel för att uppnå utbildningspolitiska mål. De centrala ämbetsverken avgjorde i hög grad hurdana kostnader som kunde anses nödvändiga och skäliga med tanke på tillhandahållandet av tjänster.

Regleringssystemen för de olika utbildningsområdena var autonoma och skollagstiftningen var splittrad. Varje utbildningsområde hade sin egen lagstiftning, som täck-

te både verksamheten och ekonomin. Lagarna hade beretts vid olika tidpunkter och delvis på olika grunder, och det var svårt att gestalta utbildningssystemet som helhet. Sektoriseringen förstärktes av att varje utbildningsområde hade sin egen specialiserade tjänstemannakår.

I likhet med andra förvaltningsområden blev systemet för reglering av utbildningen föremål för omvärdering på 1980-talet. Utgångspunkten var att stärka den kommunala självstyrelsen i förhållande till centralförvaltningen samt att rationalisera förvaltningen. Det ansågs att förvaltningen i sin centralstyrighet hade försatts i ett sådant tillstånd av obalans som utgjorde ett hinder för att effektivt och ekonomiskt producera tjänster med hänsyn till medborgarnas behov.

Den första betydande reformen var den nya grundskole- och gymnasielagstiftning som trädde i kraft i början av 1985. Den lokala beslutanderätten ökade i och med att bestämmelserna om gruppindelning ersattes med timresurssystemet. Också läroplanssystemet ändrades genom reformer åren 1985 och 1994, vilka genomfördes utgående från behoven på lokal nivå.

Inom statsförvaltningen inleddes dessutom på 1980-talet flera projekt för att utveckla den allmänna förvaltningen, vilka också ändrade mekanismerna för reglering av utbildningen. Försöket med frikommuner inleddes, vilket gav kommunerna större beslutanderätt i synnerhet i fråga om ordnandet av förvaltningen. Samtidigt upphävdes ministeriernas och de centrala myndigheternas befogenheter att meddela normer som var bindande på lokal nivå. Samtidigt inleddes också en omfattande gallring av de administrativa förfaranden som gällde tillstånd och underställelse. Inom undervisningsministeriets förvaltningsområde genomfördes dessa projekt huvudsakligen genom den lagstiftning som trädde i kraft 1991. Vid samma tid upphävdes ett stort antal bestämmelser i lagar och författningar som hade varit bindande för kommunerna och andra utbildningsanordnare. Framför allt upphävdes bestämmelser om förvaltning, personal och sättet att ordna utbildning.

Det nya statsandelssystemet som trädde i kraft vid ingången av 1993 och 1994 innebar en stor förändring för förvaltningskulturen. Kommunernas och andra utbildningsanordnares beslutanderätt har ökat väsentligt i och med att beräkningsgrunderna för stats-

andelen inte längre är bindande för hur statsandelen används. De beslut som utbildningsanordnaren fattat under finansåret inverkar inte heller längre på statsandelen för det nämnda året. Systemet sporrar utbildningsanordnarna till funktionellt och ekonomiskt ändamålsenliga lösningar.

Utgångspunkten i reformen av statsandelarna var att samordna funktionerna. Man försökte finna gemensamma nämnare inom undervisnings- och kulturförvaltningens olika verksamhetsområden och använda dem som grund vid dimensioneringen av statsandelarna. För kommunerna och andra serviceanordnare framhävs denna synvinkel, eftersom administrativa gränser kan överskridas när statsandelarna används. På så sätt möjliggör systemet att kommunerna kan balansera sin servicestruktur enligt kommunala särdrag och på det sätt som behoven i fråga förutsätter. I det nya systemet spelar lokala värderingar en betydligt större roll än tidigare.

Med undantag av den nya lagstiftningen om statsandelar har reformerna i utbildningslagstiftningen efter 1985 varit delreformer. Den splittrade och sektoriserade grundstrukturen i den funktionella lagstiftningen har i stort sett förblivit oförändrad. Utöver bestämmelserna i grundskolelagen finns bestämmelser om grundskoleundervisningen i drygt tio lagar. Yrkesutbildning ordnas likaså med stöd av flera olika lagar. Medborgarinstituten, folkhögskolorna och studiecentrallerna har egna lagar. Trots att lagarna är nya har de ett snävt tillämpningsområde och är bindande endast för de läroanstaltsformer som avses i lagarna.

2.3. Lagstiftning och praxis

Internationella förpliktelser

Finland har förbundit sig till flera internationella avtal som gäller utbildning. Sådana är t.ex. den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 8/1976) samt den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (FördrS 6/1976), vilka trädde i kraft 1976. År 1990 ratificerades konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 19/1990). Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter (FördrS

60/1991) ratificerades 1991. Överenskommelserna har trätt i kraft på lagnivå och är alltså lika bindande som andra lagar. Innehållet i överenskommelserna har dock delvis karaktären av deklamationer. Det förutsätts inte att de rättigheter som nämns garanteras nationellt på grundlagsnivå eller ens på vanlig lagnivå.

Viktiga rättigheter i fråga om utbildning som nämns i överenskommelserna är bl.a.:

1) rätt till undervisning; elementärundervisningen skall vara kostnadsfri och obligatorisk och inom den högre undervisningen skall man åtminstone sträva efter att göra den kostnadsfri,

2) rätt att välja undervisning i enlighet med den egna övertygelsen,

3) rätt att välja skola och inrätta en skola samt som ett specialfall de rättigheter som anges för en (nationell) minoritet,

4) krav på innehållet i undervisningen,

5) frihet att bedriva konst och vetenskap samt rätt att komma i åtnjutande av resultaten samt

6) rätt till den egna kulturen och det egna språket, i synnerhet som en rättighet för minoriteterna.

Europeiska ekonomiska samarbetsområdets och Europeiska gemenskapernas rättsakter gäller inte i första hand utbildning. I ett integrerande Europa betraktas utbildningssystemen som ärenden som skall avgöras nationellt. Indirekt gäller regleringen av det integrerande Europa också utbildningen. Arbetskraftens fria rörlighet förutsätter ett enhetligt system för erkännande av examina i Europa. En medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet som slutfört en utbildning och en arbetspraktik någon annanstans än i Finland är behörig för en tjänst eller uppgift i Finland och har rätt att utöva ett yrke i Finland i enlighet med bestämmelserna i lagen (1597/1994) och förordningen (580/1994) om erkännande av utbildning och yrkespraktik som genomgått av medborgare i stater inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. I övrigt regleras behörigheten i lagen (531/1986) och förordningen (889/1986) om den tjänstebehörighet som högskolestudier utomlands medför.

Europas integrationsutveckling hänför sig till utbildningen också på så sätt att yrkesutbildningen är ett led i den europeiska arbetskrafts- och sysselsättningspolitiken. Dessutom har flera europeiska program om utbildningssamarbete och studentutbyte inletts.

Regeringsformen

Bestämmelser på grundlagsnivå som gäller undervisnings- och bildningsverksamhet ingår i II kap. grundläggande fri- och rättigheter 13 §, 14 § 2 mom. och 15 § 2 mom. Regeringsformen, vilka trädde i kraft 1995, samt i VIII kap. 77 och 82 §.

Enligt 13 § 1 mom. Regeringsformen har var och en rätt att avgiftsfritt få grundläggande utbildning. Om läroplikt stadgas genom lag. Rätten till avgiftsfri grundläggande utbildning är en subjektiv rätt för individen. Att den grundläggande utbildningen är avgiftsfri innebär att utbildningen skall kunna fås utan att den förorsakar kostnader för den studerande. Utöver undervisningen skall också oundgängliga läromedel vara avgiftsfria för eleven, t.ex. läroböckerna. Den avgiftsfria utbildningen täcker också nödvändiga skoltransporter och tillräcklig näring.

Enligt 13 § 2 mom. regeringsformen skall det allmänna, enligt vad som närmare stadgas genom lag, säkerställa lika möjligheter för var och en att utan hinder av medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov erhålla även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Bestämmelsen gäller i synnerhet utbildning som följer efter grundskolan, dvs. gymnasieutbildning och yrkesutbildning samt utbildning som ordnas vid yrkeshögskolor, universitet och andra vetenskaps- och konsthögskolor. I bestämmelsen har principen om livslångt lärande erkänts och bestämmelsen omfattar således också vuxenutbildningen. Eftersom det handlar om en mera vittgående rättighet än rätten till grundläggande utbildning har den utbildning som avses i 13 § 2 mom. Regeringsformen inte säkerställts som en subjektiv rätt för individen utan om rätten bestäms närmare genom lag. I den gällande lagstiftningen ingår rikligt med bestämmelser som säkerställer denna rättighet. Den föreslagna bestämmelsen binder dock inte lagstiftaren vid de nuvarande arrangemangen och förpliktar inte till att upprätthålla de nuvarande läroanstalterna utan ålägger en allmän skyldighet att bl.a. se till att medellöshet inte utgör ett hinder för erhållande av utbildning.

Med rätten att utveckla sig själv utan hinder av medellöshet avses t.ex. fritt bildningsarbete och bibliotekstjänster samt studietödssystemet. Bestämmelsen förutsätter inte att tjänsterna skall finnas i sin nuvarande

form, utan att tjänsterna skall stå till buds.

Enligt 13 § 3 mom. regeringsformen är vetenskapens, konstens och den högsta utbildningens frihet tryggad.

Enligt 14 § 2 mom. regeringsformen skall det allmänna tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhälleliga behov enligt enahanda grunder. Enligt 3 mom. har samerna såsom urfolk samt zigenarna och andra grupper rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Om samernas rätt att använda sitt eget språk hos myndigheter stadgas genom lag. Rättigheterna för dem som använder teckenspråk samt dem som på grund av handikapp behöver tolknings- och översättningshjälp skall tryggas i lag. Om rätten till sysselsättningsfrämjande utbildning skall enligt 15 § 2 mom. regeringsformen stadgas genom lag. Bestämmelser om sysselsättningsfrämjande utbildning finns numera i lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/1990).

Enligt 77 § regeringsformen skall Helsingfors universitet bibehållas vid rätt till självstyrelse. Nya stadganden angående grunderna för universitetets organisation utfärdas genom lag, men närmare bestämmelser beträffande universitetet genom förordning, sedan i vartdera fallet universitetets konsistorium i saken avgivit utlåtande. Enligt 82 § Regeringsformen skall genom lag dessutom stadgas om rätten att inrätta privata skolor och andra enskilda uppfostringsanstalter samt ordna undervisningen i dem. Hemundervisning underliggör icke tillsyn från myndighets sida. Dessutom är bestämmelserna i 5 § Regeringsformen om att människorna skall bemötas som jämlika individer samt förbudet mot diskriminering och bestämmelserna i 10 § om yttrandefrihet speciellt viktiga med tanke på utbildning.

Grundskola

Den grundläggande utbildning som avses i 13 § regeringsformen ordnas i grundskolan. Inom undervisningsministeriets förvaltningsområde finns det för närvarande tio lagar jämte förordningar som reglerar grundskoleundervisningen. Lagarna och förordningarna är:

- grundskolelagen och grundskoleförordningen (718/1984) samt förordningen om skola som ersätter grundskola och om privat gymnasium (720/1984),

- lagen (481/1983) och förordningen (724/1984) om skolor för hörselskadade och synskadade samt rörelsehindrade,

- lagen (412/1976) och förordningen (314/1977) om Suomalais-venäläinen koulu benämnda skola,

- lagen (33/1977) och förordningen (373/1977) om Helsingin ranskalais-suomalainen koulu benämnda skola,

- övningsskolelagen (143/1985) och övningsskoleförordningen (336/1985),

- lagen (417/1977) och förordningen (625/1977) om Steiner-skola,

- lagen (932/1986) och förordningen (688/1987) om steinerpedagogiska specialskolor,

- lagen (373/1963) och förordningen (460/1963) om privata skolor med främmande undervisningsspråk,

- lagen (379/1981) och förordningen (380/1981) om utomlands verksam privat skola som motsvarar grundskolan samt

- lagen (1197/1988) och förordningen (1466/1993) om skolan Anna Tapion koulu.

Studier som syftar till att fullgöra grundskolans lärokurs eller en del av den kan dessutom ordnas vid medborgarinstitut och folkhögskolor. Bestämmelser om deras verksamhet finns i lagen om medborgarinstitut (722/1992) och i lagen om folkhögskolor med statsandel (1218/1993) samt i förordningen om folkhögskolornas och medborgarinstitutens rätt att utge betyg över slutförd lärokurs för grundskolan och för gymnasiet (486/1994).

Undervisning som motsvarar grundskoleundervisning ges dessutom i skolhem som hör till social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde. Bestämmelser om skolhemmens verksamhet finns i barnskyddslagen (683/1983) och i barnskyddsförordningen (1010/1983) samt i förordningen om statens uppfostringsanstalter (769/1978). För de gravast utvecklingsstörda barnen ges undervisning som motsvarar undervisningen i grundskolan i specialomsorgsenheter för utvecklingsstörda. Bestämmelser om dessa enheter finns i lagen (519/1977) och förordningen (988/1977) angående specialomsorger om utvecklingsstörda. Enligt lagen om ändring av grundskolelagen (1368/1996) och lagen om ändring av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (1369/1996) skall undervisningen av de gravast utvecklingsstörda läropliktiga barnen överföras till undervisningsministeriets förvaltningsområde

i början av augusti 1997 och meddelas som grundskoleundervisning.

Grundskolelagen gäller grundskolväsendet i kommunerna, privata skolor som ersätter grundskolan vilka ingått avtal med kommunen och en skola som organiserats för att motsvara grundskolan (skolan Juutalainen koulu). Enligt 82 a § i nämnda lag om ändring av grundskolelagen kan undervisningsministeriet bevilja också en samkommun tillstånd att inrätta en grundskola. I 84 § grundskolelagen sägs att om annan än i det föregående nämnd läroanstalt som meddelar undervisning som motsvarar grundskoleundervisning samt om grundande och upprätthållande av en sådan läroanstalt gäller vad som är särskilt stadgat därom.

Antalet kommunala grundskolor var läsåret 1995—96 sammanlagt 4288. Av dessa är 3398 lågstadieskolor, 622 högstadieskolor och 268 specialskolor.

Enligt 1 § grundskolelagen är grundskolan en enhetsskola som ger medborgarna den allmänbildande grundutbildning som de behöver. I lagen finns bestämmelser om målen för undervisningen och fostran i grundskolan och om grundskolans struktur, om skyldigheten att inrätta en grundskola och om distriktsindelningen, om grundskolans förvaltning, om arbetstid och undervisning, om läroplikt och rätt till skolgång, om elevvården i grundskolan, om tjänster, tjänsteinnehavare och timlärare vid grundskola, om ändringssökande och finansiering.

Lagen om skolor för hörselskadade och synskadade samt rörelsehindrade gäller åtta statliga skolor som är avsedda för handikappade barn i läropliktsåldern. Enligt lagen syftar skolornas fostran och undervisning till att uppnå grundskolans mål för fostran och undervisning. Samtidigt syftar skolorna till att främja en total rehabilitering av eleverna samt att ge dem färdigheter som kompenserar deras handikapp.

Suomalais-venäläinen koulu och Helsingin ranskalais-suomalainen koulu finns i Helsingfors och har staten som huvudman. Undervisningen försiggår delvis på ryska och franska och studerandena görs förtrogna med den ryska och den franska kulturen. I skolorna finns också ett gymnasialstadium.

Övningsskolorna är statliga skolor i anslutning till universitetens lärarutbildningsenheter och där meddelas grundskole- och gymnasieundervisning. I övningsskolorna genomförs studerandena inom lärarutbildningen

de undervisningsövningar som ingår i studierna. Antalet övningsskolor är tolv.

Lagen om Steiner-skola gäller tre privata skolor med steinerpedagogisk undervisning. Skolorna omfattar tolv år och motsvarar grundskolan och gymnasiet. Skolorna har dessutom en trettonde årskurs där studerandena förbereder sig för studentexamen. Skolorna är belägna i Helsingfors, Lahtis och Tammerfors. Till skolorna hör dessutom fristående verksamhetsenheter i andra kommuner, där undervisning ges i årskurserna 10—13. Det finns sammanlagt sju fristående verksamhetsenheter.

Lagen om steinerpedagogiska specialskolor gäller två privata skolor som ger grundskoleundervisning för utvecklingsstörda barn i läropliktsåldern. Skolorna är belägna i Helsingfors och Lahtis.

Med stöd av lagen om privata skolor med främmande språk drivs tre privata skolor som ordnar grundskoleundervisning och gymnasieutbildning. Dessa skolor är Engelska skolan i Helsingfors, Tyska skolan i Helsingfors och The International School of Helsinki (Internationella skolan i Helsingfors). Undervisningen ges till största delen på engelska och tyska.

Det finns sammanlagt elva skolor som drivs med stöd av lagen om utomlands verksam privat skola som motsvarar grundskolan. Skolorna finns runtom i världen och de är avsedda framför allt för läropliktiga barn till finländska medborgare som tillfälligt vistas utomlands.

Skolan Anna Tapion koulu är en privat skola som omfattar högstadiet och som dessutom ger yrkesutbildning i huslig ekonomi och därtill ansluten allmänbildande undervisning. Den som genomgått skolan får samma rättigheter som den som fullgjort grundskolans lärokurs och får också behörighet för yrkesutbildande specialiseringsstudier i huslig ekonomi.

Gymnasium

Bestämmelser om gymnasieutbildningen finns i

- gymnasielagen (477/1983) och gymnasieförordningen (719/1984),
- lagen (439/1994) och förordningen (660/1994) om vuxengymnasier,
- övningsskolelagen och övningsskoleförordningen,
- lagen och förordningen om Suomalais-

venäläinen koulu benämnda skola,

- lagen och förordningen om Helsingin ranskalais-suomalainen koulu benämnda skola,

- lagen och förordningen om Steiner-skola,

- lagen och förordningen om privata skolor med främmande undervisningsspråk

samt

- lagen och förordningen (1219/1993) om folkhögskolor med statsandel.

Enligt 1 § gymnasielagen är gymnasiet en skolform på mellanstadiet som fortsätter grundskolans fostrande verksamhet. Gymnasiet meddelar den allmänbildande undervisning som behövs för inledande av högskoleutbildning och annan gymnasiebaserad yrkesinriktad utbildning.

Gymnasielagen gäller gymnasier som har kommunen eller ett privat samfund som huvudman. Det finns 408 kommunala gymnasier och 22 privata gymnasier. I gymnasielagen ingår bestämmelser om gymnasiets uppgift, struktur och inrättande av gymnasium, förvaltning, arbetstid och undervisning, elever, tjänster, tjänsteinnehavare och timlärare, ändringssökande samt finansiering.

Vuxengymnasiet är en läroanstalt för allmänbildande examensinriktad undervisning där framför allt vuxna kan få undervisning i ämnen som ingår i gymnasiets eller grundskolans lärokurs. Antalet vuxengymnasier med kommunen som huvudman är 21 och antalet privata vuxengymnasier är 2. Vid de kommunala gymnasierna finns 27 vuxenlinjer och vid de privata gymnasierna finns 1 vuxenlinje. I lagen om vuxengymnasier ingår i stort sett motsvarande bestämmelser som i gymnasielagen. Bestämmelserna i de andra ovan nämnda lagarna som gäller gymnasieutbildning motsvarar i hög grad bestämmelserna i gymnasielagen eller i bestämmelserna hänvisas till gymnasielagen.

I gymnasiet och vuxengymnasiet verkställs studentexamen, som syftar till att klarlägga om studerandena har tillägnat sig kunskaper och färdigheter enligt gymnasiets läroplan samt nått en tillräcklig mognad i enlighet med målen för gymnasiet. Enligt bestämda villkor kan också en annan person än en elev eller studerande som fullföljer gymnasiets eller vuxengymnasiets lärokurs delta i studentexamen. År 1996 deltog drygt 34 000 examinander i studentexamen. Bestämmelser om studentexamen finns i studentexamensförordningen (1000/1994). Undervisningsministeriet och studentexamensnämnden

meddelar närmare föreskrifter om examen.

Yrkesutbildning

Bestämmelser om yrkesutbildning finns i fem olika lagar. Strukturen i lagstiftningen baserar sig i hög grad på den indelning av utbildningen enligt de centrala ämbetsverken som gällde före 1991 som skiljer mellan yrkesutbildning under yrkesutbildningsstyrelsen och yrkesutbildning under skolstyrelsen. Lagarna och förordningarna är:

- lagen om yrkesläroanstalter (487/1987) och 14 förordningar om olika läroanstaltsformer som utfärdats med stöd av den,
- lagen (760/1990) och förordningen (762/1990) om yrkesutbildningscenter för vuxna och riksomfattande särskilda yrkesläroanstalter,
- förordningen om yrkesinriktad vuxenutbildning (1314/1992),
- lagen (1605/1992) och förordningen (1606/1992) om läroavtalsutbildning,
- lagen (306/1994) och förordningen (308/1994) om yrkesexamen samt
- lagen (498/1983) och förordningen (967/1985) om studiesociala förmåner för yrkesläroanstalternas elever.

Yrkesutbildning kan dessutom ordnas vid konservatorier som drivs med stöd av lagen om musikläroanstalter (516/1995), i idrottsutbildningscenter, som drivs med stöd av lagen om idrottsutbildningscenter med statsandel (801/1992), i folkhögskolor och medborgarinstitut samt i studiecentraler som drivs med stöd av lagen om studiecentraler (1215/1993). Bestämmelser om yrkeshögskolor finns i lagen om yrkeshögskolestudier (255/1995).

Lagen om yrkesläroanstalter gäller läroanstalter som hör till fjorton olika läroanstaltsformer. I 1 § uppräknas läroanstaltsformerna enligt deras huvudsakliga innehåll. Specialyrkesläroanstalter för handikappade och särskilda yrkesläroanstalter för huvudsakligen yrkesinriktad tilläggsutbildning med näringslivet som huvudman utgör också vardera en egen läroanstaltsform. Staten, kommuner och samkommuner samt privata sammanslutningar står som huvudmän för yrkesläroanstalterna. Enligt 2 § har en yrkesläroanstalt till uppgift att ordna sådan grundläggande yrkesutbildning och tilläggsutbildning samt annan utbildning som föreskrivits för den. Målet för den grundläggande yrkesutbildningen är enligt 3 § att som en fortsättning på

grundskolans och gymnasiets fostringsarbete eller på grundval av arbetserfarenhet ge nödvändiga färdigheter för samhälle och arbetsliv samt utvecklandet av dem, för uppnående och upprätthållande av yrkesskicklighet och för fortsatta studier. Målet för den yrkesinriktade tilläggsutbildningen är att ge de färdigheter som är en förutsättning för upprätthållandet och utvecklandet av en yrkesskicklighet som har förvärvats genom grundläggande yrkesutbildning eller i arbete.

I lagen om yrkesläroanstalter ingår dessutom bestämmelser om upprätthållande av läroanstalten, förvaltning, arbetstid och undervisning, studerande, tjänster och befattningar samt personal, dimensionering av utbildningen, behörighet för högskolestudier samt finansiering.

I början av 1997 fanns det sammanlagt 355 yrkesläroanstalter. Utöver dessa finns 7 yrkesläroanstalter på Åland. Kommunen var huvudman för 112, en samkommun för 152, privata för 65 och staten för 26 läroanstalter.

Yrkesutbildning ordnas också i folkhögskolor och idrottsutbildningscenter vilka är privata med undantag av vissa folkhögskolor. Yrkesutbildning ordnas ytterligare i yrkesutbildningscenter för vuxna (45 läroanstalter), särskilda yrkesläroanstalter (45 läroanstalter), medborgarinstitut och musikleäroanstalter, antingen kommunala eller privata, samt i privata studiecentraler och i det statliga samerådets utbildningscentral.

Yrkesutbildningscentren för vuxna och de riksomfattande särskilda yrkesläroanstalterna har till uppgift att erbjuda och ordna yrkesinriktad vuxenutbildning samt annan utbildning som stöder den. Med yrkesinriktad vuxenutbildning avses grundläggande yrkesutbildning samt yrkesinriktad tilläggsutbildning och fortbildning som ges i form av vuxenutbildning. En betydande del av den utbildning som vuxenutbildningscentren ordnar är arbetskraftspolitisk vuxenutbildning som arbetskraftsmyndigheterna köper. Bestämmelser om den sistnämnda utbildningen finns i lagen och förordningen (912/1990) om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning. I lagen om yrkesutbildningscenter för vuxna och riksomfattande särskilda yrkesläroanstalter ingår bestämmelser om förvaltning, personal och studerande samt statsfinansiering. Kommuner och samkommuner samt privata sammanslutningar står som huvudmän för yrkesutbildningscentrerna för vuxna.

Enligt 1 § lagen om läroavtalsutbildning

avses med läroavtalsutbildning sådana läroavtalsbaserade yrkesstudier som bedrivs på arbetsplatsen i samband med praktiska arbetsuppgifter kompletterade med teoretiska studier. Utbildningen ordnas både som grundutbildning och som tilläggsutbildning inom yrkesutbildning på ungdomsstadiet och för vuxna. Ett läroavtal är ett arbetsavtal mellan studeranden och arbetsgivaren, vilket har godkänts av den lokala förvaltningsmyndighet som svarar för läroavtalsutbildningen. Syftet med läroavtalsutbildningen är att den studerande utöver den ersättning som betalas för arbetet uppnår yrkeskunnighet i ett visst yrke eller inom ett delområde av ett yrke. Den lokala förvaltningsmyndighet som ombesörjer läroavtalsutbildningen köper den teoretiska utbildningen av en yrkesläroanstalt, ett yrkesutbildningscenter för vuxna eller någon annan utbildningsanordnare. I slutet av 1996 deltog drygt 14 000 studerande i läroavtalsbaserad grundutbildning och ca 5 000 i läroavtalsbaserad tilläggsutbildning. Före millennieskiftet skall antalet studerande som påbörjar en läroavtalsutbildning höjas till drygt 20 % av antalet ungdomar som påbörjar yrkesutbildning på andra stadiet.

Enligt 1 § lagen om yrkesexamina kan yrkeskicklighet påvisas genom examina, oberoende av hur den förvärvats. Examina är yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina. Undervisningsministeriet bestämmer om examensstrukturen. Yrkesinriktade grundexamina som avläggs som fristående examina motsvarar examina som avläggs inom den grundläggande yrkesutbildningen enligt lagen om yrkesläroanstalter. I form av fristående examina kan dessutom ordnas sådana yrkesinriktade grundexamina som inte kan avläggas inom den grundläggande yrkesutbildningen enligt lagen om yrkesläroanstalter. Utbildningsstyrelsen godkänner och uppställer examenskraven. Examenskommissioner tillsatta av utbildningsstyrelsen bär ansvaret för ordnande och övervakning av examina. Examina kan ordnas av läroanstalter som ordnar yrkesutbildning och andra inrättningar som besitter tillräcklig sakkunnighet och som har en sammanslutning eller stiftelse som huvudman. Examenskommissionerna utfärdar examensbetygen.

I lagen om studiesociala förmåner för yrkesläroanstalternas elever och i förordningen som utfärdats med stöd av den ingår bestäm-

melser om avgiftsfri undervisning, avgiftsfria skolmältider och elevernas rätt att bo avgiftsfritt samt bestämmelser om vissa andra förmåner som gäller i fråga om utbildning som ordnas vid yrkesläroanstalter.

Fritt bildningsarbete

Av tradition har verksamheten vid folkhögskolor, medborgarinstitut och studiecentraler räknats till det fria bildningsarbetet. Nära dem ligger också verksamheten vid idrottsutbildningscentrerna. Lagstiftningen om fritt bildningsarbete bygger huvudsakligen på lagar som gäller olika läroanstaltsformer. I anslutning till statsandelsreformen har lagarna reviderats från ingången av åren 1993 och 1994. Den grundläggande strukturen i lagstiftningen har dock bibehållits. Lagarna och förordningarna som utfärdats med stöd av dem är:

- lagen och förordningen (1313/1992) om medborgarinstitut,
- lagen och förordningen om folkhögskolor med statsandel,
- lagen och förordningen (1216/1993) om studiecentraler samt
- lagen och förordningen (1019/1992) om idrottsutbildningscentrer med statsandel.

Här har dessutom språkexamina enligt lagen om allmänna språkexamina (668/1994) och sommaruniversitetens verksamhet betraktats som fritt bildningsarbete.

Enligt 1 § lagen om medborgarinstitut är ett medborgarinstitut en allmänbildande läroanstalt som ger vuxenutbildning. Ett medborgarinstitut kan också ordna yrkesinriktad vuxenutbildning och annan utbildning samt bedriva sådan forskning och tillhandahålla sådana tjänster som stöder utbildningen eller nära ansluter sig till den. Undervisningsministeriet kan bevilja ett medborgarinstitut rätt att utge betyg som motsvarar avgångsbetyg från grundskolan eller en del av ett sådant betyg. I vårt land finns 276 medborgarinstitut. Med undantag av vissa privata medborgarinstitut är kommuner eller sammkommuner huvudmän för medborgarinstituten. I lagen om medborgarinstitut ingår utöver bestämmelserna om målen för och anordnandet av verksamheten också bestämmelser om förvaltning, personal och studerande. Om medborgarinstitutets finansiering bestäms i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

Enligt 1 § lagen om folkhögskolor med

statsandel är en folkhögskola ett internat som ger allmänbildande vuxenutbildning och vars syfte är att främja medborgarnas frivilliga studier så att varje folkhögskola samtidigt kan betona sina värderingar och sin ideella grund och sina pedagogiska mål. En folkhögskola kan också ge grundläggande yrkesutbildning och yrkesinriktad tilläggsutbildning. Dessutom kan en folkhögskola ordna grundskole- och gymnasieundervisning samt med tillstånd av undervisningsministeriet utge betyg som motsvarar avgångsbetyg från grundskolan eller gymnasiet eller betyg som motsvarar en del av sådana betyg. I vårt land finns 90 folkhögskolor. Med undantag av vissa kommunala folkhögskolor har folkhögskolorna privata sammanslutningar och stiftelser som huvudmän. Utöver bestämmelser om syftet med och anordnandet av verksamheten innehåller lagen om folkhögskolor med statsandel bestämmelser om förvaltning och personal, undervisning och studerande samt finansiering.

Enligt 1 § lagen om studiecentraler är avsikten med studiecentraler att främja och utföra bildningsarbete i organisationer och sammanslutningar i syfte att säkerställa pluralism i det finländska samhället. En studiecentral förverkligar sitt syfte som riksomfattande vuxenläroanstalt för bildningsarbete genom att själv och i samarbete med medborgar- och kulturorganisationer ordna studier som kompletterar den grundläggande bildningen bland vuxna, ordna samhällsstudier för vuxna och studier för vuxna som grundar sig på medborgar- och frivilligverksamhet, samt utbildning för vuxna i samband med fritid, kultur och personlig tillväxt. En studiecentral kan också ordna grundläggande yrkesutbildning och tilläggsutbildning samt forskning, service och försöksverksamhet som har nära anknytning till studieverksamheten och stöder den. I vårt land finns 11 studiecentraler, vilka har privata sammanslutningar och stiftelser som huvudmän. I lagen om studiecentraler finns utöver bestämmelser om syftet med och anordnandet av verksamheten bestämmelser om förvaltning, personal och finansiering.

Ett idrottsutbildningscenter är ett riksomfattande internat eller en regional läroanstalt vars uppgift är att ge undervisning i gymnastik och idrott samt utbildning inom dessa områden, anordna träningsverksamhet samt ge allmänbildande undervisning och undervisning i samhällskunskap som kompletterar

dessa. Ett riksomfattande idrottsutbildningscenter kan också ge grundläggande yrkesutbildning och tilläggsutbildning. I lagen om idrottsutbildningscenter med statsandel finns dessutom bestämmelser om tillstånd att driva en läroanstalt, förvaltning och personal, undervisning och studerande samt finansiering. Det finns sammanlagt 14 idrottsutbildningscenter av vilka 11 är riksomfattande och 3 regionala. Huvudmannen för ett idrottsutbildningscenter kan vara ett registrerat finskt samfund eller en registrerad finsk stiftelse.

Genom allmänna språkexamina kan studeranden, oberoende av hur språkkunskapen förvärvats, visa på vilken nivå han behärskar ett språk. Bedömningen av språkexamina skall basera sig på en färdighetsnivåskala som är internationellt känd. Utbildningsstyrelsen kan på ansökan bevilja läroanstalter som står under offentlig tillsyn, statliga ämbetsverk och inrättningar, registrerade finska samfund eller stiftelser eller i Finland etablerade sammanslutningar som inrättats enligt lagstiftningen i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet tillstånd att anordna allmänna språkexamina. Högskolorna kan förrätta examina utan tillstånd av utbildningsstyrelsen. Examensprestationerna kan bedömas endast av personer som har auktoriserats av utbildningsstyrelsen. Utbildningsstyrelsen svarar för upprätthållande och utvecklande av de allmänna språkexamina samt för övervakning av anordnandet.

Också sommaruniversiteten ordnar utbildning som betraktas som fritt bildningsarbete. Det finns sammanlagt 21 sommaruniversitet. Sommaruniversitetens huvudmän är i regel föreningar som bildats för detta ändamål. Dessutom har några sommaruniversitet en kommun, en samkommun och en stiftelse som huvudman. År 1996 meddelade sommaruniversiteten drygt 65 000 studerande undervisning i ca 90 000 timmar. Undervisningen indelades i öppen universitetsundervisning (46 procent av undervisningstimmarna), frivillig yrkesinriktad fortbildning (15 procent), intresseinriktade språk- och gymnasiekurser och övriga kurser (33 procent) samt arbetskraftspolitisk utbildning och utbildning som beställts av arbetsgivare (6 procent). Sommaruniversiteten verkar året om men största delen av undervisningen ordnas på sommaren från maj till september. Det finns inga bestämmelser om sommaruniversitetens verksamhet. Omkring hälften av utgifterna för verksamheten täcks

med avgifter som uppbärs hos studerandena. Verksamheten stöds av staten enligt provning som baserar sig på statsrådets beslut av år 1968 om statsunderstöd åt sommaruniversitet (822/1968). Bidrag från kommunerna täcker dessutom omkring en fjärdedel av kostnaderna för sommaruniversitetet.

Grundläggande konstundervisning

Grundläggande konstundervisningsningen i musik och annan grundläggande konstundervisning baserar sig på läroplaner som uppgörs i enlighet med de riksomfattande grunderna för läroplanen. Undervisningen avviker från fritt bildningsarbete genom att utbildningsanordnarna har en mera inskränkt beslutanderätt.

Följande författningar reglerar den grundläggande konstundervisningen:

- lagen och förordningen (880/1995) om musikläroanstalter samt
- lagen (424/1992) och förordningen (463/1992) om grundundervisning i konst.

Musikläroanstalterna har till uppgift att meddela grundundervisning i tonkonst och i andra konstarter i anslutning till den, att förbereda studerandena för yrkesstudier och att ge yrkesutbildning i musik samt ordna annan verksamhet i anslutning till utvecklandet av musikkulturen. Musikinstitutet och konservatorierna är musikläroanstalter. Vid bägge meddelas förberedande grundundervisning för yrkesstudier samt annan läroplansbaserad grundundervisning i musik som utmynnar i en läroplansenlig examen på grundnivå eller musikinstitutsexamen. Yrkesutbildning i musik ges vid konservatorierna. Kvantitativt sett utgörs största delen av musikläroanstalternas verksamhet av annan utbildning än yrkesutbildning. I lagen om musikläroanstalter finns utöver dessa uppgifter bestämmelser om förvaltning och undervisning, personal, studerande, ändringssökande och finansiering. Det finns sammanlagt 89 musikläroanstalter av vilka elva är konservatorier.

Kommuner, samkommuner och privata sammanslutningar är huvudmän för musikläroanstalterna.

Med grundundervisning i konst (grundläggande konstundervisning) avses enligt 1 § lagen om grundundervisning i konst sådan målinriktad och årligen fortskridande undervisning inom olika områden av konsten som i första hand ordnas för barn och unga.

Grundundervisningen i konst skall stöda elevernas personlighetsutveckling och ge dem kunskaper och färdigheter inom det område av konsten som denna undervisning gäller samt förmåga att uttrycka sig själva. Undervisningen ordnas så att den skapar förutsättningar för en elev att söka sig till yrkesutbildning och utbildning på högre nivå inom konstområdet i fråga. Kommunen beslutar om ordnande av grundundervisning i konst. Kommunen kan också ordna undervisningen genom att anlita utomstående tjänster. Grundundervisning i konst ordnas i så gott som alla kommuner. Undervisningen är inte bunden till någon läroanstaltsform utan undervisningen kan enligt kommunens provning meddelas vid alla läroanstalter. I lagen om grundundervisning i konst finns dessutom bestämmelser om läroplanen, betyg, behörighet för lärare och finansiering.

Samarbete mellan läroanstalterna

Under de senaste åren har utbildningssystemet gjorts smidigare på så sätt att studerandena i sin examen utöver den utbildning som ordnas vid den egna läroanstalten kan ta in studier som ordnas vid andra läroanstalter. Exempelvis kan den som studerar vid en yrkesläroanstalt komplettera sin examen med gymnasiala språkstudier och den som bedriver gymnasiestudier kan komplettera sin examen med yrkesinriktade studier. Dessutom kan studeranden ersätta studierna vid den egna läroanstalten med studier som slutförts i andra sammanhang. Bestämmelser som möjliggjorde detta fogades till gymnasielagen och lagen om yrkesläroanstalter samt lagen om kvällsgymnasier (478/1983) (numera vuxengymnasier) år 1992. Utan lagändringar kunde studier vid musikläroanstalter, medborgarinstitut, folkhögskolor och idrottsutbildningscentrer kompletteras med studier som slutförts i andra sammanhang.

Huvudmännen för olika läroanstalter kommer sinsemellan överens om på vilket sätt samarbetet skall ordnas och hur kostnaderna skall fördelas. Studier som slutförts vid en annan läroanstalt kan godkännas som en del av lärokursen vid studerandens läroanstalt, om målen för studierna motsvarar de läroplansenliga studier som skall ersättas. Vid behov kan tilläggsprestationer krävas av studeranden. På begäran skall den läroanstalt där studeranden studerar fatta beslut om godkännande av studier som slutförts i annat

sammanhang innan de nämnda studierna påbörjas.

Samarbetet mellan yrkesutbildningen och gymnasieutbildningen utreds som bäst i försöken med utbildning på ungdomsstadiet. Försöken baserar sig på lagen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor (391/1991), som trädde i kraft den 1 mars 1991. Lagen gäller till utgången av 1999 och tillämpas på anordnandet av utbildning som inleds medan den är i kraft tills utbildningen avslutas.

Inom ramen för försöket med utbildning på ungdomsstadiet ordnar en eller flera yrkesläroanstalter och ett eller flera gymnasier i samarbete undervisning så att studerandena vid dessa läroanstalter har möjlighet att få undervisning vid flera läroanstalter samt avlägga yrkesexamen eller fullgöra gymnasiets lärokurs som leder till studentexamen, varvid i båda dessa examina i viss utsträckning också kan ingå studier vid en annan läroanstalt. Studerandena har även möjlighet att avlägga en särskild examen på ungdomsstadiet (kombinationsstudier), som består av kombinerade yrkes- och gymnasiestudier samt eventuell arbetspraktik. Folkhögskolor, musikläroanstalter och idrottsutbildningscentrer kan delta i den grundläggande yrkesutbildningen inom ramen för försöket och vuxengymnasierna kan delta i gymnasieutbildningen.

En yrkesinriktad examen och kombinationsstudier vid försöksenheterna ger samma behörighet för studier på institutnivå och för yrkeshögskolestudier som en yrkesinriktad examen på skolnivå. En yrkesexamen och kombinationsstudier ger också samma behörighet för fortsatta studier som gymnasiets lärokurs, förutsatt att i studierna ingår studier som är jämförbara med gymnasiets minimilärokurs i ämnen som med tanke på fortsatta studier är centrala och som kompletterade med studentexamens prov ger allmän behörighet för högskolestudier.

Försöken syftar till att utreda möjligheterna att öka studerandenas möjligheter att välja sådana individuella och övergripande utbildningsprogram som skapar förutsättningar för individuell kunskapsinhämtning och yrkesmässig flexibilitet.

För närvarande pågår 16 försök med utbildning på ungdomsstadiet. I försöken deltar 134 läroanstalter, dvs. 71 yrkesläroanstalter, 60 gymnasier och vuxenlinjer vid gymnasierna, en folkhögskola och två konserva-

torier. Antalet läroanstalter inom en försöksenhet varierar mellan två och tjugosju, och antalet studerande mellan några hundra och sextusen. I försöken deltar sammanlagt ca 34 600 studerande.

Vid försöksläroanstalterna slutförde 4 400 studerande gymnasiet och avlade studentexamen läsåret 1995—1996 och 6 100 studerande avlade en yrkesexamen. Av dessa var 2 600 tvååriga yrkesexamina, 1 100 två och ett halvtåriga och 2 000 treåriga examina. Endast fem studerande avlade en sådan kombinationsexamen som försökslagstiftningen möjliggör. Närmare 30 procent av studerandena vid de läroanstalter som deltog i försöken inkluderade studier från andra läroanstalter i sina studier. Å andra sidan har också en del av studerandena vid andra läroanstalter än försöksläroanstalterna valt studier från andra läroanstalter.

På basis av försöket kan man anta att det är uppenbart att endast ett fåtal väljer att fullgöra vidsträckt studiehelheter eller avlägga två examina. Av de studerande som slutförde gymnasiet och tog studentexamen avlade 103 också en yrkesexamen under läsåret 1995—1996. Av de studerande som avlade en yrkesexamen tog 139 också studentexamen under läsåret. I fråga om andra val kan det konstateras att gymnasiestuderandena i högre grad har valt intressebaserade studier och yrkesstuderandena studier som breddar utbildningens målinriktning, t.ex. studier inom olika yrkesgrenar och studier som kombinerar två yrkesexamina.

Finansiering

Systemet för finansiering av utbildningen omfattar den lagstadgade statsandel och det statsunderstöd enligt prövning som beviljas för driftskostnader och anläggningskostnader samt den övriga finansieringen. Finansiering kan beviljas och betalas till kommuner, samkommuner, privata sammanslutningar och stiftelser. Systemet för finansiering omfattar också den finansieringsandel av driftskostnaderna för undervisnings- och kulturverksamhet som beräknats enligt kommunens invånarantal. Kommunens finansieringsandel per invånare är lika stor i alla kommuner.

De viktigaste författningarna om finansieringen av utbildningen är:

- lagen (705/1992), nedan finansieringslagen, och förordningen (828/1992) om finansiering av undervisnings- och kulturverk-

samhet,

- lagen och förordningen om yrkesutbildningscentrer för vuxna och riksomfattande särskilda yrkesläroanstalter,

- lagen och förordningen om läroavtalsutbildning,

- lagen (1138/1996), och förordningen (1142/1996) om finansiering av yrkesinriktad tilläggsutbildning,

- lagen och förordningen om folkhögskolor med statsandel,

- lagen och förordningen om utbildningscentrer med statsandel samt

- lagen och förordningen om studiecentraller.

Lagstiftningen om utbildningsfinansieringen revideras från ingången av 1993 och 1994. Då övergick man från statsandelen för driftskostnader som baserade sig på verkliga kostnader till ett finansieringssystem som baserar sig på kalkylerade priser per enhet. Priserna per enhet fastställs i förväg för det följande året. De beslut som kommunen eller någon annan huvudman för den anstalt som får finansiering har fattat under finansåret inverkar inte på beloppen för priserna per enhet.

Användningen av den finansiering som beviljas inom ramen för det på kalkylerade priser per enhet baserade finansieringssystemet är inte bunden till grunderna för beviljandet och kalkyleringen av finansieringen. I och med det kalkylerade finansieringssystemet har alltså den självständiga beslutanderätten för kommunerna och andra servicenordnare ökat väsentligt.

Finansieringen av grundskolan, gymnasiet, vuxengymnasiet, yrkesläroanstalterna, yrkeshögskolorna, medborgarinstituten, musikläroanstalterna och den grundläggande konstundervisningen baserar sig på finansieringslagen, som trädde i kraft i början av 1993. I de lagar som gäller verksamheten vid dessa läroanstalter hänvisas i fråga om finansieringen till finansieringslagen. Finansieringslagen utgör en del av systemet för statsandelar till kommunerna, som i övrigt består av lagen om statsandelar till kommunerna (1147/1996) samt lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/1992).

Efter att finansieringslagen och det kalkylerade finansieringssystemet har trätt i kraft har ändringar genomförts årligen. De mest betydande ändringarna gjordes från ingången av 1996 och 1997. Vid ingången av 1996

slopades bärkraftsklassificeringen av kommunerna och beviljandet av statsandelar till ett belopp som beräknats på basis av priserna per enhet på grundval av procentuella andelar enligt kommunernas bärkraftsklass. I finansieringssystemet beaktas i stället de ekonomiska skillnaderna mellan kommunerna genom en utjämning av statsandelarna på basis av de kalkylerade skatteinkomsterna enligt vad som bestäms i lagen om statsandelar till kommunerna.

Inom systemet för finansiering av undervisningsverksamheten avskaffades vid ingången av 1997 de separata betalningsandelarna av kostnaderna för utbildningen vilka betalades av studerandenas hemkommuner. Hemkommunernas betalningsandelar ersattes och belastningen av undervisnings- och kulturverksamhetens kostnader utjämnades mellan kommunerna genom per invånare beräknade finansieringsandelar för kommunerna av driftskostnaderna för undervisnings- och kulturverksamhet. Kommunens statsandel beräknas så att grunden för statsandelen till kommunen, vilken beräknats på basis av priserna per enhet, minskas med kommunens finansieringsandel av kostnader som gäller undervisnings- och kulturverksamhet. Samkommuner och privata läroanstalter beviljas finansiering till fullt belopp av den finansieringsgrund som beräknats enligt priserna per enhet. För utbildning där studerandens hemkommun inte förpliktats att delta i utbildningskostnaderna beviljas statsandel enligt en fast statsandelsprocent. Sådan utbildning är t.ex. utbildning vid medborgarinstituten samt annan än grundläggande yrkesutbildning vid musikläroanstalterna.

Finansieringen av folkhögskolorna, studiecentralerna och idrottsutbildningscentren regleras i separata lagar för varje läroanstaltsform. I lagstiftningen ingår utöver bestämmelser om finansieringen även bestämmelser som gäller läroanstalternas verksamhet. Med undantag av vissa folkhögskolor är dessa läroanstalter privata. I kommunens finansieringsandel av undervisningsverksamhetens kostnader enligt finansieringslagen beaktas även den yrkesutbildning som ordnas i folkhögskolorna och idrottsutbildningscentren samt den grundskole- och gymnasieundervisning som ordnas i folkhögskolorna.

Enligt lagen om läroavtalsutbildning beviljas statsandel för läroavtalsutbildning till 97 procent av produkten av antalet studeran-

de och priset per enhet. Undervisningsministeriet bestämmer priserna per enhet för läroavtalsutbildning särskilt för grundläggande yrkesutbildning och särskilt för yrkesinriktad tilläggsutbildning.

Enligt lagen om finansiering av yrkesinriktad tilläggsutbildning, som trädde i kraft vid ingången av 1997, finansieras den yrkesinriktade tilläggsutbildning som hör till lagens tillämpningsområde så, att länsstyrelserna inom ramen för de anslag som i statsbudgeten anvisats för ändamålet anskaffar utbildningen från huvudmännen för läroanstalterna och andra organisationer som producerar utbildningstjänster. Yrkesinriktade specialiseringsstudier som ordnas i yrkeshögskolor och särskilda yrkesläroanstalter finansieras dock enligt finansieringslagen. Yrkesinriktad tilläggsutbildning som ordnas i form av läroavtalsutbildning finansieras så som beskrivits ovan i enlighet med lagen om läroavtalsutbildning.

De priser per enhet som ligger till grund för statsandelen för driftkostnader beräknas per elev eller studerande i grundskolorna, gymnasierna, vuxengymnasierna, yrkesläroanstalterna och yrkeshögskolorna. Priserna per enhet beräknas vartannat år på basis av de kostnader som föräntats. Priserna per enhet per elev i grundskolorna graderas enligt ett nyckeltal som beskriver kommunens befolkningstäthet samt strukturen på kommunens skolnät och sättet att ordna undervisningen. Nyckeltalet bestäms i sin tur till centrala delar på basis av storleken på kommunens grundskolor. Priserna per enhet per elev i gymnasierna graderas på basis av det totala antalet elever i kommunens gymnasier. Priserna per enhet för yrkesläroanstalterna graderas enligt läroanstaltsform och höjs för en läroanstaltsform inom en sådan utbildningsform som är dyrare än genomsnittet samt för specialundervisning. Priserna per enhet per studerande i yrkeshögskolorna beräknas per examen och priserna per enhet graderas så att de väsentliga skillnaderna i kostnaderna för utbildningsprogram som leder till examen och för andra undervisningsarrangemang beaktas.

För de särskilda yrkesläroanstalter som har näringslivet som huvudman beräknas priserna per enhet däremot per undervisningstimmar eller per studieveckor.

För medborgarinstitut och musikläroanstalter beräknas priserna per enhet per undervisningstimmar. För folkhögskolor beräknas

priserna per enhet per studerandevecka och för idrottsutbildningscentren per studerandedygn eller per studerandedag. Priserna per enhet beräknas vartannat år på basis av de föräntade kostnaderna. Priserna per enhet som för folkhögskolorna beräknas per studerandevecka graderas inom sådan utbildning som är dyrare än genomsnittet så som bestäms genom förordning. Priserna per enhet för studiecentralerna beräknas per undervisningstimmar. Priserna per enhet för grundläggande konstundervisning bestäms inom ramen för statsbudgeten per antalet kommuninvånare. Enligt de lagar som gäller verksamheten vid dessa läroanstalter beslutar undervisningsministeriet årligen om antalet undervisningstimmar, studerandeveckor, studerandedygn, studerandedagar och studiecirckeltimmar som skall användas vid beräkningen av statsandelen.

Från 1993 har dessa priser per enhet sänkts på grund av de sparåtgärder som vidtagits i syfte att balansera den offentliga ekonomin.

Det belopp som ligger till grund för statsandelen det följande året fås genom att de nämnda prestationerna (t.ex. antalet elever och antalet undervisningstimmar) multipliceras med de priser per enhet som bestämts för prestationerna i fråga. För kommunernas del beräknas det slutliga statsandelsbeloppet från det nämnda beloppet enligt vad som beskrivits ovan genom att kommunens finansieringsandelar dras av från den kalkylerade statsandelsgrunden. Till huvudmannen för privata läroanstalter betalas i sin helhet ett belopp som motsvarar statsandelsgrunden. För utbildning som ordnas vid medborgarinstituten och för annan utbildning än grundläggande yrkesutbildning vid musikläroanstalterna uppgår statsandelen till 57 %. För annan utbildning än grundläggande yrkesutbildning samt grundskole- och gymnasieutbildning vid folkhögskolor beviljas statsandel till 55 procent av det belopp som ligger till grund för statsandelen. I fråga om idrottsutbildningscentren är statsandelen 65 procent för annan utbildning än grundläggande yrkesutbildning. I fråga om studiecentraler är statsandelsprocenten 67 för annan verksamhet än studiecirklar.

För anläggningsprojekt i enlighet med finansieringslagen beviljas i statsandel 25—50 procent av det belopp som beräknas för projektet på basis av den fastställda omfattningen och de lokalvisa priserna per en-

het. Statsandelsprocenten bestäms på basis av den per invånare i lokaliseringsskatten beräknade utjämnade kalkylerade skatteinkomsten. För folkhögskolor, idrott- och utbildningscenter och studiecentraler kan för anläggningskostnader beviljas statsunderstöd enligt prövning både i fråga om beviljningsgrunder och belopp.

2.4. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet

Systemet för reglering av utbildningen i vissa andra länder. Allmänt.

Utbildningssystemen i olika länder och lagstiftningen om dem har utformats utgående från ländernas egen kultur och historia. Trots att det internationella samarbetet har ökat har utbildningen till största delen bibehållits som en nationell angelägenhet. Den europeiska integrationen har inte förändrat denna grundläggande utgångspunkt. Europa har ingen enhetlig tradition för reglering av utbildningen.

Det är därför svårt att jämföra olika länders utbildningssystem. Dessutom har samma begrepp inom utbildningen, t.ex. läroplanerna, ofta olika innehåll i olika länder. Vid en internationell jämförelse av utbildningssystemen är det omöjligt att direkt sluta sig till hur lösningarna i ett land lämpar sig för ett annat land.

Vid beredningen av propositionen har systemen för reglering av utbildningen utretts för Sveriges, Danmarks, Tysklands, Österrikes, Hollands och Englands del. Avsikten är att ge en generell bild av de grundläggande utgångspunkterna för och utvecklingsriktningarna inom systemen för reglering av utbildningen i dessa länder.

I dessa länder har den allmänna utvecklingsriktningen under de två senaste årtionden varit att regleringen har luckrats upp och administrationen har decentraliserats. Som ett undantag bör dock nämnas den reform i England i slutet av 1980-talet som innebar att nationella läroplaner inriktade på läropliktsutbildningen infördes första gången efter andra världskriget. I övrigt har centralförvaltningens uppgifter i de nämnda länderna i högre grad än tidigare fokuserats på att uppställa mål samtidigt som beslutanderätten i det praktiska arbetet har decentraliserats till lokal nivå. Inom undervisningsverksamheten har detta inneburit att vid sidan av beslut

som gäller undervisningsmetoder fattas också beslut som gäller undervisningens innehåll i större utsträckning än tidigare lokalt. I anslutning till detta har många länder utvecklat ett system för utvärdering av utbildningens resultat.

Sverige

Utbildningssystemet i Sverige omfattar förskoleundervisning, nioårig grundskola, andra stadiet (treårig gymnasieskola och lärlingsutbildning) och högre, eftergymnasial, utbildning (universitet och specialhögskolor samt landstingskommunala högskolor och kommunala högskolor). Dessutom ordnas flerformig vuxenutbildning.

Innan den obligatoriska grundskolan inleds skall kommunen erbjuda alla sexåringar möjlighet till förskoleundervisning, som 1996 överfördes från socialförvaltningen till utbildningsdepartementet. Förskolan är frivillig för eleverna. Majoriteten av barnen deltar i förskoleundervisningen. I gymnasieskolan kan man avlägga en yrkesexamen eller förbereda sig för studier inom den högre utbildningen. Grundskole- och gymnasieundervisning i form av vuxenutbildning ordnas som kommunal vuxenutbildning (Komvux). Inom folkbildningen har Sverige starka studieförbund. I landet finns ett väl utbrett nätverk av folkhögskolor.

Enligt grundlagen stiftad enligt Regeringsformen för Sverige skall det särskilt åligga det allmänna att tillhandahålla utbildningstjänster och därigenom skapa förutsättningar för medborgarna att delta i utbildning. Enligt regeringsformen har alla barn som omfattas av den allmänna skolplikten rätt att kostnadsfritt erhålla grundläggande utbildning i allmän skola som ordnas av det allmänna. Utöver utbildning inbegriper rätten till kostnadsfri grundläggande utbildning också avgiftsfria läroböcker och andra skoltillbehör. I övrigt regleras utbildningen genom en vanlig lag och med stöd av den i bestämmelser och föreskrifter på lägre nivå.

I Sverige har skolväsendet reglerats i detalj och centralförvaltningens styrning har varit stark. Inom utbildningslagstiftningen har man dock under de senaste åren alltmer övergått från detaljerad normstyrning till reglering av (resultat)mål för utbildningen. En enhetlig riksomfattande läroplan säkerställer den riksomfattande enhetligheten i fråga om utbildningen i grundskolan. I läro-

planen fastställs nationella mål för alla läroämnen och riktlinjer för innehållet samt kriterier för elevbedömningen. Den nationella läroplanen fastställs av utbildningsdepartementet eller på dess bemyndigande av den riksomfattande skolverket, som lyder under utbildningsdepartementet. Obligatoriska ämnen och godtagbara tillvalsämnen fastställs antingen i lagstiftningen eller i den nationella läroplanen. Kommunerna har stora fullmakter att besluta om lokala planer som kompletterar den nationella läroplanen. Beslut om metoder som behövs för att målen skall uppnås och om undervisningsmetoder fattas på lokal nivå. Å andra sidan är kommunerna skyldiga att ombesörja de resurser som planerna förutsätter.

Regeringen beslutar om gymnasieskolans läroplan och nationella utbildningsprogram samt de linjer som ingår i dem. I dessa dokument fastställs målen och riktlinjerna för utbildningen.

I grundskolan bedöms elevernas resultat i vissa läroämnen (svenska, engelska och matematik) genom riksomfattande utvärderingstest för årskurserna 5 och 9. I årskurs 8 och 9 får eleverna en personlig bedömning. Grundskolan avslutas dock inte med något slutprov. Gymnasieskolan har inte heller något nationellt slutprov. Under gymnasietiden kan studerandena avlägga riksomfattande prov som skolverket beslutar om. Med hjälp av proven kan skolorna förenhetliga grunderna för utvärdering i gymnasieskolan. I Sverige har ett urvalsbaserat riksomfattande program för utvärdering av grundskolan tagits i bruk.

Både kommunerna och staten deltar i finansieringen av grundskolan och gymnasieskolan. Finansieringen utbetalas som en totalsumma och kommunerna beslutar om hur den skall fördelas till skolorna. I fråga om hur medlen används är den lokala beslutanderätten stor. Privata skolor som ger grundskoleundervisning är berättigade till en finansiering på 75 procent av de utgifter som beräknats per elev i kommunens grundskola. Internationellt sett har dock de privata skolorna en ringa betydelse i Sverige.

Danmark

Det danska utbildningssystemet omfattar

- förskoleundervisning,
- folkeskolan (frivillig förskoleklass, nio-årig grundskola och en frivillig tionde års-

kurs),

- utbildning på andra stadiet (treårigt gymnasium, tvåårig allmänbildande högre förberedelseexamen, högre merkantil examen och högre teknisk examen samt lärlingsutbildning eller någon annan yrkesutbildning),

- universitetsutbildning och annan högre utbildning samt

- vuxenutbildning (indelas i utbildning som ger behörighet och utbildning som inte ger behörighet).

Kommunerna är skyldiga att inrätta förskoleundervisningsklasser. Om föräldrarna kräver det skall barnet ha rätt att börja i en förskoleklass. Undervisningsplikten börjar när barnet fyller 7 år och upphör när det fyller 16 år.

De utbildningspliktigas rätt till avgiftsfri grundskoleundervisning bestäms på grundlagsnivå. I grundlagen tryggas också rätten att inrätta privata skolor, om undervisningen uppfyller de krav som bestämts. Omkring 10 procent av de undervisningspliktiga går i en privat skola och omkring en femtedel av gymnasierna är privata. Den vuxenutbildning som leder till examen vilar till största delen på kommunernas ansvar och regleras i den allmänna lagen om vuxenutbildning. Dessutom ordnar olika läroanstalter folkbildningsarbete, t.ex. folkuniversitetet och folkhögskolorna.

Det danska utbildningssystemet, liksom den lagstiftning som gäller den, är synnerligen mångfasetterat och splittrat. Det finns ingen samordnande lagstiftning för utbildning som föregår högskolorna. I lagstiftningen har uppställandet av mål en framskjuten plats. Inom yrkesutbildningen spelar lärlingsutbildningen en viktig roll.

I Danmark försöker myndigheterna förenhetliga folkeskolan genom målbestämmelser för de obligatoriska läroämnena, vilka ingår i förordningar som utfärdas av undervisningsministeriet. Bestämmelser om de obligatoriska läroämnena i grundskolan och om de tillvalsämnen som erbjuds studerandena samt om vissa undervisningsämnen (t.ex. trafikfostran, hälsofostran och sexualfostran) finns i folkskollagarna. Undervisningsministeriet meddelar också undervisningsanvisningar för olika läroämnen. Iakttagandet av anvisningarna är frivilligt. Spelrummet på lokal nivå är stort. Skolorna bedriver sin verksamhet inom de ramar som kommunerna uppställt för dem.

Undervisningsministeriet beslutar synnerli-

gen detaljerat om innehållet i gymnasieutbildningen. Besluten gäller målen för, innehållet i och omfattningen av enskilda ämnen. Skolorna och eleverna svarar för planeringen och verkställigheten.

Även om folkskolsystemet är synnerligen decentraliserat och normstyrningen är svag är den centraliserade utvärderingen ringa. Eleverna kan dock som avslutning på undervisningsplikten delta i frivilliga avslutande prov som utarbetats för de olika läroämnena. Dessutom har kvalitetsutvecklingsprojekt startats, vilka sporrar skolorna till självutvärdering. Det finns dock inget egentligt centraliserat utvärderingssystem.

Gymnasiet och den utbildning som leder till högre förberedelseexamen samt den högre merkantila och tekniska utbildningen på andra stadiet utmynnar i avgångsprov som utarbetats av undervisningsministeriet. För dessa utbildningar har undervisningsministeriet startat kvalitetsutvecklingsprojekt som består av centraliserade utvärderingar och läroanstalternas egen utvärdering.

Staten betalar ca 40 procent av all utbildning, landskapen (amterna) ca 10 procent och kommunerna ca 50 procent. Staten och kommunerna svarar för finansieringen av folkskolan. Landskapen svarar för finansieringen av den allmänbildande högre utbildningen på andra stadiet. Staten står för huvuddelen av finansieringen av de privata gymnasierna, som har rätt att uppbära elevavgifter. Staten bär ansvaret för finansieringen av yrkesutbildningen. Finansieringen utbetalas som en totalsumma till kommunerna och skolorna. Beslut om hur anslagen skall användas fattas på lokal nivå. Kommunerna beslutar om utdelningen av anslagen till folkskolorna. Undervisningsministeriet utfärdar bestämmelser om elevvisa driftsutgifter både för folkskolan och utbildningen på andra stadiet. Staten finansierar privata folkskolor med de kostnader som beräknats per elev i den kommunala folkskolan som grund. Av folkskolorna är ca 25 procent privata, av gymnasierna ca 15 procent. De privata folkskolorna har rätt att uppbära elevavgifter.

Tyskland

I Tyskland påverkar förbundsstatsstrukturen på ett grundläggande sätt systemet för reglering av utbildningen. Lagstiftningsmakten i fråga om utbildning och skolor innehas

av delstaterna. Vid sidan av delstaten spelar förbundsstaten tillsammans med arbetsmarknadsparterna en viktig roll i frågor som hänför sig till yrkesutbildning. Avtal som ingås på delstaternas inbördes kulturministerkonferenser samordnar utbildningslagstiftningen på förbundsstatsnivå.

Ett typiskt tyskt utbildningssystem omfattar:

- frivillig förskoleundervisning (3—6-åringar), som ges i barnträdgårdar,
- fyraårig grundläggande utbildning,
- utbildning på andra stadiet (ett femårigt lägre andra stadium och ett treårigt högre andra stadium) samt
- högre utbildning (högskolor på universitetsnivå och yrkeshögskolor).

I Tyskland har lagstiftningen på grundlagsnivå en stark ställning inom utbildningen. I grundlagarna säkerställs forskningens och undervisningens frihet. Enligt grundlagen står hela skolväsendet under statens tillsyn. I grundlagen tryggas varje tysk medborgares rätt att fritt välja utbildningsplats. Detta har dock inte ansetts gälla för grundskolan. Grundlagen ger rätt att inrätta privata skolor, förutsatt att de kriterier som fastställts för nivån på undervisningen uppfylls.

Läroplikten börjar när ett barn fyller sex år, men på anhållan av föräldrarna kan barnet börja i skola redan tidigare. Läroplikten varar i tolv år av vilka 9—10 år omfattar utbildning på heltid och 2—3 år utbildning på deltid. Det lägre andra stadiet består i första hand av huvudskolan (Hauptschule) som leder till yrkesskolor (Berufsschule) eller dualyrkesutbildning (läroavtalsutbildning), realskolan (Realschule) som leder till mera krävande yrkesutbildning eller utbildning på institutnivå, en del av gymnasieskolan (Gymnasium) och enhetsskolan (Gesamtschule) som innefattar studier som ingår i de föregående skolformerna. Det lägre andra stadiet inleds ofta med en tvåårig inriktningsperiod där det är möjligt att överväga valet av skoltyp. Det högre andra stadiet består av de tre sista årskurserna i gymnasiet, yrkesgymnasium och olika former av yrkesutbildning.

Majoriteten av dem som genomgått det lägre andra stadiet fortsätter inom yrkesutbildningen där de kan välja mellan dualutbildning, som baserar sig på samarbete mellan en yrkesskola och företag, eller heldagsutbildning i en yrkesskola. Som helhet omfattar gymnasiet vanligen klassnivåerna 5—13. Under vissa förutsättningar är det

också möjligt att från realskolan flytta till de tre sista årskurserna i gymnasiet. Gymnasiet ger allmän behörighet för högskolestudier.

Det tyska utbildningssystemet regleras i detalj i lagar och andra bindande normbeslut. I lagstiftningen samordnas den utbildning som föregår högskolorna. Lagstiftningen om läroavtalsutbildningen är välutvecklad.

Bestämmelser om allmänna mål för utbildningen finns i förbundsstatens grundlag eller i en vanlig lag. Tyskland har centraliserade delstatsvisa läroplaner för både den grundläggande utbildningen och utbildningen på andra stadiet, med undantag av privata grundskolor och skolor på det lägre andra stadiet. Ministeriet utövar stor makt. Genom avtal mellan delstaterna fastställer kulturministerkonferensen de obligatoriska ämnena och tillvalsämnena inom läropliktsundervisningen. Läroplanen för grundläggande utbildning är mycket detaljerad. Exempelvis i fråga om tyska språket ges en heltäckande förteckning över det basordförråd som skall undervisas. Inom läropliktsundervisningen förhandsgranskas läroböckerna. Dessutom ges rekommendationer om undervisningsmetoderna även om läraren har den slutliga beslutanderätten när det gäller metoderna.

Tyskland har inget allmänt system för utvärdering av utbildningen, eftersom regleringen i hög grad baserar sig på normer som ges i förväg. Utbildningen på andra stadiet avslutas med ett studentexamensprov och avgångsprov inom yrkesutbildningen. Proven har utarbetats enligt standarder som fastställts på riksnivå.

I Tyskland utgör finansieringssystemet ett viktigt medel för styrning av verksamheten. Finansieringsansvaret fördelas mellan delstaten och kommunala sammanslutningar. Delstaten deltar i regel i finansieringen av utgifterna för undervisningspersonalen medan de kommunala sammanslutningarna svarar för övriga skolutgifter. Delstaten bär huvudansvaret för kostnaderna för de privata skolorna, som har rätt att uppbära elevavgifter.

Österrike

I likhet med Tyskland påverkas regleringen av utbildningen i Österrike av förbundsstatsstrukturen. De gemensamma principerna för utbildningen bestäms på förbundsstatsnivå. I övrigt har lagstiftningsmakten på ett komplicerat sätt fördelats mellan förbunds-

staten och delstaterna enligt skolor och anläggningar.

I Österrike är förskoleundervisningen frivillig. Läroplikten börjar när ett barn fyller 6 år och varar nio år. Efter fyra år i folkskolan fortsätter eleven antingen i den fyraåriga huvudskolan (Hauptschule) eller i den parallella högre allmänbildande skolan (Gymnasium), som omfattar sammanlagt åtta år. Från huvudskolan övergår studerandena främst till yrkesutbildning, men det är också möjligt att fortsätta med påbyggnadsstudier.

Den högre allmänbildande skolan indelas i språkbetonat gymnasium, realgymnasium, specialgymnasium och ekonomiskt realgymnasium. Gymnasieutbildningen avslutas med studentexamen. Yrkesutbildningen efter huvudskolan är flerformig. Dualutbildningen (läroavtalsutbildningen) har en viktig position. Omkring hälften av 15-åringarna ingår ett läroavtal med något affärsföretag. Yrkesutbildningen omfattar också lägre yrkesskolor, skolor inom det pedagogiska området och högre yrkesskolor. Högskolorna omfattar universitet, konsthögskolor och yrkeshögskolor.

I Österrike har bl.a. forsknings- och undervisningsfriheten, friheten inom den privata undervisningen samt rätten att inrätta privata skolor, förutsatt att föreskrivna kriterier uppfylls, reglerats på grundlagsnivå. I praktiken spelar de privata skolorna en mindre betydande roll. I Österrike har de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter getts grundlagsstatus. Utbildningen regleras i detalj i lagar och i normer på lägre nivå. Lagstiftningen samordnar den utbildning som föregår högskolorna.

Österrike har en enhetlig nationell läroplan. Beslutanderätten i läroplansfrågor är ministeriecentererad. Läroämnena fastställs antingen i lagstiftningen eller i den nationella läroplanen. Läroböckerna och övriga läromedel förhandsgranskas. Österrike har inget system för analys av skolornas och högskolornas resultat. Gymnasiet och de högre yrkesskolorna avslutas med en centralt reglerad studentexamen (Reifeprüfung). De industriella, tekniska och konstindustriella yrkesskolorna har egna slutprov. Dualutbildningen avslutas med ett slutprov. Provet ordnas av en examensnämnd som består av representanter för arbetsgivarna och arbetstagarerna.

I likhet med Tyskland har Österrike bibehållit en direkt finansiell styrning av verk-

samheten. Delstaterna och kommunerna svarar gemensamt för finansieringen av läropliktsskolan. De privata läropliktsskolorna har en sämre finansiell ställning och avgifter uppbärs hos eleverna. De religiösa privatskolorna får stöd åtminstone för sina personalutgifter. Förbundsstaten svarar för finansieringen av den officiella allmänbildande utbildningen och yrkesutbildningen efter läropliktstudien.

Holland

Utbildningssystemet i Holland omfattar grundläggande åttaårig utbildning som är gemensam för alla (4—12-åringar), andra stadiet (det allmänna andra stadiet och det högre andra stadiet som leder till universiteten, yrkesförberedande utbildning och högre yrkesutbildning samt utbildning för vuxna på det allmänna andra stadiet) samt högre utbildning som omfattar universiteten och yrkeshögskolorna. Läroplikten börjar när barnet fyller fem år, men nästan alla barn börjar i grundskolan redan som fyraåringar. Det finns ingen separat förskoleundervisning. Läroplikten varar till 16 årsåldern, och därefter måste ungdomarna åtminstone på deltid gå i skola tills de fyller 18. Läroplikten omfattar alltså också det högre andra stadiet.

Den utbildning på andra stadiet som inleds i tolvårsåldern består av fyra parallella vägar. Den utbildning som i första hand leder till universiteten (VWO) omfattar sex år, den allmänbildande utbildningen (HAVO) med sikte på yrkeshögskolorna (HBO) fem år och den allmänbildande utbildningen (MAVO) med sikte på högre yrkesutbildning fyra år. Den fjärde vägen är en fyraårig yrkesförberedande väg (VBO) längs vilken det också är möjligt att fortsätta fram till den högre yrkesutbildningen. Den högre utbildningen på andra stadiet (MBO), som nås via MAVO eller VBO, omfattar två till fyra år och förbereder för i första hand arbetslednings- och förmansuppgifter. Vid sidan av läroanstaltsutbildningen finns dessutom ett system av typen läroavtal som är avsett för dem som fyllt 16 år och som har antingen en åttaårig grundläggande utbildning eller därutöver en VBO- eller MBO-examen. Systemet upprätthålls gemensamt av läroanstalterna, staten och arbetsmarknadsparterna.

Utbildningsmässiga grundläggande rättigheter har en stark ställning i Holland. I

grundlagen finns också bestämmelser om friheten inom den privata undervisningen samt om rätten att på vissa bestämda villkor inrätta privata skolor. I grundlagen regleras också finansieringen av de privata skolorna. Finansieringen har fastställts till samma belopp som finansieringen av de offentliga skolorna. Föräldrarna har rätt att välja skola. De internationella konventionerna om mänskliga rättigheter har direkt tagits in som en del av landets rättsordning.

Bestämmelserna på grundlagsnivå som gäller utbildning återspeglar de privata skolornas starka ställning i Holland. Av grundskolorna är 35 procent offentliga och 65 procent privata. Inom utbildningen på andra stadiet går majoriteten av eleverna i privata skolor.

I syfte att trygga likställigheten i utbildningen fastställs den grundläggande utbildningens obligatoriska läroämnen och godkända tillvalsämnen på ett centraliserat sätt i lagstiftningen. Inom den grundläggande utbildningen finns ingen av centralförvaltningen uppgjord nationell läroplan. Lagstiftningen innehåller mål som gäller för utbildningen. I lagstiftningen förutsätts också att skolorna uppgör skolvisa läroplaner. I lagen finns bestämmelser om hur de skolvisa planerna skall uppgöras. Läroplanerna och andra planer skall i vissa fall underställas det s.k. inspektionsverket. Det enhetliga treåriga grundutbildningsavsnittet på andra stadiet har en enhetlig nationell läroplan (central läroplan). Inom utbildningen på andra stadiet är man i färd med att övergå till styrning via examina.

I Holland utvärderas kvaliteten på den grundläggande utbildningen och på utbildningen på andra stadiet genom nationella "skolframgångstest", som dock inte är obligatoriska för skolorna. Utvärderingarna bygger i hög grad på skolornas egna utvärderingar. Det nationella institutet för utvärdering av utbildningen, som inrättats av undervisningsministeriet, utarbetar och erbjuder skolorna olika metoder och instrument för utvärderingen, både för utvärdering på studerandenivå och för uppföljning och utvärdering av utbildningen på nationell nivå. Holland har dessutom ett system för inspektion av utbildningen, där den myndighet som svarar för inspektionen rapporterar till undervisningsministeriet om de inspektioner som utförts i skolorna.

Som avslutning på den grundläggande ut-

bildningen (för 4–12-åringar) ordnas ett frivilligt slutprov (standardprov) i vissa ämnen. Omkring 60 procent av skolorna deltar i slutprovet. Inom utbildningen på andra stadiet ordnas obligatoriska nationella slutprov.

I Holland svarar staten för finansieringen av utbildningen. Finansieringen dimensioneras enligt antalet elever, årskursernas storlek och lärarnas löneskalor. Genom finansieringen strävar staten inte efter att direkt styra verksamheten i skolorna. Finansieringen utbetalas som en totalsumma och den lokala nivån har stor beslutanderätt i fråga om hur medlen används. De privata skolorna har samma finansieringsgrunder som de offentliga skolorna, och i de privata skolorna upp bärs inga elevavgifter.

England

Det engelska skolsystemet omfattar frivillig förskola för 3–5-åringar, primärstadiet (indelas i två grader enligt åldersgrupp), sekundärstadiet (11–18-åringar), vidareutbildning (allmänbildande utbildning och yrkesutbildning) samt högskolor. Allmän läroplikt börjar i 5 årsåldern och upphör vid 16 år. De fem första åren av utbildningen på sekundärstadiet hör alltså till läroplikten.

De läropliktiga erbjuds utbildning i flera olika skoltyper. En del av skolorna är offentligt finansierade och avgiftsfria, en del är avgiftsbelagda. De offentligt finansierade skolorna är antingen skolor som står under de lokala skolmyndigheternas tillsyn eller självstyrda statsfinansierade skolor som inte står under denna tillsyn. Vidareutbildning, som också omfattar vuxenutbildning, kan fås i olika college-skolor som erbjuder yrkesutbildning eller allmänbildande utbildning samt i vuxenutbildningscentrer. Yrkesinriktad utbildning kan också erhållas i form av arbetspraktik.

England har ingen skreven grundlag. Rättsordningen baserar sig på en ursprungligen oskriven common law. Konstitutionen och individens rättigheter kan ändras genom en vanlig lag som stiftas av parlamentet. Regleringen av utbildningen baserar sig alltså på en vanlig lag.

En enhetlig nationell läroplan har godkänts för primär- och sekundärstadiet. I läroplanen ingår de viktigaste och de grundläggande läroämnena, undervisningsprogrammen, mål-

nivåerna och systemen för utvärdering. Ansvaret för verkställandet av läroplanen bärs av den myndighet som svarar för läroplanen och för utvärderingen (SCAA). Från 1988 har England skärpt den läroplansmässiga regleringen märkbart. Läroämnena fastställs på ett centraliserat sätt i lagstiftningen eller i den nationella läroplanen. Privatskolorna är inte skyldiga att iaktta den nationella läroplanen. Lärarna beslutar om läroböcker och läromedel. Inom läropliktsutbildningen ordnas nationella läroplanstest i olika läroämnen för 7-, 11-, 14- och 16-åringar. För de sistnämnda är testet samtidigt slutexamen.

Den innehållsliga styrningen av vidareutbildningen baserar sig i första hand på examina och grunderna för dem.

Inspektörer registrerade av den nationella inspektionsmyndigheten (OFSTED) och självständiga inspektörer som arbetar på avtalsbasis utför inspektioner i alla skolor minst en gång vart fjärde år. Inspektionen fokuseras framför allt på resultatindikatorer och grundar sig i allmänhet på skolornas egna utvärderingar.

Inom vidareutbildningen (further education), som omfattar all utbildning som följer efter den grundläggande utbildningen med undantag av motsvarande utbildning vid universiteten, utvärderas läroanstalterna av ett finansieringsråd (FEFC) som lyder under undervisningsministeriet. Utvärderingen utförs m.h.a. indikatorer för prestationsförmågan och genom inspektioner i läroanstalterna. Vidareutbildningen avslutas med nationella slutprov.

Staten och lokalförvaltningen svarar gemensamt för finansieringen av utbildningen på primär- och sekundärstadiet. En skola kan ansöka om status som självstyrd skola (GMS), och då överförs finansieringsansvaret helt till centralförvaltningen. Finansieringen ges som en totalsumma till den lokala skolmyndigheten, och den lokala beslutanderätten i fråga om användningen av pengarna är stor. En skola med mer än 200 elever skall ha självständig beslutanderätt i frågor som hänför sig till hur pengarna används. Av finansieringen av skolorna bestäms 75 % enligt antalet elever och elevernas ålder samt 25 % enligt behov. Finansieringen av självständiga privatskolor baserar sig till stor del på skolavgifter och donationer. Staten svarar för finansieringen av vidareutbildningen. Finansieringsbeloppet grundar sig på avtal mellan läroanstalterna och finansieringsrådet.

2.5. Bedömning av nuläget

Utbildningslagarna har ändrats flera gånger under de senaste åren. Ändringarna har dock varit delreformer som gällt vissa läroanstaltsformer, och utbildningslagstiftningen har inte setts över i dess helhet. Lagar som stiftats vid olika tidpunkter återspeglar samtida gällande utbildningspolitiska accentueringar.

Antalet lagar som gäller utbildning är stort. Lagstiftningen är splittrad i synnerhet på grund av att det finns flera lagar för samma skolform eller lagar som gäller utbildning med likartade mål. Bestämmelser om t.ex. grundläggande utbildning och motsvarande utbildning finns i tolv olika lagar, som dock innehåller flera hänvisningar till grundskolelagen. Vissa av lagarna gäller bara en eller några läroanstalter. En del av grundskoleundervisningen försiggår också som verksamhet inom socialväsendet. Hos dem som tillämpat lagarna har det rikliga antalet bestämmelser och de talrika hänvisningsbestämmelserna skapat osäkerhet om vilken lag som skall tillämpas.

Den vanligaste orsaken till att det har behövts flera lagar inom samma utbildningsområde har varit att nödvändiga utbildningsarrangemang inte har kunnat genomföras inom ramen för bestämmelserna i huvudlagen, t.ex. grundskolelagen. Att bestämmelserna om vuxenutbildning har separerats till en egen helhet har till väsentliga delar berott på att de grundläggande lagarna som reglerar verksamheten har utarbetats främst med tanke på barns och ungas utbildningsbehov. Genomförandet av principen om livslångt lärande förutsätter att all utbildningslagstiftning gör det möjligt att beakta de olika åldersgruppernas olikartade utbildningsbehov.

Olikheterna i utbildningsuppgifterna för läroanstalter som hör till olika läroanstaltsformer har ursprungligen stått som grund för separata lagar för varje läroanstaltsform. När lagstiftningen från 1980-talet upprepade gånger har utvidgats och reviderats i enlighet med principerna om decentralisering av förvaltningen och uppluckringen av regleringen har skillnaderna mellan utbildningsuppgifterna för de olika läroanstaltsformerna minskat och till vissa delar försvunnit nästan helt. Separata lagar som grundar sig på utbildningsuppgiften behövs inte längre. Lagstiftningen har dock inte sammanförts utan varje läroanstaltsform och i vissa fall enskil-

da läroanstalter har bibehållit sin egen lagstiftning. Särskiljandet av olika läroanstaltsformer i lagstiftningen beror numera i allt högre grad på historiska och institutionella faktorer i stället för på utbildningsmässiga behov.

Lagbaserade administrativa gränser mellan olika läroanstalter försvårar samarbetet mellan läroanstalterna och uppkomsten av lokalt ändamålsenliga läroanstaltsenheter. Detta leder ofta till små läroanstalter som är oändamålsenliga med tanke på undervisningsarrangemangen och studerandenas valmöjligheter samt till överlappningar och olönsamma undervisningsarrangemang. I synnerhet i kommunerna har det uppstått behov av att mera fritt få besluta om sammanslagning av olika kommunala läroanstalter eller om en arbetsfördelning mellan läroanstalterna som avviker från den nuvarande arbetsfördelningen.

Vid revideringen av utbildningslagstiftningen har den lokala beslutanderätten utökats avsevärt. Beslutanderätten har ökat i synnerhet genom att bestämmelserna om gruppindelning upphävdes och timresurssystemet togs i bruk i grundskolan och gymnasiet 1985 samt att statsandelarnas koppling till användningsändamål slopades i samband med statsandelsreformen från ingången av 1993. Den nyss genomförda reformen av läroplanssystemet för grundskolan och gymnasiet samt yrkesutbildningen har haft samma verkan. Samtidigt har dock resurserna för undervisningsverksamheten minskat märkbart. Att i den förändrade verksamhetsmiljön säkerställa nivån på utbildningen och skapa ett fungerande system för utvärdering av kvaliteten på och resultaten i utbildningen har blivit en viktig utbildningspolitisk fråga. Även om regleringen av utbildningen alltmer har övergått till ett resultatbaserat system har de gällande bestämmelserna inte fäst tillräcklig uppmärksamhet vid resultatmätning och kvalitetsbedömning. Som bäst pågår arbetet med att utveckla utvärderingssystem, och utbildningsstyrelsen har gjort de första omfattande utvärderingarna av grundskolans och gymnasiets situation.

Trots att regleringen har upphävts innehåller utbildningslagstiftningen fortfarande många sådana normer för sättet att ordna utbildningen som står ibruktaget av flexibla undervisningsarrangemang och samarbetet mellan olika läroanstalter. Inom utbild-

ningen efter grundskolan utgör t.ex. bestämmelserna om läroanstalternas arbetstid ett hinder för att ge undervisning året om och därigenom kan undervisningslokalerna inte utnyttjas effektivt. Bestämmelserna om studerandenas arbetstid motsvarar inte heller längre de flexibla undervisningsarrangemang som redan tagits i bruk i läroanstalterna, t.ex. årskurslösa kursbundna gymnasier och olika tillämpningar av distans- och flerformsundervisning i gymnasiet och inom yrkesutbildningen. Lärarnas tjänste-, befattnings- och lönestruktur enligt läroanstaltsform samt olika behörighetsbestämmelser hindrar å sin sida att lärarna anlitas för olika undervisningsuppgifter i olika läroanstalter. Också de normer som gäller sättet att ordna utbildning har återspeglade verkningar på tjänste- och arbetskollektivavtalen inom undervisningsväsendet.

I utbildningslagstiftningen ingår fortfarande rikligt med bestämmelser om läroanstalternas förvaltning. För de kommunala läroanstalternas del ankommer tillämpningen av bestämmelserna dock på kommunerna. Specialbestämmelserna om förvaltningen av undervisningsverksamheten har till största delen blivit obehövligen efter att kommunallagen (365/1995) har trätt i kraft.

Kommunallagen trädde i kraft den 1 juli 1995, och den är en allmän lag som ligger till grund för den övriga lagstiftningen. Enligt regeringens proposition med förslag till kommunallag (RP 192/1994 rd) är det meningen att den speciallagstiftning som gäller kommunerna inte skall innehålla bestämmelser om förvaltning och procedurer utan att kommunallagen skall tillämpas till denna del. Vid beredningen av kommunallagen försökte man beakta de speciella behov i fråga om kommunalförvaltningen som ingår i de gällande speciallagstiftningarna och att lösa dem i kommunallagen. Man bör inte genom speciallagstiftning utan vägande skäl ingripa i hur kommunens förvaltning ordnas.

I kommunallagen ingår flera sådana bestämmelser om ordnandet av kommunalförvaltningen som tidigare har kunnat iakttas endast med stöd av den speciallagstiftning som gäller utbildning. Enligt 16 § 2 mom. kommunallagen skall i en tvåspråkig kommun för undervisningsförvaltningen tillsättas ett organ för vardera språkgruppen eller ett gemensamt organ med särskilda sektioner för vardera språkgruppen. Ledamöterna i organen eller sektionerna skall väljas bland

personer som hör till respektive språkgrupp. Motsvarande bestämmelser ingår i den gällande lagen om kommunernas undervisningsförvaltning (706/1992).

Enligt 18 § 2 mom. kommunallagen kan kommunfullmäktige besluta att något annat organ än fullmäktige utser ledamöterna eller en del av ledamöterna i en direktion. Fullmäktige kan också besluta att ledamöterna eller en del av ledamöterna i en direktion, enligt de grunder som fullmäktige fastställer, utses på förslag av kommuninvånarna, kommunens anställda eller dem som utnyttjar tjänsterna. Enligt 36 § 3 mom. kan till en direktion också väljas den som inte är valbar till kommunstyrelsen och nämnder eller vars hemkommun kommunen inte är. Bestämmelsen gör det möjligt att välja t.ex. lärare och representanter för elevernas föräldrar till skolans direktion oberoende av deras bopingsort. Enligt 50 § 3 mom. kan det i den förvaltningsstadga som fullmäktige godkänner bestämmas att personer som har fyllt 15 år har rätt att närvara och yttra sig vid direktionssammanträden. Bestämmelserna möjliggör i hög grad tillsättandet av direktioner som till sin sammansättning motsvarar de direktioner som föreskrivs i speciallagstiftningen om utbildning.

Kommunallagen har gjort de gällande särskilda bestämmelserna om kommunernas undervisningsförvaltning obehövligen.

Av ovan nämnda skäl har det blivit aktuellt att reformera utbildningslagstiftningen i dess helhet.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

3.1. Mål och medel

Syftet med propositionen är att enligt enhetliga principer sammanföra den nuvarande splittrade och delvis föråldrade utbildningslagstiftningen samt göra den tydligare. Propositionen ökar möjligheterna att åstadkomma smidiga utbildningsarrangemang. Propositionen gäller den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen, yrkesutbildningen, det fria bildningsarbetet och den grundläggande konstundervisningen samt finansieringen av dem. Till denna del kommer antalet lagar inom undervisningslagstiftningen att minska från 26 lagar till åtta lagar.

Det föreslås att lagstiftningen skall sam-

manföras enligt målen för utbildningen, utbildningsnivåer och utbildningsformer samt innehållet i utbildningen. Med undantag av fritt bildningsarbete skall lagstiftningen inte längre bindas till olika läroanstaltsformer eller läroanstalter som fastställts i lag. Utbildningsanordnaren skall besluta om läroanstalterna samt om grupperingen av dem, arbetsfördelningen och organisationen. Med undantag av den grundläggande undervisningen och den grundläggande konstundervisning som ordnas i kommunerna skall ordnandet av utbildningen liksom nu vara beroende av tillstånd.

En lag som gäller för en bestämd utbildning skall tillämpas på all utbildning inom lagens tillämpningsområde oberoende av i vilken läroanstalt utbildningen ordnas. Exempelvis den föreslagna gymnasielagen skall tillämpas på gymnasieutbildning som för närvarande ordnas i gymnasier, vuxengymnasier och folkhögskolor. Lagen om yrkesutbildning skall i sin tur tillämpas på grundläggande yrkesutbildning som för närvarande ordnas i yrkesläroanstalter, yrkesutbildningscentrer för vuxna, folkhögskolor, idrottsutbildningscentrer och musikläroanstalter. Också finansieringen av utbildningen skall bestämmas enligt enahanda grunder oberoende av var utbildningen ordnas. I förslaget till lag om fritt bildningsarbete skall däremot bestämmas om de läroanstaltsformer där sådan utbildning som avses i lagförslaget kan ordnas.

Enligt förslaget skall samma lag tillämpas på utbildning med samma mål och innehåll oberoende av vilken åldersgrupp utbildningen riktas till. Exempelvis gymnasielagen skall tillämpas både på gymnasieutbildning för ungdomar och på gymnasieutbildning för vuxna. Den föreslagna lagen om yrkesutbildning skall å sin sida tillämpas både på den grundläggande yrkesutbildning inom läroplanssystemet som riktas till unga och på motsvarande utbildning för vuxna. I lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning skall bestämmas om särskilda fristående examina oberoende av hur yrkesskickligheten har förvärvats, utbildning som förbereder för dessa examina samt annan yrkesinriktad tilläggsutbildning. Lagen skall på ett heltäckande sätt reglera fristående examina och den utbildning som förbereder för dessa examina, inklusive yrkesinriktade grundexamina som avläggs genom fristående examina och utbildning som förbereder för dessa ex-

amina. Inom de ramar som uppställs i lagstiftningen, i examina och i grunderna för läroplanerna skall utbildningsanordnaren besluta om sådana åtgärder som hänför sig till innehållet i utbildningen och sättet att ordna utbildningen vilka bör beaktas vid bedömningen av utbildningsbehoven hos studerande i olika åldrar.

Var och en av de föreslagna lagarna skall tillämpas på utbildning inom lagens tillämpningsområde oberoende av sättet att ordna utbildningen. Tillämpningsområdet för var och en av de föreslagna lagarna skall också omfatta klassundervisning, distans- och flerformsundervisning, specialundervisning samt läroavtalsutbildning inom yrkesutbildningen.

De föreslagna lagarna skall gälla på samma sätt för utbildning som ordnas av staten, kommuner, samkommuner, enskilda sammanslutningar eller stiftelser. Lagarna förhåller sig alltså neutrala till i vilken juridisk form utbildningen organiseras.

Lagförslagen syftar till att fortsätta delegeringen av beslutanderätten till kommunerna och skolorna. Syftet är att öka flexibiliteten och effektiviteten inom undervisningsverksamheten. En lagstiftning som är mera utvidgad än den nuvarande betonar utbildningsanordnarnas ansvar och möjlighet att inom lagstiftningens gränser själva besluta om medlen för att uppnå målen för utbildningen.

Genom propositionen eftersträvas tryggheten av utbildningsmässig likställdhet i olika delar av landet. För att säkerställa kvaliteten på undervisningen föreslås att bestämmelser om utvärdering av utbildningen tas med i utbildningslagarna. Utvärderingen skall verkställas både som utbildningsanordnarens egen utvärdering eller som extern utvärdering.

Grundtryggheten inom utbildningen bör preciseras. Det föreslås att bestämmelserna om studerandenas rättigheter och skyldigheter skall göras tydligare och sammanföras till en egen helhet i varje lag. Syftet med propositionen är också att öka elevernas och vårdnadshavarnas valmöjligheter i angelägenheter som hänför sig till utbildning.

Avsikten är att kommunallagen i fortsättningen skall stå som grundläggande lag för den kommunala undervisningsförvaltningen. Det föreslås att utbildningslagstiftningen inte skall innehålla några bestämmelser om kommunernas och samkommunernas förvaltning. Varje läroanstalt som ordnar

utbildning enligt utbildningsanordnarens beslut skall dock ha en rektor som svarar för verksamheten. Den reglering som gäller rektorerna syftar till att förtydliga och säkerställa ansvarsförhållandena i det på resultatstyrning baserade systemet.

Det föreslås att regleringen av tjänste- och befattningsstrukturen för undervisningspersonalen till största delen avvecklas. Enligt de nya lagarna skall dock utbildningsanordnaren med betraktande av den form i vilken utbildningen ordnas ha ett tillräckligt antal lärartjänster eller lärare i arbetsavtalsförhållande. Dessutom kan det finnas timlärare och annan personal. I de nya lagarna bestäms dessutom såsom nu om bemyndigande att genom förordning bestämma om behörighetsvillkoren för rektor och lärare.

Enligt förslaget skall den rättsliga ställningen och förmånerna för personalen i fortsättningen bestämmas enligt den allmänna lagstiftningen om anställningsförhållandets art, dvs. tjänste- eller arbetsavtalsförhållandet. Avsikten är att som ett arrangemang under övergångstiden utfärda särskilda bestämmelser om grundskollära och gymnasielärares samt vissa andra läroanstaltslärares rätt till pensioner som betalas med statsmedel. Regeringen kommer att avlåta en separat proposition med förslag till reform av pensionssystemet.

3.2. Den nya lagstiftningsstrukturen

De nya utbildningslagarna är:

- lagen om grundläggande utbildning,
- gymnasielagen,
- lagen om yrkesutbildning,
- lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning,
- lagen om fritt bildningsarbete,
- lagen om grundläggande konstundervisning,
- lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata, samt
- lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

Lagen om yrkeshögskolor och vissa lagar som ansluter sig till den trädde i kraft den 8 mars 1995. Här föreslås inga ändringar av dessa lagar. De första ordinarie högskolorna enligt lagstiftningen inledde sin verksamhet den 1 augusti 1996. Lagen om allmänna språkexamina bibehålls som en särskild lag. Inom utbildningssystemet utgör de allmänna språkexamina en egen klar helhet som baserar sig på innehållet i utbildningen. Avlägg-

ande av allmänna språkexamina är inte bundet till bestämda läroanstaltsformer. Lagen om finansiering av yrkesinriktad tilläggsutbildning och lagen om sameområdets utbildningscentral (545/1993) skall också fortsätta att gälla.

En separat proposition med förslag till universitetslag och till lag om införande av universitetslagen har avlåtit till riksdagen. Universitetslagen skall tillämpas på alla universitet samt vetenskaps- och konsthögskolor som hör till undervisningsministeriets förvaltningsområde.

För att samma lag skall kunna tillämpas på all den utbildning som syftar till genomgång av samma lärokurs eller avläggande av samma examen anges i lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen, lagen om yrkesutbildning och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning de viktigaste målen och det huvudsakliga innehållet samt studerandenas viktigaste rättigheter och skyldigheter i fråga om den utbildning som främst hör till den berörda lagens tillämpningsområde. I lagen om grundläggande utbildning skall också ingå bestämmelser om läroplikt och kommunernas skyldighet att ordna grundläggande utbildning. I lagen om grundläggande utbildning skall också föreskrivas om den förskoleundervisning som ordnas med tillstånd av undervisningsministeriet samt om påbyggnadsundervisning och förberedande undervisning för invandrare före den grundläggande utbildningen. Lagen om grundläggande utbildning skall tillämpas direkt på den grundläggande utbildning som ges i skolhemmen. Det skall också bestämmas om arbetstiden för de läropliktiga.

Enligt propositionen skall det stiftas en särskild lag för gymnasieutbildningen och en särskild lag för yrkesutbildningen. Det föreslås att det stiftas en särskild lag, lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning, som gäller speciellt för vuxna avsedda fristående examina oberoende av hur yrkesskickligheten har förvärvats, utbildning som förbereder för dessa examina samt annan yrkesinriktad tilläggsutbildning än sådan som förbereder för fristående examina. Det föreslås att bestämmelser som syftar till att främja samarbetet mellan de nämnda utbildningsformerna och stöda studerandenas individuella val tas med i gymnasielagen, lagen om yrkesutbildning och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

Liksom nu skall varje läroanstaltsform inom det fria bildningsarbetet ha en egen fi-

nansieringsgrund. Förslaget till lag om fritt bildningsarbete skall täcka den allmänbildande och samhällsinriktade utbildning som för närvarande ges vid folkhögskolor, medborgarinstitut, idrottsutbildningscenter och studicentraler, utbildning som hänför sig till konst, idrott och hantverk samt annan verksamhet än utbildning som ordnas vid dessa läroanstalter. För närvarande har var och en av dessa läroanstaltsformer egna lagar. I propositionen föreslås att de ovan nämnda läroanstaltsformerna uppräknas i lagen om fritt bildningsarbete. Läroanstaltsformerna representerar läroanstalter där sådan utbildning som avses i lagen kan ordnas. En kommun eller en samkommun skall dock genom egna beslut kunna slå samman läroanstalter för fritt bildningsarbete eller sammanföra dem med andra läroanstalter som har kommunen som huvudman.

Enligt förslaget kan fritt bildningsarbete dessutom ordnas vid sommaruniversiteten. På så sätt får sommaruniversiteten i motsats till nuläget en lagstadgad ställning och en möjlighet att få lagenliga statsandelar. Lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen, lagen om yrkesutbildning och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning skall direkt tillämpas på den grundläggande utbildning, gymnasieutbildning och yrkesutbildning som ordnas vid de nämnda läroanstalterna för fritt bildningsarbete.

Strukturen i den lag som skall ges om fritt bildningsarbete avviker delvis från de andra föreslagna lagarna, vilket är motiverat eftersom lagen om fritt bildningsarbete erbjuder en bred skala av synnerligen olikartade studiemöjligheter och intresseinriktade möjligheter. Huvudmännen för läroanstalterna beslutar självständigt om målen för och innehållet i utbildningen. Anordnandet av utbildningen är dessutom intimt förknippat med de bildningsrörelser som ligger bakom läroanstalterna. Med undantag av medborgarinstitutet är läroanstalterna dessutom till största delen privata. Läroanstaltsformerna inom det fria bildningsarbetet representerar etablerade verksamhetsformer, som gör det lättare att särskilja utbildning som hör till det fria bildningsarbetet och annat fritt bildningsarbete från annan verksamhet som bedrivs av de bakomliggande sammanslutningarna.

Det föreslås att det stiftas en separat lag om grundläggande konstundervisning. Enligt den gällande lagen är grundundervisningen i konst målinriktad och består av undervisning

i olika konstområden som årligen framskrider enligt läroplanen. Den lag som skall ges om grundundervisning i konst baserar sig på målen för och innehållet i utbildningen, och tillämpningen är inte bunden till bestämda läroanstaltsformer. Tillämpningsområdet för den föreslagna lagen om grundläggande konstundervisning skall täcka den grundundervisning i musik som avses i den gällande lagen om musikläroanstalter och den undervisning som avses i den gällande lagen om grundundervisning i konst. Enligt förslaget skall den läroplansmässiga ställningen för den grundundervisning i musik som ges vid musikläroanstalterna tryggas. I lagen om yrkesutbildning skall finnas bestämmelser om den grundläggande yrkesutbildning i musik som för närvarande ordnas vid musikläroanstalterna, och i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning skall finnas bestämmelser om yrkesinriktad tilläggsutbildning.

De föreslagna nya lagarna har huvudsakligen grupperats enligt utbildningens mål och innehåll i stället för enligt utbildningstjänsternas olika användargrupper. Utgångspunkten är alltså att de föreslagna lagarnas tillämpningsområde omfattar all utbildning som avses i dem oberoende av studerandenas ålder. Tillämpningsområdet för lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning är inte heller juridiskt bunden till en viss ålder även om de examina och den utbildning som avses i lagen till sitt innehåll och det sätt på vilket de ordnas lämpar sig främst för den vuxna befolkningen. Distinktionen behövs inte eftersom de föreslagna lagarna, med vissa särskilt angivna undantag, lämpar sig för utbildning för både barn, unga och vuxna. I läroplanerna och i de praktiska utbildningsarrangemangen måste de olika åldersgruppernas olika utbildningsbehov beaktas. Den föreslagna lagstiftningsstrukturen understryker att all utbildning enligt dessa lagar på ett smidigt sätt måste vara tillgänglig vid genomförandet av principen om livslångt lärande.

Eftersom förslaget täcker endast sådan utbildning som hör till undervisningsministeriets förvaltningsområde fortsätter lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning, vilken bl.a. hör till arbetsministeriets verksamhetsområde, att gälla. De utbildningsanordnare som avses i lagen om yrkesutbildning och i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning skall kunna erbjuda arbetskraftspolitisk vuxenutbildning. Då beslutar dock arbets-

kraftsmyndigheterna i enlighet med lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning om antagningen av studerande, studerandenas ställning och de specialarrangemang som gäller utbildningen.

Den föreslagna lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata skall tillämpas på all utbildning som ordnas av staten eller av privata sammanslutningar eller stiftelser. Ett undantag utgör dock övningsskolorna i anslutning till universiteten. På förvaltningen av övningsskolorna skall universitetslagstiftningen tillämpas. Det föreslås att det i lagen skall bestämmas om de minimikrav som uppställs för utbildningsanordnaren med tanke på förvaltningen. Lagförslaget innehåller bestämmelser om bl.a. direktion, rektor, instruktion och laglighetsövervakning. Förvaltningen av utbildning som ordnas av kommuner och samkommuner skall bestämmas enligt kommunallagen.

I den nya lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet skall bestämmas om statsandelar och statsunderstöd samt annan finansiering för undervisnings- och kulturverksamhetens driftskostnader och anläggningsprojekt som beviljas kommuner och samkommuner samt enskilda sammanslutningar och stiftelser. Principerna för och strukturen i finansieringssystemet skall bibehållas vid det nuvarande. Det föreslås att de ändringar som föranleds av de föreslagna nya lagarna som gäller den verksamhet som finansieras görs i den nya lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. De föreslagna ändringarna påverkar inte på något sätt systemet för finansiering av kulturverksamhet och anläggningsprojekt. Finansiering av utbildning som ordnas med stöd av lagen om fritt bildningsarbete skall helt regleras i den nämnda lagen.

3.3. De viktigaste funktionella reformerna

Allmänt

De viktigaste funktionella reformerna i propositionen är:

1) vårdnadshavarna får större möjlighet att välja i vilken skola ett läropliktigt barn skall få den grundläggande utbildningen,

2) indelningen av grundskolan i ett hög- och lågstadium avskaffas,

3) regleringen av privata skolor som ger grundundervisning revideras,

4) skolhemsundervisningen skall omfattas

av tillämpningsområdet för lagen om grundläggande utbildning,

5) minoritetsspråkens ställning som undervisningsspråk och som modersmål stärks,

6) samarbetet mellan utbildningsanordnarna utökas,

7) regleringen av arbetstiden för studerandena slopas i fråga om utbildning för andra än barn i läropliktsåldern,

8) inom utbildning som följer efter den grundläggande utbildningen ges möjlighet att skaffa utbildningstjänster via andra än de sammanslutningar och stiftelser som beviljats tillstånd att ordna utbildning,

9) reglering som gäller lärarna revideras samt

10) grundläggande bestämmelser om utvärdering av utbildningen tas in i lagstiftningen.

Hur skolan bestäms och möjlighet att välja skola

I propositionen föreslås att vårdnadshavarnas möjligheter utökas när det gäller att välja i vilken skola ett läropliktigt barn skall fullgöra sin läroplikt.

Inom utbildningen efter grundskolan tryggar den nuvarande lagstiftningen rätten att fritt söka in till vilket gymnasium som helst, till vilken yrkesläroanstalt som helst eller till vilken annan läroanstalt som helst som ordnar yrkesutbildning. De som söker in till ett gymnasium eller till yrkesutbildning får inte rangordnas på grundval av hemkommun. Avsikten är att den fria ansökningsrätten skall bibehållas också i den nya lagstiftningen.

I den nuvarande lagstiftningen är rätten att välja skola i grundskolan betydligt snävare. Enligt 37 § grundskolelagen hör en elev till det grundskoledistrikt inom vilket han är bosatt. En elev hör till ett finsk- eller svenskspråkigt distrikt beroende på vilket språk han uteslutande eller bättre behärskar då han uppnår läropliktsåldern. Enligt 38 § har en elev rätt att gå i grundskola i det distrikt till vilket han hör. Enligt samma paragrafs 2 mom. har en elev dock rätt att bli intagen i en annan närmastliggande ändamålsenlig för honom lämplig skola, om det i elevens eget distrikt inte finns någon grundskola med undervisning på hans eget språk, om eleven inte kan fortsätta att studera det främmande språk som han tidigare har studerat eller det andra inhemska språket eller då

skolan i det egna distriktet inte är lämplig för eleven av skäl som har samband med hans hälsotillstånd. Enligt samma paragrafs 3 mom. har dessutom en elev som byter bopingsort rätt att fortsätta sin skolgång till läsårets slut i det distrikts skola till vilket han hörde i början av läsåret, förutsatt att transporten av eleven kan ordnas på ett ändamålsenligt sätt.

I grundskolelagen finns ingen uttrycklig bestämmelse som gäller elevens rätt att av andra skäl än de som anges i 38 § söka sig till en annan skola än det egna distriktets skola. I 47 § som gäller förmån för skolresor bestäms dock att om en elev av andra skäl än de som anges i 38 § tas in till någon annan grundskola än det egna distriktets kan som ett villkor för antagandet uppställas att elevens vårdnadshavare svarar för de kostnader som transporten eller ledsagningen av eleven medför. För en skola som ersätter grundskolan förutsätts antingen de skäl som anges i 38 § eller, i fråga om de skolor som följer en egen läroplan, ett avtal mellan elevens hemkommun och skolans huvudman.

I de andra speciallagarna om läroanstalter som ger grundskoleundervisning ingår särskilda bestämmelser om elevintagning. I regel föreskrivs att eleven har fri rättighet att söka till skolan i fråga.

Under de senaste åren har bestämmelserna om distriktsindelningen förlorat sin betydelse. Kommunerna har bl.a. utvidgat skoldistriktet och placerat flera skolor i samma distrikt, vilket innebär att bestämmelserna om distriktsindelningen inte längre tryggar barnets eller den ungas rätt att komma in vid en viss skola. Vid elevintagningen har kommunerna dessutom tagit i bruk inträdes- och lämplighetsprov när det gäller undervisning av vissa ämnen i specialiserade skolor eller klasser. Å andra sidan har vissa kommuner gett barnens vårdnadshavare möjlighet att fritt ta sitt barn till den skola de själva valt oberoende av distriktsgränserna. Enligt de ändringar i finansieringslagen som trädde i kraft vid ingången av 1997 har distriktsindelningen och antagningen av en elev till en annan än det egna distriktets skola inte längre någon betydelse för finansieringsbeloppet. Huvudmannen för en läroanstalt får finansiering till fullt belopp enligt priset per enhet för varje studerande, också för t.ex. dem som kommer från en annan kommun.

I propositionen föreslås att distriktsindelningen för grundskolan skall avskaffas. I

lagen om grundläggande utbildning skall tas in en bestämmelse om att kommunen är skyldig att anvisa ett barn en skolplats i en skola som ger grundläggande utbildning eller någon annan lämplig plats. Beslutet fattas antingen för en viss tid eller tills vidare. Som grund för elevintagningen skall kommunerna fortfarande kunna tillämpa distriktsindelning som baserar sig på elevens bopingsort, men detta skall inte längre uppställas som ett krav i lagstiftningen. Skolan skall inte längre behöva bestämmas enligt barnets bopingsort. Enligt 5 § lagen om grundläggande utbildning skall utbildningen i kommunen dock ordnas så att elevernas resor med hänsyn till bebyggelsen, skolornas och andra undervisningsplatsers placering samt kommunikationerna är så trygga och korta för eleverna som möjligt. Den skola som kommunen i första hand anvisar eleven kan vara antingen kommunens egen skola eller med stöd av ett avtal som kommunen ingått en annan kommuns skola eller en sådan skola med staten, en enskild sammanslutning eller en stiftelse som huvudman som beviljats tillstånd att ordna utbildning. När det behövs skall kommunen också kunna anvisa att barnet skall gå i skola i hemmet eller på någon annan lämplig plats, om detta är motiverat av t.ex. handikapp eller något annat skäl. I det här fallet rör det sig också om utbildning som kommunen ordnar och inte om sådan hemundervisning enligt 82 § regeringsformen som barnets vårdnadshavare har valt. Den skola som anvisas av kommunen skall drivas på barnets eget språk. Som primär skola kan inte anvisas en skola där det enligt kommunens eget beslut eller tillståndet att ordna utbildning iaktas en särskild pedagogisk metod eller en metod som hänger samman med en bestämd livsåskådning. Elevintagningen till en dylik skola skall basera sig på frivillig ansökan, som nämns senare.

Det förslås att det i lagen om grundläggande utbildning tas in en uttrycklig bestämmelse om att barnets vårdnadshavare har rätt att ansöka om inträde till en annan skola än den som kommunen har anvisat. En sådan skola kan vara en annan av kommunens skolor, en annan kommuns skola eller en skola med staten eller en privat sammanslutning eller stiftelse som huvudman. Ansökan om inträde till en skola med staten, en privat sammanslutning eller stiftelse som huvudman skall alltid grunda sig på vårdnadshavarnas

ansökan, om inte skolan enligt ett avtal med kommunen är en primär skola. Också kommunen kan besluta att eleverna skall tas in på basis av ansökan till en viss skola eller klass, t.ex. där ett visst läroämne betonas. Vid antagning av elever till en annan skola än den som anvisats av kommunen skall enhetliga antagningsgrunder tillämpas på alla sökande. Inträdes- och lämplighetsprov kan också användas, t.ex. när skolan ordnar undervisning som betonar t.ex. färdighets- och konstämnen, språk eller matematiska ämnen.

En kommun skall dock kunna bestämma att till den undervisning som kommunen ordnar skall i första hand antas barn som är bosatta i kommunen. Om det inte finns plats för alla som hänvisats eller sökt till en skola skall dessutom de elever som av kommunen i första hand har anvisats till skolan i fråga åsidosätta andra elever som ansöker om tillträde till skolan. För att kunna genomföra en elevintagning som baserar sig på vårdnadshavarnas önskemål måste utbildningsanordnarna vid sidan av antagningsgrunderna i förväg bestämma hur många elever som kan tas in till en viss skola, klass eller någon annan utbildningsplats.

Den som söker sig till en annan skola än den som kommunen anvisat skall inte ha rätt att få avgiftsfri skolskjuts eller understöd för de kostnader som föranleds av ledsagning och inte heller rätt till avgiftsfri inkvartering. Huvudmannen för den skola som antagit eleven skall dock kunna besluta om att dessa förmåner skall ges.

Avskaffande av gränsen mellan hög- och lågstadiet i grundskolan

I denna proposition föreslås att indelningen av grundskolan i ett lågstadium och ett högstadium avskaffas.

Enligt 4 § grundskolelagen bildar grundskolans sex lägsta årskurser dess lågstadium och de tre högsta dess högstadium. Indelningen av grundskolan i ett lågstadium och ett högstadium har flera funktionella och administrativa verkningar. Lågstadiet och högstadiet är i allmänhet skilda administrativa enheter med en egen direktions-, rektor och lärarkår. Ett flertal högstadieskolor drivs tillsammans med ett gymnasium.

Enligt 26 § grundskolelagen har undervisningen på lågstadiet i huvudsak samma innehåll för alla elever. På högstadiet medde-

las alla elever undervisning i gemensamma ämnen och i tillvalsämnen. Inom ramen för de möjligheter som grundskolan erbjuder bestämmer elevens vårdnadshavare valet av tillvalsämnen. I enlighet med 30 § har statsrådet beslutat om timplösningsplaner skilt för lågstadiet och för högstadiet. Av de sammanlagt 90 årsveckotimmarna på högstadiet får högst 20 vara tillvalsämnen. I 21 § grundskoleförordningen har föreskrivits olika längder för elevernas arbetstid per dag och per vecka på lågstadiet och på högstadiet. På lågstadiet har arbetstiden dessutom graderats enligt olika årskurser.

Enligt 81 § grundskoleförordningen skall lärtjänsterna vid en grundskola ordnas så, att undervisningsarbetet på lågstadiet huvudsakligen handhas av klasslärare och på högstadiet huvudsakligen av lektorer. I grundskoleförordningen finns skilda bestämmelser för behörighetsvillkoren för klasslärartjänster och för lektorstjänster.

Statsandelar till grundskolan bestäms på basis av kalkylerade priser per enhet per elev. Priset per enhet för en kommuns grundskola bestäms i sin tur delvis på basis av kommunvisa nyckeltal som beskriver det kommunala skolnätverkets struktur och sättet att ordna undervisningen. När nyckeltalet beräknas beaktas som en höjande faktor huruvida ett högstadium finns i kommunen samt små lågstadier med mindre än 80 elever och kommunens enda högstadium med samma undervisningsspråk med mindre än 180 elever.

Vissa begränsningar har föreskrivits i fråga om undervisningen på högstadiet. Enligt 1 § 1 mom. grundskoleförordningen får ett distrikt för grundskolans högstadium bildas, om varje årskurs på högstadiet kommer att omfatta minst 90 elever med samma språk. Av särskilda skäl, som nämns i bestämmelsen, får ett distrikt för högstadiet också bildas med ett mindre antal elever. Dessutom kan statsrådet av särskilda skäl bevilja tillstånd att bilda ett distrikt även i det fall att elevantalet understiger det sistnämnda. Enligt paragrafens 3 mom. kan utan hinder av vad som stadgas i denna paragraf varje kommun ha en högstadieskola med samma språk.

Vid övergången till grundskolesystemet på 1970-talet bestämde statsrådet i planerna för verkställandet av grundskolan, som utfärdades med stöd av lagen om grunderna för skolsystemet (467/1968), om det kommunala samarbetet vid ordnande av grundskoleun-

dervisning. Skyldigheten att samarbeta föreskrevs närmast i fråga om bildandet av gemensamma kommundistrikt för högstadiet. Enligt 107 § grundskolelagen är de bestämmelser som statsrådet har utfärdat i kraft till dess annorlunda bestäms. När nya högstudier har inrättats har samarbetskyldigheterna hävts. Närmare 100 bestämmelser om samarbetskyldigheten är dock fortfarande i kraft. Om kommunerna är eniga om att samarbetskyldigheten skall upphävas, är det tillräckligt att ett meddelande om detta tillställs undervisningsministeriet.

Inom specialundervisningen samt i privata skolor som ersätter grundskolan och i motsvarande skolor finns ingen lågstadie- och högstadieindelning.

Att grundskolan indelas i ett låg- och ett högstadium förhindrar en övergripande utveckling av grundskolan. Gränsen mellan lågstadiet och högstadiet är funktionellt sett alltför skarp. Det inbördes samarbetet mellan lågstadie- och högstadieskolorna är otillräckligt. Övergången från klassundervisning till ämnesundervisning samt från en lågstadieskola till en eventuellt betydligt större högstadieskola medför problem för en del av eleverna, vilket kan komma till uttryck i inlärningssvårigheter eller störande beteende. Att indela den grundläggande utbildningen i ett lågstadium och ett högstadium lämpar sig inte heller för den nya lagstiftningsstrukturen, där en och samma lag på ett heltäckande sätt skall reglera hela den grundläggande utbildningen, också den utbildning där lågstadie- och högstadieindelning saknas.

Enligt planen för utveckling av utbildningen och av forskningen vid högskolorna för åren 1995—2000 skall den förvaltningsmässiga gränsen mellan låg- och högstadiet avskaffas. Det skall bli möjligt med undervisning som inte är bunden till årsklasser.

I denna proposition föreslås att den funktionella och administrativa indelningen av den grundläggande utbildningen i ett låg- och ett högstadium slopas.

Hur avskaffandet av låg- och högstadieindelningen inverkar på undervisningens innehåll beror på hur statsrådet eventuellt ändrar timfördelningen i grundskolan och hurdana grunder för läroplanerna som utarbetas på basis av timfördelningen. Lagen om grundläggande utbildning hindrar inte att timfördelningen i grundskolan fastställs så att den är enhetlig och gäller alla årskurser. Genom en ändring av dessa beslut gör ändringen det

möjligt att inom den grundläggande utbildningen i allt högre grad övergå till integrerad undervisning och årskurslöshet. De funktionella ändringarna förutsätter dock försöksverksamhet, som redan har inletts.

I de nya bestämmelserna föreskrivs inte längre hur lärartjänsterna eller lärarnas uppgifter skall ordnas och på vilka årskurser en person med behörighet som klasslärare kan undervisa. På basis av grunderna får läroplanen beslutar utbildningsanordnarna om förhållandet mellan och omfattningen av klassundervisning och ämnesundervisning.

Med stöd av lagen om grundläggande utbildning skall utbildningsanordnarna fritt kunna bestämma vilka årskurser de skolor omfattar där den grundläggande utbildningen ges. I lagen skall inte längre ingå bestämmelser om samarbete mellan kommunerna utan kommunerna skall sinsemellan komma överens om en eventuell fortsättning på samarbetet. Utan begränsningar i lagstiftningen skall utbildningsanordnarna också bestämma hur undervisningen på de tre högsta årskurserna inom den grundläggande utbildningen skall ordnas.

Lågstadie- och högstadieindelningen förutsätter att bestämmelserna om finansiering av undervisningsverksamheten ändras. Ordnan- de av undervisning i de tre högsta årskurserna inom den grundläggande utbildningen skall även i fortsättningen beaktas som en faktor som höjer det pris per enhet som ligger till grund för statsandelen.

Reform av regleringen av privata skolor som ger grundläggande utbildning

I propositionen föreslås att de bestämmelser som gäller inrättandet av, ställningen för samt finansieringen av privata skolor som ger grundläggande utbildning skall revideras.

I 82 § regeringsformen anges att angående rätt att inrätta privata skolor och andra enskilda uppfostringsanstalter samt att ordna undervisningen i dem stadgas genom lag. Detta krav har grundlagsutskottet i ett utlåtande i januari 1983 (GrUU 13/1982 rd) tolkat på följande sätt: "Stadgandet genom lag innebär att om förutsättningarna för inrättande av privata skolor och andra privata uppfostringsanstalter och om ordnandet av undervisningen i dem kan bestämmas endast genom lag. Att det genom lag bestäms om förutsättningarna för inrättandet får dock likväl inte inskränka rätten att grunda privat

skola eller annan enskild uppfostringsanstalt så att rätten sakligt sett blir betydelselös, utan de begränsningar som stadgas bör vara sakliga och basera sig på det allmänna uppfostrings- och bildningsbehovets krav samt strävandena att säkerställa en vederbörlig undervisningsnivå."

Allmänna bestämmelser om inrättandet av privata skolor ingår i lagen angående inrättande och upprätthållande av privata skolor och uppfostringsanstalter. Enligt denna lag har en finsk medborgare rätt att inom ramen för de begränsningar som anges i lag inrätta en privat skola eller uppfostringsanstalt, för så vitt dess syftemål icke står i strid med lag eller god sed. En skola som inrättats enligt lagen har dock inte rätt att utfärda intyg eller få statsbidrag. Särskilda bestämmelser krävs för att dessa rättigheter skall kunna fås. Närmare bestämmelser om inrättandet av privata skolor som ger grundskoleundervisning ingår i grundskolelagen och i övriga lagar som nämns nedan. Privata skolor är enligt grundskolelagen skolor som ersätter grundskolan, skolor som organiserats så att de motsvarar grundskolan och läroanstalter som meddelar undervisning som motsvarar grundskoleundervisning. För grundande och upprätthållande av de sistnämnda läroanstalterna gäller enligt 84 § grundskolelagen vad som är särskilt stadgat därom. Bestämmelser om undervisning som motsvarar grundskoleundervisning ingår i lagen om privata skolor med främmande undervisningsspråk, lagen om Steiner-skola, lagen om steinerpedagogiska specialskolor, lagen om skolan Anna Tapion koulu, lagen om utomlands verksam skola som motsvarar grundskolan och förordningen om statens skolhem som utfärdats med stöd av barnskyddslagen.

Inrättandet av en skola som ersätter grundskolan förutsätter att skolans huvudman har ingått ett avtal med kommunen. Också i de andra nämnda lagarna anges speciella villkor för inrättande av en sådan skola. En del av lagarna gäller endast de skolor som särskilt nämns i lagarna.

Med stöd av grundskolelagen drivs i dag 19 ersättande skolor där undervisning ges i enlighet med grundskolans läroplan och 15 skolor med en egen fastställd läroplan samt en skola som organiserats så att den motsvarar grundskolan (skolan Juutalainen koulu i Helsingfors). Aitoon kotitalouskeskus, som ursprungligen organiserades så att den motsvarar grundskolan, drivs med stöd av lagen

om skolan Anna Tapion koulu. Tre skolor drivs med stöd av lagen om privata skolor med främmande undervisningsspråk: Engelska skolan, The International School of Helsinki och Tyska skolan i Helsingfors. Tre privata skolor drivs med stöd av lagen om Steiner-skola (i Helsingfors, Lahtis och Tammerfors) och två med stöd av lagen om steinerpedagogiska specialskolor (i Helsingfors och Lahtis). Utomlands finns sammanlagt elva privata skolor. Utöver dessa finns en skola som motsvarar grundskolan vid två privata skolhem som drivs med stöd av barnskyddslagen. Grundläggande utbildning ges också i privata folkhögskolor och i medborgarinstitut.

I de privata skolor i Finland som ger grundläggande utbildning finns sammanlagt 10 300 elever, vilket utgör ca 1,8 procent av alla elever i grundskolan. I de utomlands verksamma privata skolorna fanns det sammanlagt 270 elever hösten 1996. Tre skolor drivs med stöd av lagen angående inrättande och upprätthållande av privata skolor och uppfostringsanstalter. Läsåret 1995—1996 fick ca 380 barn privatundervisning, antingen hemma eller i de skolor som avses ovan.

Det föreslås att regleringen av privata skolor som ger grundläggande utbildning skall göras tydligare och enhetligare. Bestämmelser om inrättande av en privat skola skall tas in i lagen om grundläggande utbildning. I lagen skall finnas heltäckande bestämmelser som gäller alla privata anordnare av grundläggande utbildning. I lagen slopas indelningen av privata skolor i skolor som ersätter grundskolan, privata skolor som organiserats så att de ersätter grundskolan samt skolor som meddelar undervisning som motsvarar grundskoleundervisningen. Lagens tillämpningsområde omfattar också den grundskoleundervisning som ges i privata läroanstalter inom fritt bildningsarbete samt i privata skolhem inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde.

Regeringen avser att bibehålla det kommunala skolväsendet som stomme i den grundläggande utbildningen. Resurserna för den grundläggande utbildningen tryggas via det offentliga utbildningssystemet. Avsikten är inte att försöka öka antalet statliga eller privata skolor som ger grundläggande utbildning. I lagstiftningen tryggas bevarandet av de nuvarande statliga och privata skolorna och möjligheten att bevilja nya privata sko-

lor tillstånd att ordna utbildning bibehålls.

Bestämmelserna om privata skolor i lagen om grundläggande utbildning skall inte gälla sådan undervisning som de läropliktigas vårdnadshavare svarar för. I 82 § 2 mom. Regeringsformen nämns att hemundervisning icke underliggör tillsyn från myndighets sida. Hemundervisning kan ordnas i hemmet eller utanför hemmet i grupper och i skolmässig form. Elevens vårdnadshavare kan besluta att undervisningen skall ges i hemmet eller av någon annan utbildningsanordnare än vad som avses i lagen om grundläggande utbildning. Lagen angående inrättande och upprätthållande av privata skolor och uppfostringsanstalter skall upphävas.

Den som ordnar privat utbildning måste också i fortsättningen ha tillstånd att ordna undervisning enligt lagen om grundläggande utbildning. I motsats till det tillstånd som för närvarande beviljas för att inrätta en läroanstalt skall tillstånd beviljas för att ordna undervisning. För att tillståndet skall beviljas krävs ett särskilt utbildnings- eller bildningsbehov. Behovet av utbildningen skall undersökas i förhållande till efterfrågan och utbudet på utbildning på orten eller regionen i fråga. Utgångspunkten är dessutom att den kommun där undervisningen ordnas, dvs. den kommun där skolan finns, har ingått ett avtal med utbildningsanordnaren. Målet för undervisning som ordnas av en privat samslutning eller stiftelse skall överensstämma med denna lag. Med det avtal som ingås med kommunen som en förutsättning för tillstånd accentueras kommunens helhetsansvar vid ordnandet av grundläggande utbildning för sina invånare.

Enligt lagförslagen kan tillstånd dock beviljas också utan ett avtal med kommunen på grund av ett regionalt eller riksomfattande utbildnings- eller bildningsbehov. Beviljandet av tillstånd grundar sig då på att kommunen inte ordnar utbildning som skulle betjäna också andra än utbildningsbehoven i kommunen i fråga. Tillstånd kan då beviljas bara för ordnande av specialundervisning, undervisning på främmande språk, undervisning som baserar sig på ett särskilt pedagogiskt system eller som hänger samman med en bestämd livsåskådning eller undervisning i folkhögskola för andra än läropliktiga. När skolor som baserar sig på ett riksomfattande eller regionalt utbildningsbehov inrättas skall de kommuner där undervisningen ordnas höras.

Det är meningen att reglementet för stats-

rådet (1522/1995) skall ändras så att tillståndsärenden och återtagande av tillstånd skall avgöras vid statsrådets allmänna sammanträde.

När ett tillstånd beviljas skall uppmärksamhet vid sidan av behovet av utbildningen fästas vid sökandens förutsättningar att ordna undervisning. Sökanden skall lämna uppgifter om bl.a. undervisningspersonalens storlek och lärarnas behörighet samt om undervisningslokalerna och sin ekonomiska situation.

Vid sidan av de bestämmelser som gäller verksamheten skall också bestämmelserna om finansiering av de privata utbildningsanordnarnas verksamhet förenhetligas. Finansieringen för nya privata skolor som inrättas skall basera sig på priset per enhet för grundläggande utbildning i den kommun där skolan finns så, att priset per enhet är 90 procent av nämnda pris per enhet. Grunden för finansieringen av de nuvarande privata skolorna skall vara priset per enhet för grundläggande utbildning i den kommun där skolan finns. Bestämmelserna skall tas in i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Finansieringen skall alltid beviljas och betalas direkt till den som ordnar utbildningen. Det nya förfarandet ändrar finansieringssystemet framför allt för de skolor som ersätter grundskolan, läroanstalterna inom fritt bildningsarbete och skolorna vid skolhemmen. I fråga om de skolor som för närvarande ersätter grundskolan beviljas den kommun som ingått avtal med skolan finansiering och kommunen skall betala skolan den ersättning som fastställts i avtalet. Medborgarinstitutet och folkhögskolorna får för sin del finansiering enligt undervisningstimmar och studerandeveckor. Kostnaderna för den undervisning som ges i skolhemmen kan i dag med stöd av barnskyddslagen i sin helhet uppbäras hos den kommun som svarar för värdkostnaderna för de barn eller unga som placerats i skolhemmet. I den lag som skall ges om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet skall tas in en bestämmelse enligt vilken den som ordnar skolhemsundervisning skall ha rätt att fakturera elevens hemkommun till den del som statsandelen inte täcker de kostnader som undervisningen medför.

Enligt lagen om grundläggande utbildning skall alla de privata skolor och läroanstalter som för närvarande ordnar grundskoleundervisning utan särskilda åtgärder fortsätta som

undervisningsanordnare enligt den nya lagstiftningen. Till de delar det är nödvändigt skall de nuvarande tillstånden om inrättande av läroanstalter ses över.

Överföring av skolhemsundervisningen till undervisningsväsendet

Det föreslås att den grundläggande utbildning som ges vid skolhemmen skall överföras till undervisningsväsendet.

I vårt land finns sammanlagt nio skolhem som verkar som barnskyddsanstalter. Staten är huvudman för sju skolhem och två skolhem har en privat sammanslutning som huvudman. Skolhemmen hör till social- och hälsovårdsministeriets verksamhetsområde. Skolhemmens verksamhet regleras i barnskyddslagen, barnskyddsförordningen och förordningen om statens skolhem. Den sistnämnda förordningen tillämpas också på de privata skolhemmen.

I 2 § förordningen om statens skolhem sägs att vid statens skolhem ges uppfostran och vård samt grundskoleundervisning eller yrkesundervisning åt barn och unga personer som inte på ett ändamålsenligt sätt kan uppfostras och vårdas i familjevård, på barnhem eller i någon annan barnskyddsanstalt och som inte heller på grund av sjukdom eller handikapp behöver vård som ges någon annanstans. Enligt förordningens 9 § kan det vid anstalten finnas en skola som avses i 84 § grundskolelagen och som meddelar undervisning som motsvarar grundskoleundervisningen för barn i läropliktsåldern och vid behov för barn eller unga som har överskridit läropliktsåldern. I förordningen ingår bestämmelser om hur undervisningen skall ordnas. Bestämmelserna avviker till vissa delar från bestämmelserna i grundskolelagen och grundskoleförordningen. I förordningens 9 § 3 mom. sägs att angående undervisningen i skolan gäller vad som stadgas och bestäms om specialundervisning i grundskolan.

Den kommun som avses i 45 § barnskyddslagen svarar för kostnaderna för anstaltsvård som ordnas vid ett skolhem. Till kostnaderna hör också de kostnader som föranleds av ordnandet av grundskoleundervisning. Kostnaderna för skolhemmen uppgår till sammanlagt ca 80 milj. mk per år, varav kostnaderna för grundskoleundervisningen uppgår till ca 20 milj. mk.

Efter att undervisningen av de gravast utvecklingsstörda läropliktiga barnen och ung-

domarna överförs till undervisningsministeriets förvaltningsområde i början av augusti 1997 är de barn och ungdomar som får grundskoleundervisning i skolhemmen den enda elevgrupp som saknar bestämmelser om grundläggande utbildning i den lagstiftning som gäller undervisningsverksamhet. Finansieringen av verksamheten, där de kommuner som avses i 45 § barnskyddslagen till fullt belopp skall svara också för de kostnader som föranleds av undervisningen, skiljer sig från den kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna som gäller inom undervisningsverksamheten.

I enlighet med principen om att sammanföra och förenhetliga lagstiftningen föreslås att den undervisning som ges vid skolhemmen skall överföras till undervisningsväsendet och att lagen om grundläggande utbildning som sådan skall börja tillämpas på skolhemsundervisningen. Samtidigt upphävs bestämmelserna om grundläggande utbildning i förordningen om statens skolhem som obehövlige. På basis av målen för och innehållet i undervisningen kan bestämmelserna och föreskrifterna om specialundervisning fortfarande tillämpas på skolhemsundervisningen. I samband med överföringen kan undervisningsministeriet bestämma att den undervisning som skolhemmen ger skall vara en särskild utbildningsuppgift, vilket skall kunna beaktas t.ex. när finansieringsbeloppet fastställs. Till undervisningsväsendet överförs den grundläggande utbildning som meddelas vid anstalterna och den undervisning som enligt lagen om grundläggande utbildning direkt hänförs till den, t.ex. påbyggnadsundervisning. För skolhemmen kan ministeriet dock fastställa utbildnings-, handlednings- och stöduppgifter som hänförs till specialundervisningen. Sådana uppgifter är t.ex. den kompletterande undervisning som avses i förordningen om statens skolhem samt ordnandet av yrkes- och arbetsutbildning. Utöver de studiesociala formerna som eleverna erhåller och den avgiftsfria undervisningen samt de avgiftsfria läromedlen skall de dagliga skolmåltiderna höra till undervisningsverksamheten. Anstalterna och annan verksamhet än den som nämnts i det föregående skall däremot fortsätta att lyda under social- och hälsovårdsministeriets verksamhetsområde. Skolhemmen skall utan särskilda åtgärder fortsätta som sådana utbildningsanordnare som avses i lagen om grundläggande utbildning.

Bestämmelserna i den nya lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet skall tillämpas på finansieringen av den grundläggande utbildning som ges i skolhemmen och av annan verksamhet som lyder under undervisningsväsendet. Privata skolhem skall beviljas finansiering på samma sätt som andra läroanstalter som ordnar privat grundläggande utbildning. Med stöd av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet kan undervisningsministeriet av särskilda skäl höja priset per enhet. Eftersom kostnaderna för den grundläggande utbildning som ges i skolhemmen och kostnaderna per elev för den övriga verksamheten varierar i hög grad, bl.a. enligt nyttjandegraden, och det att eleverna räknas endast en gång per år kan medföra oskäliga förluster med tanke på verksamheten, skall i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet tas in en bestämmelse om att elevens hemkommun skall svara för kostnaderna för den grundläggande utbildningen till de delar dessa inte täcks av statsandelarna för undervisningsverksamhet eller den finansiering till ett belopp som motsvarar statsandelen vilken anvisats för verksamhet i enlighet med statsbudgeten. I propositionen behandlas inga andra delar av finansieringen av anstaltens verksamhet. I avsnittet om de ekonomiska verkningarna redogörs närmare för kostnadseffekterna av propositionen.

Minoritetsspråkets ställning som undervisningsspråk och som modersmål

Med vissa undantag som gäller den grundläggande utbildningen föreslås i propositionen att bestämmelserna som gäller undervisningsspråket och undervisning i modersmålet inom den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen och yrkesutbildningen förenhetligas. Genom förslaget stärks samiskans, rommanins och teckenspråkets lagstiftningsmässiga ställning.

Förslagen hänför sig till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna. Enligt 14 § Regeringsformen skall det allmänna tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhällsliga behov enligt enahanda grunder. Samerna såsom urfolk samt zigenarna och andra grupper har rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Rättigheterna för dem som använder teckenspråk samt dem som på grund av handikapp behöver tolk-

nings- och översättningshjälp skall tryggas i lag.

Enligt de gällande lagarna är grundskolans och gymnasiet undervisningsspråk antingen finska eller svenska. En del av undervisningen kan ges på ett annat språk än undervisningsspråket, om det är ändamålsenligt med tanke på undervisningen. I grundskolan eller gymnasiet kan också finnas undervisningsgrupper där undervisningen ges på ett annat språk än grundskolans eller gymnasiet undervisningsspråk. Med vårdnadshavarens samtycke kan en elev upptas i en undervisningsgrupp som undervisas på ett främmande språk. I yrkesutbildningen är undervisningsspråket finska eller svenska. Vid undervisning i det andra inhemska språket och i främmande språk får dessa språk användas såsom undervisningsspråk. Vid behov får ett annat språk än läroanstaltens undervisningsspråk användas också vid undervisning i andra ämnen.

Enligt gällande lagstiftning kan undervisningsspråket i grundskolan och gymnasiet vara samiska för elever som talar samiska och bor inom samernas hembygdsområde. I yrkesutbildningen kan undervisning också meddelas på samiska inom samernas hembygdsområde. Finns det i en grundskola elever som är bosatta inom samernas hembygdsområde och som talar samiska, skall de få undervisning även på samiska. Om en elev förmår studera både på finska och på samiska, får elevens vårdnadshavare välja undervisningsspråket.

Vid undervisningen av hörselskadade i grundskolan kan också teckenspråk användas eller stöd på teckenspråk ges i undervisningen. Vid specialundervisning inom yrkesutbildningen kan även användas teckenspråk och tecken samt andra kommunikationsmetoder som handikappet förutsätter. I gällande lagstiftning är teckenspråket inte formellt ett sådant undervisningsspråk som kan jämföras med de officiella undervisningsspråken. Bestämmelser om teckenspråk saknas i gymnasielagstiftningen.

I grundskolan och gymnasiet undervisas antingen finska eller svenska som modersmål. Elever som talar samiska, rommani eller ett främmande språk kan undervisas i sitt eget modersmål i modersmålsundervisningen och undervisas då i finska eller svenska som det andra inhemska språket. Inom specialundervisningen i grundskolan kan teckenspråksundervisning ges till gravt hörselskada-

de eller andra elever som är i behov av detta. I yrkesutbildningen studeras antingen finska eller svenska som modersmålet.

I propositionen föreslås att utbildningsanordnarna inom alla utbildningsformer skall uppgöra en lokal läroplan särskilt för finsk-, svensk- och samiskspråkig undervisning. För närvarande uppgörs läroplanen särskilt för finsk- och svenskspråkiga grundskolor och gymnasier.

Enligt propositionen skall läroanstaltens undervisningsspråk i alla utbildningsformer vara antingen finska eller svenska eller i yrkesutbildningen antingen finska eller svenska eller finska och svenska. Undervisningsspråket skall också kunna vara samiska, rommani eller teckenspråk. Dessutom skall undervisningen delvis kunna meddelas på studerandens eget språk som är något annat än de ovan nämnda, om förfarandet inte äventyrar hans möjlighet att följa undervisningen. Enligt förslaget skall elever som bor på samernas hembygdsområde och behärskar samiska huvudsakligen undervisas på samiska. För närvarande bestämmer kommunen omfattningen av grundläggande utbildning på samiska. Enligt förslaget skall teckenspråk i motsats till nuläget också formellt vara ett undervisningsspråk. Också i gymnasielagen skall teckenspråket omnämnas. Det föreslås att en bestämmelse om att hörselskadade vid behov skall få undervisning också på teckenspråk tas in i lagen om grundläggande utbildning. På så sätt har gravt hörselskadade rätt att få undervisning på teckenspråk. I motsats till nuläget skall rommani nämnas som ett undervisningsspråk i alla skolformer.

Om utbildning ordnas på fler än ett av de ovan nämnda undervisningsspråken och eleven klarar av att studera på flera av dem, får vårdnadshavaren välja undervisningsspråket inom den grundläggande utbildningen. I de övriga utbildningsformerna väljs undervisningsspråket av studeranden. Liksom nu kan undervisning dessutom huvudsakligen eller uteslutande meddelas på ett annat språk än de ovan nämnda i en särskild undervisningsgrupp. En studerande kan med eget samtycke tas in i en sådan undervisningsgrupp.

Enligt förslaget skall modersmålet var antingen finska, svenska eller samiska i den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen och yrkesutbildningen. Undervisning i modersmålet skall meddelas utgående från elevens undervisningsspråk. I alla nämnda

skolformer kan i modersmålsundervisningen också undervisas i rommani, teckenspråk eller ett annat språk som är elevens modersmål. Dessa språk skall kunna undervisas antingen som det enda språket i modersmålsundervisningen eller de timmar som reserverats för modersmålsundervisning skall kunna användas för studier i dessa språk vid sidan av övriga studier i modersmålet.

Samarbete mellan utbildningsanordnarna

Inom yrkesutbildningen och gymnasieutbildningen pågår försök med utbildning på ungdomsstadiet som bl.a. syftar till att pröva samarbetet. Försöken baserar sig på den tidsbestämda lagen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor. Lagen är i kraft till slutet av 1999 men tillämpas också efter denna tidpunkt på utbildning som startat medan lagen är i kraft till dess utbildningen slutar. Försöken har presenterats närmare ovan under punkt 2.3. Samarbete mellan läroanstalterna.

Enligt förslaget skall det stiftas särskilda lagar för gymnasieutbildningen, yrkesutbildningen och den yrkesinriktade vuxenutbildningen. I propositionen föreslås att lagstiftningen sammanförs enligt målen för utbildningen, utbildningsnivåerna och utbildningsformerna samt enligt utbildningens innehåll. På grund av detta har det inte ansetts ändamålsenligt att stifta en gemensam lag för både gymnasieutbildningen och yrkesutbildningen.

I den föreslagna gymnasielagen, lagen om yrkesutbildning och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning understryks samarbetet mellan olika utbildningsformer i syfte att främja studerandenas möjligheter till individuella val samt flexibla och mångsidiga utbildningsprogram. De instanser som ordnar gymnasieutbildning, yrkesutbildning och yrkesinriktad vuxenutbildning skall enligt förslaget bedriva samarbete både med andra instanser som ordnar samma utbildning och med dem som ordnar annan utbildning, t.ex. universitet, läroanstalter som ordnar fritt bildningsarbete eller läroanstalter som meddelar grundläggande utbildning.

Dessutom föreslås att det i den föreslagna gymnasielagen och i den lag som skall ges om yrkesutbildning skall bestämmas att när utbildningsanordnarna med stöd av de riksomfattande läroplanerna beslutar om lokala läroplaner skall de säkerställa att studerande-

na har tillräckliga valmöjligheter till individuella studier. Valmöjligheterna skall enligt förslaget säkerställas så att studeranden har praktiska möjligheter att anlita också sådan undervisning som ordnas av andra utbildningsanordnare. I anslutning till detta föreslås att studeranden skall ha rätt att få räkna sig till godo studier som slutförts i andra sammanhang än vid den primära studieplatsen, om studierna till sina målsättningar och sitt centrala innehåll motsvarar läroplanen. Beslut om tillgodoräknande av studieprestationer som slutförts i ett annat sammanhang skall på begäran fattas innan nämnda studier inleds.

Utbildningsanordnaren beslutar i enlighet med grunderna för fristående examina om ordnande av utbildning enligt lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning. I lagen skall således inte bestämmas om grunderna för läroplanerna för utbildning enligt nämnda lag eller om läroplanerna. Eftersom läroplanen och det individuella studieprogrammet också i dessa fall fastställs i praktiken, skall studeranden också inom den yrkesinriktade utbildningen ha rätt att få räkna sig till godo studier som slutförts i ett annat sammanhang.

Regleringen av studerandenas arbetstid slopas utom när det gäller utbildning av barn i läropliktsåldern

I propositionen föreslås att regleringen av studerandenas arbetstid skall slopas med undantag av grundläggande utbildning som ges till barn i läropliktsåldern. I utbildningslagstiftningen skall omfattningen av lärokurserna och examina definieras i år och studieveckor eller i form av andra tidsbestämningar som beskriver omfattningen av undervisningen. Utbildningsanordnarna skall däremot bestämma om uppdelningen av undervisning och ferier.

Bestämmelserna om studerandenas och läroanstaltarnas arbetstid har haft betydelse som arbetarskyddsnormer för eleverna och lärarna, som normer som reglerar omfattningen av undervisningen och därigenom även indirekt nivån på utbildningen, som normer som preciserar studerandenas utbildningsmässiga rättigheter och ordnandet av den undervisning som ges av huvudmannen för läroanstalten och studiesociala förmåner samt som regleringsnormer för utbildningskostnaderna.

För närvarande varierar betydelsen av regleringen av studerandenas arbetstid och regleringssättet enligt läroanstaltsform. Arbetstiden är synnerligen noggrant reglerad när det gäller utbildning i grundskolan och gymnasiet samt på ungdomsstadiet vid läroanstalterna. Läroanstaltens läsår, 1,8—31,7., föreskrivs i lag och uppdelningen i en höst- och en vårtermin i förordningar. För grundskolans och gymnasiet del ingår antalet arbetsdagar per år i lagen. Antalet arbetsdagar vid yrkesläroanstalterna anges genom förordning och för vissa läroanstaltsformer genom beslut av undervisningsministeriet. Antalet arbetsdagar varierar enligt läroanstaltsform. För alla nämnda läroanstaltsformer föreskrivs dessutom antalet undervisningstimmar per vecka och undervisningstimmarnas längd. I grundskole- och gymnasielagstiftningen ingår dessutom bestämmelser om elevens dagliga arbetsmängd, ferier och lovdagar samt tidpunkter när det årliga skolarbetet skall inledas och avslutas. Under de senaste åren har dock utbildningsanordnarens beslutanderätt ökat avsevärt när det gäller ferier och lovdagar samt inledande av skolarbetet.

För en enskild gymnasiestuderande har betydelsen av arbetstidsregleringen minskat väsentligt i och med det årskurslösa gymnasiet. Bestämmelserna om arbetstid inverkar främst på hur många dagar under läsåret det ordnas undervisning och på hur ofta skolmåltider serveras. De nämnda bestämmelserna om arbetstiden vid yrkesläroanstalter tillämpas inte på yrkesinriktad vuxenutbildning. Inom den övriga yrkesutbildningen är det inte heller alltid möjligt att tillämpa bestämmelserna om studerandenas arbetstid, eftersom sätten att ordna undervisningen har blivit mångsidigare i och med att olika tillämpningar av distans- och flerformsundervisning har tagits i bruk. Bestämmelser om arbetstiden vid musikäroanstalter och läroanstalter som bedriver fritt bildningsarbete och andra läroanstalter ingår i lagarna om dessa läroanstalter. I lagarna finns bestämmelser om bl.a. läs- och arbetsår, omfattningen av den undervisning som ges under arbetsåret och minimilängden för en utbildning. Arbetstidsbestämmelserna är vida.

Arbetstidsbestämmelserna representerar ett regleringssätt där man försöker säkerställa utbildningens nivå genom att reglera utbildningsprocessen i detalj. I ett regleringssystem som understryker utbildningens resultat

har arbetstidsbestämmelserna inte samma betydelse. Efter att man inom finansieringen av utbildningen har övergått till ett kalkylmässigt system har regleringen av arbetstider inte heller samma betydelse som förr när det gäller kostnaderna för utbildningen. Lärarnas arbetstid bestäms enligt tjänste- och arbetskollektivavtalen. Bestämmelser om arbetstid är fortfarande nödvändiga inom den grundläggande utbildningen för läropliktiga, eftersom det i utbildningen är fråga om att barn som på grund av sin ålder har en begränsad förmåga att arbeta självständigt skall uppfylla en lagstadgad rättighet och skyldighet.

De föreslagna lagarna gäller undervisning som ges som närundervisning, distansundervisning och flerformsundervisning. Enligt de nya bestämmelserna kan den som ordnar utbildningen välja sättet att ordna utbildningen och formen så att den lämpar sig för situationen och målgruppen i fråga. I ett dylikt system kan riksomfattande och enhetliga bestämmelser om studerandenas arbetstid inte utfärdas utan det ankommer på utbildningsanordnaren att besluta om undervisningsutbudet och arbetstiden. Utbildningsanordnaren skall alltså kunna besluta t.ex. att undervisning ges fyra dagar i veckan, såsom fallet för närvarande är vid en del av vuxengymnasierna, eller att en del av undervisningen ordnas på sommaren. Utbildningsanordnaren skall dock i förväg underrätta studerandena om i vilken form och med iakttagande av vilken arbetstid utbildningen ordnas så, att de mål för examen eller lärokursen som fastställts i lagar och läroplaner kan uppnås. Dessutom är de föreskrifter om formen för ordnandet av utbildningen som ingår i tillståndet att ordna utbildningen bindande för utbildningsanordnaren. Elevhandledningen är viktig när studierna planeras och studieprogrammen utarbetas.

Arbetstidsbestämmelserna skall däremot bibehållas när det gäller undervisning som ordnas för läropliktiga. Med stöd av lagen om grundläggande utbildning skall genom förordning bestämmas om elevens arbetstid per dag och per vecka.

Möjlighet att skaffa utbildningstjänster via andra än de sammanslutningar och stiftelser som beviljats tillstånd att ordna utbildning

I propositionen föreslås att bestämmelser som gör det möjligt för utbildningsanordnarna att förutom av varandra delvis skaffa

utbildningstjänsterna via andra än de sammanslutningar och stiftelser som beviljats tillstånd att ordna utbildning tas in i gymnasielagen, lagen om yrkesutbildning, lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning och lagen om grundläggande konstundervisning. En kommun eller en annan utbildningsanordnare skall däremot inte kunna skaffa den grundläggande utbildning som avses i lagen om grundläggande utbildning via de senast nämnda utomstående instanserna. Detta syftar till att säkerställa enhetligheten i systemet för grundläggande utbildning som huvudsakligen gäller läropliktiga samt att förhindra att undervisningen och fostran med tanke på eleven splittras till en uppgift som sköts av flera personer.

Enligt den gällande gymnasielagen och den gällande lagen om yrkesläroanstalter kan studeranden vid sidan av den utbildning som ordnas i den egna läroanstalten delta i utbildning som ordnas i någon annan läroanstalt som hör till undervisningsministeriets eller utbildningsstyrelsens verksamhetsområde i enlighet med vad som huvudmännen för läroanstalterna sinsemellan kommer överens om. Huvudmännen för läroanstalterna kan också komma överens om fördelningen av kostnaderna. Studier som slutförts vid en annan läroanstalt kan räknas till godo i studerandens läroanstalt också när huvudmännen för anstalterna inte har ingått det ovan nämnda samarbetsavtalet. Undervisningen sköts av läroanstalternas egna lärare, som står i tjänsteförhållande till den kommun som ordnar undervisningen eller till staten eller arbetar vid en privat läroanstalt i arbetsförhållande. Läroanstalterna kan dock också ha gemensamma lärare.

I propositionen föreslås att det skall bestämmas att de som ordnar gymnasieutbildning, yrkesutbildning, yrkesinriktad vuxenutbildning och grundläggande konstundervisning delvis skall kunna skaffa utbildningen via lämpliga producenter av utbildningstjänster mera fritt än för närvarande. Här är det fråga om en möjlighet att komplettera den utbildning som utbildningsanordnaren själv producerar med tjänster som skaffas via utomstående. Utbildningsanordnarna skall kunna skaffa tjänster inte bara via andra organisationer som beviljats tillstånd att ordna utbildning utan också via andra registrerade sammanslutningar och stiftelser.

Kommunen eller någon annan som beviljats tillstånd att ordna utbildning skall allt-

jämt svara för undervisningen och kvaliteten på andra utbildningstjänster samt se till att utbildningen ordnas så att den är ändamålsenlig för eleven. Utbildningsanordnaren svarar för att de tjänster som skaffats via utomstående instanser ordnas i enlighet med lagstiftningen, det tillstånd att ordna utbildning som beviljats utbildningsanordnaren samt de riksomfattande grunderna för läroplanen och den läroplan som godkänts av utbildningsanordnaren. Utbildningsanordnaren svarar också för att undervisningen ges av lärare som uppfyller de behörighetsvillkor som föreskrivits. Administrativa beslut om bl.a. intagning av elever och disciplin samt utfärdande av betyg skall bibehållas som en uppgift som uteslutande ankommer på kommunen eller någon annan sammanslutning som beviljats rätt att ordna utbildning.

Exempelvis ett enskilt ämne, undervisning i andra ämnen eller i en del av dem skall kunna skaffas via utomstående. Undervisningen kan ordnas så att t.ex. en idrottsförening sköter gymnastikundervisningen, en församling sköter religionsundervisningen och ett företag inom branschen i fråga sköter yrkesstudier som kräver specialiserade kunskaper.

Närmare bestämmelser om anskaffning av utbildning skall inte tas in i lagstiftningen utan villkoren fastställs närmare i avtalet om upphandling av utbildningen. Finansieringen skall alltid beviljas kommunen eller någon annan sammanslutning som beviljats tillstånd att ordna utbildningen.

Reform av reglering som gäller lärarna

Det förslås att regleringen av lärarnas rättsliga ställning revideras.

Beroende på vem som är huvudman för läroanstalten är utbildningspersonalen inom olika utbildningsområden och vid olika läroanstalter antingen i tjänsteförhållande till staten eller en kommun eller i anställningsförhållande till en privat arbetsgivare. De bestämmelser som gäller lärarna har av hävd haft en framskjuten plats i utbildningslagstiftningen. Den noggrannaste regleringen har gällt grundskollärarna. Även om majoriteten av grundskollärarna är anställda av kommunen har lärarnas rättsliga ställning i hög grad bestämts enligt de bestämmelser som gäller statstjänstemännen. Bestämmelser som motsvarar statstjänstemannalagen har

tagits in i grundskolelagen. Regleringen som gäller gymnasielärarna har från 1985 motsvarat regleringen av grundskolläraernas rättsliga ställning.

Antalet specialbestämmelser för lärarna har dock märkbart minskats i utbildningslagstiftningen. Enligt grundskolelagen och gymnasielagen gäller för lärartjänsterna och tjänsteinnehavarna samt timlärarna vad som stadgas om kommunala tjänster i kommunallagen och med stöd av den i kommunens tjänstestadga, om inte annorlunda stadgas i grundskole- eller gymnasielagen. I grundskole- och gymnasielagen finns bestämmelser om antalet tjänster, tjänstebestämmelser, behörighetsvillkor, utnämningsprövning, dispensförfarande, förflyttning av tjänsteinnehavare och utnämning till en annan tjänst i samband med att tjänsten indras och i vissa andra fall, uppsägning, opartiskt bemötande av tjänsteinnehavare, tjänsteinnehavarnas uppgifter, förordnande av tjänsteinnehavaren till kontroller för konstaterande av hälsotillståndet, återdrivning av avlöning som betalats utan grund, ersättning för avgångsbidrag, avgångsålder samt pensionsrätt.

Riksdagen behandlar regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av grundskolelagen, gymnasielagen, 21 och 24 § lagen om vuxengymnasier, 24 § lagen om yrkesläroanstalter samt 20 § lagen om yrkesläroanstalter (RP 128/1996 rd). I propositionen föreslås att största delen av de ovan nämnda speciallagstiftningarna skall upphävas som överlappande med bestämmelserna i lagen om kommunala tjänsteinnehavares anställningstrygghet (484/1996), som trädde i kraft i juli 1996, och i lagen om arbetsavtal (320/1970). De lagar som ingår i propositionen avses träda i kraft så snart som möjligt efter att de har antagits och blivit stadfästa.

Ställningen för lärarna vid sådana läroanstalter som meddelar grundskole- och gymnasieundervisning och som har andra huvudmän än staten eller en kommun bestäms antingen enligt statstjänstemannalagen (750/1994) eller enligt lagen om arbetsavtal. Ett flertal hänvisningar till bestämmelser som gäller kommunala tjänstemän, vilka tillämpas i stället för lagen om arbetsavtal, ingår dock i grundskolelagen i fråga om skolor som ersätter grundskolan och i gymnasielagen i fråga om privata gymnasier.

I bestämmelserna om yrkesläroanstalterna bestäm om tjänstebestämmelser, behörighets-

villkor samt allmänt lärarnas uppgifter. Lagstiftningen om vuxenläroanstalter innehåller för sin del allmänna bestämmelser om läroanstaltens personal samt bestämmelser om behörighetsvillkor och dispensförfarande. Beroende på anställningsförhållandets art iaktas i övrigt allmänna bestämmelser om anställningsförhållanden. Enligt lagen om gemensamma lärare (710/1992) kan olika läroanstalter ha gemensamma lärare. Gemensamma lärare är innehavare av tjänster och befattningar som gemensam lärare samt lärare som annars förordnats att vid en eller flera läroanstalter sköta timmar som hör till en tjänst eller befattning. Villkoren i anställningsförhållandet och behörighetsvillkoren för en gemensam lärare bestäms enligt den primära läroanstalten.

Bestämmelserna om tjänstemännens, tjänsteinnehavarnas och arbetstagarnas rättsliga ställning och rättigheter och förmåner samt skyldigheter som hänför sig till anställningsförhållandet i statstjänstemannalagen, kommunallagen och lagen om kommunala tjänsteinnehavares anställningstrygghet har i sak kommit närmare varandra. Det finns inte längre några särskilda grunder för att bevara specialbestämmelserna om lärarnas rättsliga ställning. Lärarnas olika tjänste- och befattningsbenämningar inom olika skolformer samt andra olikartade bestämmelser som gäller lärarna utgör också i praktiken ett hinder för samarbetet mellan läroanstalterna och för annan utveckling av utbildningen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreslås att regleringen av lärarnas ställning skall slopas i utbildningslagstiftningen. I fortsättningen skall allmänna bestämmelser som gäller anställningsförhållandenas art tillämpas. Beroende på utbildningsanordnaren och anställningsförhållandets art iaktas således statstjänstemannalagen, kommunallagen, lagen om kommunala tjänsteinnehavares anställningstrygghet eller lagen om arbetsavtal. När det gäller utbildning som ordnas av en kommun eller av staten skall utbildningsanordnaren besluta om läraren anställs i tjänsteförhållande eller arbetsavtalsförhållande. Beslutet skall fattas utgående från lärarens uppgifter och sättet att ordna undervisningen.

Det föreslås att allmänna bestämmelser om antalet anställda tas in i lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen, lagen om yrkesutbildning, lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning och lagen om fritt bild-

ningsarbete. Enligt propositionen skall varje läroanstalt där det ordnas utbildning enligt lagen i fråga ha en rektor som svarar för verksamheten. Dessutom skall utbildningsanordnaren med betaktande av den form i vilken utbildningen ordnas ha ett tillräckligt antal lärartjänster eller lärare i arbetsavtalsförhållande. Utbildningsanordnaren kan dessutom ha timlärare och annan personal, t.ex. personal inom elevvården, skolgångsbiträden och kanslipersonal.

I syfte att säkerställa utbildningens kvalitet skall också bestämmas om den behörighet som krävs av rektorer och lärare. Enligt lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen, lagen om yrkesutbildning, lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning, lagen om fritt bildningsarbete och lagen om grundläggande konstundervisning skall behörighetsvillkoren för lärare och rektor bestämmas genom förordning. Avsikten är att alla bestämmelser om behörighetsvillkor enligt de nämnda lagarna skall sammanföras i en enda förordning. Behörighetsvillkoren kommer inte att bindas vid en viss tjänste- eller befattningsbenämning utan behörigheten definieras som rätt att meddela undervisning med ett bestämt innehåll eller vara rektor för en läroanstalt. Behörighetsvillkoren skall i stort sett motsvara de nuvarande behörighetsvillkoren. Kraven på att behärska ämnet skall dock gälla alla undervisningsämnen, och av gymnasielärarna förutsätts alltid att lärarutbildningen inbegriper studier omfattande minst 55 studieveckor i ett undervisningsämne. Liksom nu skall undervisningsministeriet med stöd av lagarna kunna bevilja dispens från de behörighetsvillkor som föreskrivits.

Utöver vad som anförts ovan skall i lagarna bestämmas om den rätt till förmåner som betalas med statsmedel som skolpersonalen i grundskolan, gymnasiet och vissa privata läroanstalter har innan lagen träder i kraft. Regeringen kommer att avlåta en separat proposition med förslag till ändring av lärarnas pensionssystem.

Då utbildningsanordnaren i fortsättningen skall besluta om bildandet av läroanstalter och andra enheter som meddelar utbildning skall utbildningsanordnaren också besluta om rektorns och lärarnas tjänste- och befattningsbenämningar samt uppgifter. Fastställdet av behörighetsvillkoren samt eventuella föreskrifter i tjänste- eller arbetskollektivavtalen skall styra valet av benämningar.

Definitionen av tjänstebenämningen och i anslutning till den också rektorns och lärarnas uppgifter medför att undervisningsarbetet kan ordnas på ett betydligt smidigare sätt. För att en lärare skall kunna undervisa vid flera läroanstalter som tillhör olika skolformer behövs inte längre förfaranden i enlighet med lagen om gemensamma lärare. Också rektorn kan vara gemensam för flera läroanstalter. I fråga om anställningsförhållanden som gäller tills vidare skall det enda villkoret vara att den person som väljs till uppgiften uppfyller de behörighetsvillkor som gäller inom de olika skolformerna. Lagstiftningen inskränker inte möjligheterna att i fortsättningen kombinera lärarens uppgifter också med andra än egentliga undervisningsuppgifter.

Reformen av regleringen av lärarnas rättsliga ställning innebär inte någon betydande förändring av lärarnas nuvarande rättigheter och skyldigheter. I det föreslagna nya systemet skall dock inte längre ingå några bestämmelser om förflyttning av grundskolans eller gymnasiets lärare i samband med att tjänsten dras in eller i vissa andra fall. I praktiken har dessa s.k. överföringsskyddsbestämmelser haft en ringa betydelse. Med stöd av sin befogenhet har utbildningsstyrelsen under de senaste åren förflyttat eller utnämnt bara ett fåtal personer till en annan lärartjänst eller befattning. Innan en tjänsteman eller tjänsteinnehavare eller en lärare i arbetsavtalsförhållande sägs upp skall arbetsgivaren, enligt det nya systemet, med stöd av de allmänna lagar som gäller för de nämnda anställningsförhållandena utreda om personen kan erbjudas andra uppgifter hos samma arbetsgivare. I lagarna ingår dessutom bestämmelser om att en uppsagd person skall återanställas i vissa fall.

I de föreslagna utbildningslagarna skall ingå övergångsbestämmelser om att tjänsteinnehavare och befattningshavare samt timlärare som arbetar i läroanstalter som är verksamma med stöd av de lagar som upphävs skall fortsätta i sina tidigare uppgifter när de nya lagarna träder i kraft. Eventuella förändringar i anställningsförhållandenas art eller tjänstebenämningar och befattningar för rektorerna, lärarna och den övriga personalen sker på så sätt i enlighet med utbildningsanordnarnas beslut. Oförändrade förblir också tjänsterna och befattningarna för utbildningsinspektörerna som arbetar som lokala förvaltningsmyndigheter inom läroavtal-

utbildningen.

Utvärdering av utbildningen och säkerställande av kvaliteten

I propositionen föreslås att bestämmelser om utvärdering av utbildningen skall tas in i utbildningslagstiftningen. Utvärderingen omfattar all utbildning som avses i propositionen. Genom utvärderingen skall utredas hur de mål som bestämts och föreskrivits för utbildningen uppnås i praktiken. De riksomfattande målen för utbildningen skall regleras i lag och statsrådet skall besluta om dem. Med undantag av fristående examina och fritt bildningsarbete skall de riksomfattande målen fastställas av utbildningsstyrelsen i de riksomfattande grunderna för läroplanerna. Fristående examina och utbildning som förbereder för dessa examina skall i sin tur styras av grunderna för fristående examina oberoende av hur yrkesskickligheten har förvärvats. Dessa grunder fastställs av utbildningsstyrelsen. Dessutom skall utbildningsanordnaren bestämma om lokala utbildningsmål i samband med beslut om t.ex. sina läroplaner.

I och med att den föregripande regleringen av utbildningsprocessen i allt högre grad har övergått till lagstiftning som baserar sig på utbildningens mål och verksamhet har det blivit nödvändigt att skapa ett lagstadgat system för utvärdering. Utvärderingen är ett viktigt instrument för att säkerställa utbildningstjänsternas kvalitet och riksomfattande jämförbarhet. På 1990-talet har den föregripande regleringen av utbildningsprocessen minskats väsentligt i och med upphävningen av de på lokal nivå förpliktande bestämmelserna i lagar och förordningar samt de normbeslut som undervisningsministeriet och centrala ämbetsverk utfärdat med stöd av dessa. I propositionen föreslås att utbildningslagstiftningen alltjämt skall förenklas och sammanföras.

En lagstiftning som grundar sig på mål och verksamhet förutsätter att målen för utbildningen har definierats tillräckligt noggrant och att uppnåendet av dem följs upp kontinuerligt. I den föreslagna lagstiftningen definieras målen som utbildningsformens mål i stället för läroanstaltsformens mål, t.ex. målen för den grundläggande utbildningen och målen för yrkesutbildningen. I lagarna uttrycks målen mera förenklat än för närvarande. Statsrådet skall besluta närmare

om de allmänna riksomfattande målen för utbildningen. I de grunder för läroplanerna som utbildningsstyrelsen fastställer skall målen för utbildningen anges närmare samt det viktigaste innehållet i utbildningen.

Det föreslås att lagstiftningen skall innehålla allmänna bestämmelser om syftet med och objekten för utvärderingen, vem utför utvärderingen, utvärderingens nivåer och offentliggörandet av de viktigaste resultaten.

Enligt propositionen är syftet med utvärderingen att stöda utvecklingen av utbildningen och förbättra förutsättningarna för inlärning. Det föreslås att det i lagen skall bestämmas om att den som ordnar utbildningen också är skyldig att utvärdera den och bedöma vilken verkan utbildningen har. Denna självutvärdering innefattar utvärdering både på läroanstaltsnivå och på utbildningsanordnarens nivå, t.ex. på kommunal nivå. Bestämmelserna om självutvärdering förutsätter att de som ordnar utbildningen fortgående och systematiskt granskar sin verksamhet. Granskningen leder till information som den som ordnar utbildningen kan ha som grund för att utveckla sin utbildning. För studerande och deras vårdnadshavare tillhandahåller utvärderingen information om hur de uppställda målen har uppnåtts samt information som behövs i olika valsituationer.

Undervisningsministeriet skall besluta om de allmänna grunderna för extern utvärdering. Utgående från de grunder som undervisningsministeriet har bestämt skall utbildningsstyrelsen sörja för utvecklingen av utvärderingen och för verkställandet av extern utvärdering. Undervisningsministeriet skall också kunna ge någon annan än utbildningsstyrelsen i uppdrag att utföra enstaka utvärderingar. Undervisningsministeriet skall alltså vid behov kunna ge utvärderingsuppdrag direkt till t.ex. universitet och forskningsinstitut.

Utbildningsstyrelsen kan själv utföra utvärderingar men den kan också ge utomstående instanser, t.ex. universiteten, forskningsinstitut, länsstyrelserna och förbunden på landskapsnivå, i uppdrag att utföra utvärderingar. Utbildningsstyrelsen skall också kunna besluta om deltagande i internationella utvärderingar som är av riksomfattande betydelse. Den som ordnar utbildningen skall vara skyldig att delta i utvärdering som ordnas eller utförs på uppdrag av undervisningsministeriet eller utbildningsstyrelsen. Informa-

tion från självutvärderingen skall kunna utnyttjas vid extern utvärdering. Å andra sidan skall den externa utvärderingen styra utbildningsanordnaren till att inrikta självutvärderingen också på sådana delområden i utbildningen som för tillfället är föremål för riksomfattande utvärdering.

Även om utbildningsanordnarna samt undervisningsministeriet och utbildningsstyrelsen skall kunna anlita också andra myndigheter när de utför utvärderingar eller skaffa utvärderingstjänster via utomstående svarar dock alltid undervisningsministeriet, utbildningsstyrelsen och utbildningsanordnarna för att utvärderingarna utförs som sig bör och att resultaten offentliggörs.

Eftersom systemet för utvärdering inte är statistiskt är de föreslagna bestämmelserna vida. De ger undervisningsministeriet, utbildningsstyrelsen och utbildningsanordnarna det spelrum som de behöver för att inrikta och utveckla utvärderingen.

I utvärderingarna utreds om målen för utbildningen har uppnåtts och om läroplanen verkställts samt om utbildningen har ordnats på ett kvalitativt högtstående och ekonomiskt sätt. Den föreslagna bestämmelsen om att verkan av utbildningen skall bedömas förutsätter att utvärderingen vid sidan av det övriga innebär uppföljning av hur studerandena placerar sig i fortsatta studier eller i arbetslivet efter utbildningen.

En riksomfattande utvärdering av de mål som bestämts och föreskrivits för utbildningen skall omfatta t.ex. en nationell kvalitativ och kvantitativ bedömning av inlärningsresultaten. I bedömningen utreds inlärningsresultaten i olika delar av landet och i olika befolkningsgrupper. Bedömningen enligt befolkningsgrupper skall innefatta t.ex. inbördes jämförelser av inlärningsresultaten när det gäller kön och olika språkgrupper. Utöver resultaten av de utvärderingar som utbildningsanordnarna själva utfört kan vid externa utvärderingar också användas resultat från riksomfattande nivåprov och nivåtester, allmänna språkexamina och fristående examina inom yrkesutbildningen.

Utvärderingarna tillhandahåller information som behövs för en allmän utveckling av utbildningssystemet. Exempelvis kvaliteten på de pedagogiska arrangemangen, personalens yrkesskicklighet, effektiviteten och ändamålsenligheten i användningen av ekonomiska resurser samt utbildningslagstiftningens tidsenlighet kan stå som föremål för ut-

värderingen. De riksomfattande utvärderingarna tillhandahåller också uppgifter som behövs för utförandet av internationella jämförelser och utvärderingar. Den riksomfattande utvärderingen skall dessutom syfta till att tillhandahålla också annan information som behövs inom det utbildningspolitiska beslutsfattandet.

Syftet med utvärderingssystemet är att producera information som behövs för utveckling och beslutsfattande på lokal, regional och riksomfattande nivå. Dessutom skall utvärderingarna tillhandahålla information som ligger till grund för studerandenas och deras vårdnadshavares val. Utvärderingssystemet är ett viktigt led i utvecklingen av utbildningstjänsterna, inte ett redskap för administrativ övervakning. Det föreslås att det bestäms att de viktigaste resultaten av utvärderingarna skall offentliggöras. Offentliggörandet förutsätter aktiva åtgärder av den som svarar för utvärderingarna.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

Enligt de föreslagna nya finansieringsbestämmelserna bestäms statsandelen till kommunen samt finansieringen av utbildning som ordnas av samkommuner och privata liksom nu på basis av kalkylerade priser per enhet som bestämts för elever, undervisningstimmar, studieveckor, studerandedygn eller någon annan motsvarande prestation. Kommunens finansieringsandel bestäms på basis av invånarantalet. Priserna per enhet skall fortfarande beräknas på basis av de egentliga totalkostnaderna för bestämda år. De strukturella förändringarna som föreslås i utbildningslagstiftningen inverkar inte på beloppet av statsfinansieringen. De inverkar inte heller på kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna.

Enligt förslaget skall de nya utbildningslagarna träda i kraft den 1 augusti 1998. Den nya lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet skall första gången tillämpas på finansieringen för det finansår som följer efter det att lagarna trätt i kraft, dvs. 1999. På finansieringen för 1998 och åren före det tillämpas till alla delar de finansieringsbestämmelser som gäller när lagarna träder i kraft. Den föreslagna reformen har således inga verkningar på budgeten för 1998.

Avskaffandet av den förvaltningsmässiga indelningen av låg- och högstadiet förutsätter att beräkningsgrunderna för statsandelsgrunden, dvs. för priserna per enhet, ändras. Enligt den gällande finansieringslagen graderas priserna per enhet för grundskolan bl.a. enligt strukturen på kommunens skolnät. Enligt förordningen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet är effekten av det nyckeltal som beskriver kommunens skolnät 40 procent när det gäller priset per enhet för grundskolan. När nyckeltalet beräknas beaktas särskilt kommunens små lågstadier, upprätthållande av ett högstadium samt kommunens enda högstadium med samma undervisningsspråk med mindre än 180 elever. Den föreslagna lagen om grundläggande utbildning förutsätter alltså att beräkningsgrunderna för nyckeltalet ändras. Ändringarna inverkar dock inte på totalbeloppet av statsandelarna, och avsikten är att också de förändringar som gäller finansieringen för enskilda kommuner och andra utbildningsanordnare skall bli så små som möjligt.

I den föreslagna lagen om yrkesutbildning indelas utbildningen inte längre enligt läroanstaltsformer. Då kan inte heller de priser per enhet per studerande som ligger till grund för finansieringen längre graderas enligt kostnadsskillnaderna mellan olika läroanstaltsformer. Det föreslås att priserna per enhet skall beräknas enligt olika utbildningsområden i stället för enligt läroanstaltsformer. De föreslagna reformerna förutsätter också att finansieringsgrunderna för den yrkesutbildning som för närvarande ordnas i musikläroanstalterna, idrottsutbildningscentrerna, folkhögskolorna, medborgarinstituten och studiecentralerna förenhetligas med finansieringsgrunderna för den övriga yrkesutbildningen.

Det föreslås att det särskilda systemet för statsandelar för läroavtalsutbildningen förenas med systemet för finansiering av undervisningsverksamheten. För närvarande är statsandelen inom läroavtalsutbildningen 97 %. Enligt propositionen skall den som ordnar yrkesutbildning i form av läroavtalsutbildning erhålla finansiering till fullt belopp av produkten av antalet studerande och priset per enhet. Priset per enhet för grundläggande yrkesutbildning som ordnas i form av läroavtalsutbildning skall vara 80 procent och för yrkesinriktad tilläggsutbildning som ordnas i form av läroavtalsutbildning

45 procent av det genomsnittliga beloppet för priserna per enhet. Procenterna har fastställts så att den genomsnittliga statsfinansieringen per studerande inom läroavtalsutbildningen inte skall ändras.

Det nya sättet att beräkna priserna per enhet innebär att finansieringsförhållandena mellan kommunerna och andra utbildningsanordnare förblir i stort sett oförändrade. Ändringen av graderingsgrunderna för priserna per enhet medför dock smärre förändringar i den inbördes fördelningen av medlen bland statsandelsmottagarna. Ändringarna kan betraktas som motiverade, eftersom utbildning med samma mål och innehåll som ordnas av olika huvudmän finansiellt skall behandlas på enhetliga grunder i det nya systemet. I ett längre perspektiv kommer den strukturella reformen av finansieringssystemet sannolikt att medföra lönsammare lösningar än de nuvarande när det gäller ordnande av utbildning, bl.a. gemensamma lärare och färre överlappande studier.

Förslaget innehåller vissa funktionella reformer som från 1999 inverkar på kostnaderna, dvs. skolhemsundervisningen skall överföras till undervisningsväsendet och sommaruniversiteten skall omfattas av det lagstadgade statsandelssystemet.

Utöver merkostnaderna för dessa reformer kan huvudmännen för läroanstalterna åsamkas merkostnader av att begränsningarna som gäller ordnande av högstadiundervisning skall avskaffas, att barn skall ha rätt att inleda den grundläggande utbildningen ett år tidigare än vad som föreskrivs, att eleverna skall ha rätt till stöd- och specialundervisning, att kommunerna i vissa fall skall ordna undervisning på samiska och teckenspråk samt att den avgiftsfria måltidsförmånen skall utsträckas till alla heltidsvuxenstuderande som genomgår gymnasiets lärokurs eller studerar för att avlägga en yrkesinriktad grundexamen. För kommunernas del beror verkningarna av förändringarna bl.a. på hur kommunerna för närvarande har ordnat undervisningen och de nämnda förmånerna.

Av de sistnämnda reformerna åsamkar endast barnens rätt att inleda den grundläggande utbildningen ett år tidigare omedelbara merutgifter för staten i och med att antalet elever tillfälligt ökar. Beloppet av merkostnaderna är beroende av hur stor del av de elever som har förutsättningar att inleda den grundläggande utbildningen ett år tidigare utnyttjar denna rätt. Merkostnaderna upp-

skattas dock bli små. De övriga reformerna medför merkostnader för staten tidigast år 2001 då priserna per enhet beräknas enligt de faktiska kostnaderna. I fråga om gymnasiet och yrkesutbildningen är avsikten att definiera studierna på heltid så, att rätten till avgiftsfri måltidsförmån som helhet inte ökar väsentligt jämfört med nuläget.

Avskaffandet av regleringen av arbetstiden inom utbildning som följer efter den grundläggande utbildningen medför inte några merkostnader inom det gällande finansieringssystemet baserat på kalkylerade dagar för antalet studerande. Den utökade skyldigheten för privata anordnare av grundläggande utbildning att på anfordran undervisa i religion enligt elevernas egen trosbekännelse samt att ordna s.k. deltidsspecialundervisning ökar kostnaderna för de privata utbildningsanordnarna. Den lagstadgade skyldigheten att delta i kostnaderna för skolresor för elever som får grundläggande utbildning skall avskaffas i de skolor med främmande undervisningsspråk som har staten som huvudman.

Avskaffandet av rätten att uppbära studerandeavgifter för grundläggande yrkesutbildning som ordnas i form av vuxenutbildning minskar inkomsterna av avgifterna med uppskattningsvis 20 milj. mk per år för de läroanstalter som för närvarande ordnar den nämnda utbildningen. De tre Steiner-skolor som drivs med stöd av lagen om Steiner-skola skall fräntas rätten att uppbära elevavgifter, vilket minskar dessa skolors årliga inkomster av avgifterna med ca 2 milj. mk.

Förenhetligandet av de statsandelar som bestäms i lagen om fritt bildningsarbete kommer att öka statsandelarna med ca 8,5 milj. mk. Den största delen av ökningen föranleds av att statsandelsprocenten för folkhögskolorna höjs. Finansieringen av den examensinriktade utbildning som läroanstalterna ordnar och som avses i lagen om fritt bildningsarbete skall enligt propositionen bestämmas enligt de priser per enhet som ligger till grund för den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen och yrkesutbildningen. Den finansiering som beviljas enligt dessa priser per enhet kommer att vara lägre än finansieringen enligt gällande lagstiftning. Eftersom den examensinriktade utbildningens andel är stor i synnerhet inom den utbildning som ordnas av folkhögskolorna, kan det antas att propositionen inte medför ökade utgifter för staten när det gäller

fritt bildningsarbete.

Överföringen av skolhemsundervisningen till undervisningsministeriets verksamhetsområde beräknas öka statsandelarna för undervisningsverksamhet med uppskattningsvis 6,5 milj. mk i året. Kommunernas finansieringsansvar sjunker i motsvarande grad. Uppskattningen baserar sig på antagandet att priset per enhet för grundläggande utbildning inom skolhemsundervisningen är 60 000 mk per elev.

Med beaktande av att rätten att uppbära avgifter av studerande inom den grundläggande yrkesutbildningen för vuxna slopas och det att skolhemmen börjar omfattas av statsandelssystemet för undervisningsverksamheten, ökar förslaget kommunernas utgifter med ca 14 miljoner mark netto per år.

Att sommaruniversiteten börjar omfattas av det lagstadgade statsandelssystemet och att statsandelsprocenten för medborgarinstituten tillämpas ökar statsandelsutgifterna med ca 8 milj. mk. Antagandet är då att den kvot för undervisningstimmar som tas in i statsbudgeten motsvarar verksamhetens faktiska omfattning.

4.2. Verkningsar i fråga om organisation och personal

Reformen har inga betydande direkta verkningar i fråga om ställningen och uppgifterna för de organisationer som ombesörjer utbildningen och dess förvaltning. Reformen inverkar inte heller direkt på antalet anställda inom undervisning och förvaltning eller på deras ställning.

Lagarna i propositionen ger dock utbildningsanordnarna betydligt större möjligheter än för närvarande att smidigt och med hänsyn till lokala behov och de lokaler som står till förfogande besluta om läroanstalterna och deras uppgifter och organisation. Utbildningsanordnaren kan t.ex. koncentrera all utbildning, både den allmänbildande utbildningen och yrkesutbildningen, till samma läroanstalt eller ordna gymnasieutbildning och yrkesutbildning för unga vid samma läroanstalt. Å andra sidan kan också en decentraliserad modell med flera läroanstalter tillämpas. Läroanstalterna kan också såsom nu organiseras på basis av vilken form av utbildning som ordnas vid dem.

Enligt propositionen skall grundläggande utbildning kunna ordnas också av samkommuner i större utsträckning än för närva-

rande. Till denna del syftar propositionen till att underlätta samarbetet mellan kommunerna vid ordnandet av grundläggande utbildning. Propositionens förslag om utbildningsanordnarnas skyldigheter att samarbeta ökar nätverksbildningen mellan verksamheten vid olika läroanstalter.

Enligt propositionen skall undervisningsministeriet i stället för utbildningsstyrelsen bevilja tillstånd att av särskilda skäl uppbära avgifter för gymnasieutbildning eller yrkesutbildning. Undervisningsministeriet skall fastställa grunderna för avgifter som tas ut av eleverna med stöd av lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen, lagen om yrkesutbildning, lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning, lagen om fritt bildningsarbete och lagen om grundläggande konstundervisning. Utbildningsstyrelsen befrias från vissa förvaltningsärenden när det gäller statliga läroanstalter. Utbildningsstyrelsen skall inte längre sköta överföringen och utnämningen av grundskole- och gymnasielärarna i vissa fall. Utbildningsstyrelsens verksamhet skall tydligare än för närvarande koncentreras till att utveckla läroplanssystemet och utvärdera utbildningen. Eftersom antalet administrativa uppgifter som överförs från en organisation till en annan på grund av ovan nämnda orsaker förblir litet kommer förändringarna inte att inverka på det totala antalet anställda vid undervisningsministeriet och utbildningsstyrelsen. Länsstyrelsens uppgifter förblir i stort sett oförändrade.

Rektorerna och skolföreståndarna, undervisningspersonalen och den övriga personalen samt utbildningsinspektörerna som sköter de lokala förvaltningsmyndigheternas uppgifter inom läroavtalsutbildningen skall fortsätta i sina tidigare anställningsförhållanden när lagarna träder i kraft. Avskaffandet av tjänstestrukturen och definitionen av uppgifterna utökar dock i fortsättningen möjligheterna att omdefiniera rektorernas och lärarnas uppgifter och att smidigare än för närvarande utnyttja personalen för undervisning inom olika utbildningsformer. Den ökade flexibilitetens och effektivitetens verkningar i fråga om antalet rektorer och anställda inom undervisningen har inte kunnat uppskattas.

5. Beredningen av propositionen

Undervisningsministeriet tillsatte den 9 september 1993 ett projekt som hade till

uppgift att utvärdera den nuvarande strukturen och det nuvarande innehållet i utbildningslagstiftningen samt bereda författningsförslag och andra förslag till förenhetligande och förenklande av utbildningslagstiftningen. Projektet avgav sitt betänkande den 20 januari 1995 (promemorior av undervisningsministeriets arbetsgrupper 1:1995). Projektet föreslog att den lagstiftning som gäller utbildning som föregår universiteten och högskolorna skall samlas i sju lagar. Dessutom föreslogs att den lagstiftning som gäller finansiering av utbildningen revideras.

Undervisningsministeriet tillsatte den 26 januari 1995 en parlamentariskt sammansatt kommission, som utgående från arbetet inom ovan nämnda projekt skulle utreda förutsättningarna för genomförande av en totalreform av utbildningslagstiftningen, bedöma genomförandet av de föreslagna innehållsliga reformerna och fortsätta det tidigare utredningsarbetet och beredningen av reformen. Kommissionen avgav den 19 mars 1996 sitt betänkande "Koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistus" (Totalreform av utbildningslagstiftningen, kommittébetänkande 1996:4). När utlåtanden begärdes om betänkandet inkom 196 svar. Utlåtandena har sammanställts i publikationen "Koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistus - Lausunnot komiteamietinnöistä KM 1996:4" (Undervisningsministeriet, oktober 1996). Regeringens proposition har beretts vid undervisningsministeriet med kommittébetänkandet och utlåtandena som grund.

I ovanstående betänkanden ingick också ett förslag till barns rätt att få avgiftsfri förskoleundervisning under ett år innan läro-

pplikten börjar. Nämnda förslag har av orsaker som hänger samman med läget inom den offentliga ekonomin inte tagits med i propositionen.

Ärendet har behandlats i regeringens kulturpolitiska ministerarbetsgrupp.

Förhandlingar enligt lagen om förhandlingsrätt för innehavare av kommunala tjänster (389/1944) samt lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (651/1988) och det samarbetsavtal för undervisningsministeriets förvaltningsområde som träffats med stöd av sistnämnda lag har förts med de organisationer som företräder arbetstagarna.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Denna proposition är en del av en totalreform av utbildningslagstiftningen. Den andra delen av reformen består av regeringens proposition till med förslag till universitetslag och till lag om införande av universitetslagen, som har avläts till riksdagen. Det föreslås att det i de föreslagna lagarna om grundläggande utbildning och gymnasieutbildning skall bestämmas om de övningsskolor som verkar i anslutning till universiteten, med undantag av övningsskolornas förvaltning.

Propositionen förutsätter att den lagstiftning som gäller fastställandet av pensionsrätten för lärare i grundskolan och gymnasiet samt för vissa andra lärare som hör till det statliga pensionssystemet och för den övriga personalen revideras. Regeringen kommer att avlåta en separat proposition med förslag till detta. Avsikten är att bestämma att den nämnda personalen i enlighet med anställningsförhållandets art gradvis skall överföras antingen till det kommunala respektive det statliga pensionssystemet eller till arbetspensionssystemet.

Denna proposition förutsätter också vissa ändringar i studiestödslagstiftningen. Också om detta kommer regeringen att avlåta en separat proposition.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslagen

1.1. Lag om grundläggande utbildning

Avsikten är att den föreslagna lagen skall tillämpas på all grundskoleundervisning som för närvarande ges vid kommunala grundskolor och vid samkommuner, statens och privata skolor som verkar med stöd av olika lagar, samt på motsvarande undervisning. Lagen skall ersätta de sammanlagt 10 lagar som för närvarande gäller grundskoleundervisning och motsvarande utbildning. Avsikten är att lagen också skall tillämpas på grundläggande utbildning som ges av medborgarinstitut och folkhögskolor. Lagens tillämpningsområde skall också omfatta den undervisning som motsvarar grundskoleundervisningen och meddelas vid skolhem och som hör till social- och hälsovårdens förvaltningsområde. I lagen bestäms också om den grundläggande utbildningen och den i regel ettåriga förskoleundervisning som föregår läroplikten och ordnas med tillstånd av undervisningsministeriet samt påbyggnadsundervisning som ges dem som slutfört den grundläggande utbildningens lärokurs och sådan förberedande undervisning för grundskoleundervisning som är avsedd för invandrare i läropliktsåldern.

I samband med grundläggande utbildning skall det allttjämt kunna ordnas annan verksamhet som är nära ansluten till den, t.ex. skolbiblioteksverksamhet och elevklubbar.

Det föreslås att lagen i kongruens med 13 § regeringsformen skall heta lag om grundläggande utbildning. Lagen innehåller de bestämmelser om läroplikt och givande av grundläggande utbildning som nämnda paragraf i regeringsformen förutsätter. I lagen bestäms kapitelvis om tillämpningsområde och mål, kommunen som utbildningsanordnare, andra utbildningsanordnare, undervisning, utvärdering, arbetstid, läroplikt och elevens rättigheter och skyldigheter samt om vissa andra frågor.

Lagen skall fränsett vissa undantag tillämpas på samma sätt på undervisning som ordnas av staten, kommuner, samkommuner och privata sammanslutningar och stiftelser.

I fråga om andra än dem som är läropliktiga ger lagen möjligheter att ordna grundläggande utbildning i olika former, t.ex. i form av närundervisning, distansundervisning eller flerformsundervisning som ordnas som en tillämpning av dessa.

Den föreslagna lagen innehåller inte sådana bestämmelser om skolornas förvaltning samt rektorernas och lärarnas rättsliga ställning som finns i den nuvarande grundskolelagen och vissa andra lagar som gäller skolor som ger grundläggande utbildning, med undantag för vissa bestämmelser som gäller övergångsperioden. På förvaltningen av det kommunala undervisningsväsendet tillämpas framgent kommunallagen och på förvaltningen av privata aktörer som ordnar utbildning och på förvaltningen av statens läroanstalter tillämpas bestämmelserna i den i propositionen föreslagna lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata. Om behörigheten i frågor som enligt denna lag skall avgöras av utbildningsanordnaren bestäms i en instruktion som kommunen, samkommunen, staten eller en privat utbildningsanordnare har godkänt. På rektorerna och lärarna tillämpas, beroende på anställningsförhållandets art, bestämmelserna i kommunallagen, lagen om kommunala tjänsteinnehavares anställningstrygghet, kommunens tjänstestadga, lagen om arbetsavtal eller statstjänstemannalagen. I förordning som utfärdas med stöd av den föreslagna lagen bestäms dock om behörighetsvillkoren för rektorer och lärare. Om finansieringen bestäms i den lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet som ingår i denna proposition.

Med vederbörande ministerium avses i lagen undervisningsministeriet.

1 kap. Tillämpningsområde

1 kap. Tillämpningsområde

1 §. *Tillämpningsområde.* Lagen gäller den grundläggande utbildning som ordnas för barn, ungdomar och vuxna samt förskoleundervisning ges före den grundläggande utbildningen, påbyggnadsundervisning som ordnas för dem som har genomgått lärokursen för den grundläggande utbildningen, och den förberedande undervisning för grundläggande utbildning som ordnas för invandrare. Läroplikten definieras i 7 lagens kap. I fråga om grundläggande utbildning för andra än

barn som är i läropliktsåldern tillämpas bara en del av lagens bestämmelser enligt vad som föreskrivs i 46 §. Den omständigheten att den verksamhet som omfattas av lagen indelas i grundläggande utbildning och annan utbildning har betydelse bl.a. i det avseendet att de studiesociala förmånerna i samband med undervisning som inte hör till grundutbildningen kan bestämmas så att de är mera begränsade än de förmåner som beviljas i samband med den grundläggande utbildningen.

I lagen indelas den grundläggande utbildningen inte särskilt i lågstadieundervisning och högstadieundervisning. Omfattningen av undervisningen förblir dock oförändrad.

Allmänt taget skall alla bestämmelser i den föreslagna lagen och i den förordning som utfärdas med stöd av den tillämpas på förskoleundervisning, påbyggnadsundervisning och på den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen, om det inte i bestämmelsen anges särskilt att den endast skall tillämpas på grundläggande utbildning. Närmare bestämmelser om omfattningen av förskoleundervisningen, påbyggnadsundervisningen och den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen utfärdas med stöd av 9 § genom förordning. Avsikten är att omfattningen av förskoleundervisningen, av den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen och av påbyggnadsundervisningen skall bestämmas som ett årligt minimiantal timmar.

2 §. *Utbildningens mål.* Målet för den grundläggande utbildningen motsvarar de mål som för närvarande uppställs för grundskoleundervisningen, men i synnerhet i fråga om de mål som gäller fostran anges de på ett betydligt allmännare och mera sammanfattat sätt än i den nuvarande grundskolelagen. Den definiering av de mål som gäller fostran och som finns i 1 mom. inbegriper det för närvarande särskilt angivna målet att fostra eleverna till dygd och goda seder, till harmoniska, sunda, ansvarskännande, självständiga och kreativa människor med samarbetsförmåga och fredsvilja. Vidare täcker den nya definitionen den nuvarande grundskolelagens mål att ge eleverna sådana färdigheter som krävs för en allsidig personlighetsutveckling och som behövs i samhället, i arbetslivet, vid yrkesval, för fortsatta studier, för skyddande av livsmiljön och naturen, för att främja den nationella kulturen och de

nationella värdena samt det internationella samarbetet och freden och som främjar jämställdheten mellan könen. En mera sammanfattad definition av målen gör det möjligt att inom ramen för de föreskrivna allmänna målen förlägga tyngdpunkten och ändra målen för den grundläggande utbildningen i takt med samhällsutvecklingen.

De ovan angivna målen gäller all undervisning som avses i lagen. I 1 mom. uppställs som mål för förskoleundervisningen dessutom att den skall förbättra barnens förutsättningar för inläring och således deras färdigheter att inleda de grundläggande utbildningen.

Målen för den grundläggande utbildningen, förskoleundervisningen, påbyggnadsundervisningen och den förberedande undervisning för grundläggande utbildning som ordnas för invandrare bestäms närmare i beslut som statsrådet utfärdar med stöd av 14 § och i de riksomfattande grunder för läroplanen som utbildningsstyrelsen meddelar samt i de läroplaner som utbildningsanordnarna godkänner enligt 15 §.

Paragrafens 2 mom. är nytt i jämförelse med de nuvarande bestämmelserna. Grundskolans allmänna mål att främja jämlikheten i samhället är inte inskriven i de nuvarande bestämmelserna. Genom den grundläggande utbildningen höjs befolkningens allmänna utbildningsnivå, vilket främjar individernas färdigheter att fungera som samhällsmedlemmar. Målet att främja jämlikheten framträder bl.a. i undervisningens innehåll samt i de undervisningsarrangemang som avses i lagen och med hjälp av vilka alla som är i läropliktsåldern garanteras lika möjligheter till grundläggande utbildning bl.a. oberoende av kön, nationalitet, hälsotillstånd och utvecklingsstadium, boningsort eller vårdnadshavarnas inkomster och förmögenhet. Genom stadgandet i momentets senare del poängteras vikten av att i undervisningen beakta principen om livslångt lärande. Målet för utbildning enligt lagen är att hos eleverna väcka en positiv inställning till inläring och studier i livets olika skeden. Den som genomgår lärokursen för den grundläggande utbildningen får allmän behörighet att söka sig till den utbildning som bygger på den grundläggande utbildningen, dvs. gymnasium eller yrkesutbildning.

3 §. *Grunder för att ordna utbildning.* I 1 mom. uttrycks enhetsskolprincipen, som styr ordnandet av utbildningen. Enligt be-

stämelsen bestäms utbildningens mål och innehåll i lagen, och i beslut som utfärdas med stöd av den, huvudsakligen enligt enhetliga grunder i hela landet. Lagen tillåter dock olikheter i läroplanerna, valmöjligheter och att undervisningen anpassas individuellt enligt de vid vart tillfälle gällande besluten om timfördelningen och om grunderna för läroplanerna samt enligt beslut som skall fattas om en särskild utbildningsuppgift. Dessutom kan undervisningen av vissa specialgrupper, t.ex. för de gravast handikappade, i fråga om mål och innehåll avvika betydligt från de allmänna målen för och innehållet i utbildningen.

Vad som i 2 mom. bestäms om att utbildningen skall ordnas enligt elevens ålder och förutsättningar utgör grunden för all planering av undervisningen och de arrangemang och stödåtgärder som sammanhänger med undervisningen, samt för hur undervisningen skall meddelas och arrangemangen och stödåtgärderna vidtas. Närmare bestämmelser om stödundervisning, specialundervisning och möjligheterna att i fråga om en enskild elev avvika från bestämmelserna finns i 16—18 §. Om sådana tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisnings- och elevvårdstjänster och särskilda hjälpmedel som ges handikappade och andra elever som är i behov av särskilt stöd bestäms i 31 § 1 mom. Om grundläggande utbildning som ordnas i form av vuxenutbildning bestäms i 46 §.

Förpliktelsen att samarbeta med hemmen motsvarar gällande lagstiftning.

2 kap. **Kommunen som utbildningsanordnare**

4 §. *Skyldighet att ordna grundläggande utbildning.* Kommunens skyldighet att ordna grundläggande utbildning för läropliktiga barn och ungdomar som bor inom dess område förblir oförändrad. Enligt 25 § skall också andra än finska medborgare vara läropliktiga i fortsättningen. Enligt den lag om ändring av grundskolelagen som träder i kraft i början av augusti 1997 är kommunerna skyldiga att ordna grundskoleundervisning också för de gravast utvecklingsstörda barnen. Till utgången av juli 1997 ordnas undervisningen för de gravast utvecklingsstörda enligt lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda.

En kommun kan skaffa utbildningstjänster

också av en annan kommun, en samkommun, staten eller av en enskild utbildningsanordnare som avses i 7 §. Samkommunen kan vara den som ifrågavarande kommun hör till, eller någon annan samkommun. Närmare bestämmelser om anskaffning av utbildning tas inte in i lagen, utan saken skall vara beroende av avtal mellan kommunen och någon annan utbildningsanordnare. Med stöd av lagens ikraftträdelsebestämmelse skall de nuvarande avtalen som gäller ersättande skolor fortfarande efter att denna lag har trätt i kraft gälla som avtal som avses i 7 §. Också elevintagningsområdena för övningsskolorna förblir oförändrade sedan lagen har trätt i kraft.

När lagen har trätt i kraft skall de samarbetsförpliktelser som ingår i de verkställighetsplaner som sammanhänger med det skedet då grundskolan infördes inte längre tillämpas på samarbetet mellan kommunerna. I fråga om samarbetet gäller framgent vad kommunerna avtalar sinsemellan.

Med stöd av 2 mom. kan samkommuner inrättas för samarbetet mellan kommunerna. För att inrätta en samkommun krävs inte tillstånd av statliga myndigheter. Det kan bli fråga om att inrätta en samkommun t.ex. för att ordna specialundervisning. Även t.ex. ansvaret för utbildning som motsvarar kommunernas gemensamma högstadium kan enligt paragrafen ges till en samkommun. I fråga om en samkommun gäller vad som i lagen och i förordning som utfärdas med stöd av den bestäms om utbildningsanordnaren. Enligt den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet skall den finansiering som beviljas för verksamheten betalas direkt till samkommunen.

Också den skyldighet som en kommun där ett sjukhus finns har att ordna undervisning för en läropliktig patient vid sjukhuset skall enligt 3 mom. förbli i huvudsak oförändrad. Beslutanderätten för utbildningsanordnaren ökar dock och systemet med tillstånd av undervisningsministeriet frångås. Enligt 51 § 1 mom. i den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet har den kommun där sjukhuset är beläget rätt att debitera elevens hemkommun för de kostnader som anordnandet av undervisningen vid sjukhuset ger upphov till, till den del de inte täcks av de statsandelar som den kommun där sjukhuset är beläget har fått för undervisning vid sjukhus.

På samma sätt som för närvarande skall kommunen vara skyldig att ordna undervisning separat dels för finskspråkiga och dels för svenskspråkiga elever. Lagen innehåller ingen bestämmelse som skulle motsvara den nuvarande bestämmelsen om minimiantal elever som skulle förplikta kommunen att ordna undervisning i den egna kommunen. Om hur undervisningen skall ordnas och hur elevens skolplats bestäms föreskrivs allmänt i 6 §. I 10 §, som gäller undervisningsspråket, bestäms om undervisning på samiska och teckenspråk.

5 §. *Ordnanande av förskoleundervisning, påbyggnadsundervisning och förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen.* Bestämmelserna om den förskoleundervisning som föregår den grundläggande utbildningen, den påbyggnadsundervisning som ges elever som slutfört den grundläggande utbildningens lärokurs och den förberedande undervisning för invandrare som ordnas före den grundläggande utbildningen bibehålls i huvudsak oförändrade.

Enligt paragrafens 1 mom. är kommunerna skyldiga att ordna förskoleundervisning för svårt handikappade och sjuka barn som omfattas av sådan förlängd läroplikt som avses i 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning. Enligt 5 § 2 mom. gällande grundskolelag kan grundskolan ha ett högst tvåårigt förskolestadium för de elever vilkas läroplikt omfattar elva år. Enligt 9 § 2 denna lag kan förskoleundervisningen för nämnda barn genom beslut av kommunen fortfarande omfatta två år. Den förskoleundervisning som ges året innan den grundläggande utbildningen inleds ingår i läroplikten. För nämnda barn är det obligatoriskt att delta i den. För att ordna förskoleundervisning för andra än ovanstående barn behöver kommunen såsom för närvarande tillstånd av undervisningsministeriet. För läsåret 1996—97 beviljades tillstånd för att ordna förskoleundervisning för sammanlagt 6 000 barn. Med stöd av lagens 50 § 4 mom. är de tillstånd som gäller när lagen träder i kraft gällande till utgången av den tid som anges i dem. Avsikten med den förskoleundervisning som ordnas inom undervisningsverksamheten är att som ett komplement till dagvårdstjänsterna för sexåringar främja en jämlik fördelning av fostrings- och undervisningstjänster avsedda för barn under läropliktsåldern. Det är frivilligt att delta i förskoleundervisningen.

Enligt paragrafens 2 mom. beslutar kom-

munen såsom för närvarande om ordnande av påbyggnadsundervisning och förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen. Det är frivilligt att delta i undervisningen.

Om omfattningen av förskoleundervisningen, påbyggnadsundervisningen och den förberedande undervisningen före den grundläggande utbildningen bestäms i 9 § och om undervisningens innehåll i 11 §.

6 §. *Bestämmande av skolplats för eleverna.* Paragrafen innehåller en allmän bestämmelse som gäller kommunen och planeringen och genomförandet av undervisningen och den därtill anslutna skoltransporten. Vid bedömningen av om skolresorna är trygga och hur korta de skall vara skall bl.a. bosättningen samt var skolorna och andra platser där undervisningen ordnas är belägna samt andra förhållanden i kommunen och elevernas ålder beaktas. Om den tid som skolresorna inklusive väntetider högst får ta i anspråk i samband med den grundläggande utbildningen bestäms i 32 § 2 mom.

Det nuvarande systemet enligt vilket skolan bestäms på basis av den läropliktigas hemort och distriktsindelningen skall frångås. Enligt 2 mom. skall kommunen anvisa eleven en skola eller någon annan lämplig plats för undervisning, där undervisningen meddelas på ett sådant i 10 § föreskrivet språk som är elevens eget och på vilket utbildningsanordnaren är skyldig att meddela undervisning. De språk som kommer i fråga är således finska och svenska, inom samernas hembygdsområde samiska och för gravt hörselskadade teckenspråk. Den skola som kommunen anvisar kan vara antingen en som drivs av elevens egen kommun eller, på basis av avtal som kommunen har ingått, en som drivs av en annan kommun, en samkommun, staten eller en privat. Före beslutet kan barnets vårdnadshavare höras och deras önskemål utredas. Beslutet kan fattas för viss tid eller för elevens hela skoltid. Kommunen skall med iakttagande av samma principer också anvisa en undervisningsplats för barn och unga som skall börja delta i förskoleundervisning, påbyggnadsundervisning och förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen.

Ett barn får inte mot vårdnadshavarens vilja anvisas en skola där det med stöd av 31 § 3 mom. uppbärs avgifter, och inte heller en skola som enligt den uppgift som för-

eskrevits för skolan i sin undervisning följer en läroplan som bygger på en särskild inriktning i fråga om livsåskådning eller en särskild pedagogisk metod.

Emedan 28 § 1 mom. föreskriver att en läropliktig har rätt att gå i den skola som kommunen har anvisat, krävs det för att kommunen skall kunna besluta om byte av skola ett sådant reellt skäl som utgör ett hinder för att eleven skall kunna gå i den nämnda skolan. Ett sådant skäl som kan komma i fråga är att skolans verksamhet upphör, att ett ovan nämnt avtal som kommunen gjort om anskaffning av utbildning upphör eller att skolan blir obrukbar. Ett byte av skola på grund av skäl som sammanhänger med eleven förutsätter, om möjligt, att det sker i samförstånd med elevens vårdnadshavare.

Enligt 28 § 2 mom. kan en läropliktig också söka inträde till någon annan skola eller utbildningsplats än den som kommunen anvisat. Elevens vårdnadshavare kan med stöd av 26 § 1 mom. även se till att läroplikten fullgörs på något annat ställe och på annat sätt än inom ramen för undervisning som anordnas av en utbildningsanordnare som bestäms i den föreslagna lagen.

3 kap. Andra utbildningsanordnare

7 §. *En privat sammanslutning eller stiftelse som utbildningsanordnare.* I paragrafen bestäms, på det sätt som 82 § regeringsformen föreskriver, om rätten att inrätta privata skolor och att i dem ordna grundläggande utbildning. Det föreslås att lagen angående inrättande och upprätthållande av privata skolor och uppfostringsanstalter skall upphävas genom den i denna proposition föreslagna lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata.

På samma sätt som för närvarande skall utbildning som avses i lagen om grundläggande utbildning få ordnas av sådana privata sammanslutningar eller stiftelser som har fått tillstånd till det. I bestämmelsen skall dock inte längre förutsättas att sammanslutningen eller stiftelsen är finsk. Möjligheten att bevilja en enskild medborgare tillstånd att inrätta en skola skall dock slopas. För närvarande upprätthålls inte en enda privat skola av en enskild finsk medborgare. Tillstånd kan beviljas också för ordnande av förskoleundervisning, påbyggnadsundervisning och förberedande undervisning före den grund-

läggande utbildningen.

Paragrafen gäller inte undervisning för vilken ett läropliktigt barns vårdnadshavare svarar. Enligt 82 § 2 mom. regeringsformen underlyder hemundervisning inte myndigheternas tillsyn. Hemundervisning kan meddelas hemma eller utanför hemmet i grupper och skolmässigt. Elevens vårdnadshavare kan besluta att undervisningen ges hemma eller på försorg av någon annan än en sådan utbildningsanordnare som avses i lagen om grundläggande utbildning.

Med avvikelse från vad som är fallet för närvarande skall det tillstånd som avses i paragrafen inte gälla inrättande eller upprätthållande av en skola eller en läroanstalt, utan det är fråga om ett tillstånd att ordna utbildning. Tillståndshavaren beslutar inom ramen för villkoren i tillståndsbeslutet om det sätt på vilket undervisningen ordnas, t.ex. om det inrättas en eller flera skolenheter.

I lagen bestäms på ett heltäckande sätt om alla privata utbildningsanordnare som ordnar privat grundläggande utbildning. Genom lagen slopas systemet med att indela privata skolor i skolor som ersätter grundskolan, privata skolor som organiserats så att de motsvarar grundskolan samt skolor som motsvarar grundskolan. För närvarande har grundskolelagen tillämpats på de två förstnämnda grupperna av skolor och på de skolor som motsvarar grundskolan har det tillämpats egna lagar som gäller respektive skola, t.ex. lagen om privata skolor med främmande undervisningsspråk, lagen om utomlands verksam privat skola som motsvarar grundskolan och lagen om skolan Anna Tapion koulu. Också den grundskoleundervisning som meddelas vid privata skolor och som hör till social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde faller inom tillämpningsområdet för denna paragraf.

De avtal som de nuvarande ersättande skolorna har ingått med kommunen ändras till sådana avtal som avses i denna paragraf. En ersättande skola, som har ett skoldistrikt, verkar till de delar som nämns i avtalet såsom primär skola enligt 6 § 2 mom. för elever som bor inom distriktet, tills kommunen eller den som anordnar den privata utbildningen avtalar om något annat. Med stöd av den föreslagna lagen kan kommunerna ingå avtal om anskaffning av utbildningstjänster med alla privata utbildningsanordnare som avses i lagen. När elevens skolplats bestäms

skall dock begränsningarna i 6 § 3 mom. iakttas.

Bestämmelserna om finansiering av privata utbildningsanordnares verksamhet förenhetligas. Finansieringen för nya privata skolor som inrättas skall basera sig på priset per enhet för grundläggande utbildning i den kommun där skolan finns så, att priset per enhet är 90 procent av nämnda pris per enhet. Grunden för finansieringen av de nuvarande privata skolorna skall vara priset per enhet för grundläggande utbildning i den kommun där skolan finns. Alla bestämmelser om finansieringen av privata utbildningsanordnares verksamhet tas in i den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Finansieringen beviljas och betalas alltid direkt till den som ordnar utbildningen. Det nya förslaget ändrar framför allt finansieringssystemet i fråga om skolor som ersätter grundskolan och skolor som verkar inom skolhem. När det gäller skolor som ersätter grundskolan beviljas finansieringen för närvarande till den kommun som har ingått avtal med skolan, och kommunen betalar till skolan den ersättning som bestämts i avtalet. Kostnaderna för den undervisning som ges i skolhem kan för närvarande i sin helhet uppbäras hos den kommun som avses i barnskyddslagen. I 50 § 2 mom. den lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet som skall ges skall det tas in en bestämmelse med stöd av vilken den som ordnar undervisning i skolhem har rätt att fakturera elevens hemkommun till den del statsandelen inte täcker de kostnader som undervisningen föranleder. Innehållet i finansieringsbestämmelserna utreds närmare i motiveringen till den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

Tillstånd att ordna utbildning kan alltså också beviljas för undervisning som meddelas utomlands. Bestämmelsen möjliggör utlandsskolors verksamhet. För närvarande meddelar utlandsskolorna grundskoleundervisning. I 3 § 1 mom. gymnasielagen skall det tas in en bestämmelse som gör det möjligt att också meddela gymnasieundervisning i skolor som är verksamma utomlands.

Tillstånd att ordna utbildning kan beviljas på grundval av ett särskilt behov av utbildning eller annan bildning. Behovet av utbildningen bedöms t.ex. i relation till utbudet och efterfrågan på utbildning på den ifrågakommande orten eller i den ifrågakommande

regionen. De begränsningar som ingår i den nuvarande lagstiftningen i fråga om undervisning som ordnas i privata skolor, t.ex. i fråga om anordnande av specialundervisning, skall slopas. Målsättningen för den utbildning som en privat sammanslutning eller stiftelse ordnar skall överensstämma med denna lag.

Inrättandet av en sådan privat skola som ger grundläggande utbildning som avses i bestämmelsen förutsätter förutom ett särskilt utbildnings- och bildningsbehov och att utbildningsanordnaren och den kommun där utbildningen ordnas har avtalet om saken.

Genom kommunens samtycke som ett villkor för att tillstånd skall beviljas accentueras kommunens helhetsansvar för att ordna grundläggande utbildning för sina invånare. Avsikten är att kommunens skolväsende fortfarande skall utgöra den grundläggande utbildningens stomme. Avsikten är inte att eftersträva en ökning av antalet statliga eller privata skolor som ger grundläggande utbildning.

Enligt paragrafen kan tillstånd dock beviljas på basis av ett regionalt eller riksomfattande behov av utbildning eller annan bildning också utan kommunens samtycke. Grunden för beviljandet är då att kommunerna inte ordnar sådan utbildning som skulle betjäna också andra än kommunens utbildningsbehov. Tillstånd kan beviljas för specialundervisning, undervisning på främmande språk eller för ordnande av utbildning som följer ett särskilt pedagogiskt system eller hänger samman med en bestämd livsåskådning. Dessutom skall tillstånd såsom för närvarande kunna beviljas privata folkhögskolor för ordnande av grundläggande utbildning för andra än läropliktiga. När skolor som baserar sig på ett riksomfattande eller regionalt bildningsbehov inrättas skall dock de kommuner höras i vilka utbildningen ordnas.

Avsikten är att reglementet för statsrådet skall ändras så att ett ärende som gäller tillstånd och indragning av tillstånd skall avgöras vid statsrådets allmänna sammanträde.

När tillstånd beviljas skall utöver behovet av utbildning också de förutsättningar som i 2 mom. uppställs i fråga om sökanden beaktas. Vid bedömningen av de yrkesmässiga förutsättningarna skall uppmärksamhet bl.a. fästas vid undervisningspersonalens antal och lärarnas kompetens. Vid bedömning av de ekonomiska förutsättningarna fästs upp-

märksamhet bl.a. vid sökandens ekonomiska ställning, undervisningslokalerna samt förmågan att sköta finansieringen av utbildningen på längre sikt. Systemet med särskilt beviljande av tillstånd att utge betyg skall frångås. De undersökningar och utredningar som föregår beviljandet av tillstånd att utge betyg ersätts med ovan avsedda undersökning av de yrkesmässiga och ekonomiska förutsättningarna.

Beviljande av tillstånd att ordna utbildning är en administrativ åtgärd som är beroende av fri prövning. Sökanden har således ingen lagstadgad rätt att få tillstånd att ordna utbildning, även om de förutsättningar som uppställs för beviljande av tillstånd är uppfyllda. När tillståndsansökningar behandlas och tillstånd beviljas skall de allmänna rättskyddsprinciperna för förvaltningen iakttas, t.ex. principen om jämlik behandling och ändamålsbundenhet.

Innan ett tillstånd återkallas enligt 4 mom. skall utbildningsanordnaren och den kommun där skolan är belägen höras. Tillståndet kan återkallas också delvis, t.ex. så att inga nya elever längre får antas till utbildningen. Den prövningsrätt som skall utövas när ett tillstånd återkallas är snävare än den prövningsrätt som gäller i fråga om beviljande av tillstånd. Återkalladet skall vara baserat på att utbildningsanordnaren inte längre uppfyller de villkor som föreskrivs för beviljande av tillstånd. Då skall tillståndet återkallas.

I 3 mom. uppräknas de omständigheter om vilka det skall bestämmas i tillståndet. I beslutet kan det bestämmas att utbildning ordnas inom flera kommuners områden. En särskild utbildningsuppgift kan t.ex. vara att det skall ordnas undervisning på främmande språk eller utbildning för handikappade eller att utbildningen ordnas i skolhem. Kommuner och samkommuner kan ordna undervisning på främmande språk och specialundervisning enligt sitt eget beslut. Om möjligheten att bestämma att utbildningsanordnaren skall sörja för utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter som ansluter sig till specialundervisning bestäms i 39 §. Utbildningen kan utöver i form av normal närundervisning ges i form av flerformsundervisning eller distansundervisning eller ordnas internatskolemässigt. Flerforms- och distansundervisning kommer i fråga vid utbildning som ordnas för andra än läropliktiga. I tillståndsbeslutet kan antalet elever som får antas till utbildningen begränsas.

I 51 § anges att också alla privata skolor och läroanstalter som ordnar grundskoleundervisning, vid sidan av de andra skolorna, fortsätter utan särskilda åtgärder som anordnare av sådan utbildning som avses i denna lag.

8 §. *Staten som utbildningsanordnare.* I paragrafen bestäms om den utbildning som staten ordnar. I undervisningsministeriets beslut bestäms i tillämpliga delar om samma frågor som i det tillstånd som med stöd av 7 § 3 mom. ges till en privat utbildningsanordnare. Även i en statlig läroanstalt är det möjligt att med stöd av beslut av undervisningsministeriet ordna förskoleundervisning, påbyggnadsundervisning och förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen. Om möjligheten att bestämma att utbildningsanordnaren skall sörja för utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter som ansluter sig till specialundervisning bestäms i 39 §. Om de utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter som skall skötas av statliga skolor för handikappade bestäms för närvarande i 17 § lagen om skolor för hörselskadade och synskadade samt rörelsehindrade. Med stöd av 53 § 2 mom. i den föreslagna lagen ändras de nämnda besluten så att de blir beslut enligt lagens 39 §.

Enligt 53 § fortsätter statliga skolor vid sidan av övriga skolor sin verksamhet som i lagen avsedda anordnare av grundläggande utbildning, utan särskilda åtgärder. Enligt lagen kan deras verksamhet fortsätta i oförändrad form. Hur tyngdpunkten i undervisningen läggs och skolornas särdrag skall dock i fortsättningen bestämmas enligt de beslut som undervisningsministeriet fattar om anordnande av utbildningen och enligt skolornas läroplaner, i stället för genom lagstiftning. På basis av den lag som skall ges om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata skall bl.a. vid tillsättande av skolornas direktorer de sammanslutningar och andra aktörer som för närvarande är med i skolornas förvaltning beredas tillfälle att föreslå sina representanter till medlemmar i direktionen.

Vad som i 50 § 2 mom. i den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet bestäms om kommunens betalningsandel skall också tillämpas på grundläggande utbildning som ges i statliga skolhem.

4 kap. Undervisning

9 §. *Undervisningens omfattning.* Omfattningen av den grundläggande utbildningens lärokurs förblir nioårig, som för närvarande. Också omfattningen av förskoleundervisningen, påbyggnadsundervisningen och den förberedande undervisning för grundläggande utbildning som ordnas för invandrare förblir oförändrad.

Förskoleundervisning för elever som omfattas av sådan förlängd läroplikt som avses i 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning samt för elever som undervisas på främmande språk kan pågå i två år. Detta motsvarar nuläget. Avsikten är inte att öka omfattningen på den två år långa förskoleundervisningen inom undervisningen på främmande språk, utan när lagen träder i kraft trygga det nuvarande utbildningsutbudet i privata och statliga skolor med främmande undervisningsspråk.

Lagen innehåller inte längre någon bestämmelse om indelning av den grundläggande utbildningen dels i lågstadie- och dels i högstadieundervisning. Genom ändringen kommer det timantal som skall användas för olika ämnen att kunna bestämmas på ett enhetligt sätt för all grundläggande utbildning. För närvarande ges timfördelningen separat för lågstadiet och för högstadiet. Avsikten är att det i den förordning om grundläggande utbildning som skall utfärdas med stöd av lagen skall tas in en bestämmelse enligt vilken grundläggande utbildning huvudsakligen ordnas i form av klassundervisning som meddelas av en lärare eller i form av ämnesundervisning som meddelas av lärare som är specialiserade på undervisning av olika ämnen som hör till den grundläggande utbildningen. Avsikten är också att bestämmelser om läraarnas behörighetsvillkor skall utfärdas i en förordning om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsverksamheten så att det angående detta bestäms separat dels i fråga om klassundervisningen och dels i fråga om ämnesundervisningen. Omfattningen och det inbördes förhållandet mellan klassundervisningen och ämnesundervisningen bestäms inte i lag eller förordning, utan avsikten är att saken såsom en pedagogisk fråga skall bestämmas på lokal nivå enligt grunderna för läroplanen och läroplanerna. För närvarande förekommer det betydande variationer i fråga om omfattningen av och förhållandet mellan klassundervisningen och

ämnesundervisningen i de olika läroanstalter som ger grundläggande utbildning.

Paragrafens 5 mom. innehåller ett bemyndigande att utfärda förordning. Med avvikelse från vad som gäller för närvarande skall bestämmelser om förskoleundervisningen, påbyggnadsundervisningen och förberedande undervisning för den grundläggande utbildningen för invandrare inte längre utfärdas genom undervisningsministeriets beslut. De bestämmelser som ingår i de nuvarande besluten tas in i förordningen om grundläggande utbildning och i grunderna för läroplanen.

10 § *Undervisningsspråk.* I paragrafen bestäms om skolans undervisningsspråk. Både den egentliga undervisningen och andra tjänster som hänför sig till undervisningen skall ges på det undervisningsspråk som skall användas. Bestämmelserna om undervisningsspråket förblir i huvudsak oförändrade. I 2 mom. tas det dock in en bestämmelse som klarare än för närvarande förpliktar att meddela undervisning på samiska. För närvarande innehåller grundskoleförordningen bestämmelser om skyldigheten att meddela undervisning på samiska i kommuner inom samernas hembygdsområde. I förordningen anges inte hur stor del av undervisningen skall ges på samiska, utan kommunen bestämmer om omfattningen av den undervisning som ges på samiska. Den nya bestämmelsen förutsätter att över hälften av undervisningen meddelas på samiska.

I 2 mom. tas det dessutom in en bestämmelse om skyldigheten att använda teckenspråk som undervisningsspråk. Bestämmelsen är ny. Skyldigheten bestäms enligt graden av elevens hörselskada. Ätminstone döva som har lärt sig teckenspråk som sitt första språk skall meddelas undervisning på teckenspråk.

Enligt 3 mom. får elevens vårdnadshavare välja undervisningsspråk, om eleven klarar av att studera på flera av de språk på vilka undervisning meddelas. Om utbildningsanordnarens skyldighet att ordna undervisning på flera än ett språk bestäms i 4 § 4 mom. och i 2 mom. i denna paragraf.

Bestämmelsen i 4 mom. möjliggör omfattande undervisning på främmande språk, t.ex. i skolor med främmande undervisningsspråk och i särskilda klasser med främmande undervisningsspråk.

11 §. *Undervisningens innehåll.* Läroämnen i den grundläggande utbildningen förblir sådana de är enligt den nuvarande grundsko-

lragen. Till benämningen för läroämnet modersmål fogas dock litteratur. Genom ändringen understryks betydelsen och vikten av litteraturkunskap som en del av modersmålsundervisningen. Dessutom ändras benämningen teckning till bildkonst för att bättre motsvara läroämnets mål och innehåll. Möjligheten att meddela undervisning också i andra ämnen som hör till grundskolans uppgifter gör det möjligt att undervisa också i t.ex. sådana ämnen som för närvarande undervisas i Steiner-skolorna och som inte ingår i den förteckning över ämnen som skall undervisas som finns i 1 mom. I grunderna för läroplanen kan det bestämmas att det i enskilda ämnen finns lärokursur av olika omfattning. Enligt bestämmelsen kan det t.ex. för språkundervisning, i likhet med vad som är fallet för närvarande, fastställas en lärokurs separat för den omfattande lärokurs som inleds under de sex första åren av grundutbildningen och separat för den kortare lärokurs som inleds under de tre sista åren. Med stöd av denna bestämmelse kan det vidare fastställas t.ex. en separat lärokurs för modersmålet och det andra inhemska språket för tvåspråkiga elever samt för det andra inhemska språket för elever med främmande modersmål som har finska eller svenska som andra språk. Möjligheten att fastställa lärokursur av olika omfattning möjliggör inte ett s. k. nivåkurssystem där de val som eleverna träffar skulle inverka också på behörigheten för fortsatta studier.

I den undervisning som meddelas av utbildningsanordnare som har fått en särskild utbildningsuppgift, t.ex. i undervisning på främmande språk, kan avvikelser göras från bestämmelserna om läroämnen enligt vad som anges i undervisningsministeriets beslut. För närvarande finns det vid en privat skola med främmande undervisningsspråk ett språkprogram som avviker från det som gäller för grundskolan.

Inom specialundervisningen kan det med stöd av 17 § 2 mom. och, inom annan undervisning än den som meddelas läropliktiga, med stöd av 46 § 3 mom. göras avvikelser från denna paragraf enligt vad som bestäms i grunderna för läroplanen. Utöver läroämnen nämns i paragrafen också elevhandledning. Om elevhandledning bestäms det för närvarande i förordning och i statsrådets beslut om timfördelningen. Med elevhandledning avses här både sådan handledning som ges i grupp och sådan som ges

individuellt.

Om innehållet i förskoleundervisningen, i undervisning som förbereder för grundläggande utbildning och i påbyggnadsundervisning bestäms i det beslut om timfördelningen och i de grunder för läroplanen som utfärdas med stöd av 14 §.

12 §. *Undervisning i modersmålet.* De språk som skall undervisas som modersmål är i huvudsak de samma som enligt gällande bestämmelser. Som ett nytt språk nämns dock teckenspråk i 2 mom. Ordalydelsen i 1 mom. har dock i jämförelse med den nuvarande bestämmelsen i grundskolelagen ändrats så att modersmålet bestäms enligt det undervisningsspråk som används.

De språk som nämns i 2 mom. kan undervisas i stället för eller också utöver ett språk som nämns i 1 mom., varvid det under de lektioner som enligt timfördelningen reserverats för modersmålet kan undervisas två olika språk. Enligt 2 mom. kan också en elev vars undervisningsspråk är något annat än samiska undervisas samiska som modersmål.

13 §. *Undervisning i religion och livsåskådningskunskap.* Bestämmelsen om religionsundervisning förblir oförändrad. Skyldigheten att undervisa i en religion som inte motsvarar övertygelsen hos majoriteten av eleverna utvidgas dock till att också gälla alla privata utbildningsanordnare. I paragrafen betraktas samma utbildningsanordnare alla elever som en helhet. Den i paragrafen avsedda skyldigheten att undervisa i en viss religion eller i livsåskådningskunskap uppstår således även om det inte i en och samma skola skulle finnas det minimiantal elever som avses i paragrafen. På samma sätt som för närvarande kan livsåskådningskunskap undervisas elever som inte hör till något trossamfund. I 46 § ingår en specialbestämmelse som gäller undervisning som ordnas som vuxenutbildning, enligt vilken också en elev som har fyllt 18 år kan välja livsåskådningskunskap.

14 §. *Timfördelning och grunderna för läroplanen.* Avsikten är att rätten att besluta om hur den tid som används för undervisningen dvs. timfördelningen skall fördelas mellan undervisningen i de olika ämnena skall kvarstå hos statsrådets allmänna sammanträde. Statsrådet beslutar också om de allmänna riksomfattande målen för den grundläggande utbildningen, förskoleundervisningen, påbyggnadsundervisningen och

den undervisning som förbereder för grundläggande utbildning. I beslutet preciseras de mål som bestäms för undervisningen, och i beslutet kan också ingå t.ex. sådana definieringar av målen som ingår i den nuvarande allmänna planen för språkundervisningen. De allmänna riksomfattande målet för utbildningen skall vid behov kunna bestämmas antingen i den plan för utveckling av utbildningen och av forskningen vid högskolorna som fastställs genom statsrådsbeslut eller genom ett särskilt beslut. För närvarande ankommer det huvudsakligen på utbildningsstyrelsen att ange de riksomfattande målen för utbildningen. Målen för språkundervisningen bestäms för närvarande däremot i planen för utveckling av utbildningen och av forskningen vid högskolorna.

Med undantag av det krav på enhetlig utbildning som uppställs i 3 § anges det inte närmare i lagen hur undervisningen skall ordnas i de olika årskurserna, utan saken blir beroende av vad som bestäms i timfördelningen och grunderna för läroplanen.

Utbildningsstyrelsen skall, på samma sätt som för närvarande, för uppgörande av läroplanerna meddela grunderna för läroplanen. I dessa grunder anges målen för och det viktigaste innehållet i undervisningen av de olika läroämnena i den grundläggande utbildningen samt elevhandledningen och den övriga undervisning som avses i lagen. Grunderna anges för all grundläggande utbildning, för all förskoleundervisning, påbyggnadsundervisning och undervisning som förbereder för grundläggande utbildning. Avsikten är att utbildningsstyrelsen framgent alltjämt skall delta i beredningen av de riksomfattande målen för utbildningen och av timfördelningen. Enligt 50 § skall gällande beslut om timfördelningen samt de gällande grunderna för timfördelningen och de gällande läroplanerna iakttas tills nya beslut meddelas med stöd av denna lag. Det är nödvändigt att grunderna för läroplanen revideras bl.a. med tanke på de statliga och privata skolor för vilka det för närvarande inte fastställs riksomfattande grunder för läroplanen. Sådana skolor är t.ex. de som har främmande undervisningsspråk och Steiner-skolorna.

15 §. *Läroplan.* Bestämmelsen lämnar utbildningsanordnarna en omfattande rätt att besluta om hur och i vilken form den lokala läroplanen godkänns. I den utbildning som kommunen ordnar kan läroplanen godkännas antingen kommun- eller skolvis eller så att

den gäller hela kommunen och så att den delvis gäller skolvis. En läroplan skall godkännas också för förskoleundervisningen, påbyggnadsundervisningen och den förberedande undervisningen före den grundläggande utbildningen. En ändring jämfört med nuläget är att det skall godkännas en egen läroplan också för undervisning på samiska. Det kan göras upp en särskild läroplan också för undervisning på främmande språk. I enlighet med 3 § skall elevernas vårdnadshavare beredas tillfälle att delta i och inverka på planeringen av utbildningen.

På basis av 2 mom. blir det möjligt att t.ex. för Steiner-skolorna göra upp en enhetlig läroplan som täcker den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen samt, på samma sätt som för närvarande, för skolan Anna Tapion koulu en gemensam läroplan för den grundläggande utbildningen och yrkesutbildning i huslig ekonomi. Enskilda yrkesinriktade ämnen kan med stöd av 11 § 2 mom. införas i läroplanen enligt utbildningsanordnarens beslut och utan tillstånd av undervisningsministeriet.

16 §. *Stödundervisning.* I paragrafen åläggs utbildningsanordnaren klarare än för närvarande skyldighet att ordna stödundervisning.

Stödundervisning skall ges elever som t.ex. på grund av sjukdom eller någon annan orsak blivit efter i sina studier samt elever som t.ex. på grund av sitt modersmål som avviker från undervisningsspråket har svårigheter att följa undervisningen. Undervisningsministeriet beviljar för närvarande enligt prövning statsunderstöd för kompletterande undervisning i grundskolan och gymnasiet för invandrare och för elever med samiska, romani och främmande språk som modersmål. Grunderna har fastställts genom undervisningsministeriets beslut om (248/1995). Nämnda verksamhet skall framgent, till den del den gäller den grundläggande utbildningen, räknas som verksamhet enligt denna paragraf och för den skall det alltjämt kunna beviljas också statsunderstöd enligt prövning.

I paragrafen anges inte omfattningen av den undervisning som ges i form av stödundervisning, utan den bestäms utgående från de enskilda eleverna. Utöver genom egentlig stödundervisning kan de elever som blivit efter i sina studier och andra som behöver stödundervisning stödas genom andra undervisningsarrangemang, t.ex. genom separat

undervisning.

17 §. *Specialundervisning*. Paragrafens 1 mom. gäller specialundervisning som ges vid sidan av den övriga undervisningen, dvs. s.k. deltids specialundervisning. Deltids specialundervisning ges elever som t.ex. lider av talstörningar eller av dyslexi. För utbildningsanordnaren ges tydligare bestämmelser om skyldigheten att ordna deltids specialundervisning.

I 2 mom. bestäms om undervisning av elever som behöver mera långtgående specialåtgärder än sådan stödundervisning som avses i 16 § och sådan deltids specialundervisning som avses i 1 mom. Definitionen av elever som behöver specialundervisning motsvarar i huvudsak den definition som för närvarande ingår i grundskolelagen. Enligt förslaget kan också sjukdom vara grund för specialundervisning.

För att specialundervisning enligt 2 mom. skall kunna ges krävs det, på samma sätt som för närvarande, ett administrativt beslut genom vilket eleven antas eller överförs till specialundervisning. Avsikten är att bestämmelser om rådslagning med elevens vårdnadshavare samt om behövliga undersökningar som skall företas i fråga om eleven innan han antas eller överförs till specialundervisning skall utfärdas med stöd av 4 mom. genom en förordning som skall ges om grundläggande utbildning. Om en elev som behöver specialundervisning är i sådan privat eller statlig utbildning där specialundervisning inte ges, skall utbildningsanordnaren i enlighet med 3 mom. anmäla eleven till den kommun där eleven är bosatt för överföring till specialundervisning. Den kommun som beslutar om överföringen skall samtidigt anvisa eleven en ny skola eller någon annan plats där undervisningen ges i form av specialundervisning. Om behovet av specialundervisning bortfaller senare, skall eleven överföras tillbaka till den allmänna undervisningen.

Enligt 2 mom. kan avvikelser vid behov göras från den läroämnesindelning som avses i 11 § eller eleven befrias från undervisningen av något enskilt ämne, t.ex. ett främmande språk. Undervisningen av de gravast handikappade eleverna ordnas så att den är indelad i verksamhetsområden i stället för i läroämnen. Undervisningen av elever som omfattas av förlängd läroplikt och som antagits eller överförts till specialundervisning kan med avvikelse från vad som gäller i frå-

ga om annan förskoleundervisning räkna två år. Paragrafen gör det möjligt att ordna specialundervisning i särskild grupp eller tillsammans med andra elever. Utbildningsanordnaren beslutar på vilket sätt undervisningen skall genomföras.

För att specialundervisningen skall kunna ordnas på behörigt sätt krävs det individuell planering av undervisningen och stödåtgärderna i anslutning till den. Enligt 2 mom. skall det göras upp en plan som gäller den individuella undervisningen för eleven. När planen görs upp skall t.ex. de som svarar för rehabiliteringen av eleven och elevens vårdnadshavare höras.

Om tolknings- och biträdestjänster, övriga elevvårdstjänster samt om särskilda hjälpmedel bestäms i 31 §. Undervisningsministeriet kan med stöd av 39 § bestämma att utbildningsanordnaren skall sörja för rehabilitering som ges i anslutning till sådan specialundervisning som avses i den föreslagna paragrafen samt för utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter som ansluter sig till undervisningen. I samband med specialundervisning ges för närvarande social och medicinsk rehabilitering i skolor för hörselskadade, synskadade och rörelsehindrade.

Vad som bestäms om att ordna den utbildning som avses i paragrafen begränsas inte så att det endast skulle gälla vissa utbildningsanordnare, utan specialundervisning kan ordnas också i privata skolor. Avsikten är att bestämmelser om behörighetsvillkoren för utbildningspersonalen skall utfärdas i en förordning som med stöd av lagen skall ges om behörighet för personalen inom undervisningsverksamheten.

Enligt paragrafens 4 mom. kan det genom förordning bestämmas om exempelvis maxistorleken på undervisningsgrupperna i undervisningen av svårt handikappade och sjuka elever. Enligt den nuvarande grundskoleförordningen får undervisningsgruppen inom undervisning för elever med förlängd läroplikt omfatta högst åtta elever och inom undervisning för de gravast utvecklingsstörda högst sex elever.

18 §. *Särskilda undervisningsarrangemang*. Paragrafen gör det möjligt att i fråga om enskilda elever också i annan undervisning än den specialundervisning som avses i 17 § avvika från bestämmelserna i denna lag och i en förordning som utfärdas med stöd av den och från föreskrifter som utfärdas med stöd av lagen. Bestämmelsen ersätter bl.a.

den bestämmelse i den nuvarande grundskoleförordningen som gäller möjligheten att befria en elev från ett enskilt läroämne.

Avvikelse med stöd av 1 punkten kan komma i fråga t.ex. beträffande en elev som har studerat utomlands och flyttar till Finland och här skall placeras i en undervisningsgrupp som motsvarar hans kunskaper och förmåga. Nämda punkt gör det också möjligt att hoppa över en årskurs, om det konstateras att eleven redan annars har den kunskap som förutsätts på ifrågavarande årskurs. Med stöd av 2 mom. kan avvikelse göras t.ex. i fråga om en specialbegåvad elev eller i fråga om en sådan handikappad elev eller en sådan elev med främmande modersmål som inte skäligen kan förpliktas att delta i undervisningen av ett visst läroämne. Med stöd av 3 punkten kan undantag beviljas t.ex. i fråga om ordnande av studierna för en handikappad elev som deltar i den allmänna undervisningen. Om möjligheten att allmänt i specialundervisningen avvika från de bestämmelser som gäller läroämnena och läroplanen bestäms i 17 § 2 mom.

19 §. *Undervisningens offentlighet.* Bestämmelsen om undervisningens offentlighet förblir oförändrad. Bestämmelsen överförs från förordning till lagen. Rätten att komma och följa med undervisningen kan begränsas endast i undantagsfall, t.ex. om närvaron av utomstående kan vara till förfång för undervisningsarbetet på grund av den undervisningsmetod som används eller på grund av utrymmesbrist eller om det är uppenbart att utomståendes närvaro kan störa elevernas och lärarnas arbete.

20 §. *Försök.* Bestämmelsen motsvarar i huvudsak de nuvarande bestämmelser om försök som ingår i grundskolelagen och grundskoleförordningen. Bestämmelsens tillämpningsområde utvidgas så att den omfattar all grundläggande utbildning, undervisning som förbereder för grundläggande utbildning och förskoleundervisning, också sådan som ordnas av privata sammanslutningar och stiftelser. För närvarande gäller bestämmelsen om försök endast en del av de privata skolorna.

5 kap. Utvärdering

21 §. *Utvärdering av utbildningen.* Bestämmelsen är ny. Avsikten är bestämmelsen skall göra utvärderingen av utbildningen klarare och begreppsmässigt enhetlig. Avsikten

är att en motsvarande bestämmelse skall tas in i t.ex. gymnasielagen och i den lag som skall ges om yrkesutbildning.

Avsikten med utvärderingen är att med tanke på de beslut som på skol- och kommundnivå samt riksomfattande nivå skall fattas angående utveckling av utbildningen samla in information om hur de mål som har bestämts eller föreskrivits för utbildning enligt den föreslagna lagen har uppnåtts i praktiken. Avsikten är också att med hjälp av utvärderingen öka elevernas vårdnadshavares kännedom om utbildningens nivå och förbättra förutsättningarna att göra olika val. För att verkningarna av utbildningen skall kunna utvärderas krävs det också utredning om hur de som har avslutat lärokursen för den grundläggande utbildningen har placerat sig i fortsatta studier eller i arbetslivet.

I paragrafen anges som utvärderingsnivåer dels en utvärdering som utbildningsanordnaren själv gör angående sin verksamhet och dels en utvärdering som sker utanför verksamheten. Den externa utvärderingen kan vara riksomfattande eller internationell. Om riksomfattande utvärdering och om deltagande i internationell utvärdering beslutar utbildningsstyrelsen enligt grunder som undervisningsministeriet beslutar om. Vid utvärderingarna kan utbildningsstyrelsen anlita t.ex. universitet, forskningsinstitut, länsstyrelser och förbund på landskapsnivå. Undervisningsministeriet kan dessutom direkt ge något forskningsinstitut i uppdrag att utföra en enskild utvärdering.

Den utvärdering som utbildningsanordnaren själv gör inbegriper både den nivå som anordnar utbildningen, t.ex. kommunen, och en utvärdering som gäller varje enskild skola.

Beslut om de förfaranden som skall användas vid utvärderingen fattas av utbildningsstyrelsen och utbildningsanordnaren. Utbildningsstyrelsen producerar material för den utvärdering som utbildningsanordnaren själv utför.

Frågan om hur de viktigaste resultaten av utvärderingarna skall offentliggöras skall enligt 3 mom. avgöras av utbildningsanordnaren och utbildningsstyrelsen. Det kan bli fråga om t.ex. olika publikationer, informationsblad eller undersökningar.

Paragrafens bestämmelser hindrar inte att också andra än de aktörer som nämns i paragrafen utför utvärdering av utbildningen och rapporterar om deras resultat.

22 §. *Elevbedömning.* I 1 mom. bestäms det om de allmänna målen för elevbedömningen. För närvarande finns bestämmelser om elevbedömningen i förordning. Med kravet på mångsidig bedömning pointeras att bedömningen inte får grunda sig ensidigt t.ex. på kunskaper som visats enbart genom prov.

Med stöd av 2 mom. skall närmare bestämmelser om bedömning av studieprestationer, framsteg i studierna och utfärdande av betyg utfärdas i en förordning som med stöd av lagen skall ges om grundläggande utbildning. I de bestämmelser om framsteg i studierna som skall intas i förordningen bestäms närmare bl.a. om de minimiprestationer som fordras för att gå framåt i studierna och om kvarstannande i årskurs. Dessutom kan utbildningsstyrelsen, på samma sätt som för närvarande, meddela sådana föreskrifter om utvärderingen som kompletterar dessa bestämmelser. I syfte att garantera riksomfattande enhetlighet och elevernas rättsskydd bestämmer utbildningsstyrelsen vilka uppgifter som åtminstone skall framgå av betygen.

6 kap. Arbetstid

23 §. *Läsåret.* Läsårets längd förblir samma som för närvarande, dvs. 187—190 arbetsdagar. Utbildningsanordnaren beslutar hur arbetsdagarna placeras inom skolårets olika tidpunkter. Om den dag då skolarbetet avslutas bestäms dock genom förordning. Enligt de nuvarande bestämmelserna avslutas läsårets skolarbete samma dag i hela landet, dvs. den sista vardagen i vecka 22. Möjligheten att med undervisningsministeriets tillstånd öka antalet arbetsdagar under läsåret gör det t.ex. möjligt för skolan Anna Tapion koulu att bibehålla läsårets längd sådan att den omfattar 210 dagar. En ökning av antalet arbetsdagar kommer endast i undantagsfall i fråga.

I 2 mom. bestäms om att ersätta arbetsdagar som på grund av tvingande avbrott i skolarbetet inte har kunnat hållas. För närvarande bestäms om detta genom förordning.

24 §. *Elevernas arbetsmängd.* Paragrafens 1 mom. innehåller en allmän bestämmelse som skall iakttas när arbetstiden och undervisningen i den grundläggande undervisningen planeras. En motsvarande bestämmelse ingår för närvarande i grundskolelagen. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att förhindra att skolarbetet, skolresorna och

hemuppgifterna blir för betungande för eleverna.

Enligt 2 mom. skall bestämmelser om elevernas arbetsmängd per dag och per vecka utfärdas i en förordning som skall ges om grundläggande utbildning. Avsikten är att det i förordningen skall bestämmas en maximitid för arbetsmängden per dag och en minimitid för arbetsmängden per vecka. Också bestämmelser om lektionerna skall ingå i förordningen. I den grundläggande utbildningen skall minst 45 minuter per timme användas för undervisning. Med bestämmelserna om lektioner anges elevens arbetstid. Bestämmelserna om lektioner skall däremot inte binda utbildningsanordnaren när denne bestämmer hur skolarbetet skall periodiseras i praktiken. En lektionsbunden periodisering av undervisningen är t.ex. i specialundervisningen inte ens alltid möjlig.

Om omfattningen av förskoleundervisningen, påbyggnadsundervisningen och den förberedande undervisningen före den grundläggande utbildningen bestäms med stöd av 9 § 5 mom. genom förordning.

7 kap. Läroplikt samt elevens rättigheter och skyldigheter

25 §. *Läroplikt.* I paragrafen utvidgas läroplikten så att den omfattar alla 7—16 åriga barn som är varaktigt bosatta i Finland. För närvarande är endast finländska medborgare läropliktiga. Den tid läroplikten varar skall förbli oförändrad. I undervisningen av gravt handikappade barn skall läroplikten alltså pågå ett år längre än inom den övriga undervisningen. Det gäller syn- och hörselskadade barn samt barn som på annat sätt är fysiskt eller mentalt gravt handikappade eller sent utvecklade. Utgående från bestämmelsen kan också en svår sjukdom vara orsak till förlängd läroplikt. Läroplikten upphör när eleven har fullgjort den grundläggande utbildningens lärokurs eller det har förflutit 10 år sedan läroplikten inträdde.

26 §. *Fullgörande av läroplikten.* I paragrafen bibehålls principen att det i Finland inte är nödvändigt att delta i undervisning inom ramen för skolsystemet. Elevens vårdnadshavare kan besluta att undervisningen ges hemma eller på försorg av någon annan än en utbildningsanordnare som avses i lagen. Enligt 82 § 2 mom. regeringsformen står hemundervisningen inte under myndigheternas tillsyn.

I den undervisning som meddelas elever med förlängd läroplikt består det första läropliktsåret såsom för närvarande av förskoleundervisning. Före det har dessa elever kunnat delta i frivillig förskoleundervisning.

På samma sätt som för närvarande skall den kommun där den läropliktiga är bosatt övervaka att den som är i läropliktsåldern får undervisning. För närvarande utser kommunen en övervakande lärare som i mån av möjlighet en gång per termin skall undersöka den läropliktigas framsteg. Framgent skall kommunen mera fritt än för närvarande få bestämma hur övervakningen skall genomföras. Om ett barn som studerar hemma vill att hans prestationer skall bedömas, skall han delta i en särskild examen enligt 38 §. I 45 § ingår en bestämmelse som gör det möjligt att döma vårdnadshavaren till böter, om han försummar sin tillsyn över läroplikten.

27 §. *Inledande av utbildning vid annan tidpunkt.* På basis av utredningar som anges i paragrafen skall ett barn som har förutsättningar att klara av studierna ha rätt att inleda sin skolgång ett år innan läroplikten inträder. Enligt gällande lag kan kommunen på basis av motsvarande undersökningar av särskilda skäl bevilja tillstånd att inleda skolgången tidigare än vad som föreskrivs. Till åtskillnad från vad som gäller för närvarande förutsätts i paragrafen undersökning som utförts av sakkunniga även före beslut om rätt att inleda skolgången senare.

Förslaget förutsätter att den rådgivning och handledning för vårdnadshavare som hänförs till inledande av skolgång och bedömning av barnens skolmognad effektivteras. En viktig del av rådgivningen och av uppgiften att stöda vårdnadshavarna vid bedömningen av barnets skolmognad skall också ankomma på dagvårdspersonalen.

28 §. *Utbildningsplats.* Enligt lagen beslutar de som ordnar grundläggande utbildning om inrättande av skolor och andra verksamhetsenheter samt om hur skolornas och de övriga verksamhetsenheternas funktioner skall ordnas. Enligt 1 mom. har ett barn rätt att bli intagen till en skola eller en annan för undervisning lämplig plats som kommunen har anvisat och som avses i 6 § 2 mom. Om byte av skola bestäms också i 6 § 2 mom. En del av undervisningen kan, på samma sätt som för närvarande, ordnas på annan plats än på den egentliga utbildningsplatsen.

Med stöd av 2 mom. kan elevens vårdnadshavare bestämma att barnet söker inträ-

de till en annan skola än den som kommunen har anvisat. Skolan kan vara en sådan som upprätthålls av samma kommun, av en annan kommun, en samkommun, staten, en privat sammanslutning eller en stiftelse. Ett sådant förfarande för sökande av inträde som avses i detta moment tillämpas allmänt på de skolor som inte har ingått något avtal om anordnande av utbildning med någon kommun. När skolan tar emot också andra elever än sådana som kommunen anvisat dit med stöd av 6 § 2 mom., skall enhetliga urvalsprinciper iakttas i fråga om sökandena. Om det är fråga om utbildning som kommunen ordnar, kan kommunen dock ställa sökande från den egna kommunen i främsta rummet. Elever som avses i detta moment har inte med stöd av 32 och 33 § rätt till avgiftsfri skolskjuts, inte heller till inkvartering, utan utbildningsanordnaren beslutar om beviljande av dessa förmåner i samband med elevintagningen.

29 §. *Rätt till en trygg studiemiljö.* Paragrafen innehåller en ny bestämmelse om elevernas rätt till en trygg studiemiljö. Bestämmelsen är förpliktande för utbildningsanordnaren och motsvarar arbetarskyddsbestämmelserna. Bestämmelsen förutsätter dels att de lokaler och redskap som är avsedda för undervisningen är trygga, dels förpliktar den utbildningsanordnaren att sörja t.ex. för att eleverna inte råkar ut för våld eller annan pennialism i skolan eller i någon annan verksamhet som skolan ordnar. Paragrafen gäller all undervisning enligt lagen.

30 §. *Rätt till undervisning.* Syftet med 1 mom. är att garantera eleven undervisning enligt läroplanen och behövlig handledning under alla arbetsdagar i skolan. I läroplanen kan det bestämmas att t.ex. introduktion i arbetslivet eller i skälig mån självständigt arbete skall användas som undervisningsmetod, varvid eleven inte har möjlighet till fortgående omedelbar interaktion med läraren.

Bestämmelsen i 2 mom. om vårdnadshavarens rätt att välja undervisningsämne motsvarar den nuvarande bestämmelsen i grundskolelagen. Utöver val av läroämnen gäller paragrafen val av lärokurser av olika omfattning. Utbildningsanordnarens rätt att ändra valet till ett annat gäller enligt de nya bestämmelserna även de långa A-språk som för närvarande inleds på lågstadiet. För närvarande är en kommun med mer än 30 000 invånare som har samma modersmål skyldig

att ordna språkundervisning, om det finns minst 12 elever som har valt språket i fråga.

31 §. *Avgiftsfri undervisning.* Enligt 13 § 1 mom. regeringsformen har var och en rätt att avgiftsfritt få grundläggande utbildning. I paragrafen bestäms om avgiftsfriheten i fråga om grundläggande utbildning, förskoleundervisningen, påbyggnadsundervisningen och undervisning som förbereder för grundläggande utbildning samt om vilka förmåner och tjänster som omfattas av avgiftsfriheten. De avgiftsfria förmånerna förblir i huvudsak oförändrade. Enligt de nya bestämmelserna får elevavgifter inte längre uppbäras i Steiner-skolorna.

I 1 mom. skall det tas in en bestämmelse som gör nuläget klarare och ger handikappade elever och andra elever i behov av särskilt stöd rätt till sådana behövliga hjälpmedel, tolknings- och biträdestjänster och övriga undervisnings- och elevvårdstjänster som är en förutsättning för att de skall kunna delta i undervisningen. Med tolkningstjänster avses individuella tjänster som ges eleverna på teckenspråk eller med utnyttjande av andra kommunikationsmetoder. I paragrafen avses med avgiftsfri rehabilitering sådan rehabilitering som ordnas enligt beslut som undervisningsministeriet har fattat med stöd av 39 §, t.ex. i statliga skolor för handikappade barn. Med hjälpmedel avses hjälpmedel som är avsedda för en klass eller en skola. En elev har rätt till personliga hjälpmedel enligt förordningen om medicinsk rehabilitering (1015/1991).

Skolor som är verksamma utomlands och, med undervisningsministeriets tillstånd, privata skolor i Finland med främmande undervisningsspråk kan enligt 3 mom. avvika från avgiftsfriheten i fråga om undervisning och bespising. Avsikten är att tre skolor som för närvarande verkar med stöd av lagen om privata skolor med främmande undervisningsspråk skall beviljas tillstånd att uppbära avgifter när lagen träder i kraft. Emedan inträde till nämnda skolor söks frivilligt och då den som är läropliktig bibehåller sin rätt att om han så önskar få inträde till avgiftsfri undervisning, bryter bestämmelsen inte mot den rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning som tryggas i 13 § 1 mom. regeringsformen. Undervisningsministeriet beslutar med stöd av 44 § 1 mom. om grunderna för avgifterna.

32 §. *Skolresor.* Paragrafens bestämmelse om skolreseförmån förblir oförändrad. Max-

imitiden för daglig skolresa inklusive väntetider bestäms i 2 mom. Maximitiden är två och en halv timme för elever i lågstadieåldern och tre timmar för elever som deltar i specialundervisning och för elever i högstadieåldern. För närvarande bestäms motsvarande maximitider i grundskoleförordningen.

På samma sätt som för närvarande kan eleverna bli tvungna att avverka en del av sin skolväg till fots eller på annat sätt utan transport eller understöd som ordnats av utbildningsanordnaren. Skyldigheten att ordna skolskjuts eller att understöda transporten eller ledsagandet av eleven även när det gäller en sträcka som är kortare än fem kilometer kan begränsas till att gälla endast en del av läsåret, t.ex. endast vintertid.

Skolreseförmånen för gravt handikappade elever gäller också den som fungerar som ledsagare för den handikappade.

Om en elev söker inträde till någon annan skola än den som kommunen anvisat i första hand, kan enligt 3 mom. som villkor för inträdet ställas att vårdnadshavaren svarar för de kostnader som skolresorna ger upphov till. För närvarande har elever vid vissa skolor som upprätthålls av staten eller av privata rätt till skolreseförmån enligt de bestämmelser som gäller för skolorna i fråga. Förmånen skall också framgent kunna ges enligt utbildningsanordnarens beslut. Rätten till skolreseförmån enligt gällande bestämmelser tryggas för dem som inlett sina studier innan lagen träder i kraft i 56 §.

33 §. *Inkvartering.* Också inkvarteringsförmånen och den därtill anslutna rätten till avgiftsfria resor i samband med ferier och veckoslut förblir huvudsakligen oförändrad. Utöver de elever som får grundläggande utbildning har elever som omfattas av förlängd läroplikt och får förskoleundervisning rätt till avgiftsfri inkvartering och därtill hörande andra förmåner som har konstaterat ovan.

Av elever som kommer till andra skolor än sådana som avses i 6 § 2 mom. kan det uppbäras skälig avgift för inkvartering. Lagen gör det möjligt att ordna undervisningen också helt i internatskoleform. Om en elev söker inträde till en sådan skola, kan skäliga avgifter för inkvartering uppbäras hos honom. Avgifternas skälighet bedöms i relation till den erbjudna förmånen och de kostnader som utbildningsanordnaren åsamkats. En elev kan inte enligt 6 § 2 mom. mot vårdnadshavarens vilja anvisas en skola där det uppbärs avgift för inkvarteringen.

34 §. *Hälsovård och vård vid olycksfall.* Bestämmelsen i 1 mom. om avgiftsfri vård vid olycksfall i samband med skolgång motsvarar i huvuddrag bestämmelsen i den nuvarande grundskolelagen.

Bestämmelsens tillämpningsområde utvidgas dock så att den också omfattar den tid under vilken eleven är inkvarterad enligt 33 §.

Om skolhälsovården bestäms det i folkhälsoagen (66/1972) och om de tjänster som behövs för att avhjälpa svårigheter som ansluter sig till studierna och elevens utveckling, t.ex. tjänster som ges av skolpsykologer och skolkuratorer, bestäms det i barnskyddslagen. Utbildningsanordnarna beslutar om bildandet av särskilda elevvårdsgrupper och andra behövliga samarbetsgrupper som består av sakkunniga inom undervisningsväsendet samt social- och hälsovårdsväsendet.

35 §. *Elevens skyldigheter.* I paragrafen bestäms det om elevens skyldigheter. En elev kan vara frånvarande från undervisningen endast om han har fått tillstånd till det. Tillstånd kan beviljas också i efterhand, om frånvaron beror på sjukdom eller någon annan oförutsedd orsak. Om befrielse för en elev från skyldigheten att delta i undervisningen av något ämne bestäms i 18 §.

Utbildningsanordnaren kan godkänna ordningsregler som hänför sig till skolans arbete och är bindande för eleverna. Elevens uppförande och arbete bedöms med stöd av 22 §. Om påföljder som kan bestämmas för försummelse att utföra uppgifter och för olämpligt uppförande bestäms i 36 §.

36 §. *Disciplin.* I paragrafen bestäms det om disciplinär bestraffning och tillrättavisning av elever. Straffen och tillrättavisningsmedlen är de samma som enligt gällande bestämmelser. När straff påförs eller en elev tillrättavisas skall bl.a. gärningens uppsåtlighet och allvarlighet samt de straff som eventuellt tidigare påförts eleven beaktas. En elev kan avstängas från skolan för en viss tid, högst tre månader. Den nuvarande minimitiden på en månad samt vissa privata skolors möjlighet att helt relegera en elev slopas. En utbildningsanordnare som avstänger en elev från skolan skall se till att eleven inte blir efter i undervisningen under avstängningstiden. Detta förutsätter tillräcklig handledning och undervisning också under avstängningstiden. Bestämmelserna om att en elev kan avlägsnas från klassen, be-

stämmande av kvarsittning och bestämmande att en elev skall utföra hemuppgifter i skolan efter skolarbetets slut tas in i lagen, medan de för närvarande finns i förordning. Avsikten är att bestämmelser om förfarandet i anslutning till användning av straff och tillrättavisningsmedel, t.ex. om hörande av eleven och dess vårdnadshavare samt om motivering och anteckning av beslutet, skall utfärdas i den förordning som med stöd av lagen skall ges om grundläggande utbildning.

8 kap. Särskilda bestämmelser

37 §. *Personal.* Paragrafen innehåller en allmän bestämmelse om utbildningsanordnarens skyldighet att anställa tillräcklig personal.

Enligt 1 mom. skall varje skola ha en rektor som svarar för verksamheten. Enligt gällande lagstiftning har en skola antingen en föreståndare eller en rektor, beroende på elevantalet. Rektorn kan, i likhet med vad som är fallet för närvarande, vara rektor också för någon annan skola eller läroanstalt. Enligt gällande lagstiftning kan det vara fråga om en eller flera andra grundskolor eller ett gymnasium. I lagförslaget begränsas inte vilka skolor och läroanstalter som kan ha en gemensam rektor, utan frågan blir beroende av vad utbildningsanordnaren beslutar. Det antal skolor för vilka rektorn ansvarar skall dock vara sådant att föreståndaren har faktiska möjligheter att svara för föreståndaruppgifterna vid alla dessa skolor. En person som utnämns till rektor kan således i allmänhet inte vara verksam i uppgifter inom kommunens centralförvaltning. I utbildning som ordnas av kommunen eller staten kan en föreståndartjänst eller en rektorstjänst inrättas för skötseln av rektorns uppgifter. På samma sätt som för närvarande kan rektorns uppgifter ordnas så att någon av skolans lärare fungerar som rektor.

Enligt 2 mom. skall utbildningsanordnaren ha ett tillräckligt antal lärartjänster eller lärare i arbetsavtalsförhållande. Dessutom kan utbildningsanordnaren ha timplärare och annan personal. Vid bedömning av om personalen är tillräcklig skall uppmärksamhet fästas t.ex. vid elevernas ålder och vid de arbetsformer som används i undervisningen samt vid huruvida undervisningen ordnas som närundervisning, distansundervisning eller internatskolemässigt och vid skolornas

antal och placering. Skyldigheten för utbildningsanordnaren att ha egen personal gäller inte situationer där utbildningsanordnaren skaffar utbildningstjänsterna av en annan kommun, en samkommun eller av en utbildningsanordnare som avses i 7 eller 8 §. Annan personal är t.ex. personer som verkar i olika elevvårdsuppdrag som avses i 31 § 1 mom. samt skolgångsbiträdena.

I bestämmelsen anges inte formen för rektorns, lärarnas eller den övriga personalens anställningsförhållande eller benämningen på deras uppgifter. Om dessa frågor beslutar ifrågavarande utbildningsanordnare. Samma personal kan sköta lednings- och utbildningsuppdrag som hänför sig till utbildning enligt flera olika lagar, samt andra uppgifter som hänför sig till undervisningen. Bestämmelser om val av rektor i utbildning som staten eller enskilda ordnar finns i den föreslagna lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata. Bestämmelser om möjligheten att anställa personal i tidsbundet anställningsförhållande finns i lagen om kommunala tjänsteinnehavares anställningstrygghet, statstjänstemannalagen och lagen om arbetsavtal.

Om rektorernas och lärarnas behörighet bestäms i den förordning som skall ges om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsverksamheten och som skall vara gemensam för olika former av läroanstalter. Avsikten är att behörigheterna skall anges så att de istället för att utgöra en behörighet som är bunden till en tjänst med ett visst namn skall utgöra behörighet att vara rektor eller att ge undervisning som hör till en viss skolform. I den förordning om grundläggande utbildning som skall utfärdas med stöd av lagen skall det bestämmas att grundläggande utbildning ordnas som klassundervisning och ämnesundervisning. Avsikten är att det i förordning skall bestämmas särskilda behörighetsvillkor dels för lärare som ger förskoleundervisning, dels för dem som ger klassundervisning och dels för dem som ger ämnesundervisning.

38 §. *Särskild examen.* I paragrafen bestäms om fullgörande av den grundläggande utbildningens lärokurs eller av en del av den genom en särskild examen. Avsikten är att bestämmelser om omfattningen av denna examen och om den för vilken examen avläggs skall ingå i förordningen om grundläggande utbildning. Avsikten är att omfattningen av examen skall förbli oförändrad.

Examen kan avläggas för en utbildningsanordnare enligt lagen. Med avvikelse från vad som är fallet för närvarande får således också privata utbildningsanordnare ta emot examina som avses i denna lag. För examen får avgift inte uppbäras.

39 §. *Stöduppdrag i anslutning till specialundervisningen.* I paragrafen föreskrivs om möjligheten att påföra kommunen, en samkommun, en privat utbildningsanordnare och en statlig läroanstalt uppgiften att sköta stöduppdrag i anslutning till specialundervisningen. Bestämmelser om stöduppdrag i anslutning till specialundervisningen ingår för närvarande i 17 § lagen om skolor för hörselskadade och synskadade samt rörelsehindrade. Det kan t.ex. vara fråga om uppgiften att utveckla läromedel eller att sköta undervisning som främjar avläggande av gymnasiet lärokurs. Paragrafen gör det också möjligt att en bestämd läroanstalts huvudsakliga uppgift är att verka som en resurscentral som producerar i paragrafen avsedda tjänster för övriga utbildningsanordnare. Resurscentralen kan ha verksamhet också i andra kommuner än i den kommun där centralen finns och centralen kan också bedriva samarbete med olika handikapporganisationer. I enlighet med 52 § 2 mom. blir de specialuppdrag som med stöd av 17 § i nämnda lag påförts statens läroanstalter sådana uppgifter som avses i denna lag.

40 §. *Tystnadsplikt.* I paragrafen bestäms om tystnadsplikt och om yppande av uppgifter som skall hållas hemliga. Till sitt innehåll motsvarar paragrafen den bestämmelse som för närvarande ingår i lagen om kommunernas undervisningsförvaltning och som med stöd av hänvisningsbestämmelser också tillämpas i en del av den utbildning som ordnas av staten och av privata.

41 §. *Rätt att få uppgifter.* I paragrafen bestäms om rätten att få vissa uppgifter och om skyldigheten att lämna uppgifter. Till sitt innehåll motsvarar paragrafen motsvarande bestämmelse som för närvarande ingår i lagen om kommunernas undervisningsförvaltning.

42 §. *Ändringssökande.* Bestämmelsen gäller sökande av ändring i beslut som har fattats av utbildningsanordnaren och gäller en enskild elevs rättigheter eller skyldigheter. Besvär över beslut som gäller avstängning av en elev på viss tid och om en elevs studiesociala förmåner anföras hos länsrätten. Över andra beslut som uppräknas i 2 mom.

och som närmast gäller pedagogisk ändamålsenlighet anförs besvär hos länsstyrelsen. På besvär tillämpas förvaltningsprocesslagens (586/1996) nya bestämmelser. För närvarande kan besvär över beslut som gäller studiesociala förmåner anföras som laglighetsbesvär enligt kommunallagen när det är fråga om utbildning som kommunerna anordnar. Över andra beslut som gäller en elev än de som nämns i 1 och 2 mom. får besvär inte anföras. Över länsrättens och länsstyrelsens beslut med anledning av besvär får fortsatta besvär i regel inte anföras. Detta är motiverat med tanke på ärendenas brådskande natur och kontinuiteten i skolarbetet. Rätt att anföra fortsatta besvär hos länsrätten över ett beslut av länsstyrelsen föreligger dock om beslutet gäller antagning av elev eller överföring av elev till sådan specialundervisning som avses i 17 § 2 mom. mot vårdnadshavarens vilja. Nämnade beslut har ansetts gälla sådana rättigheter och skyldigheter för individen som avses i 16 § Regeringsformen och som skall kunna bli behandlade vid domstol eller något annat oavhängigt lagskipningsorgan.

Emedan bestämmelser om den rätt som en minderårig person som har fyllt femton har att vid sidan av sin vårdnadshavare anföra besvär i ärenden som gäller honom själv finns i nämnda förvaltningsprocesslag, behöver inte någon motsvarande specialbestämmelse tas in i den föreslagna lagen.

Avsikten är att bestämmelser om sökande av rättelse i bedömningen av en elevs prestationer skall utfärdas i den förordning om grundläggande utbildning som skall ges med stöd av denna lag. I 5 mom. inskrivs en bestämmelse om besvärshänsyn.

Ändring i andra beslut än sådana som gäller en enskild elev skall sökas enligt de allmänna bestämmelserna om sökande av ändring. Rätten att söka ändring bestäms således beroende på utbildningsanordnaren antingen enligt kommunallagen eller enligt förvaltningsprocesslagen. Emedan den sistnämnda lagen inte bestämmer någon allmän rätt att söka ändring i beslut av en privat utbildningsanordnare, begränsas möjligheten att använda förvaltningsbesvär i fråga om utbildning som anordnas av en privat utbildningsanordnare till ärenden som gäller en elev. Tvistemål som gäller en privat utbildningsanordnarens personal skall avgöras av tingsrätten eller arbetsdomstolen.

Med stöd av 8 § 2 mom. kommunallagen

kan länsstyrelsen på basis av klagan pröva om kommunen har handlat i enlighet med gällande lagar. Länsstyrelsen kan med stöd av länsstyrelselagen (/) förstärka med vite ett förbud eller en uppmaning som den har meddelat. Också den lag som skall ges om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet innehåller bestämmelser med stöd av vilka undervisningsmyndigheterna kan ingripa om kommunen handlar lagstridigt.

Om en privat utbildningsanordnare handlar i strid med denna lagstiftning, kan lagstridigt förfarande som en utbildningsanordnare gör sig skyldig till beivras med stöd av bestämmelserna i 6 § i den lag som skall ges om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och enskilda, som ingår i denna proposition och motsvarar 8 § 2 mom. kommunallagen, eller med stöd av privata lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet eller i sista hand genom att med stöd av 7 § 4 mom. återkalla tillståndet att ordna utbildning.

43 §. *Finansiering.* Paragrafen innehåller i fråga om finansieringen en hänvisning till den föreslagna lagen om finansiering av undervisning och kulturverksamhet, som ingår i denna proposition. Den föreslagna lagen skall av den verksamhet som för närvarande står utanför lagens tillämpningsområde också omfatta undervisningen av skolhemsbarn samt den grundläggande utbildning som ordnas av statliga och privata läroanstalter som verkar med stöd av speciallagar, och den grundläggande utbildning som ordnas vid folkhögskolor.

44 §. *Avgifter som tas ut av eleverna.* Avgifter som avses i denna lag och på vilka bestämmelsen skall tillämpas är sådana avgifter som med stöd av 31 § 3 mom. uppbärs för undervisning som ordnas utomlands eller som sker på ett främmande undervisningsspråk, sådana avgifter som med stöd av 33 § 4 mom. uppbärs för inkvartering samt sådana avgifter som med stöd av 46 § 2 mom. uppbärs hos vuxna elever som studerar ett enskilt läroämne. Undervisningsministeriet beslutar om grunderna för avgifterna.

45 §. *Försummad tillsyn över läropliktig.* I paragrafen bestäms, i likhet med vad som gäller för närvarande, om möjligheten att döma en elevs vårdnadshavare till böter om han inte övervakar att läroplikten fullgörs. Möjligheten att utdöma böter till en arbetsgi-

vare som har anställt en läropliktig person, om arbetet hindrar den anställda att fullgöra sin läroplikt, skall däremot slopas.

46 §. *Utbildning för andra än läropliktiga.* Paragrafen innehåller en förteckning över de bestämmelser som skall iakttas vid grundläggande utbildning som ordnas för andra än läropliktiga. Paragrafen tillämpas på grundläggande utbildning som för närvarande ges i vuxengymnasier, medborgarinstitut och folkhögskolor.

Från utbildningens mål och centrala innehåll kan avvikelser göras enligt vad som bestäms i grunderna för läroplanen. Avsikten är att göra det möjligt att i vuxengymnasier också i fortsättningen följa en timfördelning som motsvarar den nuvarande. Utbildningen kan ordnas så att man använder sådana olika undervisningsmetoder och sätt som lämpar sig för undervisning av vuxna. Enligt 4 mom. kan utbildningen ordnas i form av närundervisning, distansundervisning eller som en kombination av dessa som flerformsundervisning. På samma sätt som det för närvarande är möjligt i vuxengymnasier kan den som hör till evangelisk-lutherska kyrkan, ortodoxa kyrkosamfundet eller något annat religionssamfund välja livs- och yrkeskänningskurs. Bestämmelsen förutsätter dock att eleven har fyllt 18 år.

Enligt motiveringen till 13 § regeringsformen omfattar den avgiftsfria grundläggande utbildningen utöver undervisningen också oundgängligt undervisningsmaterial, t.ex. läroböcker. I paragrafen föreslås, till åtskillnad från vad som gäller för närvarande, att läroböckerna samt arbetsredskap och arbetsmaterial skall vara avgiftsfria också för vuxna elever. I läroanstalter som verkar i form av internatskolor, till vilka enligt gällande lagstiftning folkhögskolorna räknas, bibehåller eleverna sin rätt att i den grundläggande utbildningen få avgiftsfri inkvartering och mer än en måltid per dag. Av en elev som studerar ett eller flera läroämnen kan på samma sätt som för närvarande uppbäras avgifter. Undervisningsministeriet beslutar med stöd av 44 § 1 mom. om grunderna för avgifterna.

47 §. *Annan verksamhet i samband med den grundläggande utbildningen.* Bl.a. elev- och ungdomsklubbverksamhet och skolbiblioteksverksamhet är sådan annan verksamhet som avses i paragrafen. Verksamheten skall överensstämma med de mål som uppställs i 2 §. Elevernas deltagande i verksam-

heten är frivillig. Utbildningsanordnarna beslutar närmare om verksamhetens innehåll och de sätt på vilka den ordnas. Enligt den lag som skall ges om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet kan kostnaderna för verksamheten räknas som utgifter för undervisningsverksamheten. Paragrafen gäller inte avgiftsbelagd verksamhet som utbildningsanordnarna eventuellt bedriver.

48 §. *Närmare bestämmelser.* Paragrafen innehåller ett normalt bemyndigande att utfärda förordning.

9 kap. **Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser**

49 §. *Ikraftträdande.* I 1 mom. finns bestämmelser om lagens ikraftträdande och i 2 mom. om de bestämmelser som skall upphävas med stöd av lagen. Enligt paragrafens 3 mom. får åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter vidtas innan lagen träder i kraft.

50 §. *Tillämpning av föreskrifter och beslut som meddelats med stöd av de upphävda bestämmelserna.* Med stöd av paragrafen bestäms det en övergångstid för ibruktagande av beslut enligt 14 § 1 mom. angående de allmänna riksomfattande målen för utbildningen och angående fördelning av den tid som används för utbildningen, av grunderna för läroplanen enligt 14 § 2 mom. och av läroplaner enligt 15 §. I lagen bestäms dock ingen tid inom vilken besluten måste fattas.

Tills de nya besluten tas i bruk iakttas de beslut som gäller när lagen träder i kraft. Emedan den grundläggande utbildningen inte indelas i å ena sidan undervisning på lågstadiet och å andra sidan undervisning på högstadiet innehåller 3 mom. en bestämmelse som klargör tillämpningen av beslut som fattas för lågstadiets del och beslut som fattas för högstadiets del.

Med stöd av paragrafens 4 mom. gäller de tillstånd och beslut angående förskoleundervisningen som är gällande när lagen träder i kraft den tid som anges i dem, om inte undervisningsministeriet beslutar något annat.

Med stöd av 5 mom. skall direktionsorgan som har tillsatts innan lagen träder i kraft och andra kollegiala organ som har valts enligt lagen om kommunernas undervisningsförvaltning fortsätta till utgången av sin mandatperiod, om inte utbildningsanordnaren bestämmer något annat.

51 §. *Övergångsbestämmelse om ordnande av utbildning.* Med stöd av denna paragraf skall huvudmännen för de skolor och läroanstalter som för närvarande ger grundskoleundervisning fortsätta som sådana utbildningsanordnare som avses i denna lag, utan särskilda åtgärder. Paragrafen gäller också skolor som enligt 33 § barnskyddslagen verkar i privata skolhem. Huvudmännen för vuxengymnasier fortsätter som anordnare av grundläggande utbildning med stöd av ikraftträdelsebestämmelserna i gymnasielagen, och huvudmännen för folkhögskolorna gör detta med stöd av ikraftträdelsebestämmelserna i den föreslagna lagen om fritt bildningsarbete.

Paragrafens 2 mom. innehåller ett bemyndigande för undervisningsministeriet att i samband med lagens ikraftträdelse bestämma om innehållet i beslut om tillstånd för privata utbildningsanordnare att ordna utbildning.

52 §. *Övergångsbestämmelse som gäller statliga läroanstalter.* Med stöd av denna paragraf skall statens skolor för handikappade barn, skolan Helsingin ranskalais-suomalainen koulu, skolan Suomalais-venäläinen koulu, de övningsskolor som verkar i anslutning till universiteten samt de skolor som är verksamma i statens skolhem och motsvarar grundskolan fortsätta som utbildningsanordnare enligt denna lag.

Paragrafens 2 mom. innehåller ett bemyndigande för undervisningsministeriet att besluta om ändring av tillståndet att inrätta en statlig läroanstalt så att det överensstämmer med denna lag. Med stöd av 2 mom. blir dessutom de stöd- och handledningsuppgifter samt övriga specialuppgifter som ansluter sig till undervisningen och som bestäms i 17 § lagen om skolor för hörselskadade och synskadade samt rörelsehindrade sådana uppgifter som avses i 39 §.

53 §. *Övergångsbestämmelse som gäller personalen.* Enligt denna paragraf fortsätter de rektorer och lärare och den övriga personalen i skolor och läroanstalter som är i tjänst när denna lag träder i kraft i sina tidigare uppgifter utan särskilda åtgärder. Bestämmelsen gäller också lärare som verkar i en tjänst eller uppgift som gemensam lärare enligt lagen om gemensamma lärare.

Med stöd av 2 mom. förblir en del förmåner som beviljas med stöd av de lagar som skall upphävas i kraft. En särskild proposition om revidering av pensionssystemet för lärare skall avlätas till riksdagen.

54 §. *Övergångsbestämmelse som gäller skolor som ersätter grundskolan och elevintagning vid övningsskolor.* De avtal som kommunerna och huvudmännen för privata skolor som ersätter grundskolan har ingått om ersättande skolor förändras till sådana avtal som avses i 7 § 1 mom., tills de berörda parterna beslutar något annat. Enligt 2 mom. förblir också elevintagningsområdena för övningsskolorna oförändrade när lagen träder i kraft, tills något annat avtalas om saken.

55 §. *Övergångsbestämmelse som gäller undervisning för andra än läropliktiga.* Enligt den nuvarande lagstiftningen om vuxengymnasier har alla studerande vid vuxengymnasier och på gymnasiers vuxenlinjer rätt att oberoende av ålder och religionssamfund välja om de skall studera religion eller livsåskådningskunskap. Enligt 46 § 3 mom. skall denna rätt att välja i fortsättningen tillkomma dem som har fyllt 18 år. För att rättigheterna och skyldigheterna för dem som för närvarande studerar vid vuxengymnasier och på gymnasiernas vuxenlinjer inte skall ändras mitt under studierna, skall det tas in i paragrafen en bestämmelse om att 46 § 3 mom. skall tillämpas på nya elever som tas in efter att denna lag har trätt i kraft.

56 §. *Övergångsbestämmelse som gäller studiesociala förmåner.* Elever som har inlett sina studier innan den föreslagna lagen träder i kraft har enligt paragrafen rätt åtminstone till de studiesociala förmåner som gäller när lagen träder i kraft.

1.2. Gymnasielagen

Lagen skall ersätta de nuvarande sammanlagt sex olika lagar där det bestäms om gymnasieutbildning. Lagen skall tillämpas på den gymnasieutbildning som för närvarande ges vid gymnasier, vuxengymnasier och vid folkhögskolor. Lagens tillämpningsområde skall också omfatta gymnasieutbildningen vid statens skolor samt undervisningen på gymnasialstadiet vid sådana skolor med främmande undervisningsspråk som upprätthålls av enskilda sammanslutningar och stiftelser samt den undervisning vid Steiner-skolorna som motsvarar gymnasieutbildning.

Till sin uppbyggnad motsvarar lagen den föreslagna lagen om grundläggande utbild-

ning. Detta innebär att objektet för regleringen inte utgörs av de läroanstalter som ordnar utbildning, utan regleringens tyngdpunkt ligger på utbildningens mål och centrala innehåll samt på de studerandes rättigheter och skyldigheter. På förvaltningen av gymnasieutbildningen tillämpas kommunallagen och de kommunala instruktioner som meddelats med stöd av den samt, i fråga om utbildning som anordnas av staten och privata, den lag om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata som ingår i denna proposition. I ett ärende där beslutanderätten enligt den föreslagna lagen tillkommer utbildningsanordnaren utövas denna rätt av det organ eller den tjänsteman eller befattningshavare som har bestämts i en instruktion som har godkänts av utbildningsanordnaren. På rektorn, lärarna och den övriga personalen tillämpas bestämmelserna i kommunallagen, lagen om kommunala tjänsteinnehavares anställningstrygghet, lagen om arbetsavtal eller statstjänstemannalagen, beroende på anställningsförhållandets art. Om behörighetsvillkoren för rektorn och lärarna bestäms dock i den förordning som skall utfärdas om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsverksamheten. Om den finansiering som skall beviljas för gymnasieutbildningen bestäms i den föreslagna lagen om undervisnings- och kulturverksamhet.

I lagen bestäms kapitelvis om lagens tillämpningsområde och mål, ordnande av utbildning, undervisning, utvärdering och studentexamen, studerandenas rättigheter och skyldigheter samt om andra särskilda frågor. På samma sätt som lagen om grundläggande utbildning gäller denna lag såväl den gymnasieutbildning som ordnas av staten som den som ordnas av kommunerna eller av privata sammanslutningar och stiftelser. Lagen gör det möjligt att ordna gymnasieutbildningen i olika former som närundervisning, distansundervisning eller som tillämpning av dessa som flerformsundervisning. Jämfört med den gällande lagstiftningen innehåller den föreslagna lagen flera bestämmelser om samarbete mellan gymnasieutbildningen och yrkesutbildningen. I samband med gymnasieutbildningen skall det alltjämt vara möjligt att ordna avgiftsbelagd serviceverksamhet samt annan verksamhet som ansluter sig till undervisningen, t.ex. elevklubbar.

Benämningen studerande tas i bruk så att den gäller gymnasister i alla åldrar. För när-

varande används begreppet studerande endast i lagstiftningen om vuxengymnasier. Till åtskillnad från vad som är fallet enligt den gällande lagstiftningen skall också minderåriga studerande enligt denna lag ha yttranderätt och beslutanderätt i ärenden som gäller deras egna studier.

Nedan i motiveringarna till de enskilda paragraferna hänvisas det i många fall till motsvarande bestämmelser i lagen om grundläggande utbildning.

1 kap. Tillämpningsområde och mål

1 §. *Tillämpningsområde och syfte.* I vårt skolsystem är gymnasieutbildningen allmänbildande utbildning som räknas till utbildning på andra stadiet. Resten av utbildningen på andra stadiet utgörs av yrkesinriktad utbildning, om vilket det bestäms i den lag om yrkesutbildning som ingår i denna proposition. Lagen gäller på samma sätt både sådan gymnasieundervisning som ordnas för ungdomar och sådan som ordnas för vuxna. Utbildningsanordnarna kan inom lagstiftningens ramar dock fortfarande ordna utbildningen separat dels i en sådan tillämpad form som är avsedd för ungdomar och dels i en sådan tillämpad form som är avsedd för vuxna. I lagen anges inte hur gamla studerande som skall anses som vuxenstuderande. Detta är en fråga som har samband med valet av studerande och det sätt på vilket utbildningen ordnas, och faller därför inom ramen för utbildningsanordnarens beslutanderätt. Med avvikelse från detta skall vissa av lagens bestämmelser dock, i enlighet med vad som anges i dem, tillämpas antingen endast på personer som har inlett sina studier efter att de har fyllt 18 år eller på minderåriga studerande.

Gymnasieutbildningen bygger på fullgjord grundläggande utbildning och motsvarande tidigare lärokurs. Närmare bestämmelser om den utbildning som krävs som grund för gymnasieutbildningen och om intagningen av studerande finns i 19 och 20 §.

Gymnasieutbildningens syfte att ge de studerande förutsättningar särskilt för fortsatta studier förblir oförändrat. Genom att fullgöra gymnasiet lärokurs får den studerande allmän behörighet för fortsatta studier. I paragrafen nämns yrkeshögskolan som en ny utbildningsform för fortsatta studier.

2 §. *Gymnasieutbildningens mål.* Målen för gymnasieutbildningen motsvarar de mål

som för närvarande föreskrivs för gymnasieutbildningen, men de anges i lagen på ett mera sammanfattat sätt än för närvarande. I 1 mom. ingår, på samma sätt som i den bestämmelse i lagen om grundläggande utbildning som gäller målen, ett omnämnande som betonar vikten av att beakta principen om livslångt lärande. Målen anges närmare i beslut som statsrådet utfärdar med stöd av 10 § och i de riksomfattande grunder för läroplanen som utbildningsstyrelsen meddelar med stöd av samma paragraf samt i de läroplaner som utbildningsanordnaren godkänner med stöd av 11 §.

I 2 mom. förutsätts det att lärarna och skolans övriga personal vid behov skall stå i kontakt också med den studerandes vårdnadshavare, när det är fråga om utbildning som ges minderåriga ungdomar. Utbildningsanordnaren beslutar om formen för samarbetet och de praktiska arrangemang som gäller detta.

2 kap. Ordnan­de av utbildning

3 §. *Utbildningsanordnare.* Gymnasieutbildning kan ordnas av kommunerna, samkommunerna, staten eller privata samman­slutningar och stiftelser. Med avvikel­se från vad som gäller enligt lagen om grundläggande utbildning behöver en samkommun separat ett tillstånd att ordna utbildning. För närvarande kan en samkommun endast beviljas tillstånd att upprätthålla vuxengymnasier. Samma samkommun kan också ordna annan utbildning. Tillstånd att ordna utbildning beviljas av undervisningsministeriet. För närvarande kan privata skolor som är verk­ samma utomlands endast ordna grundläggande utbildning. Enligt 1 mom. kan utbildning­ en med undervisningsministeriets tillstånd utvidgas så att den också omfattar gymna­ sieutbildning eller grundas utlandsbaserade skolor som endast ger gymnasieutbildning.

Enligt 3 mom. ordnas gymnasieutbildning i gymnasier, vuxengymnasier och i andra läroanstalter. Utbildningsanordnaren beslutar om inrättande av läroanstalterna och om deras namn. I samma läroanstalt kan också ordnas utbildning som lyder under någon annan lagstiftning, t.ex. lagen om grundläggande utbildning och den föreslagna lagen om yrkesutbildning. Oberoende av läroanstaltens namn tillämpas den föreslagna lagens bestämmelser på samma sätt på gymna­ sieutbildningen.

Enligt 42 § 1 mom. fortsätter alla huvud­ män för de läroanstalter som för närvarande ordnar gymnasieutbildning som anordnare av sådan utbildning som avses i denna lag, utan särskilda åtgärder. Om rätten för folk­ höskolornas huvudmän att fortsätta som anordnare av gymnasieutbildning bestäms i ikraftträdelsestadgandet i den föreslagna lagen om fritt bildningsarbete.

4 §. *Tillstånd att ordna utbildning.* I para­ grafen bestäms om förutsättningarna för beviljande av tillstånd att ordna utbildning, om villkoren i beslutet samt om återkallande av tillstånd. I fråga om förutsättningarna för beviljande av tillstånd motsvarar paragrafen 7 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning. Vid bedömningen av de yrkesmässiga förutsättningarna skall det bl.a. beaktas att lärarna skall uppfylla de behörighetsvillkor som i en förordning som skall ges om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsverksamheten uppställs för personer som ger gymnasieutbildning. Vid be­ dömningen av om utbildningen behövs skall hänsyn tas bl.a. till förhållandet mellan antalet personer som söker inträde till utbildning och åldersklassens storlek. Den ut­ vecklingsplan som statsrådet godkänt med stöd av 1 § förordningen om en plan för utveckling av utbildningen inom undervisningsministeriets förvaltningsområde och av forskningen vid högskolorna innehåller bl.a. i fråga om gymnasiet och den grundläggande yrkesutbildningen för ungdomar målen beträffande antalet studerande per språk­ grupp.

I 2 mom. avses med den form i vilken utbildningen ordnas de i 12 § uppräknade olika sätten på vilka utbildning kan ordnas. Tillståndet kan begränsas så att det endast gäller en viss form, t.ex. distansundervisning. I tillståndet kan utbildningsanordnaren anförtros en särskild utbildningsuppgift. En särskild utbildningsuppgift kan t.ex. innebära en särskild betoning på något läroämne eller ämne, ett främmande undervisningsspråk eller International Baccalaurea -undervisning. Avsikten är inte att det för sådan utbildning som ordnas för ungdomar och för sådan som ordnas för vuxna skall ges skilda tillstånd att ordna undervisning, utan tillståndet skall ge rätt att ordna utbildning för studerande i alla åldrar enligt vad utbildningsanordnaren bestämmer.

Paragrafens 3 mom., som gäller återkallande av tillstånd att ordna utbildning, motsva-

rar vad som i 7 § 4 mom. lagen om grundläggande utbildning bestäms om återkallande av en privat sammanslutnings eller stiftelses tillstånd att ordna grundläggande utbildning.

5 §. *Samarbete och anskaffning av utbildning.* I 1 mom. bestäms det för den som ordnar gymnasieutbildning en allmän förpliktelse att samarbeta med de övriga utbildningsanordnare som är verksamma i området. Bestämmelsen förutsätter samarbete både med de andra som ordnar gymnasieutbildning och med dem som ordnar yrkesutbildning samt också med dem som ordnar annan utbildning, t.ex. universitet och yrkeshögskolor. Omfattningen av det område som avses i paragrafen blir beroende av de lokala förhållandena, t.ex. läroanstaltens placering och kommunikationerna. Om gymnasiet är beläget långt från de övriga läroanstalterna eller om det av andra motsvarande orsaker inte finns naturliga förutsättningar för samarbete, kan det naturligtvis hända att samarbetet med övriga utbildningsanordnare blir blygsamt.

Syftet med bestämmelsen är särskilt att förbättra utbildningens kvalitet och mångsidighet samt att öka de studerandes valmöjligheter och utformningen av individuella läroplaner. Samarbetet kan omfatta t.ex. gemensamt undervisningsutbud för studerande i olika utbildningsanordnarens läroanstalter eller användning av gemensamma lärare eller lokaler och material. Om skyldigheten att utarbeta läroplanen så att en studerande erbjuds möjligheter att utnyttja det utbud av utbildning som en annan utbildningsanordnare tillhandahåller bestäms i 11 § 2 mom. Om de studerandes rätt att räkna sig till godo studier som har avlagts annanstans bestäms i 23 §. För den som ordnar yrkesutbildning bestäms en motsvarande samarbetskyldighet i de föreslagna lagarna om yrkesutbildning och om yrkesinriktad vuxenutbildning. Om de villkor som skall gälla i fråga om samarbetet, bl.a. om kostnadsfördelningen, kan utbildningsanordnarna ingå avtal sinsemellan.

Paragrafens 2 mom. innehåller en bestämmelse om möjligheten att skaffa utbildningstjänster av andra som producerar sådana tjänster. Det kan vara fråga om andra som har beviljats utbildningstillstånd eller om andra sammanslutningar och stiftelser som producerar utbildningstjänster. Genom anskaffning av utbildningstjänster kompletteras den utbildning som utbildningsanordnaren

ger. Bestämmelsen gör det inte möjligt för utbildningsanordnaren att själv avstå från att ordna utbildning.

I fråga om anskaffning av utbildning gäller vad som avtalas mellan olika utbildningsanordnare eller med någon annan sammanslutning eller stiftelse. En studerande kan i regel inte samtidigt vara inskriven som studerande hos flera utbildningsanordnare.

En utbildningsanordnare som har beviljats tillstånd svarar för kvaliteten på den utbildning han anskaffat. Bestämmelser om formerna för tillsynen över utbildningens kvalitet kan inskrivas i avtalet om anskaffning av utbildningen. Utbildningsanordnaren beslutar för sina studerandes vidkommande för de administrativa beslut som avses i denna lag. Den instans från vilken utbildning anskaffas svarar endast för undervisningen och åtgärder som direkt ansluter sig till den, t.ex. elevbedömningen. Resultaten av bedömningen tas dock in i betyg som utbildningsanordnaren utfärdar.

3 kap. Undervisning

6 §. *Undervisningsspråk.* I paragrafen bestäms om det undervisningsspråk som skall användas i gymnasieutbildningen. På det undervisningsspråk som skall användas skall utöver den egentliga undervisningen också andra tjänster som ansluter sig till undervisningen ges. Som nya undervisningsspråk nämns rommani och teckenspråk. Utbildningsanordnaren bestämmer om användningen av andra språk än finska och svenska i undervisningen. Paragrafen motsvarar i huvudsak 10 § lagen om grundläggande utbildning. Paragrafen innehåller dock inte en förpliktelse för utbildningsanordnaren att ordna undervisning på samiska eller teckenspråk, och utbildningsanordnaren har således rätt att besluta om detta. I fråga om den undervisning som ges på teckenspråk ankommer det på undervisningsväsendet att ordna också de tolkningstjänster som eventuellt behövs.

Enligt 2 mom. får en studerande som klarar av att studera på flera undervisningsspråk söka sig till utbildning som ordnas på det undervisningsspråk han har valt.

Enligt 3 mom. kan undervisning på främmande språk meddelas exempelvis i skolor med främmande undervisningsspråk eller i särskilda klasser.

7 §. *Undervisningens omfattning och innehåll.* Gymnasieutbildningen förblir treårig,

som för närvarande. Enligt 24 § skall en studerande enligt huvudregeln slutföra gymnasiet lärokurs inom loppet av högst fyra år. I lagen bestäms inte om indelning av gymnasiet i årskurser eller om läsår och antalet arbetsdagar. Utbildningsanordnaren beslutar om hur utbildningen ordnas i praktiken, bl.a. när undervisningen inleds och avslutas samt om ferietider. Frågan om hur arbetstiden bestäms påverkas i praktiken också i fortsättningen av t.ex. tidpunkterna för studentexamen och inträdesförhören till fortsatt utbildning samt av arbetstidsbestämmelserna i lärarnas tjänste- och arbetskollektivavtal. Utbildningen kan fortsättningsvis också ordnas så att den är indelad i årsklasser. Bestämmelser om kvarstannande utfärdas i förordning. För närvarande är nästan alla gymnasier årskurslösa. Emedan det inte bestäms någon maximigräns för den undervisning som ges i gymnasiet, kan studerandena vid Steiner-skolorna fortsättningsvis ges frivillig undervisning under ett trettonde läsår. Utbildningsanordnaren skall redan i det skedet då de studerande söker inträde meddela hur utbildningen kommer att ordnas.

De läroämnen som ingår i gymnasiet lärokurs anges på ett nytt sätt i paragrafen. Studierna i matematisk-naturvetenskapliga och humanistisk-samhällsvetenskapliga ämnen samt i konst- och färdighetsämnen nämns som ämnesgrupper och de ämnen eller studier som ingår i dem anges närmare i beslutet om timfördelning, i grunderna för läroplanen eller i läroplanen. Avsikten är att de ämnen som är obligatoriska för de studerande skall förbli samma som för närvarande. Benämningen för ämnet modersmål blir dock modersmål och litteratur, på samma sätt som i den grundläggande utbildningen. Bestämmelsen om lärokurser av olika omfattning gör det möjligt att för olika läroämnen och för de nämnda ämnesgrupperna i timfördelningen och grunderna för läroplanen bestämma lärokurserna separat t.ex. för den språkundervisning som har inletts under de sex första åren av den grundläggande utbildningen och separat för den undervisning som har inletts under de tre högst årsklasserna samt för den undervisning som inleds i gymnasiet.

Konst- och färdighetsämnena är inte för närvarande obligatoriska för de studerande vid vuxengymnasierna och folkhögskolorna. I paragrafen binds frivilligheten i fråga om

konst- och färdighetsämnena i fortsättningen till den ålder då studierna inleds. Konst- och färdighetsämnena skall vara frivilliga också för dem som på nytt inleder sina avbrutna studier efter att de har fyllt 18 år. Emedan ändringen enligt 44 § gäller personer som tas in som studerande efter att lagen har trätt i kraft, kommer konst- och färdighetsämnena allttjämt att vara frivilliga ämnen för de personer under 18 år som antagits till ett vuxengymnasium eller en folkhögskola innan lagen har trätt i kraft.

De studerande får med stöd av 3 mom. möjlighet att studera också andra ämnen. Antalet ämnen som kan erbjudas bestäms inte. På samma sätt som för närvarande kan en del av ämnena också vara yrkesinriktade. Detta nämns särskilt i bestämmelsen. Största delen av utbildningen skall dock vara allmänbildande utbildning enligt gymnasieutbildningens uppgift och mål. Lagen befattar sig inte med de pågående försöken med utbildning på ungdomsstadiet, för vilka det finns en särskild försökstimfördelning.

I en utbildning som inte är fördelad i årsklasser och som präglas av stor valfrihet är betydelsen av elevhandledning stor. Om skyldigheten att ge elevhandledning bestäms i 4 mom.

Enligt 41 § 1 mom. skall de beslut om timfördelningen för gymnasier och vuxengymnasier samt om grunderna för läroplanen som är i kraft när lagen träder i kraft iaktas tills något annat bestäms med stöd av denna lag. I lagen uppställs inte någon tidsgräns för när de nya besluten skall fattas. Också de nuvarande läroplanerna kan iaktas efter att lagen har trätt i kraft, även om de inte skulle motsvara de gällande besluten om timfördelning och grunderna för läroplanen. För närvarande fastställs inte någon riksomfattande timfördelning eller grunder för läroplanen för den undervisning som meddelas i Steiner-skolorna eller för undervisning på främmande språk.

8 §. *Undervisning i modersmålet.* I paragrafen uppräknas vilka språk som kan undervisas som modersmål i gymnasiet. Paragrafen motsvarar 12 § lagen om grundläggande utbildning.

9 §. *Undervisning i religion och livsåskådningskunskap.* Bestämmelsen om religionsundervisning förblir i huvudsak oförändrad. Skyldigheten att undervisa någon annan religion än den som motsvarar övertygelsen hos majoriteten av eleverna utvidgas så att den

gäller alla privata utbildningsanordnare. Utbildningsanordnaren kan enligt 5 § 2 mom. skaffa undervisningen av någon annan utbildningsanordnare som har beviljats tillstånd eller av någon annan sammanslutning, t.ex. en församling.

Enligt 5 mom. gäller möjligheten att välja mellan religion och livsåskådningskunskap de studerande som har inlett sina gymnasiestudier efter att de har fyllt 18 år. För närvarande bestäms rätten att välja enligt läroanstalt. Alla studerande vid ett vuxengymnasium eller som studerar på en folkhögskolas gymnasielinje, också de som inte har fyllt 18 år, har för närvarande rätt att välja livsåskådningskunskap även om de hör till något religionssamfund. Emedan ändringen enligt 44 § gäller personer som tas in som studerande efter att lagen har trätt i kraft, kommer de under 18 åriga studerande som har antagits till ett vuxengymnasium eller en folkhögskola innan denna lag träder i kraft att bibehålla rätten att välja.

10 §. *Timfördelning och grunderna för läroplanen.* Statsrådet beslutar om hur den tid som används för undervisningen skall fördelas mellan undervisning i olika ämnen, dvs. om timfördelningen. På samma sätt som i fråga om den grundläggande utbildningen beslutar statsrådet om de allmänna riksomfattande målen för utbildningen. De allmänna riksomfattande målen för utbildningen skall vid behov kunna bestämmas genom en plan för utveckling av utbildningen och av forskningen vid högskolorna eller genom ett särskilt beslut, som fastställs av statsrådet. Gymnasiets lärokurs omfattar för närvarande minst 75 kurser och i vuxengymnasier minst 44 kurser. I gymnasiet omfattar en kurs 38 lektioner och i vuxengymnasier 28 lektioner.

Avsikten är att också möjligheten att förlägga tyngdpunkten på undervisningen av vissa ämnen eller att ordna undervisning i fängelserna på ett sätt som avviker från huvudregeln skall bibehållas. Utbildningsanordnaren kan med stöd av 4 § 2 mom. åläggas en särskilt utbildningsuppgift, som motsvarar en nuvarande särskild uppgift som baserar sig på läroplanen. Också uppgiften att sköta fängelseundervisning kan definieras som en särskild utbildningsuppgift enligt den ovan nämnda bestämmelsen.

Utbildningsstyrelsen skall på samma sätt som för närvarande meddela grunderna för läroplanen med tanke på de läroplaner som skall utarbetas. Statsrådet skall besluta om

de allmänna riksomfattande målen för utbildningen. Tillämpningsområdet för de nya grunderna för läroplanen skall också omfatta t.ex. undervisningen vid Steinerskolorna och vissa skolor med undervisning på främmande språk och som inte omfattas av de nuvarande grunderna för läroplanen.

Enligt 41 § 1 mom. skall de nuvarande besluten om timfördelning och de nuvarande grunderna för läroplanen iakttas tills nya beslut utfärdas med stöd av denna lag.

Paragrafens 3 mom. ger möjlighet att också fortsättningsvis meddela timfördelningen och grunderna för läroplanen separat dels för den utbildning som är avsedd för ungdomar och dels för den som är avsedd för vuxna.

11 §. *Läroplan.* I paragrafen bestäms om godkännande av läroplanen. Paragrafen motsvarar i huvuddrag 15 § lagen om grundläggande utbildning. Också i gymnasieutbildningen godkänns en särskild läroplan för undervisning på samiska. Enligt 27 § skall studerandena beredas möjlighet att delta i beredningen av läroplanen och i utvecklandet av undervisningen i övrigt.

Enligt 2 mom. skall läroplanen ge studerandena möjlighet att göra individuella val som gäller studierna. Om det utbildningsutbud som utbildningsanordnaren själv tillhandahåller inte är tillräckligt, skall läroplanen utarbetas så att studeranden vid behov i sin egen läroplan kan införa studier också från andra utbildningsanordnares undervisningsutbud. Med stöd av bestämmelsen kan en del av de tillämpade kurserna vara valfria för de studerande. I den nuvarande timfördelningen för gymnasiet är minimiantalet tillämpade kurser 16—20.

Paragrafens 3 mom. gör det möjligt t.ex. för Steiner-skolan att utarbeta en gemensam läroplan både för den grundläggande utbildningen och för gymnasieutbildningen. Tillståndet kan beviljas i samband med att tillståndet att ordna utbildning beviljas.

Med stöd av 41 § 1 mom. kan de nuvarande läroplanerna följas tills utbildningsanordnaren godkänner en läroplan enligt denna lag. Det har inte heller ställts någon tidsgräns för när en läroplan för undervisning på samiska skall tas i bruk.

12 §. *Utbildningsform.* I paragrafen bestäms i vilka former gymnasieutbildningen kan ordnas. Utbildningsanordnaren beslutar om utbildningsformerna, om inte något annat följer av tillståndet att ordna utbildning.

I 2 mom. inskrivs en bestämmelse om

möjligheten att tentera gymnasietens lärokurs eller av en del av den genom särskilda prov. Proven motsvarar den särskilda examen som för närvarande nämns i 23 § 3 mom. gymnasielagen. Alla utbildningsanordnare enligt denna lag har rätt att ordna examen. För examen kan avgifter uppbäras enligt 28 och 36 §.

13 §. *Särskilda undervisningsarrangemang.* I paragrafen bestäms om möjligheten att ordna studierna för en enskild elev på ett sätt som delvis avviker från lagen. Paragrafen motsvarar 18 § lagen om grundläggande utbildning. För närvarande ingår en motsvarande bestämmelse i 18 § 4 mom. gymnasielagen och i 13 § 4 mom. lagen om vuxengymnasier. Innan ett beslut som innebär att en studerande befrias från ett ämne som skall avläggas som obligatoriskt i studentexamen fattas, skall det på samma sätt som för närvarande utredas att studeranden får motsvarande befrielse också i studentexamen. Avsikten är att bestämmelser om detta skall utfärdas genom förordning.

14 §. *Undervisningens offentlighet.* I paragrafen bestäms om undervisningens offentlighet. Paragrafen motsvarar 19 § lagen om grundläggande utbildning.

15 §. *Försök.* I paragrafen bestäms om försöksverksamhet. Paragrafen motsvarar 20 § lagen om grundläggande utbildning. Lagen befattar sig inte med de pågående försöken med utbildning på ungdomsstadiet, utan i fråga om dem gäller vad som bestäms i lagen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor.

4 kap. Utvärdering och studentexamen

16 §. *Utvärdering av utbildningen.* I paragrafen bestäms om utvärdering av utbildningen. Paragrafen motsvarar 21 § lagen om grundläggande utbildning. Gymnasieutbildningen utvärderas särskilt på basis av hur studerandena placerar sig i fortsatt utbildning. Om gymnasietens slutexamen som ordnas i form av studentexamen bestäms i 18 §.

17 §. *Bedömning av de studerande.* I paragrafen bestäms om bedömning av de studerande. Paragrafen motsvarar 22 § lagen om grundläggande utbildning. Avsikten är att närmare bestämmelser om bedömningen av de studerande vid gymnasier skall ingå i den gymnasieförordning som skall utfärdas med stöd av denna lag. Dessutom kan be-

stämmelser om bedömningen av de studerande införas i den läroplan som godkänns av utbildningsanordnaren.

18 §. *Studentexamen.* Studentexamens ställning som slutexamen för gymnasiet och som riksomfattande sätt för utvärdering av utbildningen kvarstår oförändrad. Med stöd av 40 § 3 mom. skall den gällande studentexamensförordningen, som har utfärdats med stöd av den nuvarande gymnasielagen och trätt i kraft vid ingången av 1996, alltså förbli i kraft.

Enligt det föreslagna 2 mom. skall bestämmelser om rätten för andra än studerandena att delta i examen utfärdas genom förordning. Bestämmelserna ingår i den ovan nämnda gymnasieförordningen.

Om avgifter som uppbärs för studentexamen bestäms i 36 §.

5 kap. Studerandens rättigheter och skyldigheter

19 §. *Ansökan om inträde.* I paragrafen bestäms om rätten för dem som vill börja i ett gymnasium att fritt söka inträde till det gymnasium han önskar. Paragrafen motsvarar gällande rätt. Avsikten är att en motsvarande bestämmelse skall tas in i de föreslagna lagarna om yrkesutbildning och om yrkesinriktad vuxenutbildning. Emedan lagen inte innehåller bestämmelser om arbetstiderna vid gymnasier kan studeranden antas till utbildningen fritt på olika tider.

Om gemensam elevintagning bestäms i förordningen om systemet för gemensam elevansökan till yrkesläroanstalterna och gymnasier (807/1997). För närvarande omfattar systemet med gemensam elevansökan den gymnasieutbildning som avses i gymnasielagen och den utbildning som avses i lagen om yrkesläroanstalter och som leder till yrkesinriktad grundexamen. Vuxenutbildningen omfattas inte av systemet med gemensam elevansökan. Dessutom kan undervisningsministeriet på framställning av en läroanstalt besluta att intagningen av studerande till läroanstalten inte skall ske med hjälp av gemensam elevansökan. Enligt 2 mom. är avsikten att ansökan till gymnasier även framgent skall ske huvudsakligen på samma sätt som för närvarande. Avsikten är det i förordningen om systemet för gemensam elevansökan skall göras de ändringar som den nya lagstiftningen förutsätter.

20 §. *Grunderna för antagning av studerande.* I paragrafen bestäms om antagning av studerande till gymnasieutbildning. Kraven i fråga om den utbildning som gymnasieutbildningen baserar sig på är fullgjord grundläggande utbildning eller motsvarande tidigare lärokurs, dvs. grundskola eller folkskola. Utbildningsanordnaren kan till gymnasieutbildningen anta också en person som inte har slutfört någon av de nämnda lärokurserna men som annars kan anses ha förutsättningar att klara av gymnasiestudierna. Utbildningsanordnaren får besluta om de övriga principerna för val av elever. Undervisningsministeriet bestämmer vid behov om de föreskrifter som skall utfärdas om grunderna för antagning av studerande. Det skall således inte vara nödvändigt att använda medeltalet av de obligatoriska ämnena och vissa valfria ämnen som antagningskriterium, vilket för närvarande är fallet när samma utbildningsanordnarens gymnasieplatser skall fyllas. T.ex. utbildningsanordnare som har specialiserat sig på undervisning av vissa ämnen kan vid valet av studerande direkt med stöd av denna paragraf lägga tyngdpunkten vid studerandenas kunskaper och färdigheter i dessa ämnen. Också inträdesförhör och lämplighetstest kan användas. Vid bedömning av om jämlikhet iakttas i förfarandet vid valet skall den jämlikhetsprincip som föreskrivs i regeringsformen beaktas.

Med stöd av 3 mom. är det möjligt att till gymnasieutbildningen anta studerande som i stället för att avlägga hela lärokursen för gymnasiet ämnar fullgöra lärokursen i endast ett eller några ämnen. För närvarande kan dylika s.k. ämnesstuderande tas in endast i vuxengymnasier. Med stöd av 28 § kan avgifter för undervisningen uppbäras hos ämnesstuderandena och de har inte rätt till avgiftsfri måltid.

21 §. *Rätt till en trygg studiemiljö.* Den bestämmelse om trygg studiemiljö som ingår i paragrafen motsvarar 29 § lagen om grundläggande utbildning. Vid bedömning av om studiemiljön är trygg skall hänsyn tas till åldern hos de studerande som deltar i gymnasieutbildningen och det sätt på vilket utbildningen ordnas.

22 §. *Rätt till undervisning.* I paragrafen bestäms om de studerandes rätt att få undervisning och handledning som ansluter sig till studierna. Utbildningsanordnaren skall på förhand underrätta dem som söker sig till

utbildningen bl.a. om huruvida undervisningen ordnas som närundervisning, distansundervisning eller som flerformsundervisning samt i huvuddrag om omfattningen av det ämnesutbud som tillhandahålls. Utbildningsanordnaren skall iaktta det sätt att ordna utbildningen som han anmält på förhand och sträva efter att så långt som möjligt rätta sig efter de val som studerandena har gjort.

23 §. *Tillgodoräknande av studier.* I paragrafen bestäms det om tillgodoräknande av studier som har slutförts annanstans. Beslut om huruvida studierna skall räknas till godo fattas av det organ eller den tjänsteman eller befattningshavare som har bestämts i en instruktion som har godkänts av utbildningsanordnaren.

Syftet med förfarandet med att räkna till godo studier är att undvika överlappande studier och således att göra utbildningen effektivare. Syftet är också att genom detta främja studerandenas möjligheter att i större omfattning än för närvarande vid behov välja ämnen utanför det egna gymnasiet. Till denna del ansluter sig paragrafen till det samarbete mellan olika utbildningsanordnare som bestäms i 5 § och den skyldighet som i 11 § 2 mom. åläggs utbildningsanordnaren att utarbeta läroplaner som ger olika valmöjligheter.

Enligt paragrafen har en studerande rätt att räkna sig till godo studier som har slutförts annanstans, om dessa studier till sin målsättning och sitt centrala innehåll motsvarar läroplanen för det gymnasium där den studerande begär att få studierna räknade till godo. I utbildningsanordnarens beslut som gäller tillgodoräknande av studier får studeranden söka ändring hos länsstyrelsen enligt 34 §.

24 §. *Studietid.* Den maximala studietiden är samma som den för närvarande är i de årskurslösa gymnasierna. Någon minimitid för studierna bestäms inte. Med tanke på bl.a. de kostnader som utbildningen förorsakar staten och kommunerna samt i syfte att begränsa utgifterna för studiestöd är det nödvändigt att fastställa en maximitid för studierna. Tiden kan förlängas t.ex. på grund av långvarig sjukdom eller studier utomlands.

I 2 mom. ingår bestämmelser om när en studerande anses ha avgått. Dessa bestämmelser motsvarar de gällande.

25 §. *Studerandens skyldigheter.* Enligt 1 mom. är utgångspunkten att studerandena skall delta i undervisningen. Det sätt på vil-

ket deltagandet sker varierar beroende på utbildningsform.

Den i 2 mom. föreskrivna skyldigheten att utföra uppgifter sammanhänger med skyldigheten att delta i undervisningen. Ett korrekt uppträdande omfattar också den för närvarande särskilt föreskrivna skyldigheten att hantera skolans egendom med omsorg.

26 §. *Disciplin.* I paragrafen bestäms om disciplinär bestraffning av elever. Straffen är samma som i den nuvarande gymnasielagen och lagen om vuxengymnasier. Avsikten är att bestämmelser om förfarandet i anslutning till påförande av straffen, t.ex. om hörande av studeranden, motivering och anteckning av beslutet, skall utfärdas i den gymnasieförordning som skall ges med stöd av lagen.

27 §. *Hörande av studerande.* Paragrafen är ny i förhållande till den gällande gymnasielagstiftningen. Enligt förslaget skall studerandena ges möjlighet att delta i utvecklandet av utbildningen och studerandena skall höras innan beslut som gäller dem eller som på annat sätt väsentligt inverkar på studerandenas ställning fattas. Dylåka beslut är bl.a. beslut om godkännande eller ändring av läroplanen samt beslut om arbetstiderna.

Enligt 31 § utövar elevkåren studerandenas yrtranderätt som avses i denna paragraf. Studerandenas deltagande i utvecklandet av studierna kan främjas också så att representanter för studerandena väljs in som medlemmar i en direktion som utbildningsanordnaren tillsätter eller att de studerande på annat sätt ges möjlighet att delta i direktionens arbete.

28 §. *Studiesociala förmåner.* De avgiftsfria studiesociala förmånerna förblir i huvudsak oförändrade. Också omfattningen av möjligheten att uppbära avgifter förblir oförändrad. Tillstånd att uppbära avgifter skall dock meddelas av undervisningsministeriet och inte av utbildningsstyrelsen. Undervisningsministeriet beslutar med stöd av 36 § om grunderna för avgifterna.

Rätten till avgiftsfri måltid skall, med avvikelse från vad som gäller för närvarande, inte bestämmas utgående från läroanstaltens art utan enligt huruvida studeranden bedriver gymnasiestudier på heltid eller på annat sätt. För närvarande har studerande vid vuxengymnasier inte rätt till avgiftsfri måltid. Det är motiverat att måltidsförmånen utsträcks till att gälla alla som studerar på heltid, emedan den omständigheten att de sätt på vilka utbildningen ordnas blir mångsidi-

gare leder till att en gränsdragning mellan olika grupper av studerande i sin tur lätt leder till att förmånerna beviljas på inkonsekventa grunder. Avsikten är att definitionen av vad som anses som heltidsstudier skall tas in i den förordning som skall utfärdas med stöd av denna bestämmelse. Enligt 3 § 1 mom. förordningen om studiestöd (260/1994) betraktas studier i form av dagstudier vid gymnasier och folkhögskolor som heltidsstudier. Annan utbildning betraktas som heltidsstudier, om folkpensionsanstalten efter att ha hört läroanstalten uppskattar att den arbetsmängd som studierna kräver uppgår till minst 25 veckotimmar eller i genomsnitt till minst tre studieveckor per stödmånad. Avsikten är att det i lagstiftningen om studiestöd skall göras de ändringar som föranleds av de lagar som ingår i denna proposition.

En studerande har rätt till avgiftsfri måltid de arbetsdagar då läroplanen, eller en arbetsplan som grundar sig på läroplanen och som utbildningsanordnaren har godkänt, kräver att studeranden är närvarande på utbildningsplatsen. Vid klassundervisning skall måltiderna således vara avgiftsfria på samma sätt som för närvarande. Om utbildningen omfattar distansundervisningsperioder och studier som i anslutning till dem utförs hemma, är utbildningsanordnaren inte skyldig att under dylåka perioder ordna avgiftsfria måltider eller på annat sätt understöda måltiderna. I läroanstalter som verkar i form av internat, vilket enligt den nuvarande lagstiftningen är fallet i fråga om folkhögskolorna, har studeranden dessutom rätt till flera än en måltid per dag.

Med stöd av 3 mom. bibehåller de studerande som fullgör hela lärokursen för gymnasiet rätten till avgiftsfritt boende som studiesocial förmån. Enligt bestämmelsen skall inkvarteringsstället vara ett elevhem som utbildningsanordnaren har anvisat. För närvarande har studerande på folkhögskolornas gymnasielinje och elever som är inkvarterade i grundskolans elevhem rätt till avgiftsfritt boende. Enligt lagförslaget kan också något annat logi komma i fråga.

29 §. *Övriga förmåner.* Om studerandenas rätt till stöd för kostnader för skolresorna bestäms i lagen om stöd för skolresor för studerande i gymnasier och yrkesläroanstalter. Om studiestöd bestäms däremot i lagen om studiestöd.

Paragrafens 2 mom. understryker utbild-

ningsanordnarens totalansvar för att ordna utbildningen för handikappade studerande och studerande som av andra skäl är i behov av särskilt stöd. Om de förmåner som avses i paragrafen bestäms bl.a. i lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/1987). Den som ordnar gymnasieutbildning skall vid behov anvisa en studerande att ansöka om sådana biträdestjänster och andra stöd-tjänster som avses i bestämmelsen.

6 kap. Särskilda bestämmelser

30 §. *Personal.* I paragrafen bestäms om personalens antal samt om behörighetsvillkor och dispens. Paragrafen motsvarar i huvuddrag 37 § lagen om grundläggande utbildning. Utbildningsanordnaren beslutar om benämningen på rektorns och lärarnas tjänster eller uppgifter. Om behörighetsvillkoren för rektorer och lärare bestäms i den förordning som skall utfärdas om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsverksamheten.

De personer som bistår handikappade studerande och andra studerande som behöver särskilt stöd skall dock, med avvikelse från vad som är fallet inom den grundläggande utbildningen, verka som tjänstemän och befattningshavare samt arbetstagare enligt de bestämmelser som gäller för ifrågavarande stöd-tjänst.

31 §. *Elevkår.* I paragrafen bestäms om elevkåren och dess uppgifter. De studerande som deltar i gymnasieutbildningen hör till elevkåren direkt med stöd av denna bestämmelse. Utbildningsanordnaren beslutar om organiseringen av elevkårsverksamheten, bl.a. om huruvida elevkåren är gemensam för den ifrågavarande läroanstalten och någon annan eller flera andra läroanstalter eller verksamhetsenheter.

Elevkåren beslutar själv om sina verksamhetsformer och på vilka sätt den skall verka.

32 §. *Tystnadsplikt.* I paragrafen bestäms om tystnadsplikt och om undantag från tystnadsplikten. Paragrafen motsvarar 40 § lagen om grundläggande utbildning.

33 §. *Rätt att få uppgifter.* I Paragrafen bestäms om utbildningsanordnarens rätt att få uppgifter och skyldighet att ge uppgifter. Paragrafen motsvarar 41 § lagen om grundläggande utbildning.

34 §. *Ändringssökande.* I paragrafen bestäms om sökande av ändring i ett beslut

som utbildningsanordnaren har fattat beträffande en namngiven studerandes rättigheter eller skyldigheter. Paragrafen motsvarar i huvudsak 42 § lagen om grundläggande utbildning. Inom gymnasieutbildningen kan till länsrätten anföras besvär också över beslut som gäller avhållande från studierna för den tid brottsrannsakan pågår. Också över beslut som gäller tillgodoräkande av studier som har avlagts annanstans kan besvär anföras hos länsstyrelsen.

35 §. *Finansiering.* I fråga om finansieringen innehåller paragrafen en hänvisning till den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. I finansieringslagen bestäms bl.a. om hur de priser per enhet som utgör grund för statsandel bestäms, om beviljande och utbetalning av statsandel samt om beräkning och anmälan av antalet studerande.

36 §. *Avgifter som tas ut av de studerande.* I paragrafen bestäms om de avgifter som uppbärs för gymnasieutbildningen. Avgifter uppbärs enligt paragrafens 1 mom. till staten för deltagande i studentexamen samt för deltagande i examen som avses i 12 § 2 mom. och ordnas i en statlig läroanstalt. I paragrafens 2 mom. avses de avgifter om vilka bestäms i 28 § 4 mom. och 36 §. Undervisningsministeriet bestämmer om avgifternas storlek i enlighet med lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

37 §. *Dröjsmålsränta och indrivning av avgifter.* Paragrafen motsvarar 44 § lagen om grundläggande utbildning.

38 §. *Annan verksamhet i samband med gymnasieutbildningen.* Bl.a. elevklubsverksamhet och skolbiblioteksverksamhet utgör sådan annan verksamhet som avses i denna paragraf. Verksamheten skall motsvarar de mål som uppställs i 2 §. Det är frivilligt för de studerande att delta i verksamheten. Utbildningsanordnaren bestämmer närmare om verksamhetens innehåll och det sätt på vilket den ordnas. Kostnaderna för verksamheten kan enligt den för slagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet räknas som utgifter för utbildningsverksamhet. Paragrafen gäller inte avgiftsbelagd verksamhet som utbildningsanordnarna eventuellt bedriver.

39 §. *Närmare bestämmelser.* Paragrafen innehåller ett normalt bemyndigande att genom förordning utfärda närmare bestämmelser om verkställigheten av lagen.

7 kap. **Ikraftträdelse och övergångsbestämmelser**

40 §. *Ikraftträdande.* I 1 mom. finns bestämmelser om lagens ikraftträdande och i 2 mom. om de bestämmelser som skall upphävas med stöd av lagen. Med stöd av 3 mom. förblir den nuvarande studentexamensförordningen i kraft trots att gymnasielagen upphävs.

41 §. *Tillämpning av föreskrifter och beslut som meddelats med stöd av de upphävda bestämmelserna.* Enligt 1 mom. skall sådana beslut om timfördelningen och grunderna för läroplanen och beslut om läroplaner som har fattats med stöd av gymnasielagen och lagen om vuxengymnasier iakttas tills nya beslut utfärdas med stöd av denna lag.

Enligt 2 mom. skall de direktioner för gymnasier och vuxengymnasier samt för andra läroanstalter som omfattas av den föreslagna lagen och som är verksamma när lagen träder i kraft fortsätta till utgången av sin mandatperiod, om inte utbildningsanordnaren före det beslutar något annat.

42 §. *Övergångsbestämmelse som gäller tillstånd att ordna utbildning.* Med stöd av paragrafen fortsätter huvudmännen för de läroanstalter som för närvarande ordnar gymnasieutbildning att verka som utbildningsanordnare enligt denna lag, utan särskilda åtgärder. Huvudmännen för folkhögskolorna fortsätter som anordnare av gymnasieutbildning med stöd av ikraftträdelsebestämmelsen i den föreslagna lagen om fritt bildningsarbete.

Paragrafens 2 mom. innehåller ett bemyndigande för undervisningsministeriet att förnya de nuvarande skolornas tillstånd så att de blir tillstånd att ordna utbildning enligt den föreslagna lagen. Till de beslut som förnyas kan fogas villkor enligt 4 § 2 mom. och 11 §.

43 §. *Övergångsbestämmelse som gäller personalen.* Enligt denna paragraf fortsätter de lärare och den övriga personalen i läroanstalter som är i tjänst när denna lag träder i kraft i sina tidigare tjänster och uppgifter utan särskilda åtgärder.

Med stöd av 2 mom. förblir vissa förmåner som har beviljats med stöd av de lagar som upphävs i kraft. En särskild proposition om revidering av pensionssystemet för rektorer och lärare skall avlätas till riksdagen.

44 §. *Övergångsbestämmelse som gäller*

vuxenstuderande. Enligt den nuvarande lagstiftningen om vuxengymnasier har alla studerande vid vuxengymnasier och på gymnasiet vuxenlinje rätt att oberoende av ålder och religionssamfund välja om de skall studera religion eller livsåskådningskunskap. Dessutom är konst- och färdighetsämnena frivilliga ämnen i vuxengymnasierna och på gymnasiernas vuxenlinjer. Enligt 7 § 2 mom. binds frivilligheten i fråga om konst- och färdighetsämnena och enligt 9 § 5 mom. valfriheten i fråga om religion och livsåskådningskunskap vid frågan om huruvida personen i fråga har inlett sina gymnasiestudier efter att han har fyllt 18 år. För att rättigheterna och skyldigheterna för dem som för närvarande studerar vid vuxengymnasier och på gymnasiernas vuxenlinjer inte skall ändras mitt under studierna, skall det i paragrafen tas in en bestämmelse om att 7 § 2 mom. och 9 § 5 mom. skall tillämpas på nya elever som tas in efter att denna lag har trätt i kraft.

1.3 Lag om yrkesutbildning

I denna lag bestäms på ett heltäckande sätt om grundläggande yrkesutbildning för ungdomar och vuxna samt om examina inom denna utbildning. I fråga om annan yrkesutbildning för vuxna gäller vad som bestäms i den föreslagna lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning. I sistnämnda lag hänvisas i flera fall till bestämmelserna i den föreslagna lagen.

Lagens tillämpningsområde omfattar alla de läroanstalter som nämns i 1 § i gällande lag om yrkesläroanstalter. De är för närvarande yrkesundervisningsanstalter, läroanstalter i hotell- och restaurangbranschen, handelsläroanstalter, läroanstalter för huslig ekonomi, läroanstalter för hemslöjd och konstindustri, läroanstalter inom lantbruksbranschen, sjöfartsläroanstalter, läroanstalter för skogsbruk och trähushållning, läroanstalter för det sociala området, läroanstalter för konst och mediekultur, tekniska läroanstalter, hälsovårdsläroanstalter, särskilda yrkesläroanstalter samt specialyrkesläroanstalter, ifall grundläggande yrkesutbildning ordnas vid dem. Om sameområdets utbildningscentral och om yrkespedagogisk lärarutbildning bestäms särskilt. Vidare gäller lagen även grundläggande yrkesutbildning som ordnas i form av läroavtalsutbildning.

Lagen ersätter tillsammans med lagen om

yrkesinriktad vuxenutbildning de fem gällande lagarna om yrkesutbildning. Vidare tillämpas lagen på sådan grundläggande yrkesutbildning som nu ges vid musikläroanstalter, folkhögskolor och idrottsutbildningscenter med statsandel.

Lagen motsvarar till sin struktur lagen om grundläggande utbildning och gymnasielagen, dvs. regleringen gäller inte de läroanstalter som ordnar utbildning utan tonvikten har lagts vid målen för utbildningen och dess centrala innehåll samt vid studerandenas rättigheter och skyldigheter.

På förvaltningen av yrkesutbildningen tillämpas kommunallagen och kommunala instruktioner som utfärdats med stöd av den samt i fråga om utbildning som ordnas av staten och privata lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata, som ingår i denna proposition. I ett ärende som enligt den föreslagna lagen skall avgöras av utbildningsanordnaren utövas beslutanderätten av det organ eller den tjänsteinnehavare eller befattningshavare som nämns i en instruktion som godkänts av utbildningsanordnaren. På rektor, lärare och den övriga personalen tillämpas beroende på typ av anställning bestämmelserna i kommunallagen, lagen om kommunala tjänsteinnehavares anställningstrygghet och kommunens tjänstestadga, lagen om arbetsavtal eller statstjänstemannalagen. Om behörighetsvillkor för rektor och lärare bestäms dock i den förordning som skall ges om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsverksamheten. Om finansiering som beviljas för yrkesutbildning enligt denna lag bestäms i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

I lagen bestäms kapitelvis om lagens tillämpningsområde och mål, ordnande av utbildning, undervisning, utvärdering, studerandens rättigheter och skyldigheter samt särskilda frågor. Lagen gäller i likhet med lagen om grundläggande utbildning och gymnasielagen enligt samma grunder yrkesutbildning som ordnas av staten, kommunerna samt privata sammanslutningar och stiftelser. Lagen gör det möjligt att ordna utbildning i olika former som närundervisning, distansundervisning och de tillämpade formerna flerformsundervisning, läroavtalsutbildning eller annars på en arbetsplats i anslutning till de praktiska arbetsuppgifterna. Jämfört med nuläget innehåller lagen fler bestämmelser om samarbete mellan utbild-

ningsanordnare. I samband med yrkesutbildning kan man alltså ordna avgiftsbelagd serviceverksamhet samt annan verksamhet som är nära förknippad med undervisningen, t.ex. elevklubbar.

Benämningen studerande används i lagen om alla som deltar i yrkesutbildning oberoende av ålder. Studerande som inte är myndiga har enligt denna lag yttrande- och beslutanderätt i frågor som gäller de egna studierna.

I lagen definieras inte längre olika läroanstaltsformer utan lagen och förordningen som ges med stöd av den gäller enligt lika grunder alla utbildningsområden och utbildningsformer. I den utbildningsuppgift som ingår i tillståndet att ordna utbildning ingår bestämmelser om inom vilket område tillståndstagaren får ordna utbildning. Om utbildningsområdena bestäms genom förordning. I finansieringsbestämmelserna beaktas utbildning till olika kostnader.

1 kap. Tillämpningsområde och mål

1 §. *Tillämpningsområde.* Lagen reglerar yrkesinriktad utbildning som hänförs till utbildning på andra stadiet i vårt utbildningssystem och omfattar studier vid yrkesläroanstalter, andra läroanstalter och studier som genomförs i form av läroavtalsutbildning. Resten av utbildningen på andra stadiet utgörs av allmänbildande undervisning, om vilken bestäms i gymnasielagen.

Lagen innehåller bestämmelser om grundläggande yrkesutbildning enligt lika grunder för ungdomar och vuxna samt om examina inom denna utbildning. Utbildningsanordnarna kan inom ramen för lagstiftningen dock vid behov alltså ordna undervisning i form av särskilda tillämpningar för ungdomar och för vuxna. Lagen definierar inte hur gammal en studerande skall vara för att betraktas som vuxenstuderande utan frågan omfattas i egenskap av fråga som ansluter sig till elevantagningen och sättet att ordna utbildning av utbildningsanordnarens beslutanderätt. Med avvikelse från det ovan konstaterade tillämpas vissa bestämmelser i enlighet med sitt innehåll dock endast på studerande som inlett sina studier sedan de fyllt 18 år.

Om fristående examina som kan avläggas oberoende av hur yrkesskickligheten förvärvats bestäms i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning. I denna lag bestäms om

grundläggande yrkesutbildning för vuxna och ungdomar. I lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning bestäms om annan yrkesutbildning för vuxna än grundläggande yrkesutbildning. I nämnda lag bestäms även om utbildning som förbereder för fristående examen och om annan yrkesinriktad tilläggsutbildning än sådan som förbereder för fristående examen.

Lagens tillämpningsområde omfattar i enlighet med 3 § också undervisning och handledning i tränings- och rehabiliteringssyfte som ordnas i samband med specialundervisningen. Likaså omfattar lagens tillämpningsområde annan verksamhet som ordnas för studerandena i nära anknytning till undervisningen, t.ex. klubbverksamhet. Den nuvarande undervisningen i huslig ekonomi kan också ordnas enligt nämnda 3 §.

Om studier vid yrkeshögskolor och universitet bestäms i lagen om yrkeshögskolestudier och i den föreslagna universitetslagen.

2 §. *Utbildningens syfte.* Paragrafen innehåller det allmänna syftet med yrkesutbildning. Utbildningsmålen som på individnivå uppställt för studerandena regleras i 5 §. Det allmänna syftet med yrkesutbildning är att höja befolkningens yrkeskunnande, utveckla arbetslivet och främja sysselsättningen samt stödja livslångt lärande. I enlighet med det allmänna syftet med yrkesutbildning är det yrkesutbildningens uppgift att delta i utvecklandet av arbetslivet i utvecklingsprojekt som baserar sig på samarbete, stöda produktutveckling, företagsverksamhet och bildandet av nätverk. En smidigare samverkan mellan utbildning och arbetsliv behövs för att nivån på yrkeskunnandet skall kunna höjas. Å andra sidan bör utbildning och arbete alternera smidigare än för närvarande i en människas liv för att de skall understöda livslångt lärande.

3 §. *Yrkesutbildning.* Med grundläggande yrkesutbildning avses enligt 1 mom. utbildning som leder till en yrkesinriktad examen. I grundläggande yrkesutbildning avlägger studeranden yrkesexamen genom att på godkänt sätt delta i utbildningen.

Med annan verksamhet som nära anknyter till undervisningen avses i 2 mom. t.ex. skolbibliotek och klubbar för studerandena. Dessutom bestäms i momentet om undervisning och handledning som i tränings- och rehabiliteringssyfte ordnas för handikappade studerande i samband med grundläggande yrkesutbildning. Sådan utbildning som för-

bereder för grundläggande yrkesutbildning och skapar språkliga och kulturella förutsättningar för studerandena att delta i utbildningen kan enligt momentet ordnas för invandrare. Om sådan utbildning, t.ex. om dess omfattning, bestäms genom förordning.

Med stöd av 3 mom. kan de nuvarande hushållsskolorna fortsätta sin verksamhet.

4 §. *Yrkesinriktade examina.* I paragrafen bestäms om yrkesinriktade examina. Examina som avläggs i form av grundläggande yrkesutbildning är yrkesinriktade grundexamina och examina på institutnivå. Enligt planen för utveckling av utbildningen och av forskningen vid högskolorna är det meningen att examina på institutnivå skall slopas. När examina på institutnivå har slopats, kan omnämmandet av dem strykas i bestämmelsen. Om fristående examina som kan avläggas oberoende av hur yrkesskickligheten förvärvats bestäms i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

I paragrafens 3 mom. bestäms om den behörighet för fortsatta studier vid universitet och högskolor som en examen inom yrkesutbildningen medför. Om behörighet för fortsatta studier beslutar universitetet eller yrkeshögskolan i fråga på basis av den studerandes studieprogram. Universitetet eller yrkeshögskolan fattar sitt beslut genom att bedöma det studieprogram som den studerande genomfört inom yrkesutbildningen och eventuella andra kompletterande studier som den studerande slutfört jämfört med de studier som den sökande ansöker om inträde till vid universitetet eller yrkeshögskolan. Avsikten är dock, enligt nuvarande praxis, att en examen avlagd inom yrkesutbildning på andra stadiet alltid medför behörighet för fortsatta studier när det gäller yrkeshögskolestudier inom motsvarande bransch.

5 §. *Utbildningens mål.* I paragrafen bestäms om individuella mål för studerandena i yrkesutbildning. Målen för yrkesutbildning motsvarar i huvuddrag gällande mål för yrkesutbildning men definieras kortare än tidigare. Målen definieras mera detaljerat i ett beslut som statsrådet utfärdar med stöd av 13 §, i beslut som undervisningsministeriet med stöd av 12 § utfärdar om examina och deras omfattning, utbildningsstyrelsens riksomfattande grunder för läroplan som den ger ut med stöd av 13 § samt i de läroplaner som utbildningsanordnarna godkänner med stöd av 14 §.

Bestämmelsen i 1 mom. innehåller målet

för grundläggande yrkesutbildning. Utbildningens mål är att ge studerandena de kunskaper och färdigheter som dessa behöver för att förvärva yrkesskicklighet samt för att utöva ett självständigt yrke.

I 3 mom. förutsätts att lärare och annan personal vid en läroanstalt där icke myndiga ungdomar deltar i utbildningen vid behov även skall samarbeta med studerandens vårdnadshavare. Beslut om samarbetsformerna och de praktiska arrangemangen fattas av utbildningsanordnarna.

6 §. *Kontakter med arbetslivet.* Arbetslivets behov bör särskilt beaktas inom all yrkesutbildning. Utbildningsanordnarna beslutar hur samarbetet med företrädare för näringslivet och det övriga arbetslivet skall ordnas i praktiken. Detta kan t.ex. ske genom att näringslivs- och arbetslivsparterna tas med i förvaltningsorgan och andra organ, utvecklandet av läroplanen och ordnandet av utbildning och arbetspraktik på en arbetsplats. Om läroavtalsutbildning och utbildning som annars ordnas på en arbetsplats bestäms i 15—18 §.

7 §. *Service- och utvecklingsverksamhet.* Bestämmelsen enligt vilken man vid behov kan ansluta service- och utvecklingsverksamhet till utbildningen motsvarar gällande bestämmelser om yrkesutbildning.

2 kap. Ordnan­de av utbildning

8 §. *Utbildningsanordnare.* Yrkesutbildning kan ordnas av kommuner, samkommuner, staten samt privata sammanslutningar och stiftelser. Alla utbildningsanordnare behöver tillstånd att ordna utbildning. En och samma utbildningsanordnare kan även ordna annan utbildning än sådan som avses i denna lag. Tillstånd till att ordna utbildning beviljas av undervisningsministeriet. Tillståndet gäller inte upprätthållandet av en viss läroanstalt utan i tillståndet bestäms en utbildningsuppgift för sökanden. Tillstånd kan utom för anordnandet av grundläggande yrkesutbildning även beviljas för anordnandet av utbildning som förbereder för fristående examina och av yrkesinriktad tilläggsutbildning. Om anordnare av utbildning som förbereder för fristående examina och av yrkesinriktad tilläggsutbildning bestäms i 4 och 5 § lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

Enligt 3 mom. kan yrkesutbildning antingen ordnas vid en läroanstalt eller i form av

läroavtalsutbildning. Utbildningsanordnaren beslutar om inrättandet av läroanstalter och om deras namn. I momentet nämns yrkesläroanstalter och specialyrkesläroanstalter som exempel på läroanstalter där utbildning ordnas. Vid en och samma läroanstalt kan också ordnas utbildning som hör till tillämpningsområdet för annan lagstiftning, t.ex. lagen om grundläggande utbildning och gymnasielagen. Enligt lagen om fritt bildningsarbete som ingår i denna proposition kan en kommun slå samman en läroanstalt som avses i lagen om fritt bildningsarbete, t.ex. ett medborgarinstitut eller en folkhögskola, med en annan läroanstalt som kommunen är huvudman för, t.ex. en yrkesläroanstalt. Läroanstalternas namn kan bibehållas, t.ex. yrkesläroanstalt, specialyrkesläroanstalt eller så ges läroanstalten ett nytt namn. Oberoende av läroanstaltens namn tillämpas bestämmelserna i denna lag enligt lika grunder på yrkesutbildning.

Enligt 51 § 1 mom. fortsätter alla huvudmän för läroanstalter som ordnar yrkesutbildning när lagen träder i kraft utan särskilda åtgärder att ordna sådan utbildning som avses i denna lag. Om folkhögskolors och idrottsutbildningscenters rätt att fortsätta ordna yrkesutbildning bestäms i ikraftträdelsebestämmelserna i lagen om fritt bildningsarbete. Undervisningsministeriet beslutar vid behov om att bestämmelserna i tillstånden skall ändras så att de överensstämmer med denna lag.

Kommunernas skyldighet enligt övergångsbestämmelsen i gällande lag om yrkesläroanstalter att upprätthålla yrkesläroanstalter skall slopas genom lagen.

9 §. *Tillstånd att ordna utbildning.* Moment 1, 3 och 4 motsvarar 4 § 1, 1 och 4 mom. i gymnasielagen. Vid bedömningen av om utbildningen medför ekonomisk vinst för utbildningsanordnaren bör bl.a. utbildningsanordnarens verksamhet beaktas i sin helhet. Verksamheten kan till vissa delar även uppvisa ett överskott som utbildningsanordnaren t.ex. kan fondera. Det väsentliga med bestämmelsen är att utbildningsanordnaren inte delar ut dividend eller någon annan motsvarande förmån till ägarna. Vid bedömningen av de yrkesmässiga förutsättningarna bör bl.a. beaktas att lärarna skall uppfylla de behörighetsvillkor som i en förordning som skall ges om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsverksamheten bestäms för personer som medde-

lar undervisning. Vid bedömningen av behovet av utbildning bör även beaktas utbudet av annan utbildning på andra stadiet inom yrkesutbildningen inom området.

Definitionen av utbildningsuppgiften i 2 mom. är i huvudsak likadan som definitionen i lagen om ändring av lagen om yrkesläroanstalter, som träder i kraft vid ingången av 1998. I momentet bestäms om saker som man vid behov kan bestämma i utbildningsuppgiften samt om hur man går till väga för att ändra utbildningsuppgiften. I utbildningsuppgiften bestäms allmänt hurdan utbildning tillståndstagaren får ordna inom ramen för det lagstadgade finansieringssystemet. Utbildningsuppgiften kan också innehålla skyldigheter för utbildningsanordnaren, som t.ex. skyldigheten att erbjuda ett visst slags utbildning som påkallas av ett riksomfattande eller regionalt utbildningsbehov. I bestämmelserna om utbildningsuppgiften ges de allmänna ramarna och inom dem beslutar utbildningsanordnaren sedan hur utbildningen skall ordnas.

Undervisningsministeriet beslutar om utbildningsanordnarens utbildningsuppgift när ministeriet fattar beslut om att bevilja tillstånd att ordna utbildning eller senare när ministeriet antingen på ansökan av utbildningsanordnaren eller utan ansökan ändrar utbildningsuppgiften. Undervisningsministeriet kan utan ansökan ändra de bestämmelser som gäller utbildningsområdena, examina och antalet studerande samt också andra bestämmelser om utbildningsutbudet avsevärt skiljer sig från utbildningsbehoven. Utbildningsanordnaren skall dock höras innan beslutet fattas.

Lagen innehåller jämfört med de utbildningsuppgifter som definieras våren 1997 ett tillägg i form av en bestämmelse om orter där utbildning kan ordnas. Med orter där utbildning kan ordnas avses orter som kan ha läroanstalter. Därmed avses inte alla orter där undervisning kan ordnas t.ex. som distans- och flerformsundervisning eller tillfälligt. Till denna del kan det bli nödvändigt att delvis ändra tillstånden att ordna utbildning. I definierade utbildningsuppgifter avser samkommunens utbildningsuppgift utan särskilt omnämmande samkommunens rätt att ordna utbildning i sina medlemskommuner.

Utbildningsstadier som kan bestämmas som utbildningsuppgift är yrkesutbildning på andra stadiet och utbildning på institutnivå. Med stöd av 12 § denna lag bestäms om

utbildningsområden genom förordning. Avsikten är att yrkesutbildningen alltså skall delas in i sju utbildningsområden. Dessa är liksom nu naturbruk, teknik och kommunikation, handel och administration, turism-, kosthålls- och ekonomibranschen, hälsovård och det sociala området, kultur samt fritidsverksamhet och idrott.

I utbildningsuppgiften bestäms om antalet studerande per utbildningsstadium och vid behov per utbildningsområde och examen. Bestämmelsen gör det möjligt att bestämma antalet studerande per år eller det genomsnittliga antalet studerande under en period som är längre än ett år. Enligt 16 § 3 mom. begränsas dock inte det antal studerande som antas till grundläggande yrkesutbildning som ordnas som läroavtalsutbildning. När utbildningsbehovet så kräver kan utbildningsuppgiften också innehålla bestämmelser som gäller en viss utbildning inom ett utbildningsområde. Utbildningsuppgiften kan även innehålla en skyldighet att erbjuda en viss utbildning.

Utbildningsuppgifterna bestäms även för sådana utbildningsanordnare som för närvarande ordnar grundläggande yrkesutbildning eller utbildning som förbereder för yrkesinriktad grundexamen som avläggs i form av fristående examen t.ex. vid yrkesutbildningscenter för vuxna eller särskilda yrkesläroanstalter. I utbildningsuppgiften bestäms då bl.a. utbildningsområde och antalet studerande.

Med undervisningsspråk avses det språk på vilket undervisningen i huvudsak meddelas. Det undervisningsspråk som används vid läroanstalten skall användas både i den egentliga undervisningen och i övriga tjänster som ansluter sig till undervisningen. Enligt 11 § 1 mom. är läroanstaltens undervisningsspråk i yrkesutbildningen antingen finska eller svenska. I en tvåspråkig läroanstalt är undervisningsspråket finska och svenska. Utbildningsanordnaren kan meddela undervisning också på andra språk.

Bestämmelserna i utbildningsuppgiften kan antingen ges för viss tid eller tillsvidare. Det kan vara nödvändigt att ge bestämmelser för viss tid i synnerhet vid beslut om antalet studerande eller om utbildningsanordnarens rätt eller skyldighet att ordna utbildning inom vissa områden.

I 2 mom. avses med formen för utbildningen de olika sätt att ordna utbildning som räknas upp i 15 §. Tillståndet kan begränsas

så att det gäller endast en viss form av utbildning, t.ex. läroavtalsutbildning. I tillståndet kan utbildningsanordnaren tilldelas en särskild utbildningsuppgift. En särskild utbildningsuppgift kan t.ex. vara en särskild betoning av vissa yrkesinriktade studier, utbildning för handikappade eller undervisning på främmande språk. Det är inte meningen att tillståndet att ordna utbildning skall ges särskilt för utbildning som ordnas för ungdomar och särskilt för utbildning som ordnas för vuxna utan på basis av tillståndet kan utbildning ordnas för studerande i alla åldrar enligt vad utbildningsanordnaren själv beslutar. Utbildningsuppgifterna kan också bestämmas så att utbildningsanordnaren anvisas ett totalantal studerande och en minimkvot för ungdomsutbildning.

Moment 3, som gäller återkallande av tillstånd att ordna utbildning, motsvarar 7 § 4 mom. lagen om grundläggande utbildning och 4 § 3 mom. gymnasielagen.

Enligt 51 § 1 mom. fortsätter alla nuvarande huvudmän för läroanstalter utan särskilda åtgärder såsom utbildningsanordnare enligt denna lag. Tillstånd att upprätthålla en läroanstalt som beviljats med stöd av lagar som upphävs genom denna lag ändras när lagen träder i kraft till tillstånd att ordna utbildning enligt denna paragraf. Tillstånden innehåller även en rättighet för utbildningsanordnare att ordna läroavtalsutbildning, om inget annat följer av undervisningsministeriets beslut. Folkhögskolornas och idrott-utbildningscentrernas rätt att ordna grundläggande yrkesutbildning kvarstår på basis av 27 § 2 mom. lagen om fritt bildningsarbete. Musikläroanstalters rätt att ordna grundläggande yrkesutbildning garanteras genom ikraftträdelsebestämmelserna i 15 § lagen om grundläggande konstundervisning.

10 §. *Samarbete och anskaffning av utbildning.* Bestämmelsen om samarbete mellan utbildningsanordnare och anskaffning av tjänster motsvarar 5 § gymnasielagen. Bestämmelsen gör det bl.a. möjligt att skaffa den teoretiska delen av läroavtalsutbildning via den utbildningsanordnare som bäst kan ordna den.

I 1 mom. ingår en allmän skyldighet för anordnare av yrkesutbildning att samarbeta med andra utbildningsanordnare i området. Bestämmelsen förutsätter samarbete både med andra som ordnar yrkesutbildning, gymnasieutbildning och annan utbildning, t.ex. universitet eller yrkeshögskolor eller

läroanstalter som meddelar grundläggande utbildning. Omfattningen av det område som avses i paragrafen måste avgöras utgående från de lokala förhållandena, t.ex. läroanstalternas läge och kommunikationerna. Om en yrkesläroanstalt ligger långt från de övriga läroanstalterna eller det av andra motsvarande orsaker inte finns naturliga förutsättningar för samarbete, kan samarbetet med de övriga utbildningsanordnarna givetvis bli ganska sporadiskt.

Målet för bestämmelsen är i synnerhet att förbättra utbildningens kvalitet och mångsidighet samt öka studerandenas valmöjligheter inom ramen för deras examen och utformandet av individuella studieprogram. Samarbetet kan t.ex. omfatta ett gemensamt undervisningsutbud för studerande vid olika utbildningsanordnarens läroanstalter eller användningen av gemensamma lärare eller lokaler och utrustning. I 14 § 2 mom. bestäms om skyldigheten att utarbeta läroplan så att den ger studerandena valmöjligheter till individuella studier, vid behov med anlitan också av undervisning som ges av andra utbildningsanordnare. Studerandens rätt att räkna sig till godo i andra sammanhang slutförda studier bestäms i 29 §. För dem som ordnar gymnasieutbildning bestäms motsvarande samarbetskyldighet i gymnasielagen och för utbildningsanordnare som avses i den lag som skall ges om yrkesinriktad vuxenutbildning bestäms skyldigheten i nämnda lag. Avtal om samarbetsvillkoren, bl.a. om kostnadsfördelningen, kan ingås mellan utbildningsanordnarna.

Moment 2 innehåller en bestämmelse om möjligheten att skaffa utbildningstjänster via andra utbildningsanordnare. Både andra som fått tillstånd att ordna utbildning och andra sammanslutningar och stiftelser som producerar utbildningstjänster kan komma i fråga. Genom anskaffning av utbildningstjänster kompletteras den undervisning som meddelas av utbildningsanordnaren. Bestämmelsen tillåter inte att en utbildningsanordnare som beviljats tillstånd själv upphör att ordna utbildning.

Om anskaffning av utbildning gäller vad som överenskomms mellan olika utbildningsanordnare eller mellan andra sammanslutningar eller stiftelser. En studerande kan i regel vara inskriven hos endast en utbildningsanordnare i taget. En utbildningsanordnare som fått tillstånd svarar för kvaliteten på den utbildning som han skaffar och för att ut-

bildningen och andra tjänster ordnas i enlighet med denna lag. Bestämmelser om formerna för övervakningen av utbildningens kvalitet kan tas in i avtalet om anskaffning av utbildning. En utbildningsanordnare svarar i fråga om sina studerande för att de administrativa besluten fattas i enlighet med denna lagstiftning. Den tjänsteproducenten via vilken utbildning anskaffas svarar endast för undervisningen och därtill anslutna direkta åtgärder, t.ex. bedömningen av studerandena. Resultaten av bedömningen tas dock med i det betyg som utbildningsanordnaren utfärdar.

3 kap. Undervisning

11 §. *Undervisningsspråk.* I paragrafen bestäms om undervisningsspråket vid en läroanstalt i yrkesutbildningen. Undervisningsspråket vid en läroanstalt i yrkesutbildningen är antingen finska eller svenska. Undervisningsspråket i en tvåspråkig läroanstalt är finska och svenska. Undervisningsspråket skall användas både i den egentliga undervisningen och i övriga tjänster som ansluter sig till undervisningen och läroanstaltens funktioner. Nytt jämfört med den nuvarande situationen är att rommani och teckenspråk nämns som undervisningsspråk. Utbildningsanordnaren beslutar om andra språk än finska och svenska skall användas i undervisningen. Paragrafen motsvarar i huvuddrag 10 § lagen om grundläggande utbildning och 6 § gymnasielagen. Paragrafen innehåller dock ingen skyldighet för utbildningsanordnaren att ordna undervisning på samiska, rommani eller teckenspråk utan utbildningsanordnaren beslutar om undervisning skall ordnas på dessa språk.

Enligt 2 mom. får en studerande som klarar av att studera på flera av undervisningsspråken söka till utbildning som ordnas på det undervisningsspråk han väljer.

I 3 mom. bestäms om inrättandet av en läroanstalt eller undervisningsgrupp där undervisning meddelas på främmande språk.

12 §. *Undervisningens omfattning och innehåll.* Minimiomfattningen av examina som avläggs i form av grundläggande yrkesutbildning bibehålls. Minimiomfattningen fastslås inte längre särskilt för utbildning som grundar sig på grundläggande utbildning och lärokursen i gymnasiet. I en successiv utbildningsstruktur får studeranden räkna en del av sina gymnasiestudier till godo i yrkes-

utbildning. Om utbildningsområden i yrkesutbildningen bestäms genom förordning. Utbildningsområdena och utbildningsstadierna räknas upp i samband med motiveringen till 9 §. Undervisningsministeriet beslutar om examina och deras omfattning.

I 2 mom. tas in en bestämmelse om vilka studier en examen som avläggs i form av grundläggande yrkesutbildning innehåller. En examen som avläggs i form av grundläggande yrkesutbildning innehåller enligt bestämmelsen följande: 1) yrkesinriktade studier och inläring i arbetet som stöder dem 2) studier som är nödvändiga för förvärvande och komplettering av yrkesskickligheten samt 3) elevhandledning. Målen för studierna och det centrala innehållet i utbildningen bestäms närmare i grunderna för läroplan som utbildningsstyrelsen utfärdar med stöd av 13 § 2 mom. och i läroplaner som utbildningsanordnarna godkänner med stöd av 14 § 1 mom. De studier som är nödvändiga för förvärvande och komplettering av yrkesskickligheten som nämns i paragrafen behöver inte vara självständiga ämnen eller studier utan de kan även inkluderas i yrkesinriktade studier.

Utbildningsanordnaren kan på basis av 9 § 2 mom. tilldelas en särskild utbildningsuppgift. Då kan utbildningsanordnaren avvika från bestämmelserna om studier i 2 mom. enligt vad som bestäms i beslutet.

I paragrafen är studier i konst- och färdighetsämnen, t.ex. idrott och hälsokunskap, framdeles frivilliga beroende på i vilken ålder studierna inleds. Konst- och färdighetsämnen skall även vara frivilliga för personer som återupptar avbrutna studier sedan de fyllt 18 år. Eftersom ändringen gäller personer som antas som studerande sedan lagen trätt i kraft, kommer konst- och färdighetsämnen fortfarande att vara frivilliga för 18-åringar som antagits till en yrkesläroanstalt, folkhögskola eller ett idrottsutbildningscenter innan denna lag trätt i kraft.

Bl.a. på grund av den utökade valfriheten kommer betydelsen av elevhandledning att öka. En bestämmelse om skyldigheten att ge elevhandledning tas in i 2 mom.

I lagen bestäms inte om läsår eller antalet arbetsdagar och arbetsveckor. Utbildningsanordnaren beslutar hur utbildningen skall ordnas i praktiken bl.a. om när utbildningen skall inledas och avslutas samt om lov. Definitionen av arbetstider påverkas även framdeles av t.ex. tidpunkterna för inträdesprov

för fortsatta studier samt bestämmelserna om arbetstid i kollektivavtalet.

Enligt 50 § 1 mom. skall sådana beslut om grunderna för läroplanen samt utbildningens struktur och examina som gäller när lagen träder i kraft iaktas tills ett annat beslut fattas med stöd av denna lag. I lagen uppställs ingen tidsgräns för förnyandet av besluten. Även gällande läroplaner kan iaktas sedan lagen trätt i kraft.

13 §. *Beslut om utbildningens mål och grunder för läroplanen.* Statsrådet fastställer de allmänna riksomfattande målen för utbildningen på samma sätt som i lagen om grundläggande utbildning och gymnasielagen. De allmänna riksomfattande målen för utbildningen kan vid behov definieras genom ett separat beslut eller i planen för utveckling av utbildningen och av forskningen vid högskolorna som skall fastställas genom ett statsrådsbeslut. Dessutom beslutar statsrådet om gemensamma studier och deras omfattning. För närvarande definieras gemensamma studier för studerandena samt deras omfattning genom ett beslut av undervisningsministeriet. Omfattningen av gemensamma studier är för närvarande minst 20 studieveckor i yrkesinriktade grundexamina och minst 40 studieveckor i utbildning på institutnivå. Avsikten är att de frågor som avses i momentet skall avgöras vid statsrådets allmänna sammanträde. Avsikten är att bestämmelser om detta skall tas in i reglementet för statsrådet.

För uppgörandet av läroplaner fastställer utbildningsstyrelsen särskilt för varje utbildningsområde och examen grunderna för läroplan, där målen för och det centrala innehållet i studierna definieras. Enligt 50 § 1 mom. skall gällande grunder för läroplan iaktas tills beslut om dem fattas i enlighet med denna lag.

14 §. *Läroplan.* I paragrafen bestäms om godkännande av läroplan. Bestämmelsen överlåter åt utbildningsanordnaren att pröva hur och i vilken form läroplanen skall godkännas. Vid fastställandet av läroplan bör i synnerhet beaktas bestämmelserna i 12 § om undervisningens omfattning och innehåll samt om examina och deras omfattning, bestämmelserna i 13 § om utbildningens mål och om gemensamma studier och deras omfattning samt om grunderna för läroplanen. Läroplanen skall alltid godkännas särskilt för finsk-, svensk- och samiskspråkig undervisning samt vid behov även för undervisning

på något annat språk.

Bestämmelsen i 2 mom. förutsätter att utbildningsanordnaren godkänner läroplanen så att den ger studerandena valmöjligheter till individuella studier, vid behov med anlitan- de också av undervisning som ges av andra anordnare av yrkesutbildning och anordnare av annan utbildning. På basis av bestämmelsen bör studerandena få välja mellan åtminstone en del av de frivilliga kurserna. Bestämmelsen motsvarar 11 § 2 mom. gymnasielagen.

På basis av 35 § bör studerandena ges möjlighet att delta i utvecklandet av utbildningen samt bli hörda innan beslut fattas om läroplan och innan besluten ändras.

På basis av 50 § 2 mom. kan gällande läroplaner iaktas tills utbildningsanordnaren godkänner en läroplan i enlighet med denna lag.

15 §. *Utbildningsform.* I paragrafen bestäms om olika former av yrkesutbildning. Beslut om formen för utbildningen fattas av utbildningsanordnaren, om inte föreskrifter om formen ingår i den utbildningsuppgift som hör till tillståndet att ordna utbildning. Begränsningar kan uppställas t.ex. i fråga om mycket dyra utbildningsformer. Formen för yrkesutbildning som i huvudsak sker på en arbetsplats är alltså läroavtalsutbildning, om vilken bestäms särskilt i 16 och 17 § och i fråga om yrkesinriktad tilläggsutbildning som genomförs i form av läroavtalsutbildning i 6 § lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

16 §. *Läroavtalsutbildning.* Läroavtalsutbildning är en form av yrkesutbildning. Läroavtal är en arbetsintensiv form av yrkesutbildning som baserar sig på ett arbetsförhållande mellan studeranden och arbetsgivaren. Läroavtalet är ett tidsbegränsat arbetsavtal där studeranden förbinder sig att mot ersättning arbeta för arbetsgivaren under dennes ledning, övervakning och handledning för att uppnå yrkesskicklighet i ett visst yrke eller inom ett delområde av yrket.

För övervakningen och förvaltningen av läroavtalsutbildning och läroavtal svarar enligt propositionen de utbildningsanordnare som i enlighet med 8 § fått tillstånd att ordna utbildning. Enligt 8 § beviljar undervisningsministeriet en kommun eller en samkommun samt en privat sammanslutning eller en stiftelse tillstånd att ordna utbildning. För närvarande är förvaltningen av läroavtalsutbildning direkt med stöd av lagen

en kommunal uppgift. Enligt propositionen kan alla som ordnar yrkesutbildning med avvikelse från den nuvarande situationen ordna läroavtalsutbildning, om inte denna utbildningsform ställs utanför den utbildningsuppgift som bestäms enligt 9 §. Avsikten är inte att tillståndet att ordna utbildning skall ges särskilt för läroavtalsutbildning för unga och särskilt för vuxna utan på basis av tillståndet kan utbildning enligt vad utbildningsanordnaren bestämmer ordnas för studerande i alla åldrar.

Avsikten enligt planen för utveckling av utbildningen och av forskningen vid högskolorna är att antalet studerande som inleder läroavtalsutbildning skall höjas till ca 20 procent av utbudet av yrkesutbildning på andra stadiet för ungdomar. På grund av de kvantitativa och andra utvecklingsmålen som uppställts för läroavtalsutbildningen är det nödvändigt att intensivt samarbetet mellan läroavtalsutbildning och yrkesutbildning som ordnas i läroanstalter.

I lagen bestäms inte längre om läroavtalsutbildningens lokalförvaltning och om tjänster för utbildningsinspektörer som sörjer för läroavtalsutbildningens uppgifter utan utbildningsanordnarna kan själva besluta hur förvaltningen av läroavtalsutbildningen lokalt skall organiseras. Innehavare av tjänster som utbildningsinspektör och andra personer som verkar i förvaltningsuppgifter inom läroavtalsutbildningen fortsätter enligt 53 § i sina nuvarande uppgifter.

I 10 § bestäms om anskaffning av utbildning via en annan som fått tillstånd att ordna utbildning. Uppgiften att anskaffa den teoretiska delen av läroavtalsutbildning kan vid behov även framdeles förbehållas en organisation utanför läroanstalterna, varvid utbildningsutbudet kan konkurrensutsättas på nuvarande sätt.

Enligt 16 § 3 mom. avviker man inom läroavtalsutbildningen från vissa bestämmelser om grunder för elevantagning, ansökningsförfarande och studietid enligt vad som överenskoms. På studerande i läroavtalsutbildning tillämpas inte heller 34 §, som gäller disciplin för studerande, eftersom läroavtal kan hävas på de grunder som nämns i 17 §. Studerande i läroavtalsutbildning har inte heller rätt till avgiftsfria måltider enligt 36 § 2 mom. eller avgiftsfri inkvartering eller stöd för resor och boende enligt 3 och 4 mom. nämnda paragraf. I 38 § bestäms om motsvarande förmåner för studerande i

läroavtalsutbildning.

Maximiantalet studerande som antas till grundläggande yrkesutbildning som ordnas i form av läroavtalsutbildning begränsas inte. Utbildningsanordnaren beslutar om antalet läroavtal. I en utbildningsuppgift enligt 9 § 2 mom. kan utbildningsanordnaren dock påföras en skyldighet att erbjuda läroavtalsutbildning och ingå läroavtal.

Avsikten är att man genom förordning skall bestämma vilka krav som skall ställas på arbetsgivaren och under vilka förutsättningar läroavtal kan godkännas samt vad som i anslutning till avtalet skall tas med i studerandens individuella studieprogram och annat som hör till innehållet i läroavtalet. Av läroavtalet skall bl.a. framgå vilken yrkesexamen utbildningen leder till eller vilken fristående examen som skall avläggas enligt den föreslagna lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning och som läroavtalsutbildningen förbereder för eller en del av utbildningen eller examen. Läroavtalet träder i kraft sedan utbildningsanordnaren har godkänt avtalet. I enlighet med vad som närmare bestäms genom förordning betalas arbetsgivaren utbildningsersättning för anordnandet av utbildning på arbetsplatsen enligt uppskattningar av vilka omkostnader arbetsgivaren kommer att åsamkas av utbildningen.

Utbildningsanordnaren har i 4 mom. ålagt en skyldighet att i slutet av läroavtalsutbildningen eller under själva utbildningen bereda studerandena möjlighet att avlägga en fristående examen enligt den föreslagna lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning. När läroavtalet baserar sig på grunderna för läroplanen, förutsätter avläggandet av examen inte deltagande i en fristående examen.

17 §. *Tillämpning av lagstiftningen om arbetstagare på läroavtalsutbildningen.* Ett läroavtal är liksom nu ett tidsbegränsat arbetsavtal. Definitionen av läroavtalsutbildning samt tillämpningen av lagen om arbetsavtal och annan lagstiftning som ansluter sig till ett arbetsförhållande på ett läroavtal ändras inte. Med avvikelse från gällande lag om läroavtalsutbildning räknas i paragrafen upp de bestämmelser i lagen om arbetsavtal som inte skall tillämpas på läroavtal. Till övriga delar tillämpas lagen om arbetsavtal som sådan.

18 §. *Studerandens skydd i arbetet.* Paragrafen motsvarar gällande bestämmelser om skydd i arbetet inom yrkesutbildning.

19 §. *Specialundervisning.* I paragrafen

bestäms om specialundervisning. Specialundervisning definieras på samma sätt som i gällande bestämmelser. Undervisning meddelas som specialundervisning när studerandena till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller annan långvarig orsak är i behov av särskilda undervisnings- eller elevvårdstjänster. I grunderna för läroplan bestäms om utbildningsarrangemang som krävs för att specialundervisning skall kunna ordnas och som avviker från den övriga undervisningen. Studerandens rättigheter och förmåner ändras inte.

Enligt 1 mom. skall för en studerande som får specialundervisning utarbetas en individuell plan för hur undervisningen skall ordnas. Planen behövs för att de individuella behoven hos den som får specialundervisning skall kunna tillgodoseas. Med hjälp av en skriftlig plan kan en kombination av ändamålsenliga undervisningslösningar, nödvändiga stöd- och rehabiliteringsåtgärder samt samarbetet mellan olika parter som deltar i åtgärderna befrämjas.

Enligt 2 mom. kan undervisningsministeriet med stöd av 9 § bestämma att ge utbildningsanordnaren en särskild utbildningsuppgift som innebär att sörja för ordnande av specialundervisning och vissa uppgifter i anslutning därtill. Skyldigheten kan gälla specialundervisning, den undervisning och handledning som ges i tränings- och rehabiliteringssyfte i samband med specialundervisningen samt skyldigheten att sörja för utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter i anslutning till specialundervisningen. Det sistnämnda avser utbildningsanordnarens uppgift att fungera som en s.k. resurscentral inom specialundervisningens område. Enligt 51 § 2 mom. i övergångsbestämmelserna kommer en utbildningsanordnare som när lagen träder i kraft upprätthåller en specialyrkesläroanstalt fortfarande att ha en särskild utbildningsuppgift direkt med stöd av lagen. Undervisningsministeriet beslutar vid behov om ändring av tillstånden att upprätthålla en läroanstalt.

20 §. *Särskilda undervisningsarrangemang.* I paragrafen bestäms om möjligheten att ordna en enskild studerandes studier på ett sätt som delvis avviker från lagen. Paragrafen motsvarar 18 § lagen om grundläggande utbildning och 13 § gymnasielagen.

21 §. *Undervisningens offentlighet.* I paragrafen bestäms om undervisningens offent-

lighet. Paragrafen motsvarar 19 § lagen om grundläggande utbildning och 14 § gymnasielagen. Inom yrkesutbildning är det i flera fall på grund av utbildningens karaktär dock nödvändigt att begränsa möjligheten att följa undervisningen. Detta gäller i synnerhet utbildning som ordnas på en arbetsplats. Dessutom kan orsaker som ansluter sig till skydd i arbetet begränsa möjligheterna att följa undervisningen.

22 §. *Försök.* I paragrafen bestäms om försöksverksamhet. Paragrafen motsvarar 20 § lagen om grundläggande utbildning och 15 § gymnasielagen. Genom lagen görs inga ingrepp i de pågående försöken med utbildning på ungdomsstadiet utan om dem gäller vad som bestäms i lagen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor.

4 kap. Utvärdering

23 §. *Utvärdering av utbildningen.* I paragrafen bestäms om utvärdering av utbildningen. Paragrafen motsvarar 21 § lagen om grundläggande utbildning och 16 § gymnasielagen. Effekterna av yrkesutbildning utvärderas bl.a. utgående från studerandenas placering i arbetslivet och i vidareutbildning.

24 §. *Bedömning av de studerande.* I paragrafen bestäms om bedömning av de studerande. Paragrafen motsvarar 17 § gymnasielagen. Närmare bestämmelser om bedömningen ingår i en förordning om yrkesutbildning som ges med stöd av denna lag. Utbildningsstyrelsen meddelar närmare föreskrifter om bedömning. Utbildningsstyrelsen bestämmer vilka uppgifter som skall antecknas i betygen över examen och dess avläggande. Dessutom kan föreskrifter om bedömning tas in i en läroplan som utbildningsanordnaren godkänner.

5 kap. Studerandens rättigheter och skyldigheter

25 §. *Ansökan om inträde.* I paragrafen bestäms om att den som söker till grundläggande yrkesutbildning fritt kan söka till vilken läroanstalt han önskar som ger yrkesutbildning. Paragrafen motsvarar gällande rätt. En bestämmelse med motsvarande innehåll ingår i fråga om gymnasieutbildning i 19 § gymnasielagen. Eftersom lagen inte innehåller bestämmelser om läroanstaltarnas arbetstider, kan studerande fritt antas till utbild-

ningen vid olika tidpunkter.

Om gemensam elevansökning bestäms i förordningen om systemet för gemensam elevansökan till yrkesläroanstalterna och gymnasierna. För närvarande omfattas sådan gymnasieutbildning som avses i gymnasielagen och sådan utbildning som leder till en yrkesinriktad grundexamen enligt lagen om yrkesläroanstalter av gemensam elevansökning. Gemensam elevansökning omfattar inte vuxenutbildning. Dessutom kan undervisningsministeriet på framställning av en läroanstalt besluta att antagningen av studerande till läroanstalten inte skall ske via den gemensamma elevansökningen. Enligt 2 mom. är avsikten att ansökning till yrkesutbildning i huvudsak skall bibehållas i sin nuvarande form. Avsikten är att de ändringar som förutsätts av den nya lagstiftningen i denna proposition skall göras i förordningen om gemensam elevansökan för yrkesläroanstalter och gymnasier.

26 §. *Grunderna för antagning av studerande.* I paragrafen bestäms om antagning av studerande till grundläggande yrkesutbildning. Som studerande till utbildning som leder till en yrkesinriktad grundexamen kan antas den som har slutfört den grundläggande utbildningens lärokurs eller inhämtat motsvarande tidigare lärokurs i grundskolan eller folkskolan. Som studerande till utbildning som leder till examen på institutnivå kan antas den som har slutfört gymnasiets lärokurs eller motsvarande lärokurs, avlagt en yrkesinriktad grundexamen eller någon annan examen som bestäms genom förordning eller slutfört studier för dessa. Utbildningsanordnaren kan även anta en sådan studerande till utbildningen som inte har slutfört någon av de ovan nämnda lärokurserna men som annars kan anses ha tillräckliga förutsättningar att klara av studierna. I enlighet med 3 mom. får utbildningsanordnaren besluta om övriga grunder för antagningen av studerande. Inträdes- eller lämplighetsprov kan också användas. Vid utvärderingen av urvalsförfarandets likställighet bör beaktas grunderna för likställighet i regleringsformen. Vid behov kan undervisningsministeriet närmare besluta om grunderna för antagning av studerande. Avsikten är att bl.a. personer under 25 år som inte har någon grundläggande yrkesutbildning skall ges företräde till utbildning.

Som studerande kan inte antas en person som har en sjukdom eller ett handikapp som

utgör ett uppenbart hinder för deltagande i utbildningen. Numera förutsätts i förordningar om olika former av läroanstalter att eleven har en sådan hälsa som inte utgör ett hinder för utförandet av uppgifterna inom branschen. En sjukdom eller ett handikapp utgör inte på det sätt som avses i paragrafen ett hinder för att delta i utbildningen, om hindren för deltagande i utbildningen kan avlägsnas genom stödåtgärder om vilka bestäms i den föreslagna lagen eller någon annan lag. En studerande skall ha en i lag föreskriven skyldighet att i samband med antagningen ge utbildningsanordnaren de uppgifter om sitt hälsotillstånd som behövs för antagningsbeslutet.

På basis av 4 mom. kan en studerande antas för att avlägga en yrkesinriktad examen eller en del av denna som privatstuderande. Med stöd av bestämmelsen kan sådana studerande antas till en läroanstalt som har för avsikt att bedriva studier eller del av studier som leder till en yrkesexamen genom att i huvudsak endast delta i nödvändiga prov eller andra prestationer där de visar upp de kunskaper och färdigheter de studerat in på egen hand. Hos privata studerande kan enligt 36 § uppbäras avgifter på samma sätt som nu och de har inte rätt till avgiftsfria måltider. Enligt en uppskattning finns det för närvarande ca 3 000 privata studerande i yrkesläroanstalterna.

27 §. *Rätt till en trygg studiemiljö.* I paragrafen bestäms om rätt till en trygg studiemiljö. Paragrafen motsvarar 29 § lagen om grundläggande utbildning och 21 § gymnasielagen. Om skydd i arbetet i utbildning som ordnas på en arbetsplats bestäms särskilt i 17 och 18 §.

28 §. *Rätt till undervisning.* I paragrafen bestäms om en studerandes rätt att få undervisning och studiehandledning. Utbildningsanordnaren skall på förhand informera dem som ansöker om inträde bl.a. om undervisningen ordnas som närundervisning, distansundervisning eller flerformsundervisning samt om studieutbudet i huvuddrag. Utbildningsanordnaren skall iaktta det på förhand uppgivna sättet att ordna utbildningen och så långt som möjligt sträva efter att förverkliga studerandenas val. Paragrafen motsvarar 22 § gymnasielagen.

29 §. *Tillgodoräknande av studier.* I paragrafen bestäms om tillgodoräknande av studier som slutförts i andra sammanhang. Paragrafen motsvarar 23 § gymnasielagen. Be-

slut om tillgodoräknande av studier fattas av den tjänsteinnehavare eller befattningshavare eller det organ som i en instruktion som utbildningsanordnaren godkänt förordnats till uppdraget. Avsikten med förfarandet med tillgodoräknande av studier är att upprepad överlappande studier skall kunna undvikas och utbildningen sålunda effektiveras.

Enligt paragrafen har en studerande rättighet att räkna sig till godo studier som slutförts i andra sammanhang, om dessa till sina målsättningar och sitt centrala innehåll motsvarar läroplanen för den läroanstalt som ordnar yrkesutbildning där studeranden vill att studierna skall räknas till godo. Studeranden kan hos länsstyrelsen söka ändring i ett beslut som utbildningsanordnaren fattat om tillgodoräknande av studier enligt vad som bestäms i 43 §.

Avsikten med tillgodoräknande är också att utöka studerandenas valmöjligheter vid behov utanför den egna läroanstalten. Till denna del ansluter sig paragrafen till det samarbete mellan olika utbildningsanordnare om vilket bestäms i 10 § och utbildningsanordnarnas skyldighet enligt 14 § 2 mom. att utarbeta läroplanen så att den ger studerandena valmöjligheter till individuella studier.

30 §. *Studietid.* I lagen tas på samma sätt som i 24 § gymnasielagen in en bestämmelse om maximal studietid. Inga bestämmelser ges om minimitiden. Definitionen av studietid behövs bl.a. för att de kostnader och studiestödsgiffter som staten och kommunerna åsamkas av anordnandet av utbildning skall kunna begränsas. Studiernas omfattning definieras i 12 § och genom ett beslut som undervisningsministeriet med stöd av nämnda paragraf utfärdar om examina och deras omfattning samt genom ett beslut som statsrådet med stöd av 13 § utfärdar om gemensamma studier och deras omfattning. Längden på läroavtalsutbildningen bestäms enligt läroavtalet.

En studerande kan av grundad anledning beviljas förlängd studietid. Som en sådan anledning betraktas t.ex. vissa flerformstillämpningar i yrkesutbildning för vuxna.

I 2 mom. tas in bestämmelser om när en studerande anses ha avgått. Bestämmelsen motsvarar 24 § 2 mom. gymnasielagen.

31 §. *Förlust av studierätten.* Paragrafen är en specialbestämmelse för konststudier. Bestämmelsen kan tillämpas huvudsakligen i utbildning för yrkesmusiker. Paragrafen för-

utsätter uppenbara bevis för att studeranden inte har förutsättningar att slutföra studierna. En motsvarande bestämmelse ingår nu i lagen om musikläroanstalter. Avsikten är att man genom förordning med stöd av 2 mom. skall bestämma om det förfarande som skall iaktas vid beslut om förlust av studierätten.

32 §. *Tystnadsplikt för studerande.* I paragrafen bestäms en särskild tystnadsplikt för studerande i läroavtalsutbildning, arbetspraktik och annan utbildning som meddelas i anslutning till praktiska arbetsuppgifter. Enligt paragrafen motsvarar studerandes tystnadsplikt tystnadsplikten för arbetstagare och tjänsteinnehavare i motsvarande uppgifter.

33 §. *Studerandens skyldigheter.* Enligt 1 mom. är utgångspunkten att studerandena skall delta i undervisningen. Sättet att delta i undervisningen varierar beroende på i vilken form utbildningen ordnats.

Skyldigheten enligt 2 mom. att utföra uppgifterna är förknippad med skyldigheten att delta i undervisningen. Ett korrekt uppträdande innefattar också kravet på en varsam hantering av läroanstaltens egendom, som numera regleras särskilt.

34 §. *Disciplin.* I paragrafen bestäms om disciplinära straff för studerande. Paragrafen motsvarar 26 § gymnasielagen. Straffen motsvarar gällande bestämmelser, om vilka bestäms i förordningarna om yrkesläroanstalter. Om disciplinärt förfarande bestäms i förordningen om yrkesutbildning, där avsikten är att bestämmelser om procedurer i anslutning till utfärdandet av straff skall tas in, t.ex. hörande av studeranden, motivering och registrering av beslutet.

35 §. *Hörande av studerandena.* I paragrafen bestäms om studerandenas rätt att delta i utvecklandet av utbildningen samt om hörande av studerandena. Paragrafen motsvarar 27 § gymnasielagen. Beslut där studerandena bör höras är bl.a. beslut om godkännande och ändring av läroplanen samt om arbetstider.

Enligt 40 § 2 mom. för elevkåren studerandenas talan som avses i denna paragraf. Studerandenas deltagande i utvecklandet av utbildningen kan även främjas så att man till direktionen, som tillsatts av utbildningsanordnaren, utser medlemmar som företrädare för studerandena eller så att studerandena i övrigt bereds möjlighet att delta i direktionens arbete.

36 §. *Studiesociala förmåner.* Studerandenas studiesociala förmåner bibehålls i stora

drag som förut. Rätten till avgiftsfri undervisning och avgiftsfria måltider utsträcks dock till alla studerande som på heltid studerar i grundläggande yrkesutbildning. Avgifter kan i grundläggande yrkesutbildning uppbäras hos privatstuderande. Dessutom kan undervisningsministeriet av särskilda skäl ge utbildningsanordnaren tillstånd att uppbära avgifter hos de övriga studerandena. Undervisningsministeriet beslutar med stöd av 46 § 1 mom. om grunderna för avgifterna.

För närvarande är det möjligt att i grundläggande yrkesutbildning som ordnas i form av vuxenutbildning uppbära avgifter för undervisningen. Utbildningsanordnaren får för alla ovan avsedda studerande finansiering motsvarande priset per enhet för utbildningen och därför kan de avgifter som uppbärs hos studerandena slopas. Regleringen motsvarar också både gällande gymnasielag och den föreslagna nya gymnasielagen, enligt vilka man inte kan uppbära avgifter för undervisningen hos vuxenstuderande som avlägger hela lärokursen för gymnasiet.

Enligt 2 mom. har en heltidsstuderande i grundläggande yrkesutbildning oberoende av ålder rätt till en avgiftsfri måltid de arbetsdagar då läroplanen kräver att studeranden är närvarande på utbildningsplatsen. Sålunda har studeranden t.ex. under distansundervisningsperioder som eventuellt hör till studierna fortfarande inte rätt till avgiftsfria måltider eller annars stöd för måltider. Enligt gällande lagstiftning behöver studerande i grundläggande yrkesutbildning för vuxna som ordnats i form av kvälls-, privat- eller distansundervisning inte erbjudas förmånen med avgiftsfria måltider. Enligt förslaget skall förmånen med avgiftsfria måltider utvidgas även till grundläggande yrkesutbildning på heltid för vuxna som ordnas i form av kvällsundervisning. Detta är motiverat, eftersom en gränsdragning mellan olika grupper av studerande på grund av de allt mer varierande sätten att ordna utbildning lätt leder till att förmåner beviljas på orättvisa grunder.

Avsikten är att genom förordning bestämma om när undervisningen sker på heltid. För närvarande betraktas studier som ordnas dagtid vid läroanstalter och folkhögskolor enligt 3 § 1 mom. förordningen om studiestöd som heltidsstudier. Övrig utbildning anses som heltidsstudier, om folkpensionsanstalten sedan den hört läroanstalten

bedömer att studierna förutsätter en arbetsmängd om minst 25 veckotimmar eller i genomsnitt minst tre studieveckor per stödmånad. Avsikten är att de ändringar som förutsätts av de lagar som ingår i denna proposition skall göras i studiestödslagstiftningen.

Rätten till en mer omfattande måltidsförmån än en måltid om dagen ingår enligt 2 mom. i yrkesutbildning som på basis av tillståndet att ordna utbildning meddelas vid internatskola, t.ex. idrottsutbildningscentrer och folkhögskolor. Avsikten är dessutom att en utvidgad måltidsförmån på samma sätt som nu skall utsträckas t.ex. till studerande inom naturbruk, som på grund av de arbets- eller andra uppgifter som hör till studierna måste vistas på utbildningsplatsen under kvällar och veckoslut samt till andra än kursstuderande vid sameområdets utbildningscentral.

Boendet i studieboendestäder som utbildningsanordnaren anvisar skall på samma sätt som nu vara avgiftsfritt för studerandena. Studerandenas rätt att få stöd för resekostnader regleras i lagen om stöd för skolresor för studerande i gymnasier och yrkesläroanstalter. Om studiestöd bestäms i studiestödslagstiftningen.

37 §. *Extra förmåner i specialundervisningen.* I paragrafen bestäms i fråga om yrkesutbildning om särskilda förmåner för studerande som får specialundervisning. Förmånerna motsvarar gällande bestämmelser. Dispositionsmedel för studerande vid specialyrkesläroanstalter har dock slopats, eftersom de i praktiken inte har beviljats. Om individuella tjänster och stödåtgärder för handikappade studerande, t.ex. teckenspråkstolkar samt färdtjänst och ledsagarservice bestäms i lagen om service och stöd på grund av handikapp.

De förmåner som nämns i gällande 2 mom. bestäms allmänt för studerande vid specialyrkesläroanstalter. Enligt förslaget kan förmånerna ges till studerande som deltar i specialundervisning enligt 19 § 2 mom. Undervisningsministeriet kan med stöd av nämnda bestämmelse föreskriva att utbildningsanordnarens särskilda utbildningsuppdrag är att sörja för ordnandet av specialundervisning samt för undervisning och handledning som ges i tränings- och rehabiliteringssyfte i samband med specialundervisningen.

38 §. *Studiesociala förmåner i läroavtalsutbildningen.* I paragrafen bestäms om förmå-

ner och ersättningar för studerande i läroavtalsutbildning. Förmånerna och ersättningar- na motsvarar förmåner och ersättningar enligt gällande lagstiftningen. I fråga om dagpenning samt understöd och ersättningar gäller vad undervisningsministeriets beslut i stället för förordningen.

6 kap. Särskilda bestämmelser

39 §. *Personal*. I paragrafen bestäms om antalet anställda samt om behörighetsvillkor och beviljande av dispens. Paragrafen motsvarar 37 § lagen om grundläggande utbildning och 30 § gymnasielagen. Varje läroanstalt skall ha en rektor som ansvarar för verksamheten. Rektor kan vara gemensam för flera läroanstalter men skall vara den som i praktiken ansvarar för läroanstaltens verksamhet. Utbildningsanordnaren beslutar om benämningen på rektors tjänst eller uppgift. Utbildningsanordnaren är skyldig att anställa ett tillräckligt antal lärare och annan personal. Läroanstalten kan också ha timlärare. Annan personal är inom yrkesutbildning t.ex. personer som verkar i olika biträdes- och stöduppgifter i specialundervisningen samt inom läroavtalsutbildning personer som tillsammans med arbetsgivarna svarar för ingåendet av läroavtal och annan administrativ verksamhet.

Om behörighetsvillkoren för rektor och lärare bestäms i en förordning som gäller behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsverksamheten. Bestämmelsen om dispens motsvarar gällande lagstiftning. Ett universitet kan dessutom på det sätt som bestäms genom förordning konstatera att en person är behörig att meddela grundläggande yrkesutbildning på något konstområde. Bestämmelsen möjliggör det förfarande som iakttagits i musikläroanstalterna, också i yrkesutbildningen, enligt vilket Sibelius-Akademien och teaterhögskolan kan konstatera en person vara behörig att meddela undervisning, trots att han saknar föreskriven formell behörighet.

40 §. *Elevkår*. I paragrafen bestäms om elevkåren och elevkårens uppgifter. Paragrafen motsvarar 31 § gymnasielagen. Studerande inom yrkesutbildning hör till elevkåren direkt med stöd av denna bestämmelse. Utbildningsanordnaren beslutar om organisationen av elevkårsverksamheten såsom t.ex. om elevkåren är gemensam för en eller flera andra läroanstalter. Elevkåren beslutar själv

om sina verksamhetsformer och verksamhetssätt.

41 §. *Tystnadsplikt*. I paragrafen bestäms om tystnadsplikt och om undantag från tystnadsplikten. Paragrafen motsvarar 40 § lagen om grundläggande utbildning och 32 § gymnasielagen.

42 §. *Rätt att få uppgifter*. I paragrafen bestäms om rätten att få uppgifter och om skyldigheten att ge uppgifter. Paragrafen motsvarar 41 § lagen om grundläggande utbildning och 33 § gymnasielagen.

43 §. *Ändringssökande*. I paragrafen bestäms om ändringssökande i ett beslut om en viss studerandes rättigheter och skyldigheter. Paragrafen motsvarar i huvudsak 34 § gymnasielagen.

44 §. *Skydd av examensbenämning*. I paragrafen skyddas benämningarna på examina som avläggs inom den grundläggande yrkesutbildningen. Examensbenämningarna på examina som avläggs som grundläggande yrkesutbildning och på examina på institutnivå får endast användas om sådana examina som avläggs i enlighet med denna lag.

45 §. *Finansiering*. Paragrafen innehåller beträffande finansieringen av den grundläggande yrkesutbildningen en hänvisning till den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet i vilken bestäms bl.a. om fastställandet av de priser per enhet som läggs till grund för statsandelen, om beviljande och utbetalning av statsandelen samt om beräkning och anmälning av antalet elever. Nytt jämfört med nuläget är att även bestämmelser om finansiering av läroavtalsutbildning skall tas in i den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. I lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet bestäms t.ex. om priser per enhet för läroavtalsutbildning. Statsandelen, som bestäms enligt priserna per enhet, innehåller på samma sätt som nu finansiering av kostnader som utbildningsanordnare åsamkas av förvaltningen av läroavtalsutbildning, utbildning som ges på en arbetsplats, teoretiska studier, studiesociala förmåner för studerande samt studerandenas deltagande i avläggandet av fristående examina. Enligt ikraftträdelsebestämmelsen i den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet skall de nya finansieringsbestämmelserna tillämpas första gången på finansieringen för 1999. Finansieringen för 1998 skall således bestämmas helt enligt

nugällande bestämmelser.

Undervisningsministeriet kan med stöd av 2 mom. utfärda föreskrifter om ersättningar som utbildningsanordnarna skall betala till arbetsgivarna för utbildning som ordnas på arbetsplatsen i samband med de praktiska arbetsuppgifterna. Avsikten är att den praxis som nu tillämpas i utbildningsavtal skall fortsätta genom bestämmelsen.

Enligt 3 mom. kan tippningsvinstmedel som avses i lotterilagen användas till finansiering av idrottsutbildning. Genom momentet möjliggörs en fortsättning av gällande praxis enligt vilken man nu använder tippningsvinstmedel till finansieringen av grundläggande yrkesutbildning vid idrottsutbildningscentrer.

46 §. *Avgifter som tas ut av de studerande.* I paragrafen bestäms om grunderna för avgifter som tas ut av de studerande, dröjsmålsränta och indrivning av avgifter utan dom eller beslut. Paragrafen motsvarar 44 § lagen om grundläggande utbildning.

47 §. *Utbildning som ordnas som avgiftsbelagd service.* I paragrafen bestäms om utbildning som ordnas i form av avgiftsbelagd service på basis av tillståndet att ordna utbildning. Enligt paragrafen tillämpas inte denna lags bestämmelser om studerandenas rätt att fritt söka till vilken läroanstalt de önskar, vissa grunder för elevantagningen, ansökningsförfarande för studerande, studietid, disciplin, avgiftsfria måltider samt rese- och inkvarteringsförmån på utbildning som anordnas i form av avgiftsbelagd service. Med undantag av disciplin ingås överenskommelse om dessa saker i avtalet om anskaffning av utbildning. En avsevärd del av utbildning som ordnas som avgiftsbelagd serviceverksamhet är arbetskraftspolitisk vuxenutbildning, om vilken bestäms i lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning.

Om avgifter för utbildning som ordnas som avgiftsbelagd service vid statliga läroanstalter bestäms med iakttagande av vad som föreskrivs i lagen om grunderna för avgifter till staten.

48 §. *Närmare bestämmelser.* Paragrafen innehåller ett normalt bemyndigande att genom förordning utfärda närmare bestämmelser om yrkesutbildningen.

7 kap. **Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser**

49 §. *Ikraftträdande.* I 1 mom. bestäms om

lagens ikraftträdande och i 2 mom. om lagar som upphävs med stöd av lagen.

50 §. *Tillämpning av föreskrifter och beslut som meddelats med stöd av de upphävda bestämmelserna.* Enligt 1 och 2 mom. iakttas grunderna för läroplanen, beslut om utbildningens struktur och examina samt läroplaner som utfärdats med stöd av lagen om yrkesläroanstalter tills nya beslut utfärdas med stöd av den föreslagna lagen.

Enligt 3 mom. fortsätter direktorier, delegationer och andra organ vid yrkesläroanstalter och andra läroanstalter som omfattas av den föreslagna lagen till slutet av mandatperioden, om inte utbildningsanordnaren beslutar något annat.

51 §. *Övergångsbestämmelse om tillstånd att ordna utbildning.* Med stöd av 1 mom. fortsätter huvudmän för läroanstalter som nu meddelar yrkesutbildning utan särskilda åtgärder som sådana utbildningsanordnare som avses i denna lag. Folkhögskolor och idrottsutbildningscentrer fortsätter som anordnare av yrkesutbildning med stöd av ikraftträdelsebestämmelserna i den föreslagna lagen om fritt bildningsarbete och muskläroanstalterna med stöd av ikraftträdelsebestämmelserna i den föreslagna lagen om grundläggande konstundervisning.

Enligt paragrafens 2 mom. ändras gällande tillstånd att upprätthålla en läroanstalt direkt med stöd av lagen till sådana tillstånd att ordna utbildning som avses i lagen. Paragrafens 3 mom. innehåller ett bemyndigande för undervisningsministeriet att förnya gällande tillstånd för inrättande och upprätthållande av skolor och läroanstalter så att de stämmer överens med denna lag. Undervisningsministeriet beslutar vid behov om ändring av föreskrifterna i tidigare beviljade tillstånd så att de överensstämmer med denna lag. I ett tillstånd som skall förnyas kan tas in villkor enligt 9 § 2 mom. och 19 § 2 mom.

52 §. *Övergångsbestämmelse som gäller studiesociala förmåner.* Studerande som har inlett sina studier innan den föreslagna lagen träder i kraft har enligt paragrafen rätt åtminstone till de studiesociala förmåner som gäller när lagen träder i kraft.

53 §. *Övergångsbestämmelse som gäller personalen.* Enligt paragrafen fortsätter lärare och andra anställda vid läroanstalterna som var anställda när lagen träder i kraft utan särskilda åtgärder i sina tidigare tjänster och uppgifter. Om reformen av pensionssystemet

för rektorer och lärare avläts en separat proposition till riksdagen.

54 §. *Övergångsbestämmelse som gäller läroavtalsutbildningen.* Läroavtalsutbildning som inletts innan denna lag trätt i kraft ordnas enligt de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet. Som tidpunkt för inledandet av utbildning betraktas den tidpunkt då ett sådant läroavtalsförhållande som avses i arbetsavtalet uppstår.

1.4. Lag om yrkesinriktad vuxenutbildning

Med yrkesinriktad vuxenutbildning avses yrkesinriktade examina som avläggs genom fristående examina oberoende av hur yrkeskickligheten har förvärvats, utbildning som förbereder för dessa examina och annan yrkesinriktad tilläggsutbildning efter den grundläggande yrkesutbildningen än den som förbereder för fristående examina. Det skall finnas fristående yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina. Yrkesinriktad grundutbildning för unga och vuxna regleras i den föreslagna lagen om yrkesutbildning.

Lagen tillämpas på alla läroanstalter som avses i 1 § den gällande lagen om yrkesläroanstalter, yrkesutbildningscenter för vuxna och specialyrkesläroanstalter, ifall utbildning som avses i denna lag ordnas vid dem. Lagen gäller också yrkesinriktad tilläggsutbildning i form av läroavtalsutbildning.

Tillsammans med den nya lagen om yrkesutbildning ersätter lagen fem gällande lagar om yrkesutbildning. Därutöver tillämpas lagen på examensförberedande utbildning och yrkesinriktad tilläggsutbildning vid musikläroanstalter, folkhögskolor och idrottsutbildningscenter med statsandel.

Lagen är uppbyggd på samma sätt som de övriga lagarna i propositionen. Det betyder att bestämmelserna inte specifikt gäller läroanstalterna. I stället prioriteras dels målen med och det viktigaste innehållet i utbildningen och examina, dels de studerandes rättigheter och skyldigheter.

Förslaget till yrkesutbildning består av två lagar: lagen om yrkesutbildning och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning. Den första lagen gäller grundläggande yrkesutbildning för unga och vuxna. Den andra innehåller bestämmelser om yrkesinriktad vuxenutbildning. Lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning reglerar yrkesinriktade examina som avläggs genom fristående examina oberoende av hur yrkeskickligheten har förvärvats, utbildning som förbereder för dessa examina och annan yrkesinriktad tilläggsutbildning efter den grundläggande yrkesutbildningen än den som förbereder för fristående examina. De allmänna bestämmelserna ingår i lagen om yrkesutbildning, eftersom bestämmelserna om yrkesinriktad grundutbildning, yrkesinriktad tilläggsutbildning samt fristående examina oberoende av hur yrkeskickligheten har förvärvats och utbildning som förbereder för dessa huvudsakligen är desamma för de studerande enligt båda lagarna. Lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning har på denna punkt en hänvisning till lagen om yrkesutbildning.

Lagen har kapitel om tillämpningsområde och syfte, ordnande av utbildning och examina, undervisning, examina som kan avläggas oberoende av hur yrkeskickligheten har förvärvats och om särskilda bestämmelser. Både lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning och lagen om yrkesutbildning gäller på lika grunder utbildning som tillhandahålls av statliga eller kommunala instanser och av privata sammanslutningar och stiftelser. Utbildningen kan vara närundervisning, distansundervisning, en kombination av dessa undervisningsformer, läroavtalsutbildning eller annan utbildning på arbetsplatsen i samband med praktiska arbetsuppgifter. Det finns därtill bestämmelser om samarbete mellan de instanser som ordnar utbildning.

Lagen definierar inte läroanstaltstyperna utan lagen och förordningen gäller samtliga utbildningsområden och utbildningsformer på lika villkor. I tillståndet att ordna utbildning anges utbildningsspråket och andra nödvändiga omständigheter, till exempel inom vilket utbildningsområde undervisning får meddelas. Utbildningen finansieras dels med stöd av den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (utbildning som förbereder för yrkesinriktad grundexamen i form av fristående examina), dels med stöd av lagen om finansiering av yrkesinriktad tilläggsutbildning (utbildning som förbereder för yrkesexamina och specialyrkesexamina i form av fristående examina och annan yrkesinriktad tilläggsutbildning).

Lagen definierar inte läroanstaltstyperna utan lagen och förordningen gäller samtliga utbildningsområden och utbildningsformer på lika villkor. I tillståndet att ordna utbildning anges utbildningsspråket och andra nödvändiga omständigheter, till exempel inom vilket utbildningsområde undervisning får meddelas. Utbildningen finansieras dels med stöd av den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (utbildning som förbereder för yrkesinriktad grundexamen i form av fristående examina), dels med stöd av lagen om finansiering av yrkesinriktad tilläggsutbildning (utbildning som förbereder för yrkesexamina och specialyrkesexamina i form av fristående examina och annan yrkesinriktad tilläggsutbildning).

1 kap. Tillämpningsområde och syfte

1 §. *Definition och förhållandet till andra författningar.* Med yrkesinriktad vuxenut-

bildning avses yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina som avläggs genom fristående examina oberoende av hur yrkesskickligheten har förvärvats, utbildning som förbereder för dessa examina och annan yrkesinriktad tilläggsutbildning. Det finns följande fristående examina: yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina. Den grundläggande yrkesutbildningen för unga och vuxna regleras i den föreslagna lagen om yrkesutbildning. Den arbetskraftspolitiska vuxenutbildningen regleras i lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning. Lagen rör inte heller studier vid yrkeshögskolor eller universitet.

2 §. *Syfte.* I paragrafen ges det allmänna syftet med utbildningen och de fristående examina som kan avläggas oavsett hur utbildning och yrkesskicklighet har förvärvats. Syftet med dem är att upprätthålla och höja den vuxna befolkningens yrkeskompetens, ge de studerande kompetens att utöva ett självständigt yrke, utveckla arbetslivet, främja sysselsättningen och stödja livslångt lärande. Enligt 2 mom. skall lagen därtill främja benägenheten att avlägga examina eller delar av dem.

Enligt 3 mom. kan utbildning som förbereder för fristående examina och annan tilläggsutbildning än den som förbereder för fristående examina ordnas i form av frivillig utbildning, personalutbildning eller arbetskraftspolitisk vuxenutbildning. Lagen slår generellt fast hur utbildningen skall ordnas och finansieras. Utbildning kan ordnas i alla de former som nämns ovan. Vid arbetskraftspolitisk vuxenutbildning tillämpas lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning. När det gäller personalutbildning är det arbetsgivaren som bestämmer om utbildningen och finansieringen av den. Frivillig utbildning väljs av de studerande själva och finansieras genom undervisningsministeriet.

3 §. *Kontakter med arbetslivet.* Examina och utbildningen skall ta särskild hänsyn till arbetslivets behov. Likaså åläggs anordnare och planerare av examina en förpliktelse att planera och ordna de fristående examina i samråd med näringslivet och arbetslivet.

2 kap. Ordnande av utbildning och examina

4 §. *Utbildningsanordnare.* Kommuner,

samkommuner, staten samt privata sammanslutningar och stiftelser kan ordna utbildning som förbereder för yrkesexamen eller specialyrkesexamen samt yrkesinriktad tilläggsutbildning. Alla som ordnar utbildning måste ha tillstånd. Den som ordnar utbildning enligt denna lag kan ha rätt att också tillhandahålla annan utbildning. Tillstånd för utbildning lämnas av undervisningsministeriet. Tillståndet gäller inte upprätthållandet av en vis läromstalt utan i tillståndet bestäms en utbildningsuppgift för sökanden som sökande förverkligar.

En bestämmelse om tillstånd att ordna utbildning som förbereder för yrkesinriktad grundexamen i form av fristående examen finns i 9 § den föreslagna lagen om yrkesutbildning. Bestämmelsen behövs, eftersom finansieringen av utbildningen för dessa studerande bestäms enligt de kalkylerade grunderna i den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. De studerande vägs in när statsandelen bestäms.

Enligt 3 mom. kan utbildningen ordnas vid läroanstalter eller i form av läroavtalsutbildning. Utbildningsanordnaren beslutar om inrättandet av läroanstalter och om deras namn. Momentet nämner bland annat yrkesutbildningscenter för vuxna som exempel på läroanstalter där det ordnas denna typ av utbildning. Vid en och samma läroanstalt kan också ordnas utbildning som hör till tillämpningsområdet för annan lagstiftning. Enligt lagen om fritt bildningsarbete i denna proposition har en kommun rätt att slå samman en läroanstalt som avses i lagen, till exempel ett medborgarinstitut eller en folkhögskola, med en annan kommunal läroanstalt, till exempel med ett yrkesutbildningscenter för vuxna. Läroanstalterna får behålla sina namn, exempelvis yrkesutbildningscenter för vuxna, eller de kan döpas om. Oavsett vad läroanstalten heter gäller bestämmelserna om utbildning i den föreslagna lagen. Utbildning kan också ordnas vid en särskild yrkesläroanstalt som tillhandhåller yrkesinriktad tilläggsutbildning för framför allt den instans som ordnar utbildningen eller för en sammanslutning inom den.

Enligt 22 § 1 mom. de huvudmän som tillhandahåller yrkesinriktad utbildning när lagen träder i kraft får fortsatt ordna utbildning utan särskilda åtgärder. Bestämmelser om rätt för folkhögskolor och idrottsutbildningscenter att fortsätta att ordna utbildning som förbereder för fristående examina och

annan tilläggsutbildning finns i ikraftträdelsebestämmelserna i den föreslagna lagen om fritt bildningsarbete. Undervisningsministeriet beslutar vid behov om ändring av tillståndet i överensstämmelse med denna lag.

5 §. *Tillstånd att ordna utbildning.* I 1, 3 och 4 mom. ingår likartade bestämmelser som i 9 § 1, 3 och 4 mom. den föreslagna lagen om yrkesutbildning. En bedömning av om utbildningen ger anordnaren ekonomisk vinst eller inte bör bland annat göras med hänsyn till den samlade verksamheten. Vissa funktioner kan ge ett överskott, som till exempel kan fonderas. Det oärentliga med bestämmelser är att utbildningsanordnaren inte får dela ut överskott eller fördel för ägarna. De yrkesmässiga förutsättningarna bör bedömas med hänsyn till bland annat att lärarna måste uppfylla behörighetsvillkoren för undervisningspersonal i den kommande förordningen om behörighetsvillkor för utbildningspersonal. Vid bedömningen av behovet av utbildning bör även beaktas utbudet av annan utbildning enligt denna lag inom utbildningsområdet och i regionen. Enligt 2 mom. bestäms utbildningsspråket och andra nödvändiga omständigheter i tillståndet.

6 §. *Dimensionering av läroavtalsutbildningen.* Yrkesinriktad tilläggsutbildning kan också meddelas i form av läroavtalsutbildning. Enligt bestämmelsen beslutar undervisningsministeriet årligen maximiantalet läroavtal för yrkesinriktad tilläggsutbildning inom ramen för det totala antalet läroavtal som avgjorts i statsbudgeten. Den som ordnar utbildningen är förpliktad att ge dem som går på yrkesinriktad tilläggsutbildning i form av läroavtalsutbildning möjlighet att delta som en del av utbildningen i fristående examina.

7 §. *Examenskommissioner.* Paragrafen stadgar om examenskommissioner som har till uppgift att ordna och övervaka fristående examina. Kommissionerna avtalar om examina och utfärdar examensbetyg. Bestämmelserna överensstämmer med den gällanden lagen om yrkesexamina. Om avtal om examina, examensbetyg, examenskommissionernas uppgifter, sammansättning och tillsättning, deras beslutanderätt och arkiv samt kommissionsledamöternas arvoden och ersättningar stadgas genom förordning. Kostnaderna för examenskommissionerna finansieras huvudsakligen med examensavgifter.

3 kap. Undervisning

8 §. *Utbildning som förbereder för fristående examen.* Paragrafen bestämmer om den utbildning som förbereder för fristående examen. Enligt bestämmelsen beslutar utbildningsanordnaren om innehållet i utbildningen som förbereder för fristående examen samt om hur utbildningen ordnas. Utbildningsanordnaren har omfattande prövningsrätt i fråga om utbildningens innehåll och omfattning. I utbildningen skall beaktas grunderna för respektive fristående examen, om vilka det ingår en bestämmelse i 13 §. Utgående från grunderna för examina utarbetar utbildningsanordnarna läroplaner samt personliga studieprogram för studerandena. Den som deltar i utbildningen skall beredas möjlighet att som en del av utbildningen avlägga en fristående examen. Finansieringen av utbildning som förbereder för yrkesexamen och specialyrkesexamen fastställs på basis av upphandlingsavtal, som ingås enligt lagen om finansiering av yrkesinriktad tilläggsutbildning. Finansieringen av utbildning, som förbereder för en grundläggande yrkesexamen i form av fristående examen, fastställs på basis av kalkylerade kostnader enligt den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

9 §. *Yrkesinriktad tilläggsutbildning.* Om innehållet, omfattningen och ordnandet av annan än i 8 § avsedd yrkesinriktad tilläggsutbildning som förbereder för fristående examen beslutar utbildningsanordnaren. Undervisningsministeriet kan vid behov meddela föreskrifter gällande utbildningen. Finansieringen av den utbildning som bestämmelsen avser fastställs på basis av upphandlingsavtal, som skall ingås enligt lagen om finansiering av yrkesinriktad tilläggsutbildning.

10 §. *Hänvisningsbestämmelse om undervisningen.* I paragrafen ingår en hänvisningsbestämmelse om undervisningen. Enligt denna skall bestämmelserna gällande undervisningen i den nya lagen om yrkesutbildning tillämpas också på utbildning som förbereder för fristående examen och övrig yrkesinriktad tilläggsutbildning. Enligt bestämmelsen skall bestämmelserna i nämnda, nya lag tillämpas i fråga om undervisningsspråk, läroavtalsutbildning, tillämpning av lagstiftningen om arbetstagare på läroavtalsutbildningen, studerandens skydd i arbetet samt undervisningens offentlighet.

11 §. *Hänvisningsbestämmelse om studerandens rättigheter och skyldigheter.* Enligt paragrafen tillämpas i denna angivna bestämmelser om studerandens rättigheter och skyldigheter i den nya lagen om yrkesutbildning också på utbildning som förbereder för fristående examen och övrig yrkesinriktad tilläggsutbildning. Enligt bestämmelsen skall bestämmelserna i den lagen tillämpas i fråga om rätt att fritt söka till yrkesutbildning, grunderna för antagning av studerande, rätt till en trygg studiemiljö, rätt till undervisning, tillgodoräknande av studier i tillämpliga delar, tystnadsplikt för studerande, studerandens skyldigheter, disciplin, hörande av studerandena samt om studiesociala förmåner i läroavtalsutbildningen.

4 kap. **Examina som kan avläggas oberoende av hur yrkesskickligheten förvärvats**

12 §. *Fristående examina.* Enligt paragrafen är det möjligt att oberoende av hur yrkesskickligheten förvärvats avlägga yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina såsom fristående examina. Förstnämnda examina motsvarar examina som kan avläggas inom den grundläggande yrkesutbildningen. Yrkesexamen och specialyrkesexamen är i allmänhet examina som avläggs genom yrkesinriktad tilläggsutbildning efter en grundläggande yrkesutbildning. Fristående examina är i huvudsak avsedda för vuxna.

I paragrafens 2 mom. preciseras nivåer på kunskaper och färdigheter som studeranden skall kunna påvisa i en fristående examen. Utbildning som förbereder för en fristående examen anordnas på basis av 8 §.

I paragrafens 3 mom. skyddas benämningarna på fristående examina. Benämningarna på yrkesexamina och specialyrkesexamina får endast användas om de gäller examina som avlagts enligt den föreslagna lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning. Benämningarna på yrkesinriktade grundexamina får användas även i fråga om yrkesinriktade grundexamina som avlagts genom fristående examina.

13 §. *Beslut om examina och grunderna för dem.* Paragrafen bestämmer om undervisningsministeriets och utbildningsstyrelsens befogenheter. Paragrafen motsvarar bestämmelserna i gällande lag om yrkesexamina, men undervisningsministeriets befogen-

heter har uttryckts på ett sätt som avviker från det som nu gäller. Enligt gällande lag skall undervisningsministeriet besluta om examensstrukturen. Enligt bestämmelsen beslutar undervisningsministeriet om vilka examina som kan avläggas genom fristående examen. Beslutet fattas för var examensbenämning separat. Examina utgörs av yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina. Grunderna för examina fastställs av utbildningsstyrelsen med beaktande av de krav på kunskaper och färdigheter som ställts i 12 § 2 mom. I grunderna för examina preciseras i den omfattning det behövs vilken yrkesskicklighet som skall påvisas i en fristående examen, obligatoriska och valfria delar av examen, på vilka sätt yrkesskickligheten skall påvisas samt grunderna för bedömning av examinandens prestationer. Avsikten är att de mera preciserade grunderna för examen fastställs genom förordning. Dessutom bestäms det i lagens 3 § att grunderna för examina skall beredas och planeras i samarbete med näringslivet och arbetslivet i övrigt.

5 kap. **Särskilda bestämmelser**

14 §. *Service- och utvecklingsverksamhet.* Bestämmelsen motsvarar situationen för närvarande och 7 § i den nya lagen om yrkesutbildning.

15 §. *Utvärdering av utbildningen.* I paragrafen ingår en bestämmelse om utvärdering av utbildningen. Paragrafen motsvarar 21 § den nya lagen om grundläggande utbildning, 16 § den nya gymnasielagen och 23 § den nya lagen om yrkesutbildning. Effekten av utbildningen och fristående examina kan jämsides med andra kriterier uppskattas på basis av hur de som deltagit i utbildningen blir sysselsatta.

16 §. *Tillämpning av vissa bestämmelser i lagen om yrkesutbildning.* Bestämmelsen innehåller en hänvisningsbestämmelse, enligt vilken bestämmelserna i den i paragrafen omnämnda föreslagna lagen om yrkesutbildning skall tillämpas även på verksamhet som avses i denna lag. Enligt bestämmelsen skall på fristående examina, utbildning som förbereder för fristående examen och på övrig yrkesinriktad tilläggsutbildning tillämpas bestämmelserna i nämnda nya lag i fråga om samarbete mellan utbildningsanordnare och anskaffning av utbildning, bedömning av studerandens prestationer, personal, tystnads-

plikt, rätt att få uppgifter, ändringssökande, dröjsmålsranta och indrivning av avgifter samt utbildning som ordnas i form av avgiftsbelagd service.

17 §. *Avgifter.* Enligt paragrafens 1 mom. kan av studerandena i utbildning som förbereder för yrkesexamen och specialyrkesexamen samt i annan tilläggsutbildning uppbäras skäligen avgifter. Enligt paragrafens 2 mom. iakttas i fråga om avgifter som uppbärs av studerande i utbildning som förbereder för yrkesinriktad grundexamen i form av fristående examen vad som bestäms i 36 § 1 mom. i den föreslagna lagen om yrkesutbildning. Den sistnämnda utbildningen skall vara avgiftsfri för studeranden. Detta kommer att ändra situationen från vad den är för närvarande på så sätt att man inte längre kan uppbära avgift av studeranden i den vuxenutbildning som här avses. Ändringen är befogad, eftersom utbildningsanordnaren på basis av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet får en kalkylerad finansiering enligt priset per enhet för undervisningsverksamhet som förbereder för yrkesinriktad grundexamen som avläggs genom fristående examen. Av privatelever kan dock direkt med stöd av lagen uppbäras avgift. Av övriga elever kan avgift uppbäras med tillstånd av undervisningsministeriet. Undervisningsministeriet beslutar med stöd av 16 § 7 punkten och 46 § lagen om yrkesutbildning om grunderna för avgifterna.

18 §. *Finansiering.* Enligt bestämmelsen finansieras utbildning som avses i denna lag å ena sidan på basis av den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (finansiering av utbildning som förbereder för yrkesinriktad grundexamen som avläggs genom fristående examen) och, å andra sidan på basis av lagen om finansiering av yrkesinriktad tilläggsutbildning (fristående examina och finansiering av utbildning som förbereder för yrkesexamen och specialyrkesexamen som avläggs i form av fristående examen samt finansiering av övrig yrkesinriktad tilläggsutbildning).

Enligt ikraftträdelsebestämmelsen i den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet skall de nya finansieringsbestämmelserna tillämpas första gången på finansieringen för 1999. Finansieringen för 1998 skall således bestämmas helt enligt nugällande bestämmelser.

19 §. *Närmare bestämmelser.* Paragrafen innehåller ett normalt bemyndigande att genom förordning utfärda närmare bestämmelser om den yrkesinriktade yrkesutbildningen.

6 kap. **Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser**

20 §. *Ikraftträdande.* Paragrafens 1 mom. bestämmer om ikraftträdandet av lagen och 2 mom. om lagar som upphävs med stöd av lagen.

21 §. *Tillämpning av föreskrifter och beslut som meddelats med stöd av de upphävda lagarna.* Enligt paragrafens 1 och 2 mom. förblir beslut som på basis av lagen om yrkesexamina meddelats angående examensstrukturen och grunderna för examina samt avtalen om att ordna examina i kraft till dess nya beslut i överensstämmelse med denna lag meddelas eller nya avtal om att ordna examina ingås.

Enligt paragrafens 2 mom. fortsätter direktiven, delegationerna eller andra organ vid de särskilda yrkesläroanstalterna, yrkesutbildningscentrerna för vuxna och övriga läroanstalter inom området för tillämpningen av denna lag från det att lagen träder i kraft till mandatperiodens slut, om inte utbildningsanordnaren beslutar något annat dessförinnan. Likaledes fortsätter de på grundval av lagen om yrkesexamina tillsatta examenskommissionerna sin verksamhet till slutet av mandatperioden.

22 §. *Övergångsbestämmelse som gäller tillstånd att ordna utbildning.* Med stöd av paragrafens 1 mom. fortsätter huvudmännen för de nuvarande läroanstalterna utan särskilda åtgärder såsom i den föreslagna lagen avsedda utbildningsanordnare. Folkhögskolorna och idrottsutbildningscentrerna fortsätter som anordnare av yrkesinriktad utbildning och musikläroanstalterna sin undervisning med stöd av ikraftträdelsebestämmelserna i de nya lagarna om fritt bildningsarbete och grundläggande konstundervisning.

Enligt paragrafens 2 mom. ändras gällande tillstånd att upprätthålla en läroanstalt direkt med stöd av lagen till sådana tillstånd att ordna utbildning som avses i lagen. Paragrafens 2 mom. bemyndigar undervisningsministeriet att ändra gällande tillstånd att inrätta och upprätthålla skolor och läroanstalter till nya tillstånd att ordna utbildning enligt denna lag. Undervisningsministeriet kan vid behov besluta ändra bestämmelserna i tidi-

gare beviljade tillstånd så att de överensstämmer med denna lag. I det nya tillståndet kan intas villkor enligt lagens 5 § 2 mom.

23 §. *Övergångsbestämmelser som gäller personalen.* Enligt paragrafen fortsätter de anställda lärarna och läroanstaltens övriga personal utan särskilda åtgärder i sina tidigare tjänster och uppgifter när lagen träder i kraft.

24 §. *Övergångsbestämmelse som gäller läroavtalsutbildningen.* Läroavtalsutbildning som inletts innan lagen träder i kraft ordnas enligt de bestämmelser som varit gällande när den föreslagna lagen träder i kraft. Som tidpunkt för inledandet av utbildning betraktas den tidpunkt då ett sådant läroavtalsförhållande som avses i arbetsavtalet uppstår.

1.5. Lag om fritt bildningsarbete

Lagen gäller medborgarinstitut, folkhögskolor, studiecentraler och idrottsutbildningscenter som det finns särskilda lagar om. Därtill gäller lagen sommaruniversitet som inte regleras särskilt i någon gällande lag. I motsats till de övriga lagarna i denna proposition reglerar lagen om fritt bildningsarbete inte bara verksamheten utan också finansieringen. Följaktligen tillämpas inte den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet på finansiering av utbildning vid läroanstalter som avses i paragrafen om tillämpningsområde. Bestämmelserna om finansiering av medborgarinstitut i den gällande finansieringslagen föreslås bli lyfta över till lagen om fritt bildningsarbete.

Lagen tillämpas på fritt bildningsarbete vid medborgarinstitut, folkhögskolor, studiecentraler, idrottsutbildningscenter och sommaruniversitet. Om läroanstalterna tillhandahåller utbildning som avses i de föreslagna lagarna om grundläggande utbildning, gymnasieutbildning, grundläggande yrkesutbildning eller yrkesinriktad vuxenutbildning tillämpas lagen om grundutbildning, gymnasielagen, lagen om yrkesutbildning eller lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning samt den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

I motsats till de övriga föreslagna lagarna föreskriver denna lag vilken typ av läroanstalter som har rätt att tillhandahålla fritt bildningsarbete. De räknas upp i tillståndet att driva läroanstalt. Kommuner har dock rätt att slå samman sina läroanstalter för fritt

bildningsarbete med andra läroanstalter.

Lagen innefattar bestämmelser om syftet med det fria bildningsarbetet, verksamhet som lagen omfattar, tillstånd att driva läroanstalt, personal, undervisning, statsandel för driftskostnader, statsunderstöd och vissa andra omständigheter. Kommunallagen förslås bli tillämpad på förvaltningen av kommunala läroanstalter för fritt bildningsarbete. Däremot tillämpas lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata på privata läroanstalter. Staten får inte vara huvudman för en läroanstalt som avses i denna lag. För rektorer, lärare och annan personal gäller beroende på anställningsformen vad som föreskrivs i kommunallagen, lagen om kommunala tjänsteinnehavares anställningstrygghet eller lagen om arbetsavtal. Behörighetsvillkoren för rektorer och lärare regleras dock i en ny förordning om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsverksamheten.

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. *Syftet med det fria bildningsarbetet.* Paragrafen definierar syftet med fritt bildningsarbete. Fritt bildningsarbete karakteriseras av stor bredd och mångfald. Utbildningsutbudet inom det fria bildningsarbetet tillgodoser många olika behov. Ofta har deltagarna mycket olika förväntningar på utbildning. För en del är utbildning en fritidsaktivitet eller ett sätt utveckla sig själv, andra vill komplettera sin yrkeskompetens eller ser utbildning som samhälleligt engagemang.

Syftet med fritt bildningsarbete hänger dels samman med en allsidig utveckling av den enskildes personlighet, dels med den enskildes engagemang i samhället. Det är viktigt att den som ordnar utbildning själv sätter upp mål för sin verksamhet och definierar sina uppgifter. Målen och åtagandena kan bygga på lokala behov som när det gäller kommunala medborgarinstitut. En betydande del av läroanstalterna för fritt bildningsarbete är dock rikstäckande. De kan vara spridda över hela landet, som till exempel studiecentralerna, eller rekrytera studerande över hela landet, som till exempel folkhögskolor och idrottsinstitut. Idrottsinstitutet ingår som ett led i vår idrottspolitik. Vid sidan av undervisningsverksamhet bedriver många frivilligorganisationer en omfattande kulturell verksamhet.

Det fria bildningsarbetet erbjuder medbor-

garna studiemöjligheter utifrån deras egna värderingar. Särskilt studiecentralerna och många folkhögskolor organiserar sin verksamhet utifrån kollektiva värderingar. De flesta samhällliga och religiösa folkrörelser är därför engagerade i det fria bildningsarbetet. Tack vare att olika typer av läroanstalter och olika läroanstalter inom en och samma rörelse är involverade i bildningsarbetet får utbildningssystemet stor bredd.

2 §. *Verksamhet som lagen omfattar.* I paragrafen definieras läroanstalterna inom det fria bildningsarbetet. Definitionerna motsvarar i stor utsträckning definitionerna i de nuvarande fristående läroanstalts i visa lagarna. Folkhögskolorna och idrottsinstituterna var ursprungligen internat. De har fortfarande karaktären av internat, trots att de under senare år har fått allt fler studerande som bor någon annanstans och satsat mer på distansundervisning. Internatutbildningen har varit avgörande för byggnadsbeståndet, byggnadsbestämmelserna och antalet anställda och har därför också medfört högre kostnader. Att lagen säger ut att folkhögskolor och idrottsutbildningscenter är internat avser inte att utesluta möjligheten att till exempel ordna distans- och flerformsundervisning eller att beröva andra läroanstalter möjligheten att inrätta internat. Om en läroanstalt är internat räknas delta in i de kalkylerade grunderna för statsandelen.

Studiecentralerna är vuxenutbildningscenter för bildningsarbetet i frivilligorganisationernas regi. Samarbete med medlemsorganisationerna ingår som ett viktigt led i studiecentralernas verksamhet. Medborgarinstitutet är vanligen förankrade i de lokala bildningsbehoven. Sommaruniversitetet är däremot typiska regionala läroanstalter. De prioriterar kurser inom den öppna högskolan, språkstudier och yrkesinriktad tilläggutbildning.

3 §. *Övriga uppgifter.* Bestämmelserna om utvecklings- och serviceverksamhet som stödjer utbildningen överensstämmer med gällande lagstiftning. Även utbildning som ordnas som avgiftsbelagd service är fortfarande möjlig.

Läroanstalterna får precis som nu ha rätt att ordna examensinriktad utbildning. På sådan utbildning tillämpas lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen och lagen om yrkesutbildning samt anknytande finansieringsbestämmelser.

4 §. *Tillstånd att driva läroanstalt.* Be-

stämmelserna om tillstånd att driva läroanstalt överensstämmer med bestämmelserna om tillstånd att ordna utbildning enligt de övriga lagarna i denna proposition och har i stort sätt samma innehåll som de gällande bestämmelserna om läroanstalter för fritt bildningsarbete. I stället för utbildningsbehov talas i denna lag om bildningsbehov som tidigare. En förutsättning för tillstånd är att huvudmannen har yrkeskompetens och ekonomiska möjligheter att driva en läroanstalt och ordna med utbildningen. Syftet med läroanstalten och utbildningsåtagandet kan därför skrivas in tämligen generellt i tillståndet samtidigt som huvudmannens egna mål och utbildningsåtaganden kan tas med i beräkningen.

Sommaruniversitetet får rätt till statsandel men de måste anhålla om tillstånd att driva läroanstalt. Ett villkor är dock att deras verksamhet uppfyller kraven i statsandelsystemet. Avsikten är att de nuvarande tjugo sommaruniversitetet skall få statsandel.

Om flera läroanstalter har samma huvudman kan de gå samman och koppla ihop olika funktioner.

En kommun eller en samkommun har rätt att slå samman sina läroanstalter för fritt bildningsarbete med andra kommunala läroanstalter. I sådana fall bestäms finansieringen särskilt för varje funktion. Kommunala medborgarinstitut har på senare tid etablerat samarbete med lokala gymnasier, främst med vuxengymnasier. Medborgarinstitutet har ofta tillhandahållit språkundervisning och gymnasier i sin tur erbjudit möjligheter att tentera gymnasiekurser. På en del orter samarbetar medborgarinstitutet och vuxengymnasierna i så hög grad att det finns ett behov av sammanslagning. Samarbete förekommer i viss utsträckning också med yrkesläroanstalter.

2 kap. Personal

5 §. *Personal.* Paragrafen kräver att varje läroanstalt skall ha en rektor som ansvarar för verksamheten. Läroanstalten kan ha gemensam rektor tillsammans med någon annan läroanstalt med samma huvudman eller utbildningsanordnare. Antalet lärare och annan personal skall avpassas efter utbildningsformen. Sommaruniversitetet och studiecentralerna har numera inga lärare i huvudsyssla. Bestämmelsen inverkar inte på den rådande situationen och förpliktar således

inte sommaruniversiteten eller studiecentralerna att anställa lärare i huvudsyssla, om detta inte är nödvändigt på grund av sättet att ordna med utbildning. Behörighetsvillkoren för rektorer och lärare regleras i den nya förordningen om behörighetsvillkor för personal inom utbildningsväsendet. Behörighetsvillkoren för lärare inom det fria bildningsarbetet kommer att vara desamma som i gällande bestämmelser. Däremot anpassas behörighetsvillkoren för examensinriktad utbildning allt mer efter de generella kraven inom varje utbildningsform. Vad gäller rektorer inom fritt bildningsarbete skall det inte längre i lag föreskrivas att de skall ha lärarbehörighet. Läroanstalterna kan dock själva ställa högre krav.

3 kap. Undervisning

6 §. *Ordnande av undervisning.* Verksamhetsplanen enligt 1 mom. är främst avsedd att vara ett dokument som i likhet med tidigare verksamhetsplaner ger en samlad bild av läroanstaltens verksamhet. Den skall framför allt vara ett verktyg för utvärdering av verksamheten. Med hjälp av den kan målluppfyllelsen följas upp både av läroanstalten själv och utomstående instanser. Varken gällande lagar eller det föreliggande lagförslaget har några bestämmelser om läroplan. Men i praktiken upprättar alla läroanstalter en läroplan.

Den gällande lagstiftningen säger mycket lite om undervisningen. Minimikravet på undervisning är 15 timmar för att folkhögskolor och idrottsutbildningscentrer skall få statsandel. Detta hänger främst samman med internatskostnaderna. Bestämmelserna i förordning om lägsta tillåtna undervisningstid och arbetstid per vecka och per dag kommer att vara oförändrade. Befogenhet att utfärda förordning om studiecirklar ingår i 9 §.

7 §. *Utvärdering.* Paragrafen överensstämmer med utvärderingsbestämmelserna i de övriga utbildningslagarna i denna proposition. Utvärderingen skall dock göras med hänsyn till särdragen inom det fria bildningsarbetet, till exempel att det inte finns någon enhetlig läroplan. Verksamhetsformerna varierar mycket och självutvärdering är därför en viktig utvärderingsform.

4 kap. Statsandel för driftskostnader

8 §. *Kalkylerad statsandelsgrund.* Statsan-

delen för driftskostnader bestäms såsom för närvarande enligt kalkylmässiga principer. Statsandelen för folkhögskolor räknas i likhet med gällande lag ut enligt studerandeveckor, i riksomfattande idrottsutbildningscentrer enligt studerandedygn och i regionala idrottsutbildningscentrer enligt studerandedagar. Också antalet studerande tas med i beräkningen. Däremot mäter prestationen undervisningstimme vid studiecentraler och medborgarinstitut bara genomförd undervisningskvantitet. Läroanstalterna har så olika utbildningsåtaganden att det är svårt att tillämpa en och samma prestation på alla. Därför föreslås det i propositionen att prestationerna för den kalkylerade statsandelsgrunden inte ändras. På så sätt kan förhållandena jämföras med tidigare år, eftersom antalet prestationer vanligen fastställs utifrån tidigare verksamhet. Undervisningstimme lämpar sig väl som kriterium även för sommaruniversitet, eftersom detta redan nu är praxis i fråga om de flesta sommaruniversitet.

Det blev stora omställningar 1993 och 1994 när läroanstalterna för fritt bildningsarbete togs in i det kalkylerade statsandelsystemet. Statsandelarna sjönk avsevärt, särskilt för vissa folkhögskolor och studiecentraler, när det utgiftsbaserade systemet ersattes med medelpriser per enhet. Ändringarna har jämnats ut genom graderade priser per enhet och med hjälp av extra understöd för en övergångsperiod. I vissa fall har statsandelarna stigit.

Läroanstalterna för fritt bildningsarbete har privata huvudmän med undantag för den övervägande delen av medborgarinstituten. Ändringar i statsandelarna återverkar omedelbart på huvudmannens ekonomiska situation, och i form av studieavgifter på de studerandes ekonomi.

Avsikten är att statsandelen för driftskostnader i huvudsak skall kvarstå oförändrad.

Om två läroanstalter med en kommun eller en samkommun som huvudman går samman bestäms statsandelen för finansieringen av verksamheten särskilt för varje funktion.

9 §. *Statsandelens belopp.* Procentsatserna för statsandel för enskilda läroanstalter har utformats utifrån de beräkningar som gjordes när de utgiftsbaserade statsandelarna ersattes med kalkylerade statsandelar. De tidigare högre procentsatserna sjönk när kostnadsbasen breddades. Breddningen inverkar på olika sätt på läroanstalterna, vilket är orsaken till de divergerande procentsatserna. Det

finns inga planer på att ändra kostnadsfördelningen mellan stat och huvudmän. Smärre förhöjningar har ingen ekonomisk betydelse för folkhögskolorna och studiecentralerna. För folkhögskolorna innebär det nya finansieringskriteriet för examensinriktad utbildning att drygt en fjärdedel av den totala volymen förs över till finansieringssystemet för grundläggande utbildning, gymnasieutbildning och yrkesutbildning med lägre priser per enhet än inom det fria bildningsarbetet.

10 §. *Fastställande av antalet prestationer som skall användas vid beräkning av statsandelen.* Det är fortfarande lämpligast att använda studerandevecka som prestation för folkhögskolor främst på grund av att studierna är långvariga. Samtidigt bibehålls studiedygn och studiedag som prestationer för idrottsutbildningscentrer. Medborgarinstitut och studiecentraler skall alltså ha undervisningstimme som kalkyleringsenhet. Också statsandelarna för sommaruniversitet förslås bli uträknade enligt det kalkylerade antalet undervisningstimmar.

Distansundervisningen har ökat inom det fria bildningsarbetet, särskilt distansundervisning i kombination med närtbildning. Vuxenutbildningen har ofta flexibla, varierade och individuella undervisningsformer. Kostnaderna för distansundervisning varierar mycket men ligger i regel under kostnaderna för närundervisning. Tack vare distansundervisning kan lokaler och andra resurser utnyttjas för andra ändamål. Därför kommer det att bestämmas genom förordning att distansundervisning bara delvis vägs in antalet prestationer. På så sätt kan undervisningen vid de tidigare brevinstututen som uppgått i folkhögskolorna tas med i uträkningen av antalet prestationer.

11 §. *Pris per enhet.* Bestämmelserna om priser per enhet har i stort sett samma innehåll som nuvarande lagstiftning. Detta gäller särskilt beräkningsförfarandet och justering av priserna.

En viktig princip för gradering av priserna per enhet hänger samman med internatsutbildning. Folkhögskolor och idrottsutbildningscentrer har länge förutsatts vara internat, vilket har stor betydelse för deras kostnadsstruktur. Många av dem är dessutom riksomfattande läroanstalter. Internatskostnaderna utgör därför en naturlig grund för priserna per enhet för folkhögskolor och idrottsutbildningscentrer. Idrottsutbildnings-

centrerna har därtill dyra fastigheter att ta hand om, exempelvis simhallar och stora idrottsanläggningar. Det är därför motiverat med graderade priser per enhet.

Kostnaderna för undervisning avsedd för handikappade är högre inom alla utbildningsformer på grund av små undervisningsgrupper, individuell undervisning och nödvändiga hjälpmedel. Priserna per enhet höjs genom närmare bestämmelser om undervisning för handikappade i förordning. Kriteriet för högre priser per enhet för specialinstitut avskaffas när det gäller hela läroanstalten i fråga om några folkhögskolor. Resurserna för undervisning för handikappade minskar därigenom inte.

Priserna per enhet kan också graderas av annan grundad anledning enligt vad som närmare bestäms genom förordning. Sådana graderingar behövs främst när det gäller folkhögskolor som är en sorts kursgårdar.

Resekostnaderna spelar en roll för medborgarinstitut på olika orter, eftersom instituten är utspridda över hela landet. Därför räknas bosättningsstrukturen in i priset per enhet för undervisningstimmar på samma sätt som enligt gällande lag.

Sommaruniversiteten är en ny form av utbildning som tas in i det lagstadgade statsandelssystemet. Sommaruniversiteten har i det närmaste samma typ av verksamhet som medborgarinstituten. Det är därför lämpligast att tillämpa samma priser per enhet för båda utbildningsformerna. Därför föreslås i denna proposition att priserna per enhet per undervisningstimme vid sommaruniversitet skall bestämmas enligt priset per enhet för medborgarinstitutet på orten. Priset per enhet per undervisningstimme får vara olika för medborgarinstitut och studiecentraler.

12 §. *Justering av priset per enhet.* Bestämmelsen överensstämmer med gällande bestämmelser.

13 §. *Kostnader som inte beaktas vid beräkningen av priser per enhet.* Ungefär samma kostnader utesluts vid beräkningen av priserna per enhet som enligt gällande lagstiftning.

5 kap. Statsunderstöd

14 §. *Specialunderstöd och extra understöd.* Det kalkylerade statsandelssystemet medför avsevärda ändringar i läroanstaltens statsandelar, om priset per enhet är betydligt lägre än de faktiska kostnaderna per

prestation. Det kalkylerade systemet syftar till att uppmuntra bidragstagarna att vara ekonomiska. Det kan dock finnas grundad anledning till att priserna per enhet är höga, till exempel små läroanstalter, läget eller särskilda åtaganden. Det är viktigt att värna mångfalden inom det fria bildningsarbetet och stödet får därför inte enbart koncentreras till stora enheter. Läroanstalter som satsar på ett bredare utbud och bättre kvalitet kan ha högre kostnader. Specialuppgifter och nya funktioner kan inte tas om hand inom de normala statsandelarna. För olika specialuppgifter eller för nya funktioner kan läroanstalterna få understöd från ett anslag som avsätts i statsbudgeten. Understöd kan därutöver beviljas för försök och utvecklingsprojekt.

Det är alltså nödvändigt att ha en bestämmelse om extra understöd. På så sätt kan läroanstalter som har särskilda uppdrag inom kultur- eller undervisningsverksamhet eller läroanstalter med ekonomiska problem få understöd.

15 §. *Statsunderstöd för anläggningsprojekt.* Det är företrädesvis folkhögskolor och idrottsutbildningscentrer som har anläggningsprojekt inom det fria bildningsarbetet. Staten kan bidra med statsunderstöd. Understödet är inte kopplat till vare sig statsandelsskalan eller priserna per enhet. Förfarandet är indentiskt med förfarandet i den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Bestämmelsen tar hänsyn dels till nuvarande praxis i fråga om folkhögskolor, dels till idrottsutbildningscentrernas särskilda behov.

Statsrådet fastställer gränsen för de totala kostnaderna för anläggningsprojekt. För folkhögskolor går gränsen för närvarande vid 500 000 mark och för idrottsutbildningscentrer vid 200 000 mark. Understödet för lån som en läroanstalt har tagit upp för byggnadsprojekt minskar så småningom i betydelse men bestämmelsen behövs fortfarande för en del specialfall.

6 kap. Övriga bestämmelser om finansiering

16 §. *Statsbidragsmyndighet.* Statsbidragsmyndighet är det ministerium som i reglementet för statsrådet utsetts till det, dvs. undervisningsministeriet.

17 §. *Beviljande av statsandel.* Statsandel beviljas huvudmannen och betalas ut månat-

ligen på samma sätt som nu. För kommunernas del fattas det bara ett beslut om statsandel. Det skall gälla statsansdelar dels enligt den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, dels enligt denna lag.

18 §. *Betalning.* Vid utbetalning av statsandelar tillämpas samma förfarande som enligt den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Statsandelen för kommunala läroanstalter för fritt bildningsarbete betalas dock ut som en del av den statsandel som betalas enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Detta rör merparten av medborgarinstitutet och några folkhögskolor.

19 §. *Betalning av utebliven förmån och återbetalning av grundlös förmån.* Bestämmelsen stämmer överens med gällande lagstiftning.

20 §. *Betalning som inte erläggs eller återkrävs.* Detta är en ny bestämmelse. Små statsandelsbelopp kommer inte att betalas eller återkrävas. Paragrafen överensstämmer med 52 § i den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

21 §. *Skyldighet att lämna upplysningar.* Paragrafen överensstämmer med 54 § i den föreslagna lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

7 kap. Särskilda bestämmelser

22 §. *Ändringsökande.* Ändring i ett beslut om statsandel får inte sökas genom besvär, utan huvudmannen måste yrka rättelse hos statsandelsmyndigheten i likhet med gällande bestämmelser. Ändring i ett beslut med anledning av rättelseyrkande får sökas enligt vad som bestäms i förvaltningsprocesslagen.

Ändring i ett beslut av direktionen för eller en befattningshavare vid en privat läroanstalt får sökas genom besvär hos länsrätten. Genom förordning kan det stadgas i vilka ärenden besvärsmått inte föreligger. På kommunala läroanstalter tillämpas bestämmelserna om ändringsökande i kommunallagen.

23 §. *Tipsvinstmedel.* Idrottsutbildningscentrer finansieras huvudsakligen med tippningsvinstmedel som avses i lotterilagen (491/1965). Medlen är avsedda som stöd till idrott och ungdomsarbete. Förfarandet kan alltså tillämpas när det gäller den statliga

finansieringen av idrottsutbildningscentrernas verksamhet enligt den föreslagna lagen. Enligt den föreslagna lagen om yrkesutbildning skall också yrkesinriktad grundutbildning inom idrott kunna finansieras med tippningsvinstmedel.

24 §. *Avgifter som tas ut av de studerande.* Paragrafen innehåller bestämmelser om studerandavgifter, bestämmande av grunderna för avgifterna och hur de tas ut. Tidigare lagar har inte föreskrivit något om avgifter men avgifter har en stor betydelse för all verksamhet enligt denna lag. Studerandavgifterna måste i vilket fall som helst vara skäliga.

25 §. *Närmare bestämmelser.* Paragrafen innehåller ett normalt bemyndigande att utfärda förordning.

8 kap. **Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser**

26 §. *Ikraftträdande.* Lagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 1998 i likhet med de övriga lagar som ingår i propositionen. De lagar som upphävs genom den föreliggande lagen räknas upp i paragrafens 2 mom. Enligt paragrafens 3 mom. skall lagens finansieringsbestämmelser tillämpas första gången på finansieringen för 1999. På finansieringen för hela 1998 och finansieringen för åren före det tillämpas finansieringsbestämmelserna i de lagar som föreslås bli upphävda genom denna lag. Således kan t.ex. sommaruniversitetet omfattas av lagstadgad finansiering först från 1999.

27 §. *Övergångsbestämmelse om tillstånd att driva en läroanstalt.* Tidigare tillstånd att driva en läroanstalt kommer alltså att gälla. Den tidigare rätten att ge betyg inom grundläggande utbildning och gymnasieutbildning kommer alltså att gälla på grund av en övergångsbestämmelse. Den ändrade regleringen av yrkesutbildningen medför att tillstånden att driva läroanstalter som meddelar yrkesutbildning måste ändras redan innan reformen träder i kraft.

28 §. *Övergångsbestämmelse om finansiering.* När det gäller statsandelar enligt det gamla utgiftsbaserade statsandelssystemet som inte har betalats ut när lagen träder i kraft får slutposterna av små periodiserade statsandelar och eventuella slutposter om verksamheten upphör betalas ut snabbare än den gällande periodiseringen kräver. Ändringen har ingen större ekonomisk betydelse.

29 §. *Övergångsbestämmelse som gäller personalen.* Bestämmelsen överensstämmer med de övriga lagarna i propositionen.

30 §. *Priserna per enhet 1999.* Paragrafen föreskriver ett undantagsförfarande för 1999. Därmed kommer minskningar i statsandelarna som införts genom sparbeslut för att balansera upp den offentliga ekonomin fortfarande att gälla. Besluten fattades före 1996 och medförde sänkta priser per enhet också för läroanstalter för fritt bildningsarbete.

1.6. **Lag om grundläggande konstundervisning**

I lagen sammanförs bestämmelserna i gällande lagar om musikleäroanstalter och grundundervisning i konst. Bestämmelserna om grundläggande musik- och dansundervisning ingår framdeles i en ny lag om yrkesutbildning och tilläggsutbildningen i en ny lag om yrkesinriktad vuxenutbildning. Allmänbildande och intresseinriktad undervisning i musik och på konstens andra områden kan ges med stöd av lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen, den nya lagen om yrkesutbildning och den nya lagen om fritt bildningsarbete.

Lagen motsvarar till sin struktur den nya lagen om grundläggande utbildning, den nya gymnasielagen och den nya lagen om yrkesutbildning. Föremål för regleringen är inte läroanstalterna som anordnar utbildningen, utan utbildningens mål och centrala innehåll samt studerandenas rättigheter och skyldigheter. På utbildningens förvaltning tillämpas kommunallagen och i överensstämmelse med den givna kommunala instruktioner samt den nya lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata. Enligt den lagen beslutar i ärende som ankommer på utbildningsanordnaren det organ eller den tjänste- eller befattningssinnehavare som förordnats till uppgiften i en instruktion godkänd av utbildningsanordnaren. På personalen tillämpas beroende på anställningsförhållandets art kommunallagen, lagen om kommunala tjänsteinnehavares anställningstrygghet samt bestämmelserna och föreskrifterna i kommunens tjänstestadga, lagen om arbetsavtal eller statstjänstemannalagen. Villkoren för rektors och lärares behörighet bestäms genom en förordning om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsverksamhet. Om finansieringen som beviljas för grundläggande konstundervisning

ing bestäms i en ny lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

1 §. *Syftet med den grundläggande konstundervisningen.* Paragrafen motsvarar 1 § i gällande lag om grundundervisning i konst. Undervisningens mål har dock formulerats mera entydigt än i gällande lag. Målen preciseras ytterligare i de riksomfattande grunderna för läroplanen som utbildningsstyrelsen fastställer med stöd av 5 § 1 mom. och i de läroplaner utbildningsanordnaren godkänner med stöd av 2 mom. i samma paragraf. Målen preciseras för vart område av konsten för sig.

Med i paragrafens 2 mom. angiven annan verksamhet som främjar konsten avses bland annat anordnande av konserter, utställningar och andra föreställningar.

2 §. *Utbildningsanordnare.* Kommunerna har direkt på grundval av lagen rätt att ordna grundläggande konstundervisning. Kommunen beslutar inom vilka områden av konsten den ordnar undervisning. Kommunen får med stöd av 11 § 2 mom. statsandel för grundläggande konstundervisning enligt antalet invånare i kommunen. Kommunen kan med stöd av 3 mom. i sistnämnda paragraf separat an hålla om rätt även till statsandel enligt antalet undervisningstimmar, t.ex. för att driva en musikläroanstalt.

Enligt paragrafens 2 mom. kan vederbörande ministerium bevilja också en samkommun eller privat sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna grundläggande konstundervisning. Förutsättningarna för att tillstånd att ordna utbildning skall beviljas, vad tillståndet innehåller samt när ett tillstånd kan återkallas bestäms i 3 §.

Enligt paragrafens 3 mom. kan också staten ordna grundläggande konstundervisning.

Enligt paragrafens 4 mom. kan grundläggande konstundervisning ordnas antingen i en läroanstalt eller på annat sätt. Utbildningsanordnaren beslutar om läroanstalternas inrättande och deras namn. I momentet nämns som exempel en musikläroanstalt. I samma läroanstalt kan ordnas undervisning inom flera områden av konsten, såväl grundläggande konstundervisning som musikundervisning i form av grundläggande yrkesutbildning eller så kan läroanstalten slås samman med en annan läroanstalt som ger utbildning som omfattas av lagstiftningen. Utbildningsanordnaren kan på basis av 4 § denna lag anlita även annan utbildningsanordnare för att erhålla nämnda tjänster.

3 §. *Tillstånd att ordna utbildning.* I fråga om det ovan i 2 § 2 mom. nämnda tillståndet att ordna grundläggande konstundervisning, villkoren i tillståndet samt bestämmelserna om återkallande av tillstånd innehåller paragrafen motsvarande bestämmelser som när privat sammanslutning eller stiftelse beviljas tillstånd att ordna grundläggande utbildning, gymnasieutbildning och yrkesutbildning.

Enligt lagens 15 § 1 mom. fortsätter läroanstalterna som är verksamma med stöd av den föreslagna lagen om musikläroanstalter utan särskilda åtgärder i egenskap av sådana utbildningsanordnare som avses i denna lag, den nya lagen om yrkesutbildning samt i den nya lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

4 §. *Samarbete och anskaffning av utbildning.* Utbildningsanordnaren kan delvis rekvirera i lagen nämnda tjänster även av någon annan som anordnar utbildning eller producerar tjänster. Bestämmelsen motsvaras av 5 § gymnasielagen och 10 § i den föreslagna lagen om yrkesutbildning. Enligt 2 § gällande lag om grundundervisning i konst kan kommunen ordna undervisningen i konst genom att anlita utomstående tjänster. Enligt paragrafen skall också utbildningsanordnare som för närvarande fungerar som musikläroanstalts huvudman kunna rekvirera tjänster av utomstående. Den som sedan köper tjänsterna svarar för att de upphandlade tjänsterna ordnas enligt den föreslagna lagen. Bland annat skall lärarna uppfylla i förordning fastställda behörighetsvillkor. I avtalet om rekvirering av tjänster kan intas bestämmelser även om grunderna för vederlaget.

5 §. *Läroplan.* Paragrafen motsvarar bestämmelserna om läroplan i gällande lag om grundundervisning i konst och lagen om musikläroanstalter. Enligt lagens 16 § 2 mom. iakttas de grunder för läroplanen som utbildningsstyrelsen fastställt enligt gällande lagar till dess styrelsen med stöd av denna lag meddelar beslut om nya grunder för läroplanen. I lagen ingår ingen föreskriven tid för hur snart de nya grunderna skall godkännas.

För närvarande är studierna enligt de med stöd av lagstiftningen om musikläroanstalter fastställda grunderna för läroplanen i musik till sin omfattning och sitt innehåll mera krävande än studierna enligt de med stöd av lagen om grundundervisning i konst fast-

ställda grunderna för läroplanen i musik. För att möjliggöra en fortsättning på gällande praxis har i bestämmelsen intagits en möjlighet att fastställa lärokurser av olika omfattning.

6 §. *Elevantagning*. Utbildningsanordnaren beslutar om grunderna för och förfarandet vid antagning av elever. Vid elevantagningen skall likvärdiga antagningsgrunder och övriga i regeringsformen stadgade grunder iakttas.

10 § 2 mom. bestämmer om förfarandet vid sökande av ändring i ett beslut som gäller antagning av elev.

7 §. *Utvärdering av utbildningen*. Paragrafen motsvarar bestämmelserna för utvärdering av utbildningen i den nya lagen om grundläggande utbildning, den nya gymnasielagen och den nya lagen om yrkesutbildning. Utvärderingens syfte är att klargöra hur målen i denna lag och i de på grundval av denna lag fastställda läroplanerna har fullföljts.

8 §. *Elevbedömning*. Paragrafen innehåller en förpliktelse om en mångsidig bedömning av eleverna och bemyndigar utbildningsstyrelsen att meddela föreskrifter om bedömningen och betygens innehåll. Utbildningsanordnaren beslutar om förfarandet vid bedömning och om bedömningspraxis.

9 §. *Personal*. Paragrafen motsvarar bestämmelserna om personalen i lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen och lagen om yrkesutbildning.

Avsikten är att behörighetsvillkoren för personalen inom undervisningsväsendet bestäms genom förordning. I huvudsak skall behörighetsvillkoren förbli vid villkoren i gällande lagstiftning. Behörighetsvillkoren bestäms separat för lärare som undervisar enligt fördjupad lärokurs och övriga lärare. Man har dessutom för avsikt att genom förordning bestämma att Sibeliuss-Akademien och teaterhögskolan skall ha rätt att, såsom i den gällande förordningen om musikläroanstalter, på i förordningen bestämda grunder konstatera att någon är behörig trots att han saknar den bestämda formella behörigheten.

10 §. *Ändringssökande*. Paragrafen gäller sökande av ändring i beslut som gäller elevavgifter, antagning av elev och elevbedömning. I beslut gällande elevavgift kan ändring sökas enligt förvaltningsprocesslagen hos länsrätten och i beslut gällande antagning av elev hos länsstyrelsen. Yrkande av rättelse i elevbedömningen riktas till länssty-

relsen.

Vid sökande av ändring i andra än i denna paragraf avsedda beslut som fattats av kommun eller samkommun tillämpas kommunallagen. I övriga än i denna paragraf avsedda beslut fattade av privata utbildningsanordnare får ändring inte sökas genom besvär.

11 §. *Statsandel*. Om finansieringen av den grundläggande konstundervisningen bestäms i den nya lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Finansiering kan beviljas såväl för anläggningsprojekt som för driftskostnaderna. Enligt paragrafens 2 mom. är finansieringen som beviljas för driftskostnaderna uppdelad på, å ena sidan den statsandel kommunerna får enligt antalet invånare i kommunen och, å andra sidan den statsandel utbildningsanordnaren kan beviljas med stöd av 3 mom. enligt ett timantal som undervisningsministeriet fastställt. Även en kommun kan ansöka om statsandel enligt 3 mom. på basis av antalet undervisningstimmar. För närvarande beviljas endast musikläroanstalter finansiering enligt antalet kalkylerade undervisningstimmar. I fråga om beviljande av statsandel på basis av undervisningstimmar gäller i tillämpliga delar vad som bestäms i 3 § om beviljande av tillstånd att ordna utbildning. Antalet undervisningstimmar kommer att fastställas separat för de olika områdena av konsten.

12 §. *Avgifter som tas ut av eleverna*. Paragrafen innehåller en bestämmelse som styrker gällande praxis i fråga om att uppbära avgifter. Avgiften skall beräknas så att den är skäligen i relation till undervisningens omfattning, kvalitet och de kostnader den medför. Undervisningsministeriet fastställer grunderna för avgifterna. Utbildningsanordnaren kan enligt paragrafens 2 mom. uppbära dröjsmålsränta och enligt 3 mom. driva in avgift som förfallit till betalning utan dom eller beslut.

13 §. *Närmare bestämmelser*. Paragrafen innehåller ett normalt bemyndigande att utfärda förordning.

14 §. *Ikraftträdande*. Lagen träder i kraft samtidigt med de övriga lagarna i denna proposition.

Genom lagen upphävs gällande lagar om musikläroanstalter och om grundundervisning i konst.

15 §. *Övergångsbestämmelse som gäller tillstånd att ordna utbildning och organ*. Musikläroanstalterna fortsätter sin verksamhet såsom sådana utbildningsanordnare som av-

ses i denna lag och i den föreslagna lagen om yrkesutbildning. Undervisningsministeriet kan i överensstämmelse med bemyndigandet i paragrafen ändra tillståndet att driva en musikläroanstalt, som beviljats enligt gällande lagstiftning, till de delar det behövs till ett tillstånd enligt den föreslagna lagen eller till ett beslut om statsandel på basis av antalet undervisningstimmar. Också verksamheten enligt lagen om grundundervisning i konst fortsätter utan särskilda åtgärder såsom verksamhet enligt den föreslagna lagen. Bland annat förblir kommunernas avtal om att rekrytera tjänster av utomstående producenter i kraft.

Enligt paragrafens 2 mom. skall organ som är verksamma när lagen träder i kraft fortsätta till utgången av mandatperioden, om inte utbildningsanordnaren beslutar något annat.

16 §. *Övergångsbestämmelse som gäller personalen och läroplanerna.* Personalens ställning, såsom benämningen på tjänster och uppgifter samt anställningsförhållandena, förblir enligt paragrafens 1 mom. vid vad den är för närvarande.

Nuvarande grunder för läroplanen och läroplaner iakttas på basis av paragrafens 2 mom. till dess nya grunder för läroplanen och nya läroplaner enligt denna lag fastställts i deras ställe. I lagen föreskrivs ingen bestämd tid för revidering av grunderna för läroplanen och läroplanerna.

1.7. Lag om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata

I lagen sammanförs bestämmelserna angående förvaltningen av utbildning som ordnas av staten och privata. På förvaltningen av utbildning som ordnas av kommuner och samkommuner tillämpas bestämmelserna i kommunallagen och i instruktioner som givits i överensstämmelse med sagda lag. I lagen bestäms om dess tillämpningsområde, direktionen, rektor, instruktionen, understöd och donationer läroanstalten kan ta emot samt om laglighetsövervakningen. Lagen ersätter gällande bestämmelser om statliga och enskilda läroanstalters förvaltning, som för närvarande ingår i ett flertal lagar om olika slags läroanstalter.

1 §. *Tillämpningsområde.* Lagen tillämpas på utbildning som ordnas enligt bestämmelserna i de lagar som ingår i förteckningen i paragrafens 1 mom. På grundval av bestäm-

melsen i paragrafens 2 mom. tillämpas lagen inte på den grundläggande utbildning och gymnasieutbildning som anordnas i universitetens övningsskolor. I fråga om övningsskolornas förvaltning tillämpas bestämmelserna för universiteten.

2 §. *Direktion.* Direktionen är högsta beslutande organ och ansvarar för ordnandet, utvecklandet och förvaltningen av utbildningen. Direktionens beslutanderätt kan genom i 4 § angiven instruktion delegeras till ett annat organ eller till en tjänste- eller befattningssinnehavare. Direktionen kan tillsättas för en läroanstalt, som gemensam för flera läroanstalter eller som gemensam för flera enheter som anordnar utbildning. I fråga om utbildning som staten ordnar beslutar undervisningsministeriet om förfaringssättet vid tillsättandet av direktion och om grunderna för dess sammansättning. Undervisningsministeriet beslutar bland annat om vilken myndighet som utser direktionens ledamöter, huruvida till direktionen utses och i vilken proportion i 2 mom. nämnda företrädare för personalen och för dem som använder sig av tjänsterna samt om direktionens mandattid. Undervisningsministeriet meddelar även vid behov föreskrifter om villkoren för att utse företrädare för utomstående instanser till ledamöter av direktionen. Sådana ledamöter är till exempel företrädarna för organisationer för främjande av respektive språk och kultur i direktionerna för statliga språkskolor.

På basis av paragrafens 2 mom. kan såsom för närvarande till direktionen väljas ledamöter som företräder studerandena och personalen. Om så önskas kan en del av ledamöterna väljas bland studerandenas vårdnadshavare. Rätten att delta i direktionens beslutsfattande för ledamöter som har fyllt 15 år och som företräder studerandena motsvarar gällande lagstiftning.

I paragrafens 3 mom. ingår en specialbestämmelse om arvoden som betalas till direktionens ledamöter när det gäller utbildning som ordnas av staten. I fråga om privat ordnad utbildning beslutar utbildningsanordnaren om ledamöternas arvoden.

3 §. *Rektor.* De nya lagarna om utbildningen betonar resultatansvar. Införandet av resultatansvar förutsätter att en ansvarig rektor utses. Utöver vad som bestäms i denna lag ingår i den nya lagen om grundläggande utbildning, den nya gymnasielagen, den nya lagen om yrkesutbildning, den nya lagen om

yrkesinriktad vuxenutbildning, den nya lagen om fritt bildningsarbete samt i den nya lagen om grundläggande konstundervisning en bestämmelse om utnämning av rektor. De sistnämnda bestämmelserna gäller alla utbildningsanordnare, även kommuner och samkommuner.

I fråga om utbildning som ordnas av statlig eller privat huvudman är det enligt paragrafen rektorns uppgift att bereda ärenden som direktionen ålagts att besluta om samt verkställa besluten, leda och övervaka verksamheten, handlägga ärenden som rektor tillförordnats att besluta om samt övriga ärenden som enligt instruktionen hör till rektorn. Uppgifterna i anslutning till föredragning och verkställighet kan om så önskas delegeras till annan tjänsteinnehavare eller befattningshavare. Rektorn kan i likhet med direktionen utnännas antingen för en läroanstalt eller annan slags verksamhetsenhet eller som gemensam för flera enheter.

Paragrafen förutsätter inte att en tjänst eller befattning som rektor eller annan föreståndare nödvändigtvis inrättas, utan rektorns uppgifter kan också kombineras med till exempel uppgifterna för en person som fungerar som lärare, ifall det är möjligt att ändamålsenligt sköta rektorns uppgifter på detta sätt. Om inrättandet av en tjänst eller befattning samt dess benämning beslutar utbildningsanordnaren. De som för närvarande fungerar som rektorer och föreståndare fortsätter i sina nuvarande uppgifter på basis av ikraftträdelsebestämmelserna i lagarna om olika slags utbildning. Utbildningsanordnaren beslutar huruvida rektorn utnämns för viss tid eller tills vidare. Om det är fråga om att tillsätta en rektorstjänst eller anställa en rektor i arbetsavtals förhållande skall dock iaktas vad som i statstjänstemannalagen och arbetsavtalslagen bestäms om användning av anställningar på viss tid.

Om behörigheten som krävs av rektor bestäms genom förordning om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsverksamheten.

4 §. *Instruktion.* Lagarna som gäller utbildning inom ramen för denna lags tillämpningsområde innehåller inga bestämmelser om vilket organ eller vilken tjänsteinnehavare eller befattningshavare som utövar utbildningsanordnarens beslutanderätt i ärenden som fastställts i lag. Enligt lagens 2 § hänförs beslutanderätten i utbildning som ordnas av staten och privata i första hand till direk-

tionens kompetens. Genom instruktion bestäms mera ingående hur beslutanderätten är uppdelad mellan direktionen och tjänste- och befattningsinnehavarna. Genom instruktion är det möjligt att utöver direktionen tillsätta också andra organ som verkar inom skolan och ge dessa organ beslutanderätt i ärenden som nämns i instruktionen. Förfarandet tillåter till exempel en förvaltningsmodell enligt den som för närvarande tillämpas i Steiner-skolorna, där en betydande del av beslutanderätten utövas av den lärarkår som lärarna bildar. Det är inte heller nödvändigt att godkänna en instruktion separat för varje läroanstalt, utan instruktionen kan vara gemensam för flera läroanstalter. Instruktionen ersätter i en del av läroanstalterna den instruktion som för närvarande följs. En instruktion behöver inte, avvikande från vad som är fallet med en stadga, underställas statlig myndighet för att bli fastställd.

5 §. *Understöd och donationer.* Paragrafen motsvarar bestämmelserna i gällande lagar som rör statliga läroanstalter om att läroanstalten kan ta emot medel genom donation och testamente samt om vem som för läroanstaltens talan i ärenden som gäller donationer och testamenten.

6 §. *Laglighetsövervakning.* Enligt gällande lagstiftning ankommer tillsynen över statliga och privata läroanstalters verksamhet på utbildningsstyrelsen och respektive länsstyrelse. Det förekommer dock skillnader i bestämmelserna angående olika läroanstalter.

På basis av 8 § 2 mom. kommunallagen kan länsstyrelsen med anledning av klagan undersöka om kommunen har iakttagit gällande bestämmelser. Med stöd av denna bestämmelse kan respektive länsstyrelse jämsides med annat utreda huruvida kommunen eller samkommunen har verkat enligt gällande lagstiftning för utbildningsväsendet när den ordnat tjänsterna.

Ett förfarande motsvarande kommunallagen införs även inom tillsynen över privata utbildningsanordnare och verksamheten i statliga läroanstalter. Ifall länsstyrelsen observerar, att läroanstalten inte i sin verksamhet har iakttagit gällande lagstiftning och i överensstämmelse med den meddelade föreskrifter, skall länsstyrelsen uppmana utbildningsanordnaren att iaktta bestämmelserna och föreskrifterna samt vid behov förelägga vite som stöd för uppmaningen. Länsstyrelsen kan anmäla verksamhet som strider mot bestämmelserna och föreskrifterna till

undervisningsministeriet, som från sin sida vid behov kan kräva att med stöd av den nya lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet oberättigat utbetald statsandel skall återbetalas, eller vidta åtgärder för att återkalla tillståndet att ordna utbildning.

En i paragrafen avsedd klagan, som föranleder åtgärder, kan framföras muntligt eller skriftligt. En muntlig klagan skall registreras av länsstyrelsen. Länsstyrelsen har enligt de i 1 § nämnda lagarna om utbildningsverksamhet rätt att av utbildningsanordnarna erhålla de uppgifter och utredningar som den i denna paragraf nämnda tillsynen krävar. Länsstyrelsens representanter kan vid behov till exempel besöka läroanstalten för att följa undervisningen eller göra sig förtrogna med undervisningslokalerna och läromedlen.

Utbildningens kvalitet följs upp enligt bestämmelserna om utvärdering i de olika lagarna om utbildningsverksamhet.

7 §. *Ikraftträdande.* Genom denna lag upphävs lagen om kommunernas undervisningsförvaltning samt lagen angående inrättande och upprätthållande av privata skolor och uppfostringsanstalter. Sistnämnda lag innehåller stadganden om den rätt som avses i 82 § regeringsformen att inrätta privata skolor och andra enskilda uppfostringsanstalter samt ordna undervisningen i dem. Enligt propositionen ingår bestämmelser om rätten att grunda sådana privata skolor som avses i nämnda stadgande i regeringsformen i de nya lagar som föreslås i denna proposition: i lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen, lagen om yrkesutbildning, lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning, lagen om fritt bildningsarbete samt i lagen om grundläggande konstundervisning. Dessutom kan utbildning ges i sådana privata läroanstalter, vilkas verksamhet baserar sig på lagstiftningen om civilrättsliga föreningar och stiftelser. Juridisk sett räknas grundläggande utbildning som ordnats på detta sätt enligt gällande praxis som hemundervisning.

8 §. *Övergångsbestämmelse.* Direktionerna, som tillsatts enligt gällande lagar om olika läroanstalter, fortsätter i sina uppgifter mandatsperioden ut. Utbildningsanordnaren kan emellertid på basis av 1 mom. besluta att direktionens mandatperiod upphör före den utsatta tiden. Bestämmelserna och föreskrifterna i gällande lagstiftning och instruktioner om verksamhetsorganens samt tjänste- och befattningsinnehavarnas befogenheter

och uppgifter iakttas till dess det fattas beslut om dem enligt den föreslagna lagen.

1.8. Lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

Den föreslagna nya lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet ersätter gällande finansieringslag. I den föreslagna lagen kvarstår systemet för finansieringen av undervisnings- och kulturverksamhet oförändrat i fråga om såväl principerna som strukturen. De föreslagna nya utbildningslagarna avviker dock från gällande lagstiftning så att också flera bestämmelser som gäller finansiering av undervisningsverksamhet måste ändras. I sak gäller ändringarna huvudsakligen bestämmelserna om beräkning av priserna per enhet för undervisningsverksamhet. Även begrepp i den nya utbildningslagstiftningen som avviker från de nuvarande förutsätter att flera finansieringsbestämmelser ändras. Det skulle bli nödvändigt att i detta sammanhang ändra största delen av bestämmelserna i gällande finansieringslag, som vad strukturen beträffar ändrats tidigare ett antal gånger, och det föreslås därför att det ges en helt ny lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (nedan *förslag till finansieringslag*).

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. *Tillämpningsområde.* Enligt paragrafens 1 mom. skall lagen tillämpas på finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Finansieringen täcker statsandel och statsunderstöd för driftskostnader och anläggningsprojekt samt annan finansiering. Den finansiering som avses i lagen kan beviljas kommuner, samkommuner, enskilda sammanslutningar eller stiftelser.

Med statsandel avses i denna lag sådan finansiering för vilken gäller att beviljandet och beloppet baserar sig på lag. Mottagaren av statsandel har på de villkor som föreskrivs i lagen rätt att få statsandel enligt de beräkningsgrunder som anges i lagen. Med statsandel jämställs sådan finansiering som i fråga om grunderna för beviljandet och beloppet baserar sig på lag och som enligt grunderna för beräkning av statsandelen i sin helhet beviljas samkommuner, enskilda sammanslutningar eller stiftelser. När det gäller sådan finansiering förutsätts inte, till skillnad

från statsandel, en egen finansieringsandel från statsandelstagaren av finansieringen enligt priser per enhet.

Med statsunderstöd avses understöd för vilket gäller att statsbidragsmyndigheter enligt prövning beslutar om beviljande av understödet och understödets belopp. Statsunderstödet beviljas inom ramen för statsbudgeten.

Finansiering enligt lagen beviljas sådan undervisnings- och kulturverksamhet om vilken bestäms i de lagar i 1 mom. som gäller verksamhet som finansieras. Jämfört med gällande finansieringslag föreskrivs inte om finansiering av medborgarinstitut i den föreslagna finansieringslagen. Det föreslås att det bestäms om finansiering av medborgarinstitut, folkhögskolor, idrottsutbildningscentrer, studiecetraller och sommaruniversitet i lagen om fritt bildningsarbete, som ingår i denna proposition.

Tillämpningsområdet för den föreslagna finansieringslagen är å andra sidan till vissa delar mer omfattande än tillämpningsområdet för gällande finansieringslag, eftersom de lagar som nämns i paragrafens 1 mom. också täcker sådana funktioner om vilka inte bestäms i de lagar som nämns i 3 § i gällande finansieringslag. Med stöd av den föreslagna lagen skall det således beviljas finansiering för undervisning som ordnas i privata skolhem med stöd av lagen om grundläggande utbildning samt för läroavtalsutbildning som ordnas enligt lagen om yrkesutbildning och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning. Med stöd av lagen skall det också beviljas finansiering för sådan grundskole- och gymnasieundervisning samt grundläggande yrkesutbildning som för närvarande ordnas och finansieras särskilt med stöd av lagen om folkhögskolor med statsandel och lagen om idrottsutbildningscentrer med statsandel.

Det föreslås att i paragrafens 2 mom. föreskrivs att lagens tillämpningsområde skall täcka också kommunens kalkylerade finansieringsandel av kostnaderna inom undervisnings- och kulturverksamhet. Denna finansieringsandel för kommunen beräknas enligt 9 och 10 § per invånare i kommunen särskilt för undervisningsverksamhet och bibliotek och särskilt för kulturverksamhet och grundläggande konstundervisning. Kommunens statsandel beräknas enligt 6 § genom att kommunens statsandelsgrund som räknats så som bestäms i 8 § minskas med

kommunens finansieringsandelar enligt 9 och 10 §. Paragrafens 2 mom. motsvarar 1 § 2 mom. i gällande finansieringslag.

Enligt paragrafens 3 mom. skall enhetliga grunder för finansieringen av den grundläggande utbildningen tillämpas på all utbildning som ordnas med stöd av lagen om grundläggande utbildning.

Med stöd av den föreslagna lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning ordnas yrkesinriktade grundexamina, som avläggs genom fristående examina oberoende av hur yrkeskickligheten har förvärvats. Med stöd av 8 § nämnda lag skall utbildningsanordnaren enligt grunderna för examen besluta om ordnande av förberedande utbildning för en fristående examen som avläggs också som yrkesinriktad grundexamen samt om innehållet i sådan utbildning. Enligt paragrafens 3 mom. tillämpas i fråga om finansieringen av nämnda utbildning vad som bestäms i denna lag om finansiering av grundläggande yrkesutbildning. Om finansiering av förberedande utbildning för de yrkesexamina och specialyrkesexamina som avses i den föreslagna lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning gäller vad som bestäms i lagen om finansiering av yrkesinriktad tilläggsutbildning.

Enligt paragrafens 3 mom. gäller i fråga om finansiering av yrkesinriktad tilläggsutbildning, med undantag av sådan yrkesinriktad tilläggsutbildning som ordnas vid särskilda yrkesläroanstalter som drivs av näringslivet och yrkesinriktad tilläggsutbildning som ordnas som läroavtalsutbildning, vad som bestäms om detta i nämnda lag om finansiering av yrkesinriktad tilläggsutbildning. Den yrkesinriktade tilläggsutbildningen finansieras så att länsstyrelserna skaffar utbildning med anslag som i statsbudgeten anvisats för ändamålet. Den föreslagna nya finansieringslagen skall i fråga om yrkesutbildningen, med nämnda undantag, gälla finansieringen av den grundläggande yrkesutbildningen. Yrkesinriktade specialiseringsstudier som ordnas som tilläggsutbildning vid yrkeshögskolorna finansieras enligt föreslagna finansieringslag.

Den yrkesinriktade tilläggsutbildning som ordnas i särskilda yrkesläroanstalter och den tilläggsutbildning som ordnas som läroavtalsutbildning skall finansieras enligt kalkylerade priser per enhet så som bestäms i 11 och 12 §. Om finansieringen av de yrkesinriktade specialiseringsstudierna vid yrkeshögskolorna bestäms i 6—9 §.

2 §. *Undervisningsverksamhet.* Med undervisningsverksamhet avses i denna lag verksamhet som ordnas med stöd av lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen, lagen om yrkesutbildning, lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning, lagen om yrkeshögskolestudier och den föreslagna lagen om grundläggande konstundervisning. Undervisningsverksamheten täcker med de undantag som nämns i motiveringen till 1 § samma funktioner som i gällande finansieringslag.

3 §. *Kulturverksamhet.* Med kulturverksamhet avses i denna lag sådan verksamhet som ordnas med stöd av bibliotekslagen, lagen om kommunernas kulturverksamhet, lagen om ungdomsarbete, idrottslagen, museilagen samt teater- och orkesterlagen enligt gällande finansieringslag.

4. *Förhållandet till lagen om statsandelar till kommunerna.* Enligt paragrafen tillämpas på finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet de bestämmelser i lagen om statsandelar till kommunerna vilka särskilt hänvisas till i denna lag. Paragrafen motsvarar 2 § i gällande finansieringslag.

2 kap. Finansiering av driftskostnader

5 §. *Grund för beräkning av finansieringen.* I paragrafen anges de beräkningsgrunder enligt vilka finansieringen för de olika funktioner som hör till lagens tillämpningsområde bestäms. Beräkningsgrunder är antalet elever, studerande, undervisningstimmar, studieveckor, invånare i kommunen och kalkylerade årsverken för inrättningar samt de kalkylerade priser per enhet som bestämts för dem.

6 §. *Kommunens statsandel.* Det föreslås att i paragrafen bestäms om beräkning av kommunens statsandel. Paragrafen motsvarar 7 § i gällande finansieringslag.

Enligt den föreslagna paragrafen skall kommunerna beviljas statsandel för kostnader som föranleds av ordnandet av de funktioner som nämns i 5 § 1, 3 och 4 punkten till ett belopp som fås när kommunens statsandelsgrund, som räknats så som bestäms i 8 §, minskas med kommunens finansieringsandel av driftskostnaderna för undervisningsverksamhet och bibliotek, vilken räknats på basis av invånarantalet i kommunen så som bestäms i 9 §, och kommunens finansieringsandel av driftskostnaderna för kulturverksamhet och grundläggande konst-

undervisning, vilken räknats på basis av invånarantalet i kommunen så som bestäms i 10 §.

Kommunens statsandelsgrund beräknas på basis av antalet elever, studerande, undervisningstimmar, invånare och årsverken samt de priser per enhet som bestämts för dessa prestationer. Kommunens statsandelsgrund beräknas inom undervisningsverksamhet på basis av antalet elever och studerande som studerar i av kommunen anordnad utbildning. Kommunens finansieringsandel beräknas till alla delar på basis av invånarantalet i kommunen. Kommunens finansieringsandel per invånare är lika stor i alla kommuner.

7 §. *Finansiering av utbildning som ordnas av samkommuner och privata.* Paragrafens 1 mom. motsvarar 7 a § i gällande finansieringslag. Enligt momentet beviljas samkommuner och privata utbildningsanordnare finansiering för driftskostnader för grundläggande utbildning, förskoleundervisning, undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen, gymnasier, grundläggande yrkesutbildning och yrkeshögskolor till hela det belopp som motsvarar statsandelsgrunden och som beräknats på det sätt som bestäms i 8 § 1—4 punkten. Den kalkylerade finansieringsandel som kommunerna skall stå för i fråga om utbildning som samkommuner och enskilda ordnar beaktas i kommunens finansieringsandel av driftskostnader som gäller undervisningsverksamhet och bibliotek enligt 9 §. Med de undantag som föreslås i 50 § skall det inte finnas särskilda betalningsandelar för elevens hemkommun. Enligt lagens 50 § skall hemkommunerna särskilt betala betalningsandelar för elever som får grundläggande utbildning på sjukhus eller i skolhem.

Enligt paragrafens 2 mom. skall statsandelen i fråga om grundläggande utbildning och gymnasieutbildning som en privat sammanslutning eller stiftelse ordnar för utländska studerande dock i vissa fall bestämmas som en procentandel av det belopp som beräknats utgående från antalet elever och priserna per enhet per elev. Statsrådet eller vederbörande ministerium har då med stöd av 7 § lagen om grundläggande utbildning eller 4 § gymnasielagen givit nämnda sammanslutning eller stiftelse en särskild utbildningsuppgift som består av att ordna grundläggande utbildning eller gymnasieutbildning huvudsakligen på något annat språk än fin-

ska eller svenska. Med stöd av 31 § 3 mom. lagen om grundläggande utbildning och 28 § 1 mom. gymnasielagen kan elevavgifter uppbäras av dessa utländska studerande. Paragrafens 2 mom. gör det möjligt att fortsätta det finansieringsförfarande som för närvarande iakttas i skolor som är verksamma med stöd av lagen om privata skolor med främmande undervisningsspråk, som föreslås bli upphävd genom lagen om grundläggande utbildning. Sådana skolor är Engelska skolan i Helsingfors, Tyska skolan i Helsingfors och Helsingfors internationella skola. I dessa skolor går mycket barn till utlänningar som tillfälligt bor i Finland, såsom barn till diplomater. Enligt internationell praxis uppbärs elevavgifter för deras studier.

8 §. *Grunden för statsandelen till kommunen.* Enligt den föreslagna paragrafen skall grunden för statsandelen till kommunen fås genom sammanräkning av de statsandelsgrunder som beräknats särskilt för var och en av de utbildningsformer som uppräknas i paragrafen samt för bibliotek och för kommunernas kulturverksamhet. Grundläggande konstundervisning beaktas bara till den del den beviljas statsandel på basis av antalet invånare i kommunen.

Vid beräkning av kommunens statsandelsgrund beaktas med avvikelse från gällande lagstiftning inte privata skolor som ersätter grundskolan, eftersom finansieringen för nämnda skolor enligt 7 § skall beviljas utbildningsanordnaren direkt, på samma sätt som i annan utbildning som ordnas av enskilda. Elever vid privata skolor som ersätter grundskolan beaktas för närvarande vid beräkning av kommunens statsandelsgrund och statsandelen beviljas den kommun som har ingått ett avtal med skolans huvudman. Kommunen och huvudmannen för den ersättande skolan har för sin del avtalat om den finansiering som den ersättande skolan skall få.

Utöver de funktioner som bestäms i paragrafen beviljas kommunen finansiering också för läroavtalsutbildning, för grundläggande konstundervisning på basis av de kalkylerade antalet undervisningstimmar, för idrottsverksamhet och ungdomsarbete samt för museers, teatrar och orkestrars driftskostnader enligt vad som bestäms i 12—15 §. Statsandelen för dessa funktioner beviljas med undantag för läroavtalsutbildningen som en procentandel av produkten av det fastställda antalet undervisningstimmar,

det fastställda antalet årsverken eller antalet invånare samt det pris per enhet som bestämts för dessa prestationer. Den finansiering som kommunen beviljas för läroavtalsutbildning är lika med hela den statsandelsgrund som beräknats enligt priserna per enhet och antalet studerande. Ovannämnda statsandelsgrunder beaktas inte vid beräkning av den statsandelsgrund för kommunen som avses i denna paragraf.

Kommunen beviljas finansiering för fritt bildningsarbete, såsom verksamhet vid medborgarinstitut och folkhögskolor, enligt vad som bestäms i den föreslagna lagen om fritt bildningsarbete.

9 §. *Kommunens finansieringsandel av driftskostnader som gäller undervisningsverksamhet och bibliotek.* I paragrafen bestäms om kommunens finansieringsandel av undervisningsverksamhetens och bibliotekets driftskostnader. Bestämmelser om kommunens finansieringsandel av driftskostnader som gäller kulturverksamhet och grundläggande konstundervisning ingår i 10 §. Med vissa undantag motsvarar paragrafen 9 § i gällande finansieringslag.

Enligt den föreslagna paragrafen är kommunens finansieringsandel av undervisningsverksamhetens och bibliotekets driftskostnader såsom för närvarande 43 procent av produkten av invånarantalet i kommunen och det belopp per invånare i landet som räknats på det sätt som bestäms i paragrafen på basis av de riksomfattande kalkylerade kostnader som baserar sig på priserna per enhet. Kommunens andel per invånare av de kalkylerade kostnaderna för undervisningsverksamhet och bibliotek är såsom för närvarande densamma i alla kommuner.

Vid beräkning av nämnda riksomfattande belopp per invånare sammanräknas de statsandelsgrunder för kommunerna som avses i 8 § 1—4 och 6 punkten och till det på så sätt erhållna beloppet adderas de finansieringsgrunder för samkommuner och privata utbildningsanordnare som avses i paragrafens 2 mom. 1 punkten samt dessutom de belopp motsvarande statsandelsgrunderna för statliga läroanstalter som avses i paragrafens 2 mom. 2 punkten. För att täcka kostnader för anläggningsprojekt beaktas dessutom i fråga om grundläggande yrkesutbildning och yrkeshögskolor 10 procent av de belopp som beräknats på basis av elevantalen och de genomsnittliga belopp av priserna per enhet som fastställts med stöd av 16 §. Detta inve-

steringstillägg betalas till utbildningsanordnarna enligt vad som bestäms i 46 § 3 mom.

Vid beräkning av kommunens finansieringsandel beaktas de kalkylerade kostnaderna för alla de funktioner i vilka elevernas och studerandenas hemkommuner före ingången av 1997 var tvungna att delta i form av betalningsandelar för elevernas hemkommuner. De privata utbildningsanordnare som avses i paragrafens 2 mom. 1 punkten täcker t.ex. de Steiner-skolor som för närvarande är verksamma med stöd av lagen om Steiner-skola, de steinerpedagogiska specialskolor som är verksamma med stöd av lagen om steinerpedagogiska specialskolor, de skolor som är verksamma med stöd av lagen om privata skolor med främmande undervisningsspråk och den skola som är verksam med stöd av lagen om skolan Anna Tapion koulu. De kalkylerade kostnader som ligger till grund för finansieringen av de skolor utomlands som för närvarande är verksamma med stöd av lagen om utomlands verksam privat skola som motsvarar grundskolan skall enligt 3 mom. inte beaktas i kommunens finansieringsandel, eftersom kommunerna inte heller för närvarande är skyldiga att delta i nämnda skolors utgifter. De statliga läroanstalter som avses i paragrafens 2 mom. 2 punkten är de övningsskolor som med stöd av övningsskolelagen för närvarande finns i anslutning till universitetens lärarutbildningsenheter, skolan Suomalais-venäläinen koulu och skolan Helsingin ranskalais-suomalainen koulu, vilka för närvarande är verksamma med stöd av lagarna om dem, de skolor som ger grundskoleundervisning med stöd av lagen om skolor för hörselskadade och synskadade samt rörelsehindrade samt de specialyrkesläroanstalter som ordnar yrkesutbildning för handikappade. Sameområdets utbildningscentral skall fortsätta sin verksamhet med stöd av en särskild lag och studerandena vid centralen skall beaktas i kommunens finansieringsandel med stöd av paragrafens 4 mom.

Utöver de skolor som är verksamma utomlands beaktas enligt paragrafens 3 mom. vid beräkningen av kommunens finansieringsandel inte heller sådan förberedande undervisning för den grundläggande utbildningen som avses i lagen om grundläggande utbildning och inte heller studerande som inte har hemkommun i Finland enligt lagen om hemkommun (201/1994) eller som har sin hemkommun på Åland. Såsom för närvarande

skall staten helt svara för finansieringen av undervisningen för nämnda elever och studerande till ett belopp som motsvarar de kostnader som beräknats på basis av priserna per enhet. Med avvikelse från det ovan nämnda skall elever utan hemkommun som får grundläggande utbildning dock fortfarande beaktas vid beräkningen av kommunens finansieringsandel, eftersom kommunen med stöd av 4 § lagen om grundläggande utbildning är skyldig att ordna grundläggande utbildning för läropliktiga som bor på dess område.

I propositionen föreslås i enlighet med gällande lagstiftning att finansiering för kostnader som föranleds av skolresor för studerande i gymnasieutbildning och i yrkesutbildning inte skall beviljas med stöd av den föreslagna lagen. Skolresorna för nämnda studerande understöds från den 1 juli 1997 enligt lagen om stöd för skolresor för studerande i gymnasier och yrkesläroanstalter. Eftersom staten helt svarar för de kostnader som föranleds av understödandet av nämnda skolresor, skall det enligt paragrafens 4 mom. i kommunens finansieringsandel, i syfte att bibehålla kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna oförändrad, tas hänsyn till de kalkylerade skolresekostnaderna för studerande i gymnasiet och i yrkesutbildning sådana de är enligt den lag som trädde i kraft vid ingången av 1997.

I kommunens finansieringsandel skall, såsom för närvarande, med stöd av 4 mom. beaktas att staten sedan ingången av 1997 helt svarat för kostnaderna för den yrkesinriktade tilläggsutbildningen. I kommunens finansieringsandel beaktas med stöd av 4 mom. alla de minskningar i statsandelarna som gjorts för att balansera den offentliga ekonomin och som från ingången av 1996 genomförts så att kommunernas statsandelar minskats på basis av antalet invånare. De minskningar i statsandelarna som verkstälts under tidigare år genom sänkta priser per enhet skall fortfarande gälla med stöd av 65 §. I det belopp som gäller minskningen i statsandelarna har dessutom tagits hänsyn till kommunens finansieringsandelar av kostnaderna för sameområdets utbildningscentral och räddningsinstitutet, som hör till inrikesministeriets verksamhetsområde. Dessa är verksamma med stöd av särskilda lagar.

10 §. *Kommunens finansieringsandel av driftskostnader för kulturverksamhet och grundläggande konstundervisning.* Paragra-

fen motsvarar 9 a § i gällande finansieringslag. Enligt paragrafen är kommunens finansieringsandel av driftskostnaderna för kulturverksamhet och grundläggande konstundervisning 63 procent av produkten av invånarantalet i kommunen samt det belopp per invånare i landet som beräknats på basis av de riksomfattande kalkylerade kostnader som baserar sig på priserna per enhet för grundläggande konstundervisning och kommunernas kulturverksamhet. Kommunens andel per invånare av nämnda kalkylerade kostnader skall enligt förslaget vara densamma i alla kommuner.

11 §. *Finansiering av särskilda yrkesläroanstalters driftskostnader.* I paragrafen bestäms om den finansiering som skall beviljas särskilda yrkesläroanstalter som drivs av näringslivet. Paragrafen motsvarar i sak 9 b § i gällande finansieringslag. Särskilda yrkesläroanstalter beviljas finansiering till ett belopp som fås genom att det antal undervisningstimmar eller studieveckor som fastställts som grund för beräkning av statsandelen för utbildningsanordnaren multipliceras med det pris per enhet som bestämts per undervisningstimme eller studievecka. De särskilda yrkesläroanstalterna ordnar huvudsakligen yrkesinriktad tilläggsutbildning utgående från personalens behov i den sammanslutning som driver läroanstalten.

12 §. *Finansiering av läroavtalsutbildningens driftskostnader.* Det föreslås att i lagen intas bestämmelser om finansiering av läroavtalsutbildningen. Till andra delar skall bestämmelser om läroavtalsutbildningen ingå i de föreslagna lagarna om yrkesutbildning och yrkesinriktad vuxenutbildning. Om finansieringen av läroavtalsutbildningen bestäms för närvarande i den lag om läroavtalsutbildning som föreslås bli upphävd i denna proposition.

Systemet för finansieringen av läroavtalsutbildningen skall enligt förslaget i huvudsak bibehållas oförändrat. Utbildningen beviljas finansiering enligt antalet studerande och priserna per enhet per studerande. Priserna per enhet beräknas särskilt för grundläggande yrkesutbildning som ordnas som läroavtalsutbildning och särskilt för tilläggsutbildning som ordnas som läroavtalsutbildning. Om beräkning av priserna per enhet bestäms i 19 § 7 mom.

Läroavtalsutbildning skall fortfarande inte beaktas vid beräkning av kommunens finansieringsandel av undervisningsverksam-

hetens och bibliotekens driftskostnader enligt 9 §. Finansieringen för läroavtalsutbildningen beviljas och betalas enligt priserna per enhet till utbildningsanordnaren. Även kommunerna skall få hela finansieringen enligt priserna per enhet. För närvarande får läroavtalsutbildningen i statsandel 97 procent av det belopp som beräknats enligt priserna per enhet.

13 §. *Statsandel för driftskostnader inom den grundläggande konstundervisningen.* I paragrafen bestäms om den statsandel som beviljas utbildningsanordnaren för driftskostnaderna inom den grundläggande konstundervisningen på basis av det kalkylerade antalet undervisningstimmar och det per undervisningstimme bestämda priset per enhet. Kommunerna beviljas statsandel för den grundläggande konstundervisningen också på basis av antalet invånare så som bestäms i 6, 8 och 10 §. Kommunerna kan med stöd av 11 § 3 mom. i den föreslagna lagen om grundläggande konstundervisning också beviljas rätt till statsandel enligt antalet undervisningstimmar.

Med stöd av paragrafen beviljas statsandel för den grundläggande musikundervisning som för närvarande ordnas i musikläroanstalterna. För den grundläggande yrkesutbildning som ordnas i musikläroanstalterna beviljas finansiering utgående från antalet studerande enligt bestämmelserna om finansiering i lagen om yrkesutbildning.

Enligt den föreslagna lagen om grundläggande konstundervisning kan statsandel som baserar sig på antalet undervisningstimmar och priser per enhet per undervisningstimme beviljas också för grundläggande undervisning i andra konstarter än musik. Enligt lagens 21 § 2 mom. beräknas priserna per enhet per undervisningstimme enligt konstmråde utgående från de faktiska kostnaderna.

Enligt paragrafen är statsandelen, såsom för närvarande i musikläroanstalterna, 57 procent av produkten av det kalkylerade antalet undervisningstimmar och priset per enhet.

14 §. *Statsandel för driftskostnader som gäller idrottsverksamhet och ungdomsarbete.* Statsandelen för idrottsverksamhet och ungdomsarbete är enligt den föreslagna paragrafen såsom tidigare 37 procent av produkten av priset per enhet per invånare och antalet invånare i kommunen. Såsom för närvarande skall det bestämmas egna priser per invånare

för idrottsverksamhet och ungdomsarbete så att priset per enhet för ungdomsarbete bestäms för invånare under 29 år i kommunen och priset per enhet för idrottsverksamhet bestäms för alla invånare i kommunen. Paragrafen motsvarar i sak 9 d § i gällande finansieringslag. Om beräkning av priserna per enhet för idrottsverksamhet och ungdomsarbete bestäms i 26 och 27 §.

Det är ändamålsenligt att hålla grunderna för beräkning av statsandelen för idrottsverksamhet och ungdomsarbete åtskilda från kommunens statsandel enligt 6 §, eftersom verksamheten finansieras med sådana vinstmedel av tippning och penninglotterier som avses i lotterilagen. Statsandelen för driftskostnader skall enligt idrottslagen (984/1979) och lagen om ungdomsarbete (235/1995) användas för verksamhet som överensstämmer med idrottslagen och lagen om ungdomsarbete.

15 §. *Statsandel för driftskostnader som gäller museer, teatrar och orkestrar.* Statsandelen för museer, teatrar och orkestrar är enligt den föreslagna paragrafen såsom tidigare 37 procent av produkten av det pris per enhet per årsverke som bestäms särskilt för respektive verksamhet och det antal kalkylerade årsverken som fastställts för inrättningens huvudman. Paragrafen motsvarar i sak 9 e § i gällande finansieringslag.

3 kap. Priser per enhet för undervisningsverksamhet

16 §. *Genomsnittliga belopp för priserna per enhet.* Paragrafen motsvarar i sak 10 § i gällande finansieringslag. Statsrådet fastställer årligen genomsnittliga belopp för priserna per enhet enligt utbildningsform för det följande finansåret. Undervisningsministeriet, bestämmer på basis av de genomsnittliga belopp som avses i paragrafen de priser per enhet som skall läggas till grund för statsandelen för det följande finansåret. De kalkylerade statsandelsgrunder som beräknats enligt utbildningsform på basis av priserna per enhet skall sammanlagt motsvara de kalkylerade riksomfattande totalkostnader som beräknats enligt utbildningsform på basis av de genomsnittliga beloppen för priserna per enhet.

Genomsnittliga belopp för priserna per enhet fastställs dock inte för sådan utbildning för vilken gäller att nivån på priset per enhet bestäms direkt med stöd av lagen. För

exempelvis läroavtalsutbildning fastställs således inte genomsnittliga belopp för priserna per enhet, eftersom priserna per enhet i läroavtalsutbildningen beräknas direkt med stöd av paragrafen på basis av det genomsnittliga belopp för priserna per enhet som fastställts för yrkesutbildning. Priserna per enhet för särskilda yrkesläroanstalter bestäms också direkt med stöd av 22 §. Något genomsnittligt belopp behöver inte heller fastställas för statsandelen per invånare i fråga om grundläggande konstundervisning, eftersom undervisningsministeriet enligt 21 § 1 mom. årligen fastställer priset per enhet per invånare för grundläggande konstundervisning inom ramen för statsbudgeten.

Vid fastställandet av genomsnittliga belopp för priserna per enhet beaktas statsandelssuppgifternas omfattning och art samt uppskattade ändringar i kostnadsnivån samt faktiska avvikelser från nämnda uppskattningar så som bestäms i lagen om statsandelar till kommunerna. Hänvisningen till 6 § 3 mom. lagen om statsandelar till kommunerna gör det möjligt att beakta förändringar i kostnadsnivån till ett lägre belopp än det verkliga också då priser per enhet och genomsnittliga belopp för dem fastställs i samband med utredningen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna vart fjärde år.

17 §. *Priserna per enhet för grundläggande utbildning.* Enligt paragrafens 1 mom. beräknas priserna per enhet för grundläggande utbildning för det följande finansåret vartannat år på basis av de riksomfattande totalkostnader som alla utbildningsanordnare har haft för den grundläggande utbildningen under året före det då priset per enhet bestäms. I kostnaderna beaktas därmed de kostnader som åsamkats kommuner, samkommuner, staten och privata utbildningsanordnare. I de riksomfattande totalkostnaderna beaktas för närvarande bara kostnaderna för kommunernas grundskolor och för privata skolor som ersätter grundskolan. Enligt den föreslagna paragrafen beaktas vid beräkning av priserna per enhet dock inte kostnader för utbildning som ordnats utomlands, eftersom dessa kostnader till sin struktur avviker från kostnaderna för utbildning som ordnats i Finland. Grundläggande utbildning utomlands ges för närvarande vid elva utomlands verkssamma privata skolor som motsvarar grundskolan.

Enligt förslaget skall vid beräkning av priserna per enhet såsom för närvarande också beaktas kostnader som orsakas av skjuts och

inkvartering av elever.

I paragrafens 2 mom. bestäms om beräkning av de priser per enhet som skall bestämmas för kommunerna för den grundläggande utbildningen. Priserna per enhet skall i huvudsak beräknas på samma sätt som för närvarande. Priserna per enhet för kommunerna skall graderas, enligt vad som bestäms genom förordning, enligt strukturen på kommunens skolnät, antalet elever som får specialundervisning i klass och kommunens befolkningstäthet. I fråga om elever som deltar i svenskspråkig undervisning i svenskspråkiga och tvåspråkiga kommuner samt i fråga om elever som deltar i undervisning på samiska i kommuner på samernas hembygdsområde höjs priserna per enhet med 10 procent. Det föreslås att priserna per enhet för skärgårdskommuner höjs med antingen 10 eller 20 procent beroende på om över hälften av invånarna har fast trafikförbindelse till fastlandet.

Avsikten är att genom förordning föreskriva att priserna per enhet för kommunerna skall graderas enligt ett nyckeltal som beskriver strukturen på skolnätet och sättet att ordna undervisningen i kommunen och en befolkningstäthetskoefficient. Effekten av nyckeltalet skall såsom för närvarande vara 40 procent och effekten av befolkningstätheten 60 procent.

Vid beräkning av nyckeltalet skall det såsom för närvarande tas hänsyn till strukturen på skolnätet och sättet att ordna undervisningen i kommunen samt antalet elever som får specialundervisning. Avsikten är dessutom att såsom för närvarande höja nyckeltalet för de kommuner i vilka befolkningstätheten är mindre än fem invånare per kvadratkilometer.

Eftersom det i lagen om grundläggande utbildning med avvikelse från det nuvarande inte skall bestämmas om indelning i låg- och högstadium av de läroanstalter som ger grundläggande utbildning, kan den inverkan skolnätets struktur har på nyckeltalet inte längre anges med utgångspunkt i denna indelning. Eftersom kostnaderna emellertid i de nuvarande årskurserna på högstadiet är högre än i årskurserna 1—6, är avsikten att genom förordning bestämma att nyckeltalet skall höjas för elever som hör till årskurserna 7—9 eller motsvarande årsklasser. I nyckeltalet beaktas för närvarande särskilt kommunens enda högstadieskola på samma språk där elevantalet understiger 180 elever

samt lågstadieskolor med mindre än 80 elever. Avsikten är att genom förordning bestämma att kommunens nyckeltal höjs om det i kommunen ordnas undervisning för färre än 180 elever som studerar i årskurserna 7—9 eller hör till motsvarande årsklasser. Avsikten är att genom förordning bestämma att nyckeltalet fortfarande skall höjas i fråga om sådana små skolor som ordnar undervisning för färre än 80 elever som hör till årskurserna 1—6 eller motsvarande årsklasser.

Vid beräkning av nyckeltalet skall tas hänsyn till de elever som får specialundervisning och som med stöd av 17 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning har överförts till specialundervisningen. Avsikten är att genom förordning bestämma att priset per enhet även i fortsättningen skall höjas i fråga om handikappade och mycket svårt utvecklingsstörda som omfattas av 11 års läroplikt.

Undervisningsministeriet, kan av särskilda skäl höja kommunens pris per enhet för den grundläggande utbildningen. Denna höjning kan göras om kommunens grundskoleutgifter t.ex. på grund av kommunens storlek, karaktär av glesbygdskommun, karaktär av skärgårdskommun, tvåspråkighet, undervisning på samiska eller någon annan därmed jämförbar särskild orsak är högre än genomsnittet och om kommunen annars inte kan trygga behörig undervisning. Höjningen kan göras för flera år åt gången.

I paragrafens 3 mom. bestäms om beräkning av priset per enhet för grundläggande utbildning som ordnas av samkommuner. Priset per enhet för samkommuner skall beräknas på samma sätt som priset per enhet för kommuner. Priset per enhet för samkommuner skall således graderas på samma grunder som priset per enhet för kommuner. Undervisningsministeriet kan också på basis av en särskild utbildningsuppgift som ålagts samkommunen eller av andra särskilda skäl höja priset per enhet för samkommunen. Befolkningstätheten och karaktären av skärgårdskommun beaktas vid beräkning av priset per enhet för en samkommun så som bestäms genom förordning. Avsikten är att genom förordning föreskriva att den höjning som görs i priset per enhet på basis av karaktären av skärgårdskommun bestäms enligt de procenttal som nämns i 2 mom. utgående från den kommun där den undervisningen huvudsakligen ordnas. Avsikten är också att genom förordning föreskriva att man vid

beräkning av priset per enhet för en samkommun skall beakta befolkningstätheten i samkommunens medlemskommuner. Avsikten är dessutom att med stöd av 8 mom. i den föreslagna paragrafen genom förordning föreskriva att befolkningstätheterna i de samarbetande kommunerna skall beaktas i priset per enhet för grundläggande utbildning när grundläggande utbildning ordnas i form av annat samarbete som baserar sig på avtal mellan kommunerna.

Priset per enhet för en privat anordnare av grundläggande utbildning är enligt paragrafens 4 mom. 90 procent av priset per enhet för den kommun där undervisningen huvudsakligen ordnas. I fråga om de utbildningsanordnare som före lagens ikraftträdande den 31 juli 1998 driver en läroanstalt som ger grundläggande utbildning eller motsvarande undervisning, är priset dock detsamma som priset per enhet för den kommun där undervisningen huvudsakligen ordas. För närvarande ordnas grundläggande utbildning eller motsvarande undervisning av privata samslutningar eller stiftelser i skolor som ersätter kommunens grundskolor och är verksamma med stöd av grundskolelagen, i vuxengymnasier som är verksamma med stöd av lagen om vuxengymnasier, i Steiner-skolor som är verksamma med stöd av lagen om Steiner-skola, i steinerpedagogiska specialskolor som är verksamma med stöd av lagen om steinerpedagogiska specialskolor, i skolor som är verksamma med stöd av lagen om privata skolor med främmande undervisningsspråk, i skolor som är verksamma med stöd av lagen om utomlands verksam privat skola som motsvarar grundskolan och i skolan Anna Tapion koulu som är verksam med stöd av lagen om skolan Anna Tapion koulu. Grundläggande utbildning ordnas dessutom vid privata folkhögskolor.

Undervisningsministeriet kan på basis av en särskild utbildningsuppgift som ålagts en privat anordnare av grundläggande utbildning med stöd av 7 § lagen om grundläggande utbildning eller av andra särskilda skäl höja priset per enhet. En sådan särskild utbildningsuppgift är t.ex. att ordna grundläggande utbildning som internatsutbildning. Grundläggande utbildning ordnas för närvarande i flera folkhögskolor som är internat. Huvudmännen för dessa folkhögskolor ges när lagen träder i kraft såsom särskild utbildningsuppgift att ordna grundläggande utbildning i internatsform. Avsikten är att

genom förordning bestämma att priserna per enhet höjs i fråga om denna undervisning. I de folkhögskolor i vilka andelen grundläggande utbildning är betydande med tanke på folkhögskolans verksamhet som helhet, kan priset per enhet efter behov höjas också enligt prövning. I fråga om utbildning som ordnas såsom internatsutbildning skall 7 mom. inte tillämpas. Enligt det skall priset per enhet för vuxenstuderande vara lägre än det pris per enhet som tillämpas i fråga om andra elever.

Priset per enhet för en privat anordnare av grundläggande utbildning kan också höjas på t.ex. den grund att utbildningsanordnaren såsom särskild utbildningsuppgift skall erbjuda utbildningstjänster som förutsätts av utbildningsbehoven på ett större område än en kommun. Avsikten är att på denna grund höja priset per enhet för steinerpedagogiska specialskolor som ordnar undervisning för handikappade samt för skolan Anna Tapion koulu så att grunderna för finansieringen av dessa skolor bibehålls oförändrade.

För närvarande ordnas grundläggande utbildning i drygt trettio privata skolor som ersätter grundskolan. Statsandel betalas för närvarande för elever i dessa skolor till den kommun med vilken skolans huvudman har ingått ett avtal om att skolan skall vara ersättande skola för kommunens grundskola. Statsandel beviljas kommunen enligt priset per enhet för grundskolan i kommunen. Kommunen å sin sida finansierar den ersättande skolan enligt vad den avtalat med skolans huvudman. Enligt lagens 7 § och denna paragrafs 4 mom. skall finansieringen till en privat skola som ordnar grundläggande utbildning beviljas och betalas direkt till utbildningsanordnaren, vilket avviker från nuvarande förfarande. Enligt kostnadsuppgifterna för 1995 är de verkliga kostnaderna per elev för skolor som ersätter grundskolan med vissa undantag högre än det pris per enhet som beräknats per elev i kommunen i fråga. Detta innebär att många nuvarande huvudmän för skolor som ersätter grundskolan också i fortsättningen blir tvungna att avtala med kommunen om finansiering från kommunen till den privata skolan utöver priset per enhet.

Enligt paragrafens 4 mom. skall priset per enhet för undervisning som ordnas utomlands bestämmas genom att det genomsnittliga belopp för priserna per enhet för grundläggande utbildning som avses i 16 § grade-

ras på basis av skillnaderna i kostnadsnivån i de olika länderna. Om beräkning av priset per enhet bestäms närmare genom förordning och genom beslut av Undervisningsministeriet. Avsikten är att genom förordning bestämma om beräkningen av priset per enhet på samma sätt som det för närvarande bestäms om beräkning av priserna per enhet för de skolor som är verksamma med stöd av lagen om utomlands verksam privat skola som motsvarar grundskolan.

Enligt gällande lagstiftning bestäms finansieringen av Steiner-skolorna på basis av priset per enhet för grundskolan i den kommun där Steiner-skolan finns, vilket innebär att finansieringsgrunden för nämnda skolor enligt förslaget skall bibehållas oförändrad. Finansieringen av privata skolor med främmande undervisningsspråk bestäms för närvarande på basis av det genomsnittliga beloppet för priset per enhet för den grundläggande utbildningen så att nämnda belopp minskas med fyra procent. Med beaktande av priset per enhet för den kommun där nämnda skolor finns, dvs. Helsingfors stad, skall priserna per enhet för skolorna enligt förslaget bibehållas så gott som oförändrade.

Enligt paragrafens 5 mom. skall priserna per enhet för grundläggande utbildning bestämmas så att de kalkylerade riksomfattande totalkostnader som beräknats på basis av priserna per enhet motsvarar de faktiska riksomfattande kostnaderna för den grundläggande utbildningen under de år då priserna per enhet beräknas enligt de faktiska kostnaderna. Priserna per enhet beräknas varannat år utgående från de faktiska kostnaderna. Enligt paragrafens 6 mom. beräknas priserna per enhet till övriga delar varje år på samma sätt. På så sätt beaktas exempelvis elevantalet och förändringar i graderingarna av priserna per enhet för utbildningsanordnaren årligen. Momenten motsvarar gällande lagstiftning.

I lagens 65 § bestäms om ett undantagsförfarande vid beräkning av priserna per enhet för 1999 utgående från de faktiska kostnaderna. Genom nämnda paragrafer tryggas fortsatt giltighet i fråga om de nedskärningar i statsandelarna som genomförts genom sänkta priser per enhet före 1996. Under nämnda år avviker priserna per enhet från de verkliga kostnaderna.

Enligt paragrafens 7 mom. skall priset per enhet i grundläggande utbildning för vuxna

vara lägre än i den övriga grundläggande utbildningen. Bestämmelsen motsvarar gällande lagstiftning, enligt vilken priserna per enhet för grundläggande utbildning som ordnas i vuxengymnasier är lägre än den övriga grundläggande utbildningen. Då bestämmelser om läroanstaltsformerna inte längre skall ingå, definieras såsom vuxenstuderande i momentet såsom elever som fyllt 18 år.

På basis av paragrafens 8 mom. är det genom förordning möjligt att förutom gradering av priserna per enhet också närmare bestämma om annan beräkning av priset per enhet.

18 §. *Priserna per enhet för gymnasier.* Priserna per enhet per studerande i gymnasier beräknas såsom i fråga om priserna per enhet för grundläggande utbildning varannat år på basis av de riksomfattande totalkostnader som alla utbildningsanordnare har haft för gymnasieutbildningen under året före det då priset per enhet bestäms. De priser per enhet för gymnasiet som bestäms för kommuner och samkommuner graderas på basis av det totala antalet studerande hos utbildningsanordnaren enligt vad som bestäms genom förordning. Priset per enhet för en privat anordnare av gymnasieutbildning är detsamma som priset per enhet för den kommun där utbildningen huvudsakligen ordnas.

Avsikten är att genom förordning bestämma att priserna per enhet för kommunala utbildningsanordnare är högre om det totala antalet studerande understiger 200. Højningen skall fortfarande vara större om antalet studerande understiger 60. Avsikten är att såsom för närvarande genom förordning bestämma att de studerandeantal som utgör grund för højning när utbildning ordnas både på finska och svenska skall beräknas särskilt för finskspråkig utbildning och särskilt för svenskspråkig utbildning. Højningen bestäms enligt språkgrupp som det med studerandeantalen vägda medeltalet av grunderna för højningen. De föreslagna højningsgrunderna motsvarar gällande grunder för højning av priset per enhet för ett kommunalt gymnasium.

Även priserna per enhet för gymnasiet kan på det sätt som angivits i motiveringen till 17 § höjas på basis av en särskild utbildningsuppgift som ålagts utbildningsanordnaren eller av andra särskilda skäl. Särskilda skäl kan t.ex. vara att det för gymnasieelever i glest befolkade områden ordnas avgiftsfri inkvartering i samband med inkvarteringen

av elever som får grundläggande utbildning. I fråga om studerande som har inlett studier efter det att de fyllt 18 år är priset per enhet, såsom för närvarande i vuxengymnasierna, 60 procent av priset per enhet för utbildningsanordnaren.

I lagens 65 § bestäms om ett undantagsförfarande vid beräkning av priserna per enhet för 1999 utifrån de faktiska kostnaderna. Detta undantagsförfarande, som hänger samman med sparåtgärderna inom den offentliga ekonomin, har tagits upp i motiveringen till 17 §.

Paragrafens 3, 4 och 6 mom. motsvarar 17 § 5, 6 och 8 mom.

19 §. *Priserna per enhet för yrkesutbildning.* Enligt paragrafens 1 mom. beräknas priserna per enhet per studerande i yrkesutbildning, på samma sätt som priserna per enhet för grundläggande utbildning och gymnasieutbildning, vartannat år på basis av de riksomfattande totalkostnader som alla utbildningsanordnare har haft för yrkesutbildning under året före det då priset per enhet bestäms. Kostnader för läroavtalsutbildning och studerande inom läroavtalsutbildning skall dock inte beaktas när priserna per enhet räknas ut. Priset per enhet för yrkesutbildning som ordnas i form av läroavtalsutbildning bestäms enligt 7 mom. som en procentandel av det genomsnittliga belopp för priserna per enhet som fastställts för yrkesutbildning med stöd av 16 §. De priser per enhet för läroavtalsutbildning som beräknats enligt det genomsnittliga beloppet för priserna per enhet för 1997 motsvarar priserna per enhet för läroavtalsutbildning enligt gällande lagstiftning. I fortsättningen kommer priserna per enhet för läroavtalsutbildning att ändras enligt de förändringar som sker i den genomsnittliga nivån på priserna per enhet för yrkesutbildning.

Paragrafen skall utöver den utbildning som för närvarande ordnas i yrkesläroanstalter och specialyrkesläroanstalter också täcka den grundläggande yrkesutbildning som för närvarande ordnas i musikläroanstalter, folkhögskolor med statsandel och idrottsutbildningscenter med statsandel. I fråga om de sistnämnda läroanstalterna föreslås därmed en övergång till finansiering som baserar sig på priser per enhet per studerande på samma sätt som i yrkesutbildningen i övrigt. För närvarande baserar sig finansieringen av den grundläggande yrkesutbildningen i dessa läroanstalter på de priser per enhet som be-

stämts per undervisningstimme, studerandevecka eller studerandedygn och det antal undervisningstimmar, studerandeveckor eller studerandedygn som fastställts för läroanstaltens huvudman på förhand för det följande året. Även den grundläggande yrkesutbildning som för närvarande ordnas i yrkesutbildningscenter för vuxna skall finansieras på basis av priser per enhet.

Enligt förslaget skall priserna per enhet räknas enligt utbildningsområde utgående från de faktiska kostnaderna. För närvarande beräknas priserna per enhet enligt läroanstaltsform utgående från de faktiska kostnaderna. I den nya lagstiftning om yrkesutbildning som ingår i denna proposition föreslås att läroanstaltsformerna ersätts med utbildningsområden. Avsikten är att genom förordning bestämma att utbildningsområdena skall vara sju till antalet, såsom sägs i motiveringen till 12 § i den föreslagna lagen om yrkesutbildning.

Enligt paragrafens 2 mom. skall priserna per enhet för de olika utbildningsområdena höjas på det sätt som bestäms genom förordning i fråga om studerande som får specialundervisning. Enligt paragrafens 7 mom. skall priset per enhet, med avvikelse från det nuvarande, höjas också i fråga om specialundervisning som ordnas i form av läroavtalsutbildning.

Enligt paragrafens 2 mom. graderas priserna per enhet också på basis av andra faktorer som väsentligt inverkar på kostnaderna för utbildningen. Avsikten är att på sistnämnda grund gradera priserna per enhet inom utbildningsområdet i fråga om sådan utbildning där kostnaderna avsevärt avviker från kostnaderna för annan utbildning inom utbildningsområdet. Avsikten är att med stöd av bestämmelsen bl.a. säkerställa att det inte sker väsentliga ändringar i finansieringen av den yrkesutbildning som för närvarande ordnas i musikläroanstalter, folkhögskolor och idrottsutbildningscenter. Bestämmelsen gör det möjligt att gradera priset per enhet till ett lägre belopp än de genomsnittliga priserna per enhet för de enskilda utbildningsområdena.

Även i yrkesutbildningen kan priserna per enhet på det sätt som anges i motiveringen till 17 § höjas på basis av en särskild utbildningsuppgift som ålagts utbildningsanordnaren eller av andra särskilda skäl.

Enligt paragrafens 2 mom. skall priserna per enhet för yrkesutbildning höjas, såsom

för närvarande, i fråga om studerande som åtnjuter inkvarteringsförmån. Om höjningens skall närmare bestämmas genom förordning. Avsikten är att genom förordning bestämma att höjningen görs i mark så att den motsvarar de kostnader som inkvarteringen förorsakat per studerande i genomsnitt. Kostnader för inkvartering av studerande beaktas vid beräkning av priserna per enhet för yrkesutbildning.

Yrkesinriktad specialundervisning ordnas för närvarande både i yrkesläroanstalter och i specialyrkesläroanstalter som är avsedda särskilt för handikappade. I sistnämnda läroanstalter är inkvarteringskostnaderna per studerande på grund av en större grad av handikapp hos studerandena betydligt högre än i yrkesinriktad specialundervisning som ordnas på annat håll. Avsikten är därför att genom förordning bestämma att den höjning som görs i priset per enhet för utbildningsanordnaren på basis av inkvarteringsförmån är högre om undervisningsministeriet med stöd av 19 § 2 mom. i den föreslagna lagen om yrkesutbildning har givit utbildningsanordnaren en särskild utbildningsuppgift, som innebär att sörja för ordnandet av specialundervisning för handikappade. I nämnda specialundervisning kan studerandena också erbjudas de extra förmåner som avses i 37 § 2 mom. i den föreslagna lagen om yrkesutbildning. Sådana extra förmåner är t.ex. avgiftsfria läroböcker och annat skolmaterial samt behövliga skolresor varje vecka för inkvarterade studerande.

Enligt paragrafens 4 mom. bestäms ett pris per enhet för varje utbildningsanordnare på basis av de priser per enhet som beräknats enligt utbildningsområde och antalet studerande på de olika utbildningsområdena.

Enligt 5 mom. kan priset per enhet för utbildningsanordnaren höjas på den grund att utbildningen med beaktande av verksamhetens omfattning i väsentlig utsträckning ordnas i hyrda lokaler. Statsbidragsmyndigheten, dvs. undervisningsministeriet, beslutar om höjningen. En höjning av priset per enhet på basis av särskilda hyror är ett alternativ till statsandel som beviljas för anläggningsprojekt. Av denna anledning kommer en höjning av priset per enhet i fråga bara när det gäller sådana hyrda lokaler som till sin omfattning är jämförbara med lokaler för vilka statsandel för anläggningsprojekt kan beviljas. En förutsättning för en höjning av priserna per enhet på basis av hyror är inte

längre att verksamheten huvudsakligen skall äga rum i hyrda lokaler.

Paragrafens 3 och 6 mom. motsvarar 17 § 5 och 6 mom. I lagens 65 och 66 § bestäms om ett undantagsförfarande vid beräkning av priserna per enhet för 1999 och 2000 utifrån de faktiska kostnaderna. Detta undantagsförfarande hänger samman med sparåtgärderna inom den offentliga ekonomin och verkställandet av yrkeshögskolesystemet.

20 §. *Priserna per enhet för yrkeshögskolor.* Enligt paragrafens 1 mom. beräknas priserna per enhet per studerande i yrkeshögskolor på samma sätt som priserna per enhet för yrkesutbildning vartannat år på basis av de faktiska totalkostnaderna för alla yrkeshögskolor under året före det då priset per enhet bestäms. Priserna per enhet beräknas enligt yrkeshögskoleexamen. Med stöd av paragrafens 2 mom. är det möjligt att såsom för närvarande på det sätt som bestäms genom förordning gradera de enligt examen beräknade priserna per enhet per studerande på basis av väsentliga skillnader i kostnaderna för utbildningsprogram som leder till examen och för andra undervisningsarrangemang. Undervisningsministeriet kan dessutom av särskilda skäl höja priset per enhet.

Paragrafens 3—6 mom. motsvarar, med de undantag som anförs senare, 19 § 3—6 mom. I stället för priser per enhet enligt utbildningsområde i yrkesutbildningen är grunden dock priser per enhet enligt examen i yrkeshögskolorna. Enligt paragrafens 4 mom. är priset per enhet för yrkesinriktade specialiseringsstudier detsamma som priset per enhet för yrkeshögskolan. Enligt gällande bestämmelser används det riksomfattande genomsnittliga beloppet av priset per enhet för yrkeshögskolan som pris per enhet per studerande för specialiseringsstudier. Det föreslagna egna priset per enhet för yrkeshögskolan beskriver bättre än det genomsnittliga beloppet av priserna per enhet kostnaderna för de specialiseringsstudier som ordnas i yrkeshögskolan, eftersom specialiseringsstudierna i allmänhet ligger nära utbildning som överensstämmer med yrkeshögskolans examensstruktur.

I lagens 65 och 66 § bestäms om ett undantagsförfarande vid beräkning av priserna per enhet för 1999 och 2000 utifrån de faktiska kostnaderna. Detta undantagsförfarande hänger samman med sparåtgärderna inom den offentliga ekonomin och verkställandet

av yrkeshögskolesystemet.

21 §. *Priserna per enhet för grundläggande konstundervisning.* Enligt paragrafens 1 mom. fastställer undervisningsministeriet årligen priset per enhet per invånare för grundläggande konstundervisning inom ramen för statsbudgeten. Enligt 2 § i den föreslagna lagen om grundläggande konstundervisning som ingår i denna proposition kan kommunen ordna grundläggande konstundervisning utan särskilt tillstånd. Enligt 11 § i nämnda lagförslag får den kommun som ordnar grundläggande konstundervisning statsandel enligt invånarantalet i kommunen och det pris per enhet per invånare som avses i paragrafens 1 mom. Förslaget motsvarar gällande lagstiftning.

I paragrafens 2 mom. bestäms om priserna per enhet per undervisningstimme för grundläggande konstundervisning. Enligt den föreslagna lagen om grundläggande konstundervisning får en samkommun, en enskild sammanslutning eller stiftelse, som av undervisningsministeriet beviljats tillstånd att ordna grundläggande konstundervisning, statsandel på basis av kalkylerade undervisningstimmar och de priser per enhet som beräknats per undervisningstimme. Enligt 11 § i den föreslagna lagen om grundläggande konstundervisning kan en kommun också beviljas rätt till statsandel enligt antalet undervisningstimmar. I ett sådant fall får kommunen statsandel på basis av såväl invånarantalet som antalet undervisningstimmar.

Enligt paragrafens 2 mom. skall priserna per enhet per undervisningstimme för grundläggande konstundervisning för det följande finansåret beräknas vartannat år på basis av de faktiska kostnaderna under året som föregår det då priserna per enhet bestäms. Priserna per enhet och de kostnader som ligger till grund för dem beräknas särskilt för varje konstområde. Detta innebär att det bestäms ett eget pris per enhet för den musikundervisning som för närvarande ordnas i musikläroanstalter.

De priser per enhet per undervisningstimme som för närvarande baseras sig på faktiska kostnader har bestämts bara för musikundervisning. Det är således inte möjligt när verksamheten inleds att räkna ut priserna per enhet per undervisningstimme i fråga om andra konstområden, såsom för bildkonst, enligt den huvudregel som ges i paragrafen, dvs. på basis av de faktiska kostnaderna. Av denna anledning skall priserna per enhet i

fråga om de nya konstområden som börjar omfattas av systemet beräknas per undervisningstimme på basis av uppskattade kostnader tills det är möjligt att räkna ut priserna per enhet enligt de faktiska kostnaderna.

I lagens 65 § bestäms om ett undantagsförfarande vid beräkning av priserna per enhet för 1999 utifrån de faktiska kostnaderna. Detta undantagsförfarande, som hänger samman med sparätgårderna inom den offentliga ekonomin, har tagits upp i motiveringen till 17 §.

22 §. *Priserna per enhet för särskilda yrkesläroanstalter.* Enligt paragrafen fastställer undervisningsministeriet, såsom för närvarande, årligen priserna per enhet per undervisningstimme eller studievecka för särskilda yrkesläroanstalter enligt priserna per enhet för det föregående året justerade till den beräknade kostnadsnivån det år då priset per enhet tillämpas. På basis av faktorer som väsentligt påverkar kostnaderna för utbildningen graderas priserna per enhet så som bestäms genom förordning. Avsikten är att såsom för närvarande genom förordning bestämma att priserna per enhet graderas enligt utbildningsområde och enligt läroanstalt.

Enligt 67 § är de priser per enhet som fastställs för särskilda yrkesläroanstalter för 1999 lika med de priser per enhet som fastställts för 1998 enligt gällande finansieringslag.

23 §. *Kostnader som inte beaktas vid beräkningen av priser per enhet.* I paragrafens 1 mom. uppräknas de kostnader som inte beaktas vid beräkning av de priser per enhet som läggs till grund för statsandelen för undervisningsverksamhet. I sak motsvarar paragrafen huvudsakligen 19 § i gällande finansieringslag. Enligt 1 punkten i momentet skall kostnader för anläggningsprojekt enligt 31 § och för förvärv av markområden inte beaktas när priserna per enhet räknas ut. Kostnader för anläggningsprojekt beaktas inte ens i det fall att projektet har genomförts utan statsandel. Momentets 1 punkt har jämfört med gällande lagstiftning preciserats så att inte heller kostnader för hyrning av markområden utöver kostnader för förvärv av dem skall beaktas när priserna per enhet räknas ut. Även till denna del motsvarar paragrafen den förvaltningspraxis som iakttagits.

Enligt paragrafens 1 mom. 2 punkten skall kostnader för ordnande av skolskjuts för studerande inte beaktas vid beräkning av

priserna per enhet. De kostnader som föranleds av transport av läropliktiga till grundläggande utbildning skall dock alltjämt ingå i priserna per enhet. Bestämmelser om stöd för skolresor för studerande i gymnasier och yrkesutbildning ingår i lagen om stöd för skolresor för studerande i gymnasier och yrkesläroanstalter.

De kalkylerade avskrivningar som avses i paragrafens 1 mom. 3 punkten är t.ex. kapitalersättningar på hyresvärden för lokaler. Enligt momentets 4 punkt skall kostnader för vilka lagstadgad statsfinansiering beviljas särskilt inte betraktas som driftskostnader när priserna per enhet räknas ut. Sådana är framför allt kostnader för vilka finansiering beviljas med stöd av någon annan lag än den föreslagna lagen. Inte heller kostnaderna för lärarutbildning som ordnas i yrkeshögskolor enligt 43 § 1 mom. eller utgifter för skötsel av specialyrkesläroanstalters lån enligt 62 § beaktas i priserna per enhet, eftersom finansieringen för nämnda kostnader bestäms särskilt, helt med stöd av nämnda bestämmelser.

Enligt paragrafens 1 mom. 5 punkten skall ersättningar som en utbildningsanordnare betalar till en annan inte räknas till kostnadsbaserna, om de kostnader som åsamkas tjänsteproducenten beaktas vid beräkning av priser per enhet enligt denna lag eller enligt den föreslagna lagen om fritt bildningsarbete. Enligt nämnda 5 punkt beaktas inte heller extra betalningsandelar för medlemskommunerna enligt samkommunens grundavtal till den samkommun som fungerar som utbildningsanordnare, ersättningar för kostnader som överskrider de kalkylerade priserna per enhet till utbildningsanordnaren när utbildning ordnas genom samarbete på annat sätt än i samkommuner eller andra extra prestationer som betalas till utbildningsanordnarna på basis av samarbetsavtal.

Enligt paragrafens 1 mom. 6 punkten beaktas vid beräkning av priserna per enhet inte sådana kostnader som åsamkats utbildningsanordnaren för tjänster som denna ordnat i form av avgiftsbelagd service. Inom den avgiftsbelagda servicen uppbär utbildningsanordnaren avgifter hos utomgående för sin utbildning och andra tjänster. Dessa utomstående är andra utbildningsanordnare, offentliga sammanslutningar eller privata sammanslutningar och stiftelser. Avgifter som uppbärs av studerandena är inte avgiftsbelagd service. Enligt förslaget skall ut-

bildningsanordnaren täcka kostnaderna för den avgiftsbelagda servicen med de avgifter som uppbärs för tjänsterna. Dessa avgifter inverkar inte på den lagstadgade finansieringen. Utbildning, forskning och annan service som ordnas som avgiftsbelagd service skall således helt hållas åtskilda från systemet för finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Om kostnaderna för den avgiftsbelagda servicen beaktades i priserna per enhet skulle detta snedvrیدا basen för statsandelarna och konkurrensförhållandena på marknaden när ovannämnda tjänster bjuds ut.

Enligt paragrafens 1 mom. 7 punkten skall endast sådana förvaltningskostnader betraktas som driftskostnader som direkt hänförs till verksamhet som ordnas enligt de lagar som nämns i 1 §. Kostnader som förorsakas av t.ex. kommunens centralförvaltning, såsom kommunstyrelsen, bildningsnämnden och direktören för bildningsväsendet beaktas således inte när priserna per enhet räknas ut. Löner för rektor och skolans kanslist skall däremot beaktas i de kostnader som ligger till grund för priserna per enhet. Läroanstalternas direkta förvaltningskostnader skall beaktas vid beräkningen av priserna per enhet, även om uppgifterna, såsom kanslistens uppgifter, sköts centralt för flera olika läroanstalter.

4 kap. **Priser per enhet för kulturverksamhet**

Enligt förslaget skall det i kapitlet bestämmas om priserna per enhet för kulturverksamhet. Det föreslås att priserna per enhet för kulturverksamhet skall räknas på samma sätt som i gällande lagstiftning.

24 §. *Priserna per enhet för bibliotek.* Enligt paragrafens 1 mom. skall priserna per enhet för bibliotek beräknas vartannat år på basis av de faktiska kostnaderna under året före det då priserna per enhet bestäms. Vid beräkningen av priserna per enhet beaktas de kostnadsskillnader som förorsakas av tillhandahållandet av bibliotekstjänster i kommuner med olika bosättningsstruktur. Avsikten är att såsom för närvarande genom förordning bestämma om en bosättningsstrukturgruppering som skall iaktas vid beräkning av priserna per enhet för biblioteken. När priserna per enhet för bibliotek räknas ut skall de kostnader som anges i 23 § inte beaktas. Enligt paragrafens 2 mom. skall det

också för biblioteken årligen fastställas ett genomsnittligt belopp för priserna per enhet enligt 16 §. Med stöd av sistnämnda bestämmelse beaktas i priserna per enhet för biblioteken årligen också ändringar i verksamhetens art och omfattning samt i kostnadsnivån.

25 §. *Priset per enhet för kulturverksamhet.* Enligt förslaget skall undervisningsministeriet, såsom för närvarande, årligen inom ramen för statsbudgeten fastställa priset per enhet per kommuninvånare för kulturverksamhet.

26 §. *Priset per enhet för idrottsverksamhet.* Enligt förslaget skall undervisningsministeriet, såsom för närvarande, årligen inom ramen för statsbudgeten fastställa priset per enhet per kommuninvånare för idrottsverksamhet.

27 §. *Priset per enhet för ungdomsarbete.* Enligt förslaget skall undervisningsministeriet, såsom för närvarande, årligen inom ramen för statsbudgeten fastställa priset per enhet för ungdomsarbete för varje kommuninvånare som inte har fyllt 29 år.

28 §. *Priset per enhet för museer.* Enligt förslaget skall undervisningsministeriet, såsom för närvarande, såsom pris per enhet för museer fastställa det för föregående år för museernas kalkylerade årsverken fastställda priset per enhet, justerat enligt de beräknade förändringarna i kostnadsnivån och de förändringar som statens åtgärder föranleder.

29 §. *Priset per enhet för orkestrar.* Enligt förslaget skall undervisningsministeriet, såsom för närvarande, såsom pris per enhet för orkestrar fastställa det för föregående år för orkestrarnas kalkylerade årsverken fastställda priset per enhet, justerat enligt de beräknade förändringarna i kostnadsnivån och de förändringar som statens åtgärder föranleder.

30 §. *Priset per enhet för teatrar.* Enligt förslaget skall undervisningsministeriet, såsom för närvarande, årligen inom ramen för statsbudgeten fastställa priset per enhet per kalkylerat årsverke för teatrar.

5 kap. Statsandel och statsunderstöd för anläggningsprojekt

31—41 §. Kapitlet (31—41 §) motsvarar i sak 4 kap. i gällande finansieringslag. För anläggningsprojekt beviljas statsandel, såsom för närvarande, till 25—50 procent av den kalkylerade statsandelsgrunden för projektet

enligt den per invånare i kommunen beräknade utjämnade kalkylerade skatteinkomsten. Statsandelsgrunden beräknas på basis av projektets omfattning och priserna per enhet för de olika lokalerna. Statsandelsprocenten för ett anläggningsprojekt som genomförs för yrkesinriktad specialundervisning kan dock enligt 33 § 4 mom. vara högst 70. Enligt förslaget skall statsandel kunna beviljas högst enligt nämnda procenttal oberoende av i vilken läroanstalt specialundervisningen ges. För anläggningsprojekt vid specialyrkesläroanstalter beviljas för närvarande statsandel till 70 procent av den kalkylerade statsandelsgrunden.

De anläggningsprojekt för vilka statsandel kan beviljas anges i kapitlet på samma sätt som i gällande lagstiftning. Undantagsbestämmelser som tidigare ingått i lagar som gäller verksamhet som finansieras har tagits in i den föreslagna 31 §. Enligt dessa bestämmelser omfattar anläggningsprojekt också förvärv av gårdsbruksenheter och övningsskog samt sådan anskaffning av apparater i yrkesutbildning och yrkeshögskolor som överskrider det belopp statsrådet fastställt samt anskaffning av biblioteksbus och biblioteksbat.

Begreppen i de bestämmelser som gäller anläggningsprojekt har ändrats så att de motsvarar begreppen i de lagar enligt 1 § som gäller verksamhet som finansieras. Läroanstaltens huvudman och undervisningsministeriet har ersatts med begreppen utbildningsanordnare och vederbörande ministerium.

Även bestämmelserna om statsunderstöd enligt prövning för anläggningsprojekt bibehålls oförändrade.

6 kap. Särskilda statsunderstöd

42 §. *Extra statsunderstöd samt statsunderstöd för försöksverksamhet, specialuppgifter och inledande av verksamhet.* Paragrafen motsvarar 37 § och 38 § 1 mom. i gällande finansieringslag. Beviljandet av de understöd som avses i paragrafens och understödets belopp är beroende av prövning.

Enligt paragrafens 1 mom. kan en privat utbildningsanordnare och en anordnare av annan verksamhet beviljas extra understöd för driftskostnader eller anläggningsprojekt inom ramen för anslag som anvisats för ändamålet i statsbudgeten. Möjligheten att

kunna bevilja en privat anordnare av verksamhet extra statsunderstöd behövs därför att de privata inte har ekonomiska förutsättningar jämförbara med dem kommunerna har när det gäller att finansiera kostnader förorsakade av verksamheten i de fall då dessa avsevärt överstiger de statsandelsgrunder som beräknats på basis av priserna per enhet. Undervisningsministeriet beslutar om beviljande av extra understöd.

I paragrafens 2 mom. bestäms om den möjlighet som gäller för närvarande att bevilja statsunderstöd för försök som syftar till att utveckla verksamheten, för behövliga specialuppgifter i samband med verksamheten och för inledande av verksamheten. Understödet beviljas av undervisningsministeriet inom ramen för anslag som anvisats för ändamålet i statsbudgeten. I vissa av de lagar som nämns i 1 § har bestämts om förutsättningarna för att ordna försök och det förfarande som skall iakttas vid försök. Karakteristiskt för de understöd som avses i momentet är att de är av engångsnatur eller gäller för viss tid. Bestämmelser om möjligheten att höja det pris per enhet som läggs till grund för statsandelen på basis av en särskild utbildningsuppgift som ålagts utbildningsanordnaren eller av andra särskilda skäl ingår i 17—20 §.

43 §. *Statsunderstöd för lärarutbildning och utbildning som ordnas såsom avgiftsbelagd service.* I paragrafens 1 mom. bestäms om det statsunderstöd som årligen beviljas huvudmän för yrkeshögskolor för lärarutbildning. Enligt förslaget skall staten såsom för närvarande svara för kostnaderna för lärarutbildningen i fråga om lärare vid yrkesläroanstalter och yrkeshögskolor. Det sammanlagda beloppet av statsunderstöden skall ungefär motsvara de riksomfattande årliga kostnaderna för lärarutbildningen. Eftersom kostnaderna för nämnda utbildning varierar i olika yrkeshögskolor, beslutar undervisningsministeriet om fördelningen av understöden till yrkeshögskolorna.

I paragrafens 2 mom. bestäms om möjligheten att bevilja statsunderstöd till en utbildningsanordnare som ordnar yrkesutbildning som avgiftsbelagd service. Utgångspunkten är att kostnaderna för utbildning som ordnas som avgiftsbelagd service skall täckas med avgiftsinkomster som fås genom försäljning av utbildningstjänster. Med föreslagna understöd bibehålls möjligheten att i undantagsfall bevilja understöd för yrkesutbildning

som ordnas som avgiftsbelagd service. Statsrådet beslutar närmare om grunderna för det understöd som avses i momentet. Avsikten är att när lagen träder i kraft såsom för närvarande bevilja understöd till de utbildningsanordnare som för närvarande driver yrkesutbildningscenter för vuxna.

7 kap. Särskilda bestämmelser

44 §. *Beräkning av antalet elever och studerande.* I paragrafen bestäms om beräkning av de elev- och studerandeantal som används vid beräkningen av statsandelen för undervisningsverksamhet. Paragrafen motsvarar i huvudsak 9 f § i gällande finansieringslag.

Statsandelen beviljas och betalas alltid till utbildningsanordnaren. Av denna anledning skall också de elev- och studerandeantal som används vid beräkningen av statsandelen räknas ut enligt antalet elever och studerande hos utbildningsanordnaren.

Enligt paragrafens 1 mom. används det genomsnittliga antalet elever och studerande under året före finansåret som det tal med vilket priset per enhet multipliceras vid beräkning av statsandelen för finansåret. Vid beräkningen beaktas sådana uppskattade väsentliga ändringar i antalet elever och studerande under finansåret som grundar sig på beslut av en statlig myndighet. Vid beräkning av priserna per enhet för det följande finansåret för grundläggande utbildning, gymnasier, yrkesutbildning och yrkeshögskolor används enligt paragrafens 1 mom. det verkliga antalet elever och studerande under hösten före finansåret i stället för det genomsnittliga antalet elever och studerande under året före finansåret. Detta är nödvändigt för att de ändringar i elev- och studerandeantalet som i allmänhet sker just på hösten skall bli beaktade i priserna per enhet för det följande året.

Enligt paragrafens 2 mom. kan avvikelser göras från att använda det genomsnittliga antalet elever och studerande under året före finansåret som det tal med vilket priset per enhet multipliceras också i det fall då det när verksamheten inleds är känt att antalet elever och studerande under finansåret kommer att ändras. Beslut om relevant antalet fattas då utgående från en uppskattning. När verksamheten inleds måste priserna per en-

het bestämmas innan det verkliga elev- och studerandeantalen hos utbildningsanordnaren är kända och priserna per enhet beräknas därför när verksamheten inleds utgående från uppskattade elev- och studerandeantal, om elevantalet inverkar på priset per enhet.

Enligt 45 § 2 mom. justerar statsbidragsmyndigheten före utgången av finansåret den finansiering som beviljats så att den överensstämmer med det faktiska genomsnittliga antalet elever och studerande under finansåret, vilket används som det tal med vilket priset per enhet multipliceras. Enligt lagförslaget 46 § 2 mom. skall ändringar i den beviljade finansieringen som beror på justeringar betalas till mottagaren av finansieringen eller uppbäras till staten före utgången av februari det år som följer efter finansåret. Priserna per enhet justeras inte i efterhand så att de överensstämmer med de faktiska elev- och studerandeantalen under finansåret.

Närmare bestämmelser om beräkning av antalet elever och studerande skall såsom för närvarande ges genom förordning. Avsikten är att genom förordning bestämma att antalet elever och studerande enligt nuvarande praxis beräknas enligt situationen den 20 januari och den 20 september. Avikten är att genom förordning också bestämma om de förutsättningar som skall gälla för att en elev eller studerande skall kunna beaktas i finansieringen.

45 §. *Beviljande och justering av finansiering.* Paragrafen motsvarar 39 § i gällande finansieringslag. Enligt den föreslagna paragrafens 1 mom. beviljas finansiering för driftskostnader, såsom för närvarande, direkt till utbildningsanordnaren eller någon annan anordnare av verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 § oberoende av om verksamheten ordnas av en kommun, samkommun, en enskild sammanslutning eller stiftelse. Också finansieringen för privata skolor som ersöker grundskolan beviljas direkt till den enskilda sammanslutning som ordnar undervisningen. I fråga om skolor som ersätter grundskolan beviljas finansieringen för närvarande den kommun med vilken skolan ingått ett avtal om att den ersätter kommunens grundskola. Finansieringen beviljas såsom för närvarande årligen senast den 11 januari.

Det föreslås med hänvisning till motiveringen till 44 § att i paragrafens 2 mom. intas en bestämmelse om justering före utgången av finansåret av den finansiering

som beviljats så att den överensstämmer med det genomsnittliga antalet elever och studerande under finansåret. Den föreslagna paragrafens 3 mom. om beviljande av statsandel för anläggningsprojekt till anordnaren av verksamhet överensstämmer med gällande lagstiftning.

46 §. *Utbetalning av finansiering för driftskostnader.* Paragrafen motsvarar i huvudsak 40 § 1—4 mom. i gällande finansieringslag. Enligt paragrafens 1 mom. betalas finansiering till den utbildningsanordnare eller den anordnare av annan verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 § som beviljats finansiering enligt 45 §. Finansieringen skall såsom för närvarande betalas enligt 17 § 1 mom. lagen om statsandelar till kommunerna från ingången av finansåret månatligen i lika stora poster senast den 11 varje månad.

Enligt paragrafens 2 mom. betalas belopp enligt de justering av elevantalen som avses i 45 § 2 mom. till mottagaren av finansieringen eller uppbärs särskilt till staten före utgången av februari det år som följer efter finansåret.

Enligt paragrafens 3 mom. adderas till den finansiering som betalas till anordnare av yrkesutbildning och huvudmän för yrkeshögskolor på basis av kostnader för anläggningsprojekt 4,3 procent av produkten av antalet studerande och det genomsnittliga belopp för priserna per enhet som fastställts med stöd av 16 §. Produkten minskas dock med de årshyror som fastställts för utbildningsanordnaren eller yrkeshögskolans huvudman med stöd av 19 § 5 mom. och 20 § 5 mom. som grund för beräkning av statsandelen. På basis av dessa årshyror höjs priset per enhet enligt nämnda bestämmelser. En minskning med hyrorna är nödvändig eftersom utbildningsanordnarna annars skulle få dubbel finansiering för kostnader föranledda av hyreslokaler via såväl höjning av priserna per enhet som utbetalning av det investeringstillägg som avses i detta moment. De tillägg som betalas på basis av kostnader för anläggningsprojekt beaktas vid beräkning av kommunens finansieringsandel per invånare för undervisningsverksamhetens och bibliotekens driftskostnader enligt vad som föreslås bli bestämt i 9 § 2 mom. 3 punkten.

Enligt paragrafens 4 mom. beaktas i statsandelen till kommunen dessutom de utjämnningar av statsandelarna på basis av kommunens skatteinkomster som avses i 7 § lagen

om statsandelar till kommunerna och de övergångsutjämningslagar som avses i 31 § nämnda lag enligt vad som bestäms i 17 § 2 mom. och 31 § 4 mom. lagen om statsandelar till kommunerna.

I paragrafens 5 och 6 bestäms om förfarandet i det fall då de betalningsandelar som beräknats för kommunen enligt 9 och 10 § och de andelar som kommunen med stöd av 4 mom. eventuellt skall betala av utjämningsarna av statsandelen på basis av skatteinkomsterna och av övergångsutjämningsarna enligt lagen om statsandelar till kommunen sammanlagt är större än kommunens finansieringsgrunder enligt den föreslagna lagen, utökade med de andelar som eventuellt skall betalas till kommunen av utjämningsposterna enligt lagen om statsandelar till kommunerna. Kommunen skall då betala skillnaden till staten i två poster före de tidpunkter som bestäms i nämnda moment.

47 §. *Utbetalning av statsandel för anläggningsprojekt.* Bestämmelserna i paragrafen om utbetalning av statsandel för anläggningsprojekt motsvarar gällande bestämmelser. Statsandelen för anläggningsprojekt kan betalas antingen enligt 1 mom. i lika stora månatliga poster under den tid projektet beräknas pågå eller enligt 2 mom. som efterfinansiering under sju år i lika stora årliga poster räknat från ingången av kalenderåret efter det då projektet slutfördes. Enligt gällande lagstiftning kan nämnda efterfinansieringssystem tillämpas som temporärt system till utgången av 1997. I paragrafen föreslås att det varaktigt bestäms om möjligheten att finansiera anläggningsprojekt som efterfinansiering.

48 §. *Fastställande av antalet prestationer som används vid beräkning av finansieringen.* Enligt den föreslagna paragrafen fastställer undervisningsministeriet, såsom för närvarande, årligen inom ramen för statsbudgeten det antal undervisningstimmar, studieveckor och årsverken som skall läggas till grund för finansieringen för det följande finansåret och med vilka de priser per enhet som avses i 21, 22 och 28—30 § multipliceras. Bestämmelser om fastställande av nämnda prestationer ingår för närvarande i respektive lag om verksamheten.

49 §. *Återbetalning av statsandelar för anläggningsprojekt.* Paragrafen motsvarar 44 § i gällande finansieringslag. Villkoren för återbetalning av statsandel för anläggningsprojekt samt det förfarande som skall

iaktas vid återbetalningen bibehålls oförändrade.

50 §. *Betalningsandelen för hemkommunen för en elev som får grundläggande utbildning på sjukhus eller i skolhem.* I paragrafen bestäms om undantag från principen i 6 och 9 § enligt vilken kommunens finansieringsandel, beräknad på basis av invånarantalet i kommunen, av undervisningsverksamhetens och bibliotekens driftskostnader täcker kommunens alla lagstadgade finansieringsandelar för nämnda kostnader. Enligt den föreslagna paragrafen är elevernas hemkommuner utöver kommunens finansieringsandel enligt 9 § skyldiga att delta i kostnader som föranleds av grundläggande utbildning som ordnas på sjukhus eller i skolhem. En särskild betalningsandel för kommunen är nödvändig därför att omfattningen på den undervisning som varje elev får, sättet på vilket den ordnas och den tid den varar varierar kraftigt i nämnda utbildning. Utbildningen är i genomsnitt dyr jämfört med annan grundläggande utbildning och utbildningen ordnas centraliserat. Att låta hemkommunens finansieringsansvar omfatta enbart kommunens kalkylerade finansieringsandel skulle på ett oskäligt sätt anstränga ekonomin i den kommun där sjukhuset finns och för anordnaren av skolhemsundervisning och därmed även äventyra ett behörigt ordnande av utbildningen.

I paragrafens 1 mom. bestäms om hemkommunens betalningsandel av kostnaderna för sjukhusundervisningen. Enligt den föreslagna lagen om grundläggande utbildning är en kommun som har ett sjukhus på sitt område skyldig att för elever som är patienter på sjukhuset ordna utbildning i den omfattning detta är möjligt med hänsyn till patientens hälsa och övriga omständigheter. Enligt momentet är hemkommunen till en elev som får sjukhusundervisning skyldig att betala en betalningsandel till den kommun där sjukhuset finns. Hemkommunens betalningsandel beräknas på basis av de verkliga genomsnittliga årliga kostnader som den kommun där sjukhuset finns har haft för undervisningen per vardag. Kostnaderna beräknas genom att de årliga kostnader som den kommun där sjukhuset finns har haft för elever som får sjukhusundervisning divideras med antalet vardagar per år. Den kommun där sjukhuset finns skall således i sin fakturering tillämpa samma kostnader på alla elever som får sjukhusundervisning i kommu-

nen. De kostnader som ligger till grund för hemkommunsfakturering enligt paragrafens 1 mom. beräknas på basis av de faktiska kostnaderna per vård dag under det år som föregår faktureringsåret. I kostnaderna kan ändringar i kostnadsnivån beaktas, likaså ändringar i verksamhetens art och omfattning som inverkar på kostnaderna och som kan uppskattas på ett objektivt sätt.

Om en elev räknas med i elevantalet i den kommun där sjukhuset finns, betalas statsandelen för eleven till den kommun där sjukhuset finns. Från den betalningsandel som elevens hemkommun skall betala enligt 1 mom. avdras för eleven ett belopp som motsvarar statsandelsgrunden och som beräknats för den kommun där sjukhuset finns.

Enligt paragrafens 2 mom. beräknas den betalningsandel som hemkommunen betalar till utbildningsanordnaren för en elev som får skolhemsundervisning på samma sätt som den betalningsandel som hemkommunen betalar till den kommun där sjukhuset finns för en elev som får sjukhusundervisning. I fråga om skolhemsundervisningen beräknas betalningsandelen dock på basis av de genomsnittliga verkliga årliga kostnader som utbildningsanordnaren har haft för den grundläggande utbildningen per arbetsdag i skolan. Staten kan också ordna skolhemsundervisning. För att staten skall delta i kostnaderna också för utbildning som den själv ordnar, avdras från betalningsandelarna till staten det genomsnittliga belopp för priserna per enhet som fastställts för grundläggande utbildning enligt 16 §.

Enligt paragrafens 3 mom. kan den kommun där sjukhuset finns eller anordnaren av skolhemsundervisning avtala med elevens hemkommun att hemkommunens betalningsandel bestäms på ett sätt som avviker från paragrafen.

51 §. *Avgifter för stöduppgifter i anslutning till specialundervisningen.* Enligt 39 § lagen om grundläggande utbildning kan undervisningsministeriet bestämma att en anordnare av grundläggande utbildning skall sörja för rehabilitering som ges i anslutning till specialundervisningen samt för utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter som ansluter sig till specialundervisningen. Undervisningsministeriet kan med stöd av 17 § bestämma att priset per enhet för en anordnare av grundläggande utbildning höjs på basis av dessa uppgifter. Dessa tjänster produceras ofta för kommuner och andra anord-

nare av grundläggande utbildning för att dessa på behörigt sätt skall klara av de uppgifter som bestämts för dem. Det är därför motiverat att en utbildningsanordnare som har till uppgift att sköta stöduppgifter i anslutning till specialundervisningen kan uppbära avgifter av andra utbildningsanordnare för dessa tjänster. För närvarande är det särskilt statliga skolor för hörselskadade och synskadade samt rörelsehindrade som tillhandahåller dessa tjänster mot avgift.

I paragrafen föreslås att undervisningsministeriet kan besluta om de avgifter som skall uppbäras för sådana stöduppgifter i anslutning till specialundervisningen som avses i 39 § lagen om grundläggande utbildning enligt vad som bestäms om offentlig-rättsliga prestationer i lagen om grunderna för avgifter till staten. Utgångspunkten i fråga om grunderna för avgifterna skall således vara tjänsternas självkostnadsvärde. Undervisningsministeriet kan enligt 6 och 8 § lagen om grunderna för avgifter till staten också besluta om avgifter som understiger självkostnadsvärdet. Avsikten är att avgifterna skall vara lägre än självkostnadsvärdet åtminstone i fråga om de tjänster som erbjuds av statliga skolor för hörselskadade och synskadade samt rörelsehindrade. För dessa tjänster är det redan för närvarande möjligt att uppbära avgifter som understiger självkostnadsvärdet.

52 §. *Betalning som inte erläggs eller återkrävs.* Enligt paragrafen skall en prestation som understiger 10 000 mark och baserar sig på ett beslut som givits med stöd av denna lag inte utbetalas till mottagaren av finansiering eller återkrävas till staten. Det föreslagna förfarande är motiverat i ett kalkylerat finansieringssystem i vilka de belopp som skall betalas är stora och besluten endast gäller offentliga sammanslutningar samt enskilda sammanslutningar och stiftelser.

Nämnda gräns prövas särskilt i fråga om varje beslut som givits med stöd av lag. Paragrafen skall tillämpas bl.a. i ett sådant fall när det gäller att till statsandelstagaren på basis av ett beslut som givits med anledning av rättelseyrkande eller ändringssökande enligt 56 § betala en summa som är lägre än nämnda belopp. Enligt paragrafen skall en sådan grundlös förmån som avses i 57 § inte behöva återbetalas till staten eller den uteblivna förmån som avses i nämnda paragraf betalas till mottagaren av finansiering, om det belopp som skall betalas eller åter-

krävas understiger 10 000 mark. Enligt 59 § skall paragrafen tillämpas på finansiering som beviljas för 1999 och de efterföljande åren. Bestämmelsen tillämpas också på beslut som gäller finansiering av anläggningsprojekt.

53 §. *Statsbidragsmyndighet.* Paragrafen motsvarar 41 § i gällande finansieringslag. Enligt paragrafen är undervisningsministeriet, såsom för närvarande, statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller driftkostnader och anläggningsprojekt. Genom förordning är det dock möjligt att enligt nuvarande praxis föreskriva att också någon annan myndighet är undervisningsministeriet kan vara statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller statsunderstöd. Avsikten är att genom förordning föreskriva att utbildningsstyrelsen, såsom för närvarande, skall vara statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller statsunderstöd för försöksverksamhet, specialuppgifter och inledande av verksamhet enligt 42 §. Avsikten är också att genom förordning föreskriva att länsstyrelserna skall vara statsbidragsmyndigheter i fråga om vissa statsunderstöd som gäller anläggningsprojekt inom idrottsverksamheten.

54 §. *Skyldighet att lämna upplysningar.* Paragrafen motsvarar i huvudsak 42 § i gällande finansieringslag. Enligt paragrafen är mottagaren av finansiering skyldig att enligt vad undervisningsministeriet bestämmer lämna de upplysningar som behövs för att bestämma finansieringen. Paragrafen har jämfört med gällande lagstiftning preciserats i fråga om de uppgifter som skall lämnas till statsbidragsmyndigheten. Enligt paragrafen förutsätter finansieringssystemet att uppgifter om kostnader och prestationer inom utbildningen och annan verksamhet som utgör grund för finansieringen skall inlämnas till statsbidragsmyndigheten. Nämnda prestationer är antalet elever och antalet studerande samt antalet undervisningstimmar, studieveckor och kalkylerade årsverken, vilka används vid beräkning av priserna per enhet och som de tal med vilka priserna per enhet multipliceras. De upplysningar som avses i paragrafen insamlas alltid då det är möjligt via statistikcentraler och med utnyttjande av allmänna statistikuppgifter.

55 §. *Förhandlingsförfarande.* Paragrafen motsvarar 43 § i gällande finansieringslag. Undervisningsministeriet, skall såsom för närvarande förhandla om priserna per enhet med andra behöriga ministerier och med

kommunernas centralorganisation. Andra behöriga ministerier är inrikesministeriet, finansministeriet och social- och hälsovårdsministeriet. Dessutom skall det föras förhandlingar med kommunernas centralorganisation om de upplysningar som behövs för att bestämma finansieringen och hur dessa skall tillställas statsbidragsmyndigheten.

56 §. *Rättelseförfarande och ändringssökande.* Paragrafen motsvarar 45 § 2 och 3 mom. i gällande finansieringslag. Enligt paragrafen är det såsom för närvarande möjligt att hos statsbidragsmyndigheten yrka rättelse av ett finansieringsbeslut som givits med stöd av lagen och söka ändring i ett sådant beslut hos högsta förvaltningsdomstolen enligt vad som bestäms i 21 och 22 § lagen om statsandelar till kommunerna. Enligt paragrafen är det såsom för närvarande inte tillåtet att yrka rättelse eller söka ändring i beslut som gäller finansiering av driftkostnader till den del yrkandet gäller sådana elever och studerandeantal som avses i 44 § 1 och 2 mom. Förbudet mot rättelseyrkande och ändringssökande är motiverat därför att den beviljade finansieringen i vilket fall som helst justeras i efterhand enligt 45 § 2 mom. så att den överensstämmer med det verkliga antalet elever och studerande under finansåret. I ett beslut som givits på basis av en justering av elev- och studerandeantalen kan rättelse yrkas och ändring sökas också på basis av antalet elever och studerande. Enligt paragrafen kan rättelse yrkas och ändring sökas också i finansieringsbeslut som gäller samkommuner och privata anordnare av sådan verksamhet som nämns i 1 § enligt nämnda bestämmelser i lagen om statsandelar till kommunerna och denna paragraf.

57 §. *Tillämpning av vissa bestämmelser i lagen om statsandelar till kommunerna.* Paragrafen motsvarar 45 § 1 och 3 mom. i gällande finansieringslag. Inom undervisnings- och kulturverksamheten tillämpas på finansieringen av kommuner, samkommuner samt privata sammanslutningar och stiftelser såsom för närvarande bestämmelserna i lagen om statsandelar till kommunerna om betalning av utebliven förmån, återbetalning av grundlös förmån, när betalningsskyldigheten förfaller samt om vite.

58 §. *Närmare bestämmelser.* Paragrafen innehåller ett normalt bemyndigande att genom förordning ge närmare bestämmelser om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

8 kap. **Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser**

59 §. *Ikraftträdande.* Lagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 1998 samtidigt med de övriga lagar som ingår i denna proposition. Genom lagen upphävs gällande lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet jämte ändringar.

Med avvikelse från de övriga lagar som ingår i propositionen skall lagen dock tillämpas första gången på finansieringen för 1999. På finansieringen för 1998 tillämpas under hela året nämnda finansieringslag som föreslås bli upphävd samt finansieringsbestämmelserna i de övriga lagar som föreslås bli upphävd i denna proposition. Om finansiering bestäms för närvarande förutom i gällande lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet också i lagen om folkhögskolor med statsandel, lagen om idrottsutbildningscentrer med statsandel, lagen om studiecentraler, lagen om läroavtal-utbildning samt lagen om yrkesutbildningscentrer för vuxna och riksomfattande särskilda yrkesläroanstalter. Även finansieringen av den grundläggande utbildning som ordnas i skolhem skall, kommunernas betalningsskyldighet medräknad, för hela 1998 bestämmas enligt bestämmelserna om finansiering av socialvården, trots att denna utbildning funktionellt övergår till undervisningsväsendet den 1 augusti 1998.

60 §. *Priset per enhet för en anordnare av gymnasieutbildning som fått en särskild uppgift.* Enligt paragrafen höjer undervisningsministeriet, från ingången av 1998 utan ansökan priset per enhet för en anordnare av gymnasieutbildning på basis av en särskild utbildningsuppgift som baserar sig på läroplanen, om priset per enhet för huvudmannen för gymnasiet på nämnda grund har höjts när den föreslagna lagen träder i kraft.

61 §. *Hyrar och hyresvärdet.* Enligt paragrafens 1 mom. skall de fristående hyror som när denna lag träder i kraft använts som grund för höjning av priserna per enhet för yrkesläroanstalter, specialyrkesläroanstalter, musikläroanstalter som ordnar grundläggande yrkesutbildning och yrkeshögskolor utan särskild åtgärd kvarstå som sådana hyror enligt 19 § 5 mom. och 20 § 5 mom. som används som grund för höjning av priserna per enhet för anordnare av yrkesutbildning och huvudmän för yrkeshögskolor. Med

hänvisning till motiveringen till 19 § försvinner inte en höjning av priserna per enhet som gjorts på basis av hyror även om de hyrda lokalernas andel av den totala volymen på utbildningsanordnarens lokaler sjunker under 50 procent. De hyrda lokalerna skall dock kvarstå i skolbruk.

Enligt paragrafens 2 mom. skall de kapitalersättningar på hyresvärden för lokaler som beaktats i finansieringen av driftskostnaderna när lagen träder i kraft betalas till utbildningsanordnaren separat under 10 år från ingången av det år om följer efter det då lokalerna skaffades eller byggdes om. Eftersom dessa kapitalersättningar betalas till utbildningsanordnaren i sin helhet skall de, för att kostnadsfördelningen mellan staten och kommunen inte skall förändras, beaktas som ett tillägg vid beräkning av kommunens finansieringsandel av undervisningsverksamhetens och bibliotekets driftskostnader enligt 9 §.

För närvarande beaktas kapitalersättningar på lokalers hyresvärden årligen som en faktor som höjer priserna per enhet per elev i yrkesläroanstalter och i musikleäroanstalter som ordnar grundläggande yrkesutbildning. Att på förhand inkludera nämnda kapitalersättningar i de priser per enhet som bestäms för det följande året har visat sig vara ett arbetsdrygt förfarande ur förvaltningssynpunkt. När elevantalet hos en utbildningsanordnare förändras under finansåret avviker också den finansiering av kapitalersättningarna som kommer via priserna per enhet till sitt belopp från de fasta årliga kapitalersättningar som ligger till grund för höjningen av priserna per enhet. Detta har visat sig problematiskt i synnerhet i samband med reformeringen av huvudmannasystemet för yrkesutbildningen när det gäller i ändringar av elevantalen och arrangemang i fråga om lokalerna, där finansieringen för kapitalersättningarna ofta i betydande grad allokaterats oriktigt.

I paragrafens 2 mom. har också tagits en bestämmelse enligt gällande lagstiftning om utbildningsanordnarnas rätt att sinsemellan komma överens om fördelningen av kapitalersättningen när en del av lokalerna övergår till en annan utbildningsanordnare.

62 §. *Utgifter för skötsel av specialyrkesläroanstalters lån.* I paragrafen föreslås att de utgifter för skötsel av specialyrkesläroanstalters lån som använts som grund för höjning av priserna per enhet när lagen träder i

kraft betalas till utbildningsanordnaren separat tills lånen är återbetalda. Eftersom dessa utgifter betalas till utbildningsanordnaren i sin helhet skall de, för att kostnadsfördelningen mellan staten och kommunen inte skall förändras, beaktas som ett tillägg vid beräkning av kommunens finansieringsandel av undervisningsverksamhetens och bibliotekets driftskostnader enligt 9 §. Kostnader för nämnda lån beaktas för närvarande årligen som en faktor som höjer priserna per enhet per elev i specialyrkesläroanstalterna.

Enligt den föreslagna paragrafen skall specialyrkesläroanstalternas lån behandlas på samma sätt i finansieringssystemet som kapitalersättningarna på lokalers hyresvärden enligt 61 § 2 mom. Det belopp som betalas på basis av utgifter för skötsel av lån skall dock årligen sjunka tills lånen är återbetalda. Kapitalersättningen på hyresvärdet bibehålls därmed årligen oförändrad. Nya lån kan inte omfattas av systemet.

63 §. *Vissa obetalda statsandelar, statsunderstöd och statsbidrag.* Enligt paragrafen skall statsandelar, statsunderstöd och statsbidrag som baserat sig på det gamla utgiftsbaserade statsandelssystemet och som varit obetalda före ingången av 1993 och 1994 betalas enligt de bestämmelser som gäller när den föreslagna lagen träder i kraft. Nämnda statsandelar, statsunderstöd och statsbidrag som fortfarande är obetalda när den föreslagna lagen träder i kraft betalas före utgången av år 2000 enligt 49 § 2 mom. (1445/1994) lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet som föreslås bli upphävd genom denna lag.

64 §. *Anläggningskostnader.* Enligt paragrafens 1 mom. tillämpas på statsandel som beviljats för anläggningsprojekt före lagens ikraftträdande de bestämmelser som gäller vid tidpunkten för beviljandet, även om statsandelen betalas eller projektet genomförs efter denna lags ikraftträdande.

Enligt paragrafens 2 mom. tillämpas 49 § om återbetalning av statsandel för anläggningsprojekt, om en i 50 § nämnd åtgärd har vidtagits eller skada inträffat efter denna lags ikraftträdande. Bestämmelsen tillämpas på statsandel som har beviljats enligt de bestämmelser som gäller innan denna lag träder i kraft. Bestämmelsen ersätter de bestämmelser om återbetalning av statsandel som ingått i tidigare gällande lagstiftning. Sådana bestämmelser har t.ex. ingått i lagen om statsandelar och statsunderstöd till

grundskolor, gymnasier och allmänna bibliotek (1112/1978) och i lagen om finansiering av yrkesläroanstalter (494/1983), vilka upphävdes vid ingången av 1993. Bestämmelserna om återbetalning av statsandel bibehålls i sak oförändrade jämfört med finansieringslagen, som upphävs genom denna lag. Momentet tillämpas t.ex. när det gäller att klarlägga om villkoret i 49 § 1 mom. uppfyllts, dvs. att skyldigheten att återbetala statsandel upphör 30 år efter det av att statsandelen betalats.

65 §. *De genomsnittliga beloppen för priserna per enhet och priserna per enhet 1999.* I paragrafen bestäms om ett undantagsförfarande vid beräkning av priserna per enhet för undervisningsverksamhet och bibliotek för 1999. Paragrafen tryggar fortsatt giltighet för de minskningar i statsandelarna som gjorts utgående från sparbeslut i syfte att balansera den offentliga ekonomin. Dessa minskningar gjordes före 1996 genom en sänkning av priserna per enhet för undervisnings- och kulturverksamhet. Paragrafen motsvarar i sak ikraftträdelsebestämmelsens 2 mom. i lagen om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1151/1996) och 51 § i gällande finansieringslagen.

Enligt paragrafen beräknas priserna per enhet för undervisningsverksamhet och bibliotek för 1999 på basis av de verkliga kostnaderna för 1997 så att de statsandelsgrunder som beräknats på basis av priserna per enhet för 1999 och de antal elever, studerande, undervisningstimmar och invånare som använts vid beräkning av statsandelarna för 1998 inte överskrider de kalkylerade statsandelsgrunderna för 1998, justerade med ändringen i kostnadsnivån. Förhållandet mellan de priser per enhet som bestämts för ovan nämnda funktioner enligt paragrafen motsvarar år 1999 de verkliga kostnader som nämnda funktioner givit upphov till 1997. Enligt de sparåtgärder som vidtagits i syfte att balansera den offentliga ekonomin sänks de slutliga priserna per enhet med lika stora andel utgående från hur de kalkylerade statsandelsgrunderna för 1999, beräknade enligt verkliga kostnader, överskrider de statsandelsgrunder som tillämpats 1998.

Efter 1999 beräknas priserna per enhet på basis av faktiska kostnader enligt bestämmelserna för beräkning av priserna per enhet för 2001.

66 §. *Priserna per enhet för yrkesutbild-*

ning och yrkeshögskolor 1999 och 2000. I paragrafen bestäms om de undantagsförfaranden som utöver vad som bestäms i 65 § skall tillämpas vid beräkning av priserna per enhet för yrkesutbildning och yrkeshögskolor för 1999 och 2000.

Genom detta förfarande korrigeras en snedvridning som annars skulle uppstå i priserna per enhet för yrkeshögskolorna och i priserna per enhet för den yrkesutbildning som ligger till grund för yrkeshögskolorna under den övergångsperiod som etablerandet av yrkeshögskolesystemet förutsätter. Paragrafen motsvarar i sak 51 a § i gällande finansieringslag.

I det föreslagna 1 mom. skall föreskrivas att det i de genomsnittliga beloppen för priserna per enhet enligt 16 § för såväl yrkeshögskolorna som yrkesutbildningen årligen skall beaktas de skillnader som förekommer i examens- och kostnadsstrukturen vid de ordinarie yrkeshögskolorna och inom den yrkesutbildning som deltar i yrkeshögskoleförsök. I paragrafens 2 mom. bestäms att dessa skillnader skall beaktas vid beräkning av priserna per enhet för utbildningsanordnarna. För att priserna per enhet på ett korrekt sätt skall beskriva skillnaderna i examens- och kostnadsstrukturen under finansåret, föreslås att priserna per enhet beräknas på basis av ett uppskattat antal studerande för finansåret i stället för på basis av antalet studerande under hösten före finansåret. Förfarandet skall gälla de yrkeshögskolor och den yrkesutbildning som utgör grund för yrkeshögskolorna i vilka antalet studerande ändras under finansåret på grund av att en yrkeshögskola inrättas eller indras eller till följd av att verksamheten utvidgas eller inskränks. Undervisningsministeriet uppskattar antalet studerande när det fattar beslut om priserna per enhet för finansåret. Ändringarna i antalet studerande uppskattas på basis av de ändringar i antalet elever vid yrkeshögskolorna som väntas inträffa under finansåret.

I paragrafens 11 3 mom. intas en bestämmelse om kostnader som skall tillämpas vid beräkning av priserna per enhet för yrkeshögskolorna för 1999. Vid beräkning av priserna per enhet beaktas förutom yrkeshögskolornas egna kostnader också sådana kostnader som 1997 förorsakats av utbildning i yrkesläroanstalter som deltar i yrkeshögskoleförsök där utbildningen leder till yrkeshögskoleexamina. Sistnämnda kost-

nader skall beaktas eftersom de första ordinarie yrkeshögskolorna inrättades först den 1 augusti 1996. Om priserna per enhet beräknas endast på basis av kostnaderna för de ordinarie yrkeshögskolorna under 1997 skulle detta till vissa delar snedvrída priserna per enhet på grund av den smala kostnadsbasen.

67 §. *Priserna per enhet för särskilda yrkesläroanstalter 1999.* Enligt 22 § i den föreslagna lagen fastställer undervisningsministeriet årligen priserna per enhet per undervisningstimme eller studievecka för särskilda yrkesläroanstalter enligt priserna per enhet för det föregående året justerade till den beräknade kostnadsnivån det år då priset per enhet tillämpas. Enligt paragrafen är de priser per enhet som fastställs för de särskilda läroanstalterna för 1999 lika med de priser per enhet som fastställts för 1998 med stöd av gällande finansieringslag. Priserna per enhet fastställs så att de justeras till den beräknade kostnadsnivån för 1999

68 §. *Priserna per enhet för museer och orkestrar 1999.* Enligt 28 och 29 § i lagförslaget skall undervisningsministeriet såsom pris per enhet för museer och orkestrar fastställa de för föregående år för museernas och orkestrarnas kalkylerade årsverken fastställda priser per enhet, justerat enligt de beräknade förändringarna i kostnadsnivån och de förändringar verksamheten som statens åtgärder föranleder. Enligt paragrafen är de priser per enhet som fastställs för museer och orkestrar för 1999 lika med de priser per enhet som fastställts för 1998 med stöd av gällande finansieringslag, justerade enligt den beräknade kostnadsnivån för 1999. År 1999 genomförs inga ändringar i verksamheten som skall beaktas i nivån på priserna per enhet.

2. Närmare bestämmelser och föreskrifter

Avsikten är att de förordningar som ges med stöd av lagarna skall vara betydligt färre än de nuvarande förordningarna. Med stöd av lagarna utfärdas en förordning om grundläggande utbildning, en gymnasieförordning, en förordning om yrkesutbildning, en förordning om yrkesinriktad vuxenutbildning, en förordning om fritt bildningsarbete, en förordning om grundläggande konstundervisning, en förordning om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsverksamheten samt en förordning

om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

I förordningen om grundläggande utbildning, gymnasieförordningen och förordningen om yrkesutbildning skall det bl.a. bestämmas om utvärdering av eleverna, sökande av rättelse i utvärderingen, förfarandet i anslutning till disciplinära åtgärder samt om tenterande av lärokursen för grundläggande utbildning och för gymnasiet i särskilda examina samt om avläggande av fristående examina. I förordningen om grundläggande utbildning skall dessutom bestämmas om ordnandet av undervisningen och om arbetstiden. I förordningen om yrkesutbildning skall också bestämmas om utbildningsområdena och utbildningsstadierna samt närmare om innehållet i läroavtal.

Förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsverksamheten skall gälla all utbildning som omfattas av denna proposition. I förordningen skall ingå behörighetsvillkor för rektor och lärare. Behörighetsvillkoren skall inte bindas vid någon bestämd tjänste- eller uppgiftsbenämning, utan behörigheten skall anges som behörighet att meddela undervisning. Villkoren skall till centrala delar motsvara behörighetsvillkoren i de nuvarande förordningarna. Prestationer som gäller ämneskunskaper skall dock krävas i alla undervisningsämnen. För närvarande fordras ämneskunskaper enligt behörighetsvillkoren i två undervisnings-

ämnen. Av gymnasielärare skall i allmänhet krävas studier om 55 studieveckor i ett undervisningsämne.

Enligt ikraftträdelsebestämmelserna i lagförslagen skall de beslut och föreskrifter som statsrådet, undervisningsministeriet och utbildningsstyrelsen har utfärdat med stöd av de lagar som skall upphävas genom de föreslagna lagarna i tillämpliga delar iakttas till statsrådet och utbildningsstyrelsen utfärdar motsvarande beslut med stöd av den nya lagstiftningen. Sådana beslut och föreskrifter som skall tillämpas är bl.a. statsrådets beslut om timfördelningen i grundskolan, statsrådets beslut om timfördelningen i gymnasiet, undervisningsministeriets beslut om strukturen på yrkesutbildningen, undervisningsministeriets beslut om timfördelningen i vuxengymnasier samt de av utbildningsstyrelsen utfärdade riksomfattande grunderna för läroplanerna.

3. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 1998. Åtgärder som verkställigheten av lagarna förutsätter får vidtas innan de träder i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om grundläggande utbildning

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Tillämpningsområde och mål

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag bestäms om grundläggande utbildning och läroplikt.

I denna lag bestäms dessutom om den förskoleundervisning som ges året innan läroplikten uppkommer, om den påbyggnadsundervisning som ges dem som slutfört den grundläggande utbildningens lärokurs och om den förberedande undervisning som ordnas för invandrare före den grundläggande utbildningen.

Om grundläggande utbildning för andra än läropliktiga bestäms i 46 §.

2 §

Utbildningens mål

Målet för den utbildning som avses i denna lag är att stödja elevernas utveckling till goda och harmoniska människor och samhällsmedlemmar samt att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som de behöver i livet. Målet för förskoleundervisningen är dessutom att som en del av småbarnsfostran förbättra barnens förutsättningar för inläring.

Utbildningen skall främja jämlikheten i samhället och elevernas förutsättningar att delta i utbildning och i övrigt utveckla sig själva under sin livstid.

3 §

Grunder för att ordna utbildning

Vid utbildningen iaktas enhetliga grunder i hela landet enligt vad som bestäms i denna lag.

Utbildningen skall ordnas så att elevernas ålder och förutsättningar beaktas.

Utbildningen skall genomföras i samarbete med hemmen.

2 kap.

Kommunen som utbildningsanordnare

4 §

Skyldighet att ordna grundläggande utbildning

För läropliktiga som bor på kommunens område är kommunen skyldig att ordna grundläggande utbildning. De tjänster som avses i denna lag kan kommunen ordna själv eller i samråd med andra kommuner eller genom att skaffa tjänsterna av de anordnare av grundläggande utbildning som avses i 7 och 8 §.

För det samarbete mellan kommunerna som avses i 1 mom. kan en samkommun grundas. För samkommuner gäller vad som bestäms om utbildningsanordnare.

En kommun inom vilken ett sjukhus är beläget är skyldig att för elever som är patienter på sjukhuset ordna utbildning i den omfattning detta är möjligt med hänsyn till patientens hälsa och övriga omständigheter.

En kommun som har såväl finsk- som

svenskspråkiga invånare är skyldig att ordna grundläggande utbildning separat för vardera språkgruppen.

5 §

Ordnande av förskoleundervisning, påbyggnadsundervisning och förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen

Kommunen är skyldig att ordna förskoleundervisning för barn som bor på dess område och som omfattas av sådan förlängd läroplikt som avses i 25 § 2 mom. Vederbörande ministerium kan bevilja kommunen tillstånd att ordna förskoleundervisning också för andra elever.

Kommunen kan ordna påbyggnadsundervisning och förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen.

6 §

Bestämmande av skolplats för eleverna

Undervisningen i kommunen skall ordnas så att elevernas resor med hänsyn till bebyggelsen, skolornas och andra undervisningsplatsers placering samt kommunikationerna är så trygga och korta för eleverna som möjligt.

Den som är läropliktig och den elev som får annan sådan undervisning som avses i denna lag skall av kommunen anvisas en skola eller en annan lämplig plats, vid vilka utbildningen enligt 4 § 1 och 2 mom. i denna lag sker på elevens eget språk, om kommunen är skyldig att ordna undervisning på nämnda språk. Av grundad anledning som har samband med undervisningen kan kommunen byta plats för undervisningen utan att ändra på undervisningsspråket.

Utan sin vårdnadshavares samtycke får ett barn inte hänvisas till undervisning där det med stöd av 31 § 3 mom. tas ut avgifter av eleverna eller till undervisning där det enligt kommunens eget beslut eller tillståndet att ordna utbildning iaktas en särskild metod som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

3 kap.

Andra utbildningsanordnare

7 §

En privat sammanslutning eller stiftelse som utbildningsanordnare

Statsrådet kan bevilja en privat sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna sådan utbildning som avses i denna lag. Ett villkor för att tillstånd skall beviljas är att utbildningen ordnas på grund av ett särskilt behov av utbildning och bildning och att utbildningsanordnaren och den kommun i vilken utbildningen ordnas har avtalat om saken. Tillstånd att ordna undervisning på främmande språk, specialundervisning och undervisning som följer en särskild metod som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip och undervisning i folkhögskolor för andra än läropliktiga kan beviljas på basis av ett regionalt eller riksomfattande behov av utbildning eller bildning, även om utbildningsanordnaren inte har ingått ovannämnda avtal. Tillstånd kan också beviljas för undervisning utomlands.

En förutsättning för att tillstånd skall beviljas är att sökanden har yrkeskompetens och ekonomiska förutsättningar att ordna utbildningen på ett ändamålsenligt sätt. Utbildning får inte ordnas i syfte att uppnå ekonomisk vinst.

I det tillstånd som avses i 1 mom. anges de kommuner i vilka utbildningen ordnas, undervisningsspråket, en särskild utbildningsuppgift, den form i vilken utbildningen ordnas samt andra behövliga villkor som gäller ordnandet av utbildningen. Vederbörande ministerium besluter om ändringar i ett tillstånd att ordna utbildning.

Statsrådet kan återkalla ett tillstånd att ordna utbildning om utbildningen inte uppfyller de krav om bestäms i 1 eller 2 mom. för beviljande av tillstånd eller om utbildningen annars ordnas i strid med denna lag eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den.

8 §

Staten som utbildningsanordnare

Staten kan ordna utbildning som avses i denna lag. Beslut om att ordna undervisning

och att lägga ned verksamheten fattas av vederbörande ministerium med iakttagande i tillämpliga delar av vad som bestäms i 7 § 2—4 mom.

4 kap.

Undervisning

9 §

Undervisningens omfattning

Den grundläggande utbildningens lärokurs omfattar nio år.

Förskoleundervisningen och påbyggnadsundervisningen omfattar ett år. Förskoleundervisningen kan i specialundervisning för elever som omfattas av sådan förlängd läroplikt som avses i 25 § 2 mom. samt, med tillstånd av vederbörande ministerium, i sådan undervisning på främmande språk som avses i 10 § 4 mom., omfatta två år.

Omfattningen av den förberedande undervisning som ordnas för invandrare före den grundläggande utbildningen motsvarar ett halvt års lärokurs.

Närmare bestämmelser om undervisningens omfattning utfärdas genom förordning.

10 §

Undervisningsspråk

Skolans undervisningsspråk är antingen finska eller svenska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, rommani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen meddelas på något annat språk än elevens egna ovannämnda språk om detta inte äventyrar elevens möjligheter att följa undervisningen.

Elever som bor på samernas hembygdsområde och behärskar samiska skall huvudsakligen undervisas på samiska. Hörselskadade skall vid behov också få undervisning på teckenspråk.

Om utbildningsanordnaren meddelar undervisning på fler än ett av de undervisningsspråk som avses i 1 och 2 mom och eleven har förmåga att studera på detta språk, får vårdnadshavaren välja undervisningsspråket.

I en särskild undervisningsgrupp eller skola kan undervisningen dessutom huvudsakligen eller uteslutande meddelas på något an-

nat språk än de som nämns i 1 mom.

11 §

Undervisningens innehåll

I den grundläggande utbildningens lärokurs ingår, enligt vad som bestäms eller föreskrivs med stöd av 14 §, som för alla elever gemensamma ämnen modersmålet och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, omgivningslära, medborgarfärdighet, religion eller livsåskådningskunskap, historia, samhällslära, matematik, fysik, kemi, biologi, geografi, gymnastik, musik, bildkonst, slöjd och huslig ekonomi. Undervisningen kan enligt vad som bestäms eller föreskrivs med stöd av 14 § basera sig på lärokurser av olika omfattning. Den som ordnar grundläggande utbildning kan enligt en särskild utbildningsuppgift som bestämts med stöd av 7 eller 8 § avvika från bestämmelserna i detta moment.

Eleverna kan meddelas undervisning även i andra ämnen som lämpar sig för grundläggande utbildning än de som nämns i 1 mom., enligt vad som föreskrivs i läroplanen. Ämnena kan vara delvis eller helt frivilliga eller valfria för eleverna.

Eleverna skall också få elevhandledning.

I fråga om förskoleundervisning, påbyggnadsundervisning och förberedande undervisning för den grundläggande utbildningen gäller utan hinder av vad som bestäms ovan i denna paragraf vad som bestäms eller föreskrivs med stöd av 14 §.

12 §

Undervisning i modersmålet

Undervisning i modersmålet meddelas utgående från elevens undervisningsspråk i finska, svenska eller samiska.

I modersmålsundervisningen kan enligt vårdnadshavarens val också undervisas i rommani, teckenspråk eller ett annat språk som är elevens modersmål.

13 §

Undervisning i religion och livsåskådningskunskap

Den som ordnar grundläggande utbildning skall meddela religionsundervisning enligt

trobekännelsen i det religionssamfund som flertalet av eleverna tillhör.

Om minst tre elever som hör till den evangelisk-lutherska kyrkan eller minst tre elever som hör till det ortodoxa kyrkosamfundet med stöd av religionsfrihetslagen (267/1922) har befriats från religionsundervisning som avses i 1 mom., skall för dem ordnas undervisning enligt deras egen trobekännelse.

Om minst tre elever hör till något annat religionssamfund än de som nämns i 2 mom. och har befriats från religionsundervisning, skall för dem ordnas undervisning enligt deras egen trobekännelse ifall deras vårdnadshavare kräver det.

Om minst tre elever, som inte hör till något religionssamfund, har befriats från religionsundervisning, skall de undervisas i livsåskådningskunskap.

14 §

Timfördelning och grunderna för läroplanen

Statsrådet beslutar om de allmänna riksomfattande målen för den utbildning som avses i denna lag samt om hur den tid som används för grundläggande utbildning skall fördelas mellan undervisning i olika ämnen, ämnesgrupper och elevhandledning (*timfördelning*).

Utbildningsstyrelsen beslutar om målen för och det centrala innehållet i den grundläggande utbildningens olika läroämnen, ämneshelheter, elevhandledningen samt annan undervisning som avses i denna lag (*grunderna för läroplanen*).

15 §

Läroplan

Utbildningsanordnaren skall godkänna en läroplan för den utbildning som avses i denna lag. Läroplanen godkänns särskilt för finsk-, svensk- och samiskspråkig undervisning samt vid behov för undervisning på något annat språk.

Med tillstånd av vederbörande ministerium kan en gemensam läroplan godkännas för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen eller läroplanen för den grundläggande utbildningen omfatta yrkesinriktade studier.

16 §

Stödundervisning

Elever som tillfälligt inte lyckas följa studietakten eller annars behöver särskilt stöd skall få stödundervisning.

17 §

Specialundervisning

Elever med lindriga inlärnings- eller anpassningssvårigheter har rätt att få specialundervisning utöver den övriga undervisningen.

Elever som till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller av någon annan därmed jämförbar orsak annars inte kan undervisas skall intas eller överföras till specialundervisning. Vid undervisningen av elever som avses i detta moment kan avvikelser göras från 11 §, enligt vad som bestäms eller föreskrivs med stöd av 14 §. För eleven skall uppgöras en individuell plan för hur undervisningen skall ordnas.

Om någon annan utbildningsanordnare än kommunen inte ordnar undervisning enligt 2 mom., beslutar den kommun där eleven är bosatt på framställning av utbildningsanordnaren om överföring av eleven till specialundervisning.

Om förfarandet vid intagning eller överföring av elever till undervisning som avses i 2 mom. samt om bildande av undervisningsgrupper i undervisningen av elever med en sådan förlängd läroplikt som avses i 25 § 2 mom. bestäms genom förordning.

18 §

Särskilda undervisningsarrangemang

Studierna för en elev kan delvis ordnas på annat sätt än vad som bestäms och föreskrivs i denna lag eller med stöd av den, om

1) eleven anses till någon del redan ha kunskaper och färdigheter som motsvarar den grundläggande utbildningens lärokurs,

2) det med hänsyn till elevens förhållanden och tidigare studier till någon del är oskäligt att eleven skall genomgå den grundläggande utbildningens lärokurs, eller

3) detta är motiverat av skäl som har samband med elevens hälsotillstånd.

19 §

Undervisningens offentlighet

Undervisning som avses i denna lag är offentlig. Rätten att få följa undervisningen kan dock av grundad anledning begränsas.

20 §

Försök

Vederbörande ministerium kan bevilja tillstånd till ett sådant försök som behövs för utvecklandet av utbildning enligt denna lag och som förutsätter avvikelser från bestämmelserna om undervisning i denna lag och i en förordning som utfärdats med stöd av lagen samt från de bestämmelser och föreskrifter om undervisningen som meddelats med stöd av dem. Utbildningsstyrelsen kan ge tillstånd till försök som avviker från utbildningsstyrelsens föreskrifter.

Försöket skall följa ett försöksprogram som utbildningsstyrelsen har godkänt.

5 kap.

Utvärdering

21 §

Utvärdering av utbildningen

Syftet med utvärderingen av utbildningen är att stödja en utveckling av utbildningen och förbättra förutsättningarna för inläring.

Den som ordnar utbildningen skall också utvärdera den och bedöma vilken verkan utbildningen har samt delta i sådan extern utvärdering av verksamheten som nämns i 3 mom.

I enlighet med de grunder som vederbörande ministerium beslutat om sörjer utbildningsstyrelsen för utvecklingen av utvärderingen och för verkställandet av extern utvärdering. Ministeriet kan också ge någon annan än utbildningsstyrelsen i uppdrag att utföra enstaka utvärderingar.

De viktigaste resultaten av utvärderingen skall offentliggöras.

22 §

Elevbedömning

Syftet med elevbedömningen är att leda och sporra eleverna i deras studier och utveckla deras förutsättningar att bedöma sig själva. Elevernas inläring, arbete och uppförande skall bedömas mångsidigt.

Om bedömning av studieprestationerna och om framsteg i studierna gäller vad som bestäms om detta genom förordning och vad utbildningsstyrelsen föreskriver. Utbildningsstyrelsen beslutar om de uppgifter som skall antecknas i betygen.

6 kap.

Arbets tid

23 §

Läsåret

I den grundläggande utbildningen börjar läsåret den 1 augusti och avslutas den 31 juli. Lsåret har 190 arbetsdagar. Om vederbörande ministerium ger sitt tillstånd kan arbetsdagarna av särskilda skäl vara fler än vad som bestämts. Lsårets arbetsdagar minskas dock med självständighetsdagen, trettondagen och första maj när dessa infaller på en annan vardag än lördag.

Bestämmelser om tidpunkten då läsårets skolarbete avslutas ges genom förordning.

När undervisning av tvingande skäl inte kan ordnas på dagar som har bestämts såsom arbetsdagar och målen i läroplanen inte annars kan nås, skall de förlorade arbetsdagarna ersättas genom att arbetstiden förlängs med högst sex dagar.

24 §

Elevernas arbetsmängd

I den grundläggande utbildningen får elevernas arbetsmängd inte vara större än att dessa med beaktande av den tid som används för skolgången, skolresorna och hemuppgifterna får tillräcklig tid för vila, rekreation och fritidsintressen.

Om omfattningen på den grundläggande utbildning som ges eleverna per dag och per vecka bestäms genom förordning.

7 kap.

Läroplikt samt elevens rättigheter och skyldigheter

25 §

Läroplikt

Barn som är varaktigt bosatta i Finland är läropliktiga. Läroplikten börjar det år då barnet fyller sju år. Läroplikten upphör när den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts eller det har förflutit 10 år sedan läroplikten började.

Om ett handikapp eller en sjukdom hos barnet medför att de mål som ställts för den grundläggande utbildningen uppenbarligen inte kan nås under nio år, blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som bestäms i 1 mom. och läroplikten fortgår i 11 år.

26 §

Fullgörande av läroplikten

Läropliktiga skall delta i grundläggande utbildning som ordnas med stöd av denna lag eller annars förvärva kunskaper som motsvarar den grundläggande utbildningens lärokurs. Den som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. skall delta i förskoleundervisning som ordnas det år läroplikten börjar. Vårdnadshavaren skall se till att den läropliktiga fullgör läroplikten.

Om en läropliktig inte deltar i utbildning som ordnas med stöd av denna lag, skall den kommun där han är bosatt övervaka hans framsteg.

27 §

Inledande av utbildning vid annan tidpunkt

Ett barn som enligt psykologisk och vid behov även medicinsk utredning har förutsättningar att klara av studierna har rätt att inleda den grundläggande utbildningen ett år tidigare än vad som bestäms. Med stöd av sådan utredning kan en utbildningsanordnare också ge ett barn tillstånd att inleda den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som bestämts.

28 §

Utbildningsplats

En elev som deltar i grundläggande utbildning har rätt att gå i en sådan skola som avses i 6 § 2 mom.

En läropliktig kan också ansöka om inträde till en annan skola än en sådan som avses i 1 mom. När elever som avses i detta moment antas skall enhetliga antagningsgrunder tillämpas på samtliga sökande. Kommunen kan dock bestämma att till undervisning som kommunen ordnar i första hand anta barn som är bosatta i kommunen.

29 §

Rätt till en trygg studiemiljö

Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö.

30 §

Rätt till undervisning

Den som deltar i utbildning har under arbetsdagarna rätt att få undervisning enligt läroplanen samt elevhandledning.

Elevens vårdnadshavare beslutar om val av de läroämnena och lärokurser som avses i 11 §. Om undervisningen inte på ett ändamålsenligt sätt kan ordnas i elevens egen skola eller i någon annan skola, kan ett ämne eller en lärokurs bytas ut efter att vårdnadshavaren har hörts.

31 §

Avgiftsfri undervisning

Undervisningen samt läroböcker och andra läromedel och arbetsredskap och arbetsmaterial som behövs vid undervisningen är avgiftsfria för eleverna. Handikappade elever och andra elever i behov av särskilt stöd har dessutom rätt att avgiftsfritt få sådana tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisnings- och elevvårdstjänster, särskilda hjälpmedel samt tjänster som ordnas med stöd av 39 § vilka är en förutsättning för att de skall kunna delta i undervisningen.

Den som deltar i undervisningen skall varje arbetsdag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid.

I undervisning som ordnas utomlands och i undervisning som ordnas av privata samslutningar eller stiftelser på basis av en särskild utbildningsuppgift som vederbörande ministerium givit och som sker på något annat undervisningsspråk än vad som nämns i 10 § 1 mom. kan utan hinder av 1 och 2 mom. skäligen avgifter tas ut av eleverna.

32 §

Skolresor

Om en elev som får grundläggande utbildning, eller förskoleundervisning påbyggnadsundervisning har längre än fem kilometer till skolan eller om vägen med beaktande av elevens ålder eller andra omständigheter är alltför svår, ansträngande eller farlig för honom, har eleven rätt till fri skolskjuts eller till ett tillräckligt understöd för transport eller ledsagande till skolan.

Elevens dagliga skolresa som ordnas enligt 1 mom. får med väntetider inberäknade ta högst två och en halv timme i anspråk. Om eleven när läsåret börjar har fyllt 13 år eller om eleven får sådan specialundervisning som avses i 17 § 2 mom. får skolresan ta högst tre timmar i anspråk.

Om en elev som avses i 1 mom. antas till någon annan skola än den som avses i 6 § 2 mom., kan såsom villkor för antagningen ställas att vårdnadshavaren svarar för de kostnader som transporten eller ledsagningen medför.

Elever som väntar på transport skall ha möjlighet till handledd sysselsättning.

33 §

Inkvartering

Om transporten för en elev i grundläggande utbildning, förskoleundervisning eller påbyggnadsundervisning inte kan ordnas på det sätt som bestäms i 32 § 2 mom. har eleven rätt till avgiftsfri inkvartering och hjälpension.

Under skolåret har eleven i samband med ferier och veckoslut rätt till avgiftsfria resor mellan inkvarteringsstället och hemmet.

Eleven är skyldig att på inkvarteringsstället i skäligen mån utföra för honom lämpliga uppgifter.

Utan hinder av 1 och 2 mom. kan skäligen avgifter uppbäras av elever som har antagits till en annan skola än den som avses i 6 § 2 mom.

34 §

Hälsovård och vård vid olycksfall

Vård av olycksfall som har drabbat en elev i skolan, under skolresan eller på inkvarteringsstället är avgiftsfri för eleven.

Om skolhälsovård samt om tjänster som behövs för att avhjälpa av sociala och psykiska svårigheter hos eleverna bestäms särskilt.

35 §

Elevens skyldigheter

En elev skall delta i den grundläggande utbildningen om han inte av särskilda skäl tillfälligt har fått befrielse.

En elev skall utföra sina uppgifter samvetsgrant och uppträda korrekt.

36 §

Disciplin

Om en elev bryter mot ordningen, gör sig skyldig till fusk eller annars uppför sig olämpligt, kan han tillrättavisas genom disciplinärt straff. Disciplinära straff är skriftlig varning och avstängning av eleven för högst tre månader. Utbildningsanordnaren skall se till att eleven under avstängningstiden kan följa studietakten.

En elev som stör undervisningen kan bli tillsagd att lämna klassrummet för den tid som återstår av lektionen. En elev som uppför sig olämpligt kan ges högst två timmars kvarsittning.

En elev som försummat sina hemuppgifter kan åläggas att efter skoldagens slut under högst en timme åt gången utföra sina uppgifter under övervakning.

Om förfarandet i frågor som avses i denna paragraf bestäms genom förordning.

8 kap.

Särskilda bestämmelser

37 §

Personal

Varje skola där det ordnas utbildning enligt denna lag skall ha en rektor som svarar för verksamheten.

En utbildningsanordnare skall med beaktande av den form i vilken utbildningen ordnas ha ett tillräckligt antal lärartjänster eller lärare i arbetsavtal förhållande. Utbildningsanordnaren kan dessutom ha timlärare och annan personal.

Om behörighetsvillkoren för rektor och lärare bestäms genom förordning. Vederbörande ministerium kan av särskilda skäl bevilja dispens från dessa villkor.

38 §

Särskild examen

Den grundläggande utbildningens lärokurs eller en del av denna kan tenteras vid en särskild examen enligt vad som bestäms genom förordning.

39 §

Stöduppgifter i anslutning till specialundervisningen

Vederbörande ministerium kan besluta att en utbildningsanordnare skall sörja för rehabilitering som ges i anslutning till specialundervisning som avses i 17 § 2 mom. samt för utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter som ansluter sig till nämnda undervisning.

40 §

Tystnadsplikt

Ledamöterna i de organ som svarar för anordnandet av utbildning, personer som avses i 37 § och personer som deltar i undervisningspraktik får inte olovligen för utomstående röja vad de vid skötseln av uppgifter som gäller utbildningen har fått veta om elevernas, den i denna lag avsedda personalens eller familjemedlemmars personliga förhål-

landen och ekonomiska ställning.

Utan hinder av 1 mom. eller vad som särskilt bestäms om tystnadsplikt får de personer som avses i 1 mom. samt de personer som svarar för skolhälsovården och den övriga elevvården ge varandra samt myndigheter som svarar för utbildningen sådana uppgifter som är nödvändiga för att studier-na skall kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt.

41 §

Rätt att få uppgifter

En utbildningsanordnare har vid skötseln av sina uppgifter rätt att av statliga och kommunala myndigheter få sådana statistikuppgifter och övriga motsvarande uppgifter som förutsätts för planering och ordnande av utbildningen.

Utbildningsanordnaren skall på begäran ge de statliga undervisningsförvaltningsmyndigheterna de uppgifter som de bestämmer och som krävs för utvärdering, utveckling, statistikföring och uppföljning av utbildningen.

Om undervisningen för en elev ordnas i någon annan skola än i den kommun där eleven är bosatt, skall utbildningsanordnaren underrätta den kommun där eleven bor om eleven för att kommunen skall kunna sköta tillsynen över den läropliktiga.

42 §

Ändringssökande

Ändring i ett sådant beslut av en utbildningsanordnare som avses i denna lag och som gäller avstängning av en elev för viss tid eller förmån eller rättighet enligt 31—33 § och 34 § 1 mom. söks genom besvär hos länsrätten så som bestäms i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Ändring i ett beslut söks genom besvär hos länsstyrelsen så som bestäms i förvaltningsprocesslagen, om beslutet gäller

- 1) antagning av elev,
- 2) intagning eller överföring av elev till specialundervisning enligt 17 § 2 mom. mot vårdnadshavarens vilja,
- 3) särskilda undervisningsarrangemang enligt 18 §, samt
- 4) inledande av grundläggande utbildning vid avvikande tidpunkt enligt 27 §.

Ändring i ett beslut som länsstyrelsen har fattat med anledning av besvär som gäller ett sådant ärende som avses i 2 mom. 1 och 2 punkten söks hos länsrätten så som bestäms i förvaltningsprocesslagen.

Besvär över ett beslut som gäller avstängning av elev för viss tid eller ett ärende som avses i 2 och 3 mom. skall anföras inom 14 dagar från att elevens vårdnadshavare fick del av beslutet. Besvär enligt detta moment skall behandlas i brådskande ordning.

Ändring i andra beslut än de som bestäms i denna paragraf, vilka har fattats enligt denna lag eller en förordning som utfärdats med stöd av den och vilka gäller en namngiven elev, får inte sökas genom besvär. Ändring genom besvär får inte heller sökas i länsrättens och länsstyrelsens beslut med anledning av besvär som avses i 3 och 4 mom.

Om yrkande av rättelse i bedömningen av en elevs studieprestationer bestäms genom förordning. Ändring i ett beslut med anledning av rättelseyrkande får inte sökas genom besvär.

43 §

Finansiering

För utbildning enligt denna lag beviljas finansiering för anläggningsprojekt och driftskostnader så som bestäms i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (/).

44 §

Avgifter som tas ut av eleverna

Om grunderna för avgifter som tas ut av eleverna med stöd av denna lag bestämmer vederbörande ministerium i tillämpliga delar enligt vad som bestäms om offentligrättsliga prestationer i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

Om en i denna lag avsedd avgift som skall tas ut av en elev inte är betald på förfalldagen, får årlig dröjsmålsränta enligt räntelagen (633/1982) upp bäras från förfalldagen.

Avgiften får indrivnas utan dom eller beslut så som bestäms i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/1961).

45 §

Försummad tillsyn över läropliktig

Om en vårdnadshavare försummar att se till att eleven fullgör sin läroplikt skall han dömas till böter för *försummad tillsyn över läropliktig*.

46 §

Utbildning för andra än läropliktiga

Om ordnande av grundläggande utbildning för andra än läropliktiga gäller i tillämpliga delar 2 §, 3 § 1 och 2 mom., 9 § 1 mom., 10—15, 18—22 och 29 §, 30 § 1 mom., samt 35, 37, 38 och 40—44 §. Undervisning, läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial är avgiftsfria för eleverna. I sådan utbildning som på basis av ett beslut av kommunen eller samkommunen eller en bestämmelse som ingår i ett tillstånd enligt 7 § har ordnats vid internatskola, har eleven rätt till avgiftsfritt boende samt till avgiftsfria, tillräckliga måltider varje dag. En elev kan på de grunder som nämns i 36 § 1 mom. ges en skriftlig varning eller bli avstängd för högst ett år.

Som elev kan också antas den som endast har för avsikt att slutföra ett eller flera av de läroämnen som ingår i den grundläggande utbildningens lärokurs. Av elever som avses i denna paragraf kan skäliga avgifter tas ut för utbildningen.

I utbildning som avses i 1 och 2 mom. kan avvikelser göras från 11 och 13 §, enligt vad som bestäms i grunderna för läroplanen. En elev som har fyllt 18 år får välja mellan religionsundervisning och undervisning i livsåskådningskunskap.

Utbildning enligt denna paragraf kan helt eller delvis ordnas såsom distansundervisning.

47 §

Annan verksamhet i samband med den grundläggande utbildningen

För eleverna kan i samband med den grundläggande utbildningen ordnas annan verksamhet som nära anknyter till utbildningen.

48 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

9 kap.

I kraftträdelse- och övergångsbestämmelser

49 §

I kraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1998.

Genom denna lag upphävs följande lagar jämte ändringar:

1) grundskolelagen av den 27 maj 1983 (476/1983),

2) övningsskolelagen av den 31 januari 1985 (143/1985),

3) lagen den 27 maj 1983 om skolor för hörselskadade och synskadade samt rörelsehindrade (481/1983),

4) lagen den 21 maj 1976 om Suomalaisvenäläinen koulu benämnda skola (412/1976),

5) lagen den 7 januari 1977 om Helsingin ranskalais-suomalainen koulu benämnda skola (33/1977),

6) lagen den 28 juni 1963 om privata skolor med främmande undervisningsspråk (373/1963),

7) lagen den 29 maj 1981 om utomlands verksam privat skola som motsvarar grundskolan (379/1981),

8) lagen den 27 maj 1977 om Steiner-skola (417/1977),

9) lagen den 12 december 1986 om steinerpedagogiska specialskolor (932/1986),

10) lagen den 23 december 1988 om skolan Anna Tapion koulu (1197/1988), samt

11) lagen den 3 augusti 1992 om gemensamma lärare (710/1992).

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

50 §

Tillämpning av föreskrifter och beslut som meddelats med stöd av de upphävda bestämmelserna

Beslut om timfördelningen och grunderna för läroplanen vilka har fattats med stöd av de lagar som nämns i 49 § 2 mom. gäller tills något annat bestäms med stöd av denna lag.

Läroplaner som har godkänts med stöd av de lagar som nämns i 49 § 2 mom. kan iakttagas i undervisningen tills utbildningsanordnaren godkänner en läroplan enligt denna lag.

Föreskrifter om lägstadiet som ingår i de beslut som avses i denna paragraf tillämpas på undervisning som meddelas i årskurs 1—6 och föreskrifter om högstadiet på undervisning som meddelas i årskurs 7—9.

Beslut om ordnande av förskoleundervisning som har fattats med stöd av de lagar som nämns i 49 § 2 mom. gäller den tid som anges i besluten, om inte vederbörande ministerium beslutar något annat.

Organ som har tillsatts med stöd av de lagar som nämns i 49 § 2 mom. fortsätter till utgången av mandatperioden om inte utbildningsanordnaren beslutar något annat.

51 §

Övergångsbestämmelse om ordnande av utbildning

Huvudmännen för de skolor som när denna lag träder i kraft är verksamma med stöd av de lagar som nämns i 49 § 2 mom. och med stöd av 33 § barnskyddslagen (683/1983), fortsätter sin verksamhet såsom sådana utbildningsanordnare som avses i denna lag eller i gymnasielagen (/). En skola som ersätter grundskolan fortsätter verksamheten såsom en sådan skola som avses i 7 §.

Vederbörande ministerium beslutar vid behov om ändring av det tillstånd att ordna undervisning som beviljats huvudmannen för en skola som ordnar privat grundskoleundervisning och är verksam när denna lag träder i kraft till ett sådant tillstånd att ordna utbildning som avses i 7 § 3 mom. och i 4 § 2 mom. gymnasielagen.

52 §

Övergångsbestämmelse som gäller statliga läroanstalter

Statliga läroanstalter som när denna lag träder i kraft är verksamma med stöd av de lagar som nämns i 49 § 2 mom. och med stöd av 29 § barnskyddslagen fortsätter sin verksamhet såsom sådana läroanstalter som avses i denna lag eller i gymnasielagen.

Vederbörande ministerium beslutar vid behov om ändring av ett beslut som gäller inrättande av en statlig läroanstalt som är verksam när denna lag träder i kraft till ett sådant beslut som avses i 8 § och i 3 § 2 mom. gymnasielagen. De uppgifter som bestämts för en statlig läroanstalt med stöd av 17 § i den lag som nämns i 49 § 2 mom. 3 punkten ändras till sådana stöduppgifter i anslutning till specialundervisningen som avses i 39 §.

53 §

Övergångsbestämmelse som gäller personalen

När denna lag träder i kraft fortsätter tjänsteinnehavare och befattningshavare, arbetstagare samt timplärare i skolor som är verksamma med stöd av de lagar som nämns i 49 § 2 mom. och med stöd av 29 och 33 § barnskyddslagen i sina tidigare uppgifter.

De tjänsteinnehavare och befattningshavare, arbetstagare samt timplärare som avses i 1 mom. och som när denna lag träder i kraft har rätt till avgångsbidrag, utbildningsstöd, periodisk ersättning och lön på indragningsstat, har fortfarande rätt till nämnda förmåner enligt de bestämmelser som gäller när denna lag träder i kraft.

54 §

Övergångsbestämmelse som gäller skolor som ersätter grundskolan och elevintagning vid övningsskolor

Ett när denna lag träder i kraft gällande avtal mellan kommunen och huvudmannen för en privat skola om att den privata skolan skall ersätta kommunal grundskola ändras när denna lag har trätt i kraft ett avtal enligt 7 § 1 mom., tills kommunen och den privata utbildningsanordnaren avtalar något annat.

De beslut om elevintagningsområden för övningsskolorna som gäller när denna lag träder i kraft tillämpas tills det universitet som ordnar utbildningen och den kommun där övningsskolan är belägen samt de övriga kommuner som ingår i elevintagningsområdet avtalar något annat.

55 §

Övergångsbestämmelse som gäller undervisning för andra än läropliktiga

Elevers rätt enligt bestämmelsen i andra meningen i 46 § 3 mom. att välja religion eller livsåskådningskunskap tillämpas på de elever som inleder studierna efter det att denna lag har trätt i kraft. På elever som inlett sina studier innan denna lag träder i kraft tillämpas vad som bestäms i lagen om vuxengymnasier (439/1994) och förordningen om vuxengymnasier (660/1994) och föreskrivs med stöd av dem när denna lag träder i kraft.

56 §

Övergångsbestämmelse som gäller studiesociala förmåner

En elev som har inlett sina studier innan denna lag träder i kraft har rätt till åtminstone de studiesociala förmåner som gäller vid ikraftträdandet.

2.

Gymnasielag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Tillämpningsområde och mål

1 §

Tillämpningsområde och syfte

I denna lag bestäms om allmänbildande gymnasieutbildning som bygger på den grundläggande utbildningens lärokurs och är avsedd för ungdomar och vuxna.

Gymnasieutbildningen ger studeranden färdigheter att inleda studier vid universitet eller yrkeshögskola eller att inleda yrkesutbildning som bygger på gymnasiets lärokurs.

2 §

Gymnasieutbildningens mål

Gymnasieutbildningens mål är att stödja de studerandes utveckling till goda och harmoniska människor och samhällsmedlemmar samt att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som de behöver för fortsatta studier, i arbetslivet, för fritidsintressen och en allsidig personlighetsutveckling. Dessutom skall utbildningen stödja de studerandes förutsättningar att delta i utbildning och i övrigt utveckla sig själva under sin livstid.

Gymnasieutbildningen för ungdomar skall genomföras i samarbete med hemmen.

2 kap.

Ordnande av utbildning

3 §

Utbildningsanordnare

Vederbörande ministerium kan bevilja en kommun, samkommun eller en privat sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna gymnasieutbildning. Tillstånd kan också beviljas för undervisning utomlands.

Gymnasieutbildning kan också, enligt vad

ministeriet beslutar, ordnas i statliga läroanstalter. Beslut om att ordna undervisning och att lägga ned verksamheten fattas av ministeriet med iakttagande i tillämpliga delar av vad som bestäms i 4 § 2 och 3 mom.

Gymnasieutbildning ordnas i gymnasier, vuxengymnasier och andra läroanstalter.

4 §

Tillstånd att ordna utbildning

En förutsättning för att ett sådant tillstånd som avses i 3 § skall beviljas är att utbildning behövs och att sökanden har yrkeskompetens och ekonomiska förutsättningar att ordna utbildningen på ett ändamålsenligt sätt. Utbildning får inte ordnas i syfte att uppnå ekonomisk vinst.

I tillståndet anges de kommuner i vilka utbildningen ordnas, undervisningsspråket, den form i vilken utbildningen ordnas, en särskild utbildningsuppgift samt andra behövliga villkor som gäller ordnandet av utbildningen. Vederbörande ministerium beslutar om ändringar i ett tillstånd att ordna utbildning.

Ministeriet kan återkalla ett tillstånd att ordna utbildning om utbildningen inte uppfyller de krav som bestäms i 1 mom. för beviljande av tillstånd eller om utbildningen annars ordnas i strid med denna lag eller bestämmelser eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av den.

5 §

Samarbete och anskaffning av utbildning

En utbildningsanordnare skall bedriva samarbete med andra som ordnar gymnasieutbildning, yrkesutbildning och annan utbildning i området.

En utbildningsanordnare kan skaffa en del av de tjänster som avses i denna lag av en sådan utbildningsanordnare som avses i 3 § eller av någon annan sammanslutning eller stiftelse. Utbildningsanordnaren svarar för

att tjänster som skaffats ordnas i enlighet med denna lag.

3 kap.

Undervisning

6 §

Undervisningsspråk

I gymnasieutbildningen är läroanstaltens undervisningsspråk antingen finska eller svenska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, rommani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen meddelas på något annat än studerandens egna ovannämnda språk, om detta inte äventyrar studerandes möjligheter att följa undervisningen.

Om utbildningsanordnaren meddelar undervisning på fler än ett av de undervisningsspråk som avses i 1 mom. och studeranden har förmåga att studera på detta språk, får studeranden välja undervisningsspråket.

I en särskild undervisningsgrupp eller läroanstalt kan undervisningen dessutom huvudsakligen eller uteslutande meddelas på ett annat språk än de som nämns i 1 mom.

7 §

Undervisningens omfattning och innehåll

Gymnasiets lärokurs omfattar tre år.

I gymnasiets lärokurs ingår, enligt vad som bestäms eller föreskrivs med stöd av 10 §, modersmålet och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematisk-naturvetenskapliga studier, humanistisk-samhällsvetenskapliga studier, religion eller livsåskådningskunskap samt studier i konst- och färdighetsämnen. I de studier som nämns i detta mom. kan enligt vad som föreskrivs med stöd av 10 § ingå lärokurser av olika omfattning. För en studerande som har inlett gymnasieutbildningen sedan han fyllt 18 år är konst- och färdighetsämnena frivilliga. Utbildningsanordnaren kan enligt en särskild utbildningsuppgift som bestäms med stöd av 4 § avvika från bestämmelserna i detta mom.

Gymnasiets lärokurs kan också omfatta yrkesinriktade studier eller andra studier som är förenliga med gymnasiets uppgift, enligt vad som bestäms i läroplanen. Studier som avses i detta moment kan vara delvis eller helt frivilliga eller valfria.

Studerandena skall också få elevhandledning.

8 §

Undervisning i modersmålet

Undervisning i modersmålet meddelas utgående från studerandens undervisningsspråk i finska, svenska eller samiska.

I modersmålsundervisningen kan enligt studerandens val också undervisas i rommani, teckenspråk eller ett annat språk som är studerandens modersmål.

9 §

Undervisning i religion och livsåskådningskunskap

Utbildningsanordnaren skall meddela religionsundervisning enligt trosbekännelsen i det religionssamfund som flertalet av de studerande tillhör.

Om minst tre studerande som hör till den evangelisk-lutherska kyrkan eller minst tre studerande som hör till det ortodoxa kyrkosamfundet med stöd av religionsfrihetslagen (267/1922) har befriats från den religionsundervisning som avses i 1 mom., skall för dem ordnas undervisning enligt deras egen trosbekännelse.

Om minst tre studerande hör till något annat religionssamfund än de som nämns i 2 mom. och har befriats från religionsundervisning, skall för dem ordnas undervisning enligt deras egen trosbekännelse om deras vårdnadshavare kräver det.

Om minst tre studerande, som inte hör till något religionssamfund, har befriats från religionsundervisning, skall de undervisas i livsåskådningskunskap.

En studerande som inleder gymnasieutbildning sedan han fyllt 18 år får välja mellan religionsundervisning och undervisning i livsåskådningskunskap.

10 §

Timfördelning och grunderna för läroplanen

Statsrådet beslutar om de allmänna riksomfattande målen för gymnasieutbildningen samt om hur den tid som används för undervisning skall fördelas mellan undervisning i olika ämnen, ämnesgrupper och elevhandledning (*timfördelning*).

Utbildningsstyrelsen beslutar om målen för och det centrala innehållet i de olika läroämnena, ämnesgrupperna och ämneshelheterna samt elevhandledningen (*grunderna för läroplanen*).

De beslut som avses i denna paragraf kan fattas särskilt för undervisning avsedd för ungdomar och för undervisning avsedd för vuxna.

11 §

Läroplan

Utbildningsanordnaren skall godkänna en läroplan. Läroplanen godkänns särskilt för finsk-, svensk- och samiskspråkig undervisning samt vid behov för undervisning på något annat språk.

Läroplanen skall vara sådan att den ger de studerande möjligheter till individuella val som gäller studierna, vid behov med anlitan- de också av undervisning som ordnas av andra utbildningsanordnare.

Med tillstånd av vederbörande ministerium kan en gemensam läroplan godkännas för gymnasieutbildningen och den grundläggande utbildningen.

12 §

Utbildningsform

Utbildningen kan delvis eller helt ordnas som närundervisning eller distansundervisning.

Gymnasiets lärokurs eller en del av den kan oberoende av på vilket sätt studeranden har inhämtat de kunskaper och färdigheter som hör till lärokursen tenteras vid prov som hålls och bedöms av en utbildningsanordnare som avses i denna lag, enligt vad som bestäms genom förordning.

13 §

Särskilda undervisningsarrangemang

Studierna för en studerande kan delvis ordnas på annat sätt än vad som bestäms och föreskrivs i denna lag eller med stöd av den, om

1) studeranden anses till någon del redan ha kunskaper och färdigheter som motsvarar gymnasiets lärokurs,

2) det med hänsyn till studerandens förhållanden och tidigare studier till någon del är oskäligt att studeranden skall genomgå gymnasiets lärokurs, eller

3) detta är motiverat av skäl som har samband med studerandens hälsotillstånd.

14 §

Undervisningens offentlighet

Undervisning som avses i denna lag är offentlig. Rätten att få följa undervisningen kan dock av grundad anledning begränsas.

15 §

Försök

Vederbörande ministerium kan bevilja tillstånd till ett sådant försök som behövs för utvecklandet av gymnasieutbildningen och som förutsätter avvikelse från bestämmelserna om undervisning i denna lag och i en förordning som utfärdats med stöd av lagen samt från de bestämmelser och föreskrifter om undervisningen som meddelats med stöd av dem. Utbildningsstyrelsen kan ge tillstånd till försök som avviker från utbildningsstyrelsens föreskrifter.

Försöket skall följa ett försöksprogram som utbildningsstyrelsen har godkänt.

4 kap.

Utvärdering och studentexamen

16 §

Utvärdering av utbildningen

Syftet med utvärderingen av utbildningen är att stödja en utveckling av utbildningen

och förbättra förutsättningarna för inlärnin-
 g.

Den som ordnar utbildningen skall också
 utvärdera den och bedöma vilken verkan
 utbildningen har samt delta i extern utvär-
 dering av verksamheten.

I enlighet med de grunder som vederbör-
 ande ministerium beslutat om sörjer utbild-
 ningsstyrelsen för utvecklingen av utvär-
 deringen och för verkställandet av extern
 utvärdering. Ministeriet kan också ge någon
 annan än utbildningsstyrelsen i uppdrag att
 utföra enstaka utvärderingar.

De viktigaste resultaten av utvärderingen
 skall offentliggöras.

17 §

Bedömning av de studerande

Syftet med bedömningen är att leda och
 sporra studerandena i deras studier och ut-
 veckla deras förutsättningar att bedöma sig
 själva. Studerandenas inlärnin- och arbete
 skall bedömas mångsidigt.

Om bedömning av studieprestationerna
 och om framsteg i studierna gäller vad som
 bestäms om detta genom förordning och vad
 utbildningsstyrelsen föreskriver. Utbildnings-
 styrelsen beslutar om de uppgifter som skall
 antecknas i betygen.

18 §

Studentexamen

Gymnasieutbildningen avslutas med en
 studentexamen, enligt vad som bestäms ge-
 nom förordning och vederbörande minis-
 terium och den av ministeriet tillsatta stu-
 dentexamensnämnden föreskriver med stöd
 av den. Studentexamens syfte är att klarläg-
 ga om studerandena har tillägnat sig de kun-
 skaper och färdigheter som anges i gymna-
 siets läroplan samt uppnått tillräcklig mo-
 genhet enligt målen för gymnasieutbildning-
 en.

Om rätten för andra än studerande enligt
 denna lag att delta i studentexamen bestäms
 genom förordning.

Studentexamen medför allmän behörighet
 för fortsatta studier vid högskola.

5 kap.

Studerandens rättigheter och skyldigheter

19 §

Ansökan om inträde

Den som ansöker om inträde till gymna-
 sium har rätt att fritt söka till vilket gymna-
 sium han önskar.

Om förfarandet vid ansökan till gymna-
 sieutbildning bestäms särskilt.

20 §

Grunderna för antagning av studerande

Som studerande kan antas den som har
 genomgått den grundläggande utbildningens
 lärokurs eller inhämtat motsvarande tidigare
 lärokurs. Som studerande kan också antas
 den som inte har slutfört den grundläggande
 utbildningens lärokurs men som annars an-
 ses ha tillräckliga förutsättningar att klara av
 gymnasiestudierna.

Utbildningsanordnaren beslutar om övriga
 grunder för antagning av studerande liksom
 även om eventuella inträdes- eller lämplig-
 hetsprov. Vederbörande ministerium kan
 besluta närmare om grunderna för antagning
 av studerande. Enhetliga antagningsgrunder
 skall tillämpas på samtliga sökande.

Som studerande kan också antas den som
 endast har för avsikt att slutföra ett eller fle-
 ra av de läroämnena som ingår i gymnasiet
 lärokurs.

21 §

Rätt till en trygg studiemiljö

En studerande har rätt till en trygg studie-
 miljö.

22 §

Rätt till undervisning

En studerande har rätt att få undervisning
 enligt läroplanen samt elevhandledning.

23 §

Tillgodoräknande av studier

En studerande får i gymnasiets lärokurs räkna sig till godo i andra sammanhang slutförda studieprestationer om dessa till sina mål och sitt centrala innehåll motsvarar gymnasiets läroplan.

Beslut om tillgodoräknande av studieprestationer som slutförs i ett annat sammanhang skall på begäran fattas innan nämnda studier inleds.

24 §

Studietid

Gymnasiets lärokurs skall slutföras på högst fyra år om inte studeranden av grundad anledning beviljas förlängning.

En studerande som inte har slutfört gymnasiets lärokurs inom den tid som nämns i 1 mom. anses ha avgått. En studerande som utan att anmäla giltigt skäl uteblir från undervisningen anses även ha avgått, om det är uppenbart att han inte har för avsikt att fortsätta studierna.

25 §

Studerandens skyldigheter

En studerande skall delta i undervisningen ifall han inte har beviljats befrielse från den.

En studerande skall utföra sina uppgifter samvetsgrant och uppträda korrekt.

26 §

Disciplin

En studerande som bryter mot ordningen, gör sig skyldig till fusk i studierna eller annars uppför sig olämpligt kan tillrättavisas genom disciplinärt straff. Disciplinära straff är skriftlig varning och avstängning av studeranden för högst ett år.

Om en studerande är föremål för rannsakan med anledning av brott, kan han för den tid som rannsakan pågår avstängas från studierna om detta är motiverat med hänsyn till det brott som han misstänks ha gjort sig skyldig till eller omständigheter som har samband med detta.

Om förfarandet i de ärenden som avses i 1 och 2 mom. bestäms genom förordning.

27 §

Hörande av studerande

Utbildningsanordnaren skall ge de studerande möjlighet att delta i utvecklandet av utbildningen samt höra dem innan beslut fattas i ärenden som gäller undervisningen eller som annars väsentligt inverkar på de studerandes ställning.

28 §

Studiesociala förmåner

Undervisningen är avgiftsfri för studerandena. Avgifter kan dock tas ut av studerande som avses i 20 § 3 mom. samt för studentexamen som avses i 18 § och prov som avses i 12 § 2 mom.

Heltidsstuderande har rätt till en avgiftsfri måltid de arbetsdagar då läroplanen kräver att studeranden är närvarande på en utbildningsplats som utbildningsanordnaren anvisar. Genom förordning bestäms när studierna är heltidstudier. Vid utbildning som med stöd av 4 § 2 mom. ordnas som internatutbildning har studeranden dessutom dagligen rätt till andra avgiftsfria, tillräckliga måltider.

Det är avgiftsfritt för studeranden att bo i ett elevhem som utbildningsanordnaren anvisar.

I undervisning som ordnas utomlands och i undervisning som ordnas av en privat sammanslutning eller stiftelse på basis av en särskild utbildningsuppgift som vederbörande ministerium givit och som sker på något annat undervisningsspråk än de som nämns i 6 § 1 mom. kan utan hinder av 1—3 mom. skäliga avgifter tas ut av studerandena. Ministeriet kan dessutom av särskilda skäl ge tillstånd till att avgifter tas ut också av andra studerande.

29 §

Övriga förmåner

Om stöd för kostnader som orsakas av studerandens skolresor och om studiestöd bestäms särskilt.

Om sådana biträdestjänster, övriga undervisnings- och elevvårdstjänster samt särskilda hjälpmedel vilka är en förutsättning för att handkappade och andra studerande i behov av särskilt stöd skall kunna delta i undervisningen bestäms särskilt.

6 kap.

Särskilda bestämmelser

30 §

Personal

Varje läroanstalt där det ordnas utbildning enligt denna lag skall ha en rektor som svarar för verksamheten.

En utbildningsanordnare skall med beaktande av den form i vilken utbildningen ordnas ha ett tillräckligt antal lärartjänster eller lärare i arbetsavtalsförhållande. Utbildningsanordnaren kan dessutom ha timlärare samt annan personal.

Om behörighetsvillkoren för rektor och lärare bestäms genom förordning. Vederbörande ministerium kan av särskilda skäl bevilja dispens från dessa villkor.

31 §

Elevkår

Varje läroanstalt där det ordnas utbildning enligt denna lag har en elevkår som består av de studerande.

Elevkåren skall främja samarbetet mellan de studerande samt skolarbetet. Elevkåren för de studerandes talan i ärenden som avses i 27 §.

32 §

Tystnadsplikt

Ledamöterna i de organ som svarar för anordnandet av utbildning, personer som avses i 30 § och personer som deltar i undervisningspraktik får inte olovligt för utomstående röja vad de vid skötseln av uppgifter som gäller utbildningen har fått veta om de studerandes, den i denna lag avsedda personalens eller familjemedlemmars personliga förhållanden och ekonomiska ställning.

Utän hinder av 1 mom. eller vad som sär-

skilt bestäms om tystnadsplikt får de personer som avses i 1 mom. samt de personer som svarar för skolhälsovården och den övriga elevvården ge varandra samt de myndigheter som svarar för utbildningen sådana uppgifter som är nödvändiga för att studier skall kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt.

33 §

Rätt att få uppgifter

En utbildningsanordnare har vid skötseln av sina uppgifter rätt att av statliga och kommunala myndigheter få sådana statistikuppgifter och övriga motsvarande uppgifter som förutsätts för planering och ordnande av utbildningen.

Utbildningsanordnaren skall på begäran ge de statliga undervisningsförvaltningsmyndigheterna de uppgifter som de bestämmer och som krävs för utvärdering, utveckling, statistikföring och uppföljning av utbildningen.

34 §

Ändringssökande

Ändring i ett beslut som gäller avstängning av en studerande för viss tid, avhållande från studier för den tid som brottsrannsakningen pågår eller förmån och rättighet enligt 28 § söks genom besvär hos länsrätten så som bestäms i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Ändring i ett beslut söks genom besvär hos länsstyrelsen såsom bestäms i förvaltningsprocesslagen om beslutet gäller

- 1) antagning av studerande,
- 2) särskilda undervisningsarrangemang enligt 13 §,
- 3) tillgodoräkning av studier som fullgjorts i ett annat sammanhang, samt
- 4) förlängning av den tid under vilken gymnasiet lärokurs får slutföras och när en studerande skall anses ha avgått från gymnasiet.

Ändring i ett beslut som länsstyrelsen har fattat med anledning av besvär som gäller antagning av studerande söks hos länsrätten så som bestäms i förvaltningsprocesslagen.

Besvär över ett beslut som gäller avstängning av en studerande för viss tid, avhållande från studier för den tid som brottsrannsakningen pågår eller ett ärende som avses i 2 och

3 mom. skall anföras inom 14 dagar från att studeranden eller hans vårdnadshavare fick del av beslutet. Besvär enligt detta moment skall behandlas i brådsökande ordning.

Ändring i andra beslut än de som bestäms i denna paragraf, vilka har fattats enligt denna lag eller en förordning som utfärdats med stöd av den och vilka gäller en namngiven studerande får inte sökas genom besvär. Ändring genom besvär får inte heller sökas i länsrättens och länsstyrelsens beslut med anledning av besvär som avses i 3 och 4 mom.

Om yrkande av rättelse i bedömningen av en studerandes studieprestationer bestäms genom förordning. Ändring i ett beslut med anledning av rättelseyrkande får inte sökas genom besvär.

35 §

Finansiering

För utbildning enligt denna lag beviljas statsandel för anläggningsprojekt och driftskostnader så som bestäms i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (/).

36 §

Avgifter som tas ut av de studerande

Vederbörande ministerium bestämmer de avgifter som tas ut för deltagande i studentexamen och därtill hörande prov samt prov som avses i 12 § 2 mom. och ordnas i statens läroanstalter, enligt vad som bestäms om offentligrättsliga prestationer i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

Om grunderna för andra avgifter än sådana som nämns i 1 mom. och som tas ut av de studerande med stöd av denna lag bestämmer ministeriet i tillämpliga delar enligt vad som bestäms om offentligrättsliga prestationer i lagen om grunderna för avgifter till staten.

37 §

Dröjsmålsränta och indrivning av avgifter

Om en i denna lag avsedd avgift som skall tas ut av en studerande inte är betald på förfallodagen, får årlig dröjsmålsränta enligt räntelagen (633/1982) uppbäras från förfallo-

dagen.

Avgiften får indrivnas utan dom eller beslut så som bestäms i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/1961).

38 §

Annan verksamhet i samband med gymnasieutbildningen

För studerandena kan i samband med gymnasieutbildningen ordnas annan verksamhet som nära anknyter till utbildningen.

39 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

7 kap.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

40 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1998.

Genom denna lag upphävs följande lagar och förordning jämte ändringar:

1) gymnasielagen av den 27 maj 1983 (477/1983),

2) lagen den 3 juni 1994 om vuxengymnasier (439/1994) samt

3) förordningen den 20 augusti 1948 om ledigansläende och sökande av lärartjänster och -befattningar vid statens läroverk samt om lärarnas kompetensvillkor (620/1948).

Studentexamensförordningen som utfärdats med stöd av den gymnasielag som upphävs förblir i kraft tills något annat bestäms.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

41 §

Tillämpning av föreskrifter och beslut som meddelats med stöd av de upphävda bestämmelserna

Beslut om timfördelningen i gymnasier och vuxengymnasier och grunderna för läro-

planer vilka har fattats med stöd av de lagar som nämns i 40 § 2 mom. gäller tills något annat bestäms med stöd av denna lag. Läroplaner som har godkänts med stöd av de lagar som nämns i 40 § 2 mom. kan iaktas i undervisningen tills utbildningsanordnaren godkänner en läroplan enligt denna lag. En särskild uppgift som grundar sig på läroplanen och som med stöd av de lagar som nämns i 40 § 2 mom. påförts ett gymnasium ändras till en sådan särskild utbildningsuppgift som avses i 4 § 2 mom. i denna lag och som skall anges i tillståndet att ordna utbildning.

Organ som har tillsatts med stöd av de lagar som nämns i 40 § 2 mom. fortsätter till utgången av mandatperioden, om inte utbildningsanordnaren beslutar något annat.

42 §

Övergångsbestämmelse som gäller tillstånd av ordna utbildning

Huvudmän för läroanstalter som när denna lag träder i kraft är verksamma med stöd av de lagar som nämns i 40 § 2 mom. fortsätter sin verksamhet såsom utbildningsanordnare som avses i denna lag och lagen om grundläggande utbildning (/).

Vederbörande ministerium beslutar vid behov om ändring av ett tillstånd att inrätta gymnasium som beviljats huvudmannen för en läroanstalt som ordnar gymnasieutbildning till ett sådant tillstånd att ordna utbildning som avses i 4 § 2 mom.

43 §

Övergångsbestämmelse som gäller personalen

När denna lag träder i kraft fortsätter tjänsteinnehavare och befattningshavare, arbetstagare samt timlärare i läroanstalter som är verksamma med stöd av de lagar som avses i 40 § 2 mom. i sina tidigare uppgifter.

De tjänsteinnehavare och befattningshavare, arbetstagare samt timlärare som avses i 1 mom. och som när denna lag träder i kraft har rätt till avgångsbidrag, utbildningsstöd, periodisk ersättning och lön på indragningsstat, har fortfarande rätt till nämnda förmåner enligt de bestämmelser som gäller när denna lag träder i kraft.

44 §

Övergångsbestämmelse som gäller vuxenstudier

Den frivillighet i fråga om konst- och färdighetsämnen som avses i bestämmelsen i tredje meningen i 7 § 2 mom. samt den rätt att välja religion eller livsåskådningskunskap som avses i bestämmelsen i 9 § 5 mom. tillämpas på de studerande som inleder studierna efter det att denna lag har trätt i kraft. På studerande som har inlett studierna innan denna lag träder i kraft tillämpas vad som bestäms i lagen och förordningen om vuxengymnasier och föreskrivs med stöd av dem när denna lag träder i kraft.

3.

Lag**om yrkesutbildning**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Tillämpningsområde och mål

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag bestäms om grundläggande yrkesutbildning för ungdomar och vuxna samt om examina inom denna utbildning.

I fråga om annan yrkesutbildning för vuxna än sådan som avses i 1 mom. gäller vad som bestäms i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (/).

2 §

Utbildningens syfte

Syftet med yrkesutbildningen är att höja befolkningens yrkeskunnande, utveckla arbetslivet och främja sysselsättningen samt stödja livslångt lärande.

3 §

Yrkesutbildning

Grundläggande yrkesutbildning är utbildning som leder till en yrkesinriktad examen.

För de studerande kan i samband med den grundläggande yrkesutbildningen ordnas annan verksamhet som nära anknyter till undervisningen. För handikappade studerande kan ordnas undervisning och handledning i tränings- och rehabiliteringssyfte. För invandrare kan dessutom ordnas utbildning som förbereder för den grundläggande yrkesutbildningen enligt vad som bestäms genom förordning.

Undervisning i huslig ekonomi kan dessutom ordnas i annan form än som grundläggande yrkesutbildning enligt vad som bestäms genom förordning.

4 §

Yrkesinriktade examina

Examina som avläggs såsom grundläggande yrkesutbildning är yrkesinriktade grundexamina och examina på institutnivå.

En yrkesinriktad grundexamen kan oberoende av hur yrkesskickligheten har förvärvats avläggas i en fristående examen så som bestäms i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

De examina som nämns i 1 mom. ger behörighet för fortsatta studier vid universitet och yrkeshögskolor enligt vad universitetet eller yrkeshögskolan beslutar på basis av studerandens studieprogram.

5 §

Utbildningens mål

Den grundläggande yrkesutbildningens mål är att ge studerandena de kunskaper och färdigheter som dessa behöver för att förvärva yrkesskicklighet samt för att utöva ett självständigt yrke.

Målet för utbildningen är också att stödja de studerandes utveckling till goda och harmoniska människor och samhällsmedlemmar samt att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som de behöver för fortsatta studier, fritidsintressen och en allsidig personlighetsutveckling.

Den utbildning som ordnas för ungdomar skall genomföras i samarbete med hemmen.

Den grundläggande yrkesutbildning som ordnas för handikappade har dessutom som

mål att i samarbete med dem som producerar rehabiliteringstjänster främja en total rehabilitering av de studerande.

6 §

Kontakter med arbetslivet

I yrkesutbildningen skall särskilt arbetslivets behov beaktas. Utbildningen skall ordnas i samarbete med näringslivet och arbetslivet i övrigt.

7 §

Service- och utvecklingsverksamhet

Till yrkesutbildningen kan enligt behov anslutas service- och utvecklingsverksamhet på området.

2 kap.

Ordnande av utbildning

8 §

Utbildningsanordnare

Vederbörande ministerium kan bevilja en kommun, samkommun eller en privat sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna utbildning.

Utbildning kan också, enligt vad vederbörande ministerium beslutar, ordnas i statliga läroanstalter.

Utbildning ordnas i yrkesläroanstalter, specialyrkesläroanstalter och andra läroanstalter samt i form av läroavtalsutbildning.

9 §

Tillstånd att ordna utbildning

En förutsättning för att ett sådant tillstånd som avses i 8 § skall beviljas är att utbildning behövs och att sökanden har yrkeskompetens och ekonomiska förutsättningar att ordna utbildningen på ett ändamålsenligt sätt. Utbildning får inte ordnas i syfte att uppnå ekonomisk vinst.

I tillståndet anges utbildningsuppgiften, vilken innehåller behövliga bestämmelser om utbildningsstadiet, utbildningsområden, examina, undervisningsspråket, de kommu-

ner i vilka utbildningen kan ordnas, antalet studerande, en särskild utbildningsuppgift, den form i vilken utbildningen ordnas samt andra omständigheter som gäller ordnandet av utbildningen. Om ändring av utbildningsuppgiften beslutar vederbörande ministerium. Ministeriet kan också utan ansökan ändra de bestämmelser som gäller utbildningsområdena, examina och antalet studerande samt andra bestämmelser ifall utbildningsutbudet avsevärt skiljer sig från utbildningsbehovet.

Ministeriet kan återkalla ett tillstånd att ordna utbildning om utbildningen inte längre uppfyller de krav som bestäms i 1 mom. för beviljande av tillstånd eller om utbildningen annars ordnas i strid med denna lag eller bestämmelser och föreskrifter som har utfärdats med stöd av den.

Beslut om att ordna utbildning och att lägga ned verksamheten i en statlig läroanstalt fattas av ministeriet med iakttagande i tillämpliga delar av vad som bestäms i 1—3 mom.

10 §

Samarbete och anskaffning av utbildning

En utbildningsanordnare skall bedriva samarbete med andra som ordnar yrkesutbildning, gymnasieutbildning och annan utbildning i området.

En utbildningsanordnare kan skaffa en del av de tjänster som avses i denna lag av en sådan utbildningsanordnare som avses i 9 § eller av någon annan sammanslutning eller stiftelse. Utbildningsanordnaren svarar för att de tjänster som skaffats ordnas i enlighet med denna lag.

3 kap.

Undervisning

11 §

Undervisningsspråk

I yrkesutbildningen är läroanstaltens undervisningsspråk antingen finska eller svenska. I en tvåspråkig läroanstalt är undervisningsspråket finska och svenska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen meddelas på något annat

språk än studerandes egna ovannämnda språk, om detta inte äventyrar studerandens möjligheter att följa undervisningen.

Om utbildningsanordnaren meddelar undervisning på fler än ett av de undervisningsspråk som avses i 1 mom. och studeranden har förmåga att studera på detta språk, får studeranden välja undervisningsspråket.

I en särskild undervisningsgrupp eller läroanstalt kan undervisningen huvudsakligen eller uteslutande meddelas på ett annat språk än de som nämns i 1 mom.

12 §

Undervisningens omfattning och innehåll

Examen inom den grundläggande yrkesutbildningen omfattar minst två år (80 studieveckor). Om utbildningsområdena bestäms genom förordning. Vederbörande ministerium beslutar närmare om examina och deras omfattning.

Examen omfattar enligt vad läroplanen föreskriver yrkesinriktade studier och inläring i arbetet som stöder dem samt sådana studier i modersmålet, det andra inhemska språket, främmande språk, matematisk-naturvetenskapliga ämnen, humanistisk-samhällsvetenskapliga ämnen, konst- och färdighetsämnen som är nödvändiga för förvärvande och komplettering av yrkesskickligheten samt elevhandledning. För en studerande som har inlett studierna sedan han fyllt 18 år är konst- och färdighetsämnena frivilliga. Utbildningsanordnaren kan enligt en särskild utbildningsuppgift som bestämts med stöd av 9 § avvika från bestämmelserna i detta mom.

Undervisning i modersmålet meddelas utgående från studerandens undervisningsspråk i finska, svenska eller samiska. I modersmålsundervisningen kan enligt studerandens val också undervisas i rommani, teckenspråk eller ett annat språk som är studerandens modersmål.

13 §

Beslut om utbildningens mål och grunderna för läroplanen

Statsrådet beslutar om de allmänna riksomfattande målen för utbildningen samt om de gemensamma studierna och deras omfatt-

ning.

Utbildningsstyrelsen beslutar om målen för och det centrala innehållet i de studier som avses i 12 § 2 mom. särskilt för varje utbildningsområde och examen (*grunderna för läroplanen*). Grunderna för läroplanen kan ges särskilt för utbildning avsedd för unga och för utbildning avsedd för vuxna.

14 §

Läroplan

Utbildningsanordnaren skall godkänna en läroplan för utbildningen. Läroplanen godkänns särskilt för finsk-, svensk- och samiskspråkig undervisning och vid behov för undervisning på något annat språk.

Läroplanen skall vara sådan att den ger de studerande möjligheter till individuella val som gäller studierna vid behov med anlitande också av undervisning som ges av andra anordnare av yrkesutbildning och anordnare av annan utbildning.

15 §

Utbildningsform

Utbildningen kan ordnas som närundervisning, distansundervisning, läroavtalsutbildning eller annars på en arbetsplats i samband med praktiska arbetsuppgifter.

16 §

Läroavtalsutbildning

Utbildning som huvudsakligen ordnas på arbetsplatsen kan grunda sig på ett skriftligt arbetsavtal för viss tid (*läroavtal*) som ingås mellan en studerande som fyllt 15 år och arbetsgivaren. Ett läroavtal kan ingås om arbetsgivaren och en utbildningsanordnare som avses i 8 § på det sätt som närmare bestäms genom förordning har kommit överens om att ordna läroavtalsutbildning. Om läroavtalets innehåll och om utbildningser-sättning som betalas till arbetsgivaren bestäms närmare genom förordning.

De studier inom läroavtalsutbildningen som ordnas på en arbetsplats i anslutning till de praktiska arbetsuppgifterna kompletteras med teoretiska studier. Utan hinder av vad som bestäms i 12 § omfattar läroavtalsutbildningen inga obligatoriska studier i konst-

och färdighetsämnen.

Utan hinder av 26 § 2 och 3 mom., 30 och 34 § samt 36 § 2 och 3 mom. gäller om läroavtalsutbildning vad denna lag särskilt bestämmer om sådan utbildning eller vad som avtalas med stöd av 1 mom. Utan hinder av 9 § 2 mom. beslutar utbildningsanordnaren om antalet studerande i sådan grundläggande yrkesutbildning som ordnas som läroavtalsutbildning.

Den som deltar i grundläggande yrkesutbildning som ordnas som läroavtalsutbildning skall ges möjlighet att som en del av utbildningen avlägga en sådan fristående examen som föreskrivs i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

17 §

Tillämpning av lagstiftningen om arbetstagare på läroavtalsutbildningen

Om inte något annat bestäms i denna lag eller i en förordning som utfärdas med stöd av den, skall på läroavtal tillämpas lagen om arbetsavtal (320/1970) med undantag för dess 2, 4, 6, 9—12, 20, 21, 34 d—34 f, 37, 37 a, 38, 38 a, 39, 39 a, 40, 41, 41 a, 42, 42 a, 42 b, 46, 47, 47 a—47 j, 48—50, 51 a—51 c och 53 §.

Ett läroavtal kan hävas med omedelbar verkan ifall studeranden och arbetsgivaren gemensamt kommer överens om detta. Utöver vad som bestäms i 3, 43 och 44 § lagen om arbetsavtal kan läroavtalet ensidigt hävas om arbetsgivaren upphör med sitt företag, försätts i konkurs eller avlider. Med utbildningsanordnarens tillstånd kan ett läroavtal likaså hävas på de grunder som enligt lagen om arbetsavtal berättigar till uppsägning av arbetsavtalet. Utbildningsanordnaren kan efter att ha hört studeranden och arbetsgivaren också häva läroavtalet om det i den utbildning som ordnas på arbetsplatsen inte iakttas bestämmelserna i denna lag eller en med stöd av lagen utfärdad förordning eller bestämmelserna i det avtal mellan utbildningsanordnaren och arbetsgivaren som avses i 16 §.

På studerande i läroavtalsutbildning tillämpas dessutom vad som bestäms om arbetstagares arbetstid, semester, skydd i arbetet samt annat skydd för arbetstagare.

Den läroavtalsutbildning för fångar som ordnas i anslutning till arbetet i straffanstalterna baserar sig inte på arbetsavtal. Vid

sådan utbildning kan man avvika från bestämmelserna i denna paragraf.

18 §

Studerandens skydd i arbetet

Vid annan utbildning på arbetsplatsen än den som avses i 16 § svarar arbetsgivaren för studerandens skydd i arbetet enligt vad som bestäms och föreskrivs i fråga om arbetstagare, även om studeranden inte står i arbetsavtalsförhållande till arbetsgivaren.

19 §

Specialundervisning

Studerande som till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller annan orsak är i behov av särskilda undervisnings- eller elevvårdstjänster får specialundervisning. För studeranden skall utarbetas en individuell plan för hur undervisningen skall ordnas.

Vederbörande ministerium kan med stöd av 9 § bestämma att ge utbildningsanordnaren en särskild uppgift som innebär att sörja för ordnande av specialundervisning, den undervisning och handledning som ges i tränings- och rehabiliteringssyfte i samband med specialundervisningen samt för utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter som gäller undervisningen.

I specialundervisning kan avvikelser göras från bestämmelserna i denna lag och en förordning som utfärdats med stöd av den, enligt vad som bestäms i grunderna för läroplanen eller grunderna för examen.

20 §

Särskilda undervisningsarrangemang

Studierna kan delvis ordnas på annat sätt än vad som bestäms och föreskrivs i denna lag eller med stöd av den, om

1) studeranden anses till någon del redan ha kunskaper och färdigheter som motsvarar de studier som ingår i examen,

2) det med hänsyn till studerandens förhållanden och tidigare studier till någon del är oskäligt att studeranden skall slutföra de studier som examen omfattar, eller om

3) detta är motiverat av skäl som har samband med studerandens hälsotillstånd.

21 §

Undervisningens offentlighet

Undervisningen är offentlig, med undantag av den undervisning som ordnas på arbetsplatser. Rätten att få följa undervisningen kan av grundad anledning begränsas.

22 §

Försök

Vederbörande ministerium kan bevilja tillstånd till ett sådant försök som behövs för utvecklandet av utbildningen och som förutsätter avvikelser från bestämmelserna om undervisning i denna lag och en förordning som utfärdats med stöd av lagen samt bestämmelser och föreskrifter som meddelats med stöd av dem. Utbildningsstyrelsen kan ge tillstånd till försök som avviker från utbildningsstyrelsens föreskrifter.

Försöket skall följa ett försöksprogram som utbildningsstyrelsen har godkänt.

4 kap.

Utvärdering

23 §

Utvärdering av utbildningen

Syftet med utvärderingen av utbildningen är att stödja en utveckling av utbildningen och förbättra förutsättningarna för inläring.

Den som ordnar utbildningen skall också utvärdera den och bedöma vilken verkan utbildningen har samt delta i extern utvärdering av verksamheten.

I enlighet med de grunder som vederbörande ministerium beslutat om sörjer utbildningsstyrelsen för utvecklingen av utvärderingen och för verkställandet av extern utvärdering. Ministeriet kan också ge någon annan än utbildningsstyrelsen i uppdrag att utföra enstaka utvärderingar.

De viktigaste resultaten av utvärderingen skall offentliggöras.

24 §

Bedömning av de studerande

Syftet med bedömningen är att leda och

sporra studerandena i deras studier och utveckla deras förutsättningar att bedöma sig själva. Studerandenas inläring och arbete skall bedömas mångsidigt.

Om bedömning av studie- och examensprestationerna samt framstegen i studierna gäller vad som bestäms om detta genom förordning och vad utbildningsstyrelsen föreskriver. Utbildningsstyrelsen beslutar om de uppgifter som skall antecknas i betygen.

5 kap.

Studerandens rättigheter och skyldigheter

25 §

Ansökan om inträde

Den som ansöker om att bli antagen såsom studerande har rätt att fritt söka till vilken yrkesutbildning han önskar.

Om förfarandet vid ansökan till yrkesutbildning gäller vad som bestäms om detta genom förordning och vid behov föreskrivs med stöd av den.

26 §

Grunderna för antagning av studerande

Som studerande till utbildning som leder till en yrkesinriktad grundexamen kan antas den som har slutfört den grundläggande utbildningens lärokurs eller inhämtat motsvarande tidigare lärokurs. Till utbildning som leder till examen på institutnivå kan antas den som har genomgått gymnasiet lärokurs eller motsvarande lärokurs, avlagt en yrkesinriktad grundexamen eller någon annan examen som bestäms genom förordning eller genomgått studier för dessa. Som studerande kan också antas den som inte har genomgått den grundutbildning eller avlagt den examen som krävs men som av utbildningsanordnaren annars anses ha tillräckliga förutsättningar att klara av studierna.

Som studerande kan inte antas en person vars sjukdom eller handikapp utgör ett uppenbart hinder för att delta i utbildningen. Den som ansöker om att bli antagen såsom studerande skall ge utbildningsanordnaren de uppgifter om sitt hälsotillstånd som behövs för beslut om antagning.

Utbildningsanordnaren beslutar om övriga grunder för antagningen av studerande lik-

som även om eventuella inträdes- eller lämplighetsprov. Enhetliga antagningsgrunder skall tillämpas på samtliga sökande.

En studerande kan antas för att avlägga en yrkesinriktad examen eller en del av denna som privatstuderande.

Vederbörande ministerium kan besluta närmare om grunderna för antagning av studerande.

27 §

Rätt till en trygg studiemiljö

En studerande har rätt till en trygg studiemiljö.

28 §

Rätt till undervisning

En studerande har rätt att få undervisning enligt läroplanen samt studiehandledning.

29 §

Tillgodoräknande av studier

En studerande har rätt att räkna sig till goda i andra sammanhang slutförda studier om dessa till sina mål och sitt centrala innehåll motsvarar läroplanen.

Beslut om tillgodoräknande av studier som slutförs i ett annat sammanhang skall på begäran fattas innan nämnda studier inleds.

30 §

Studietid

En studerande skall slutföra sina studier inom en tid som med högst ett år får överskrida den tid som studierna avses omfatta, om inte studeranden av grundad anledning beviljas förlängning.

En studerande som inte har slutfört sina studier inom den tid som nämns i 1 mom. anses ha avgått. En studerande som utan att anmäla giltigt skäl uteblir från undervisningen anses även ha avgått, om det är uppenbart att han inte har för avsikt att fortsätta studierna.

31 §

Förlust av studierätten

En studerande kan förlora sin studierätt om studierna kräver särskilda konstnärliga anlag och det är uppenbart att studeranden inte har förutsättningar att slutföra studierna på behörigt sätt.

Om det förfarande som skall iaktas vid beslut om förlust av studierätten bestäms genom förordning.

32 §

Tystnadsplikt för studerande

Angående en studerandes skyldighet att hemlighålla vad han får veta vid utbildning som ordnats i anslutning till praktiska arbetsuppgifter på arbetsplatsen gäller vad som särskilt bestäms om tystnadsplikt för arbetstagare och tjänsteinnehavare i motsvarande uppgifter.

33 §

Studerandens skyldigheter

En studerande skall delta i undervisningen ifall han inte har beviljats befrielse från den.

En studerande skall utföra sina uppgifter samvetsgrant och uppträda korrekt.

34 §

Disciplin

En studerande som bryter mot ordningen, gör sig skyldig till fusk i studierna eller annars uppför sig olämpligt kan tillrättavisas genom disciplinärt straff. Disciplinära straff är skriftlig varning och avstängning av studeranden för högst ett år.

Om en studerande är föremål för rannsakan med anledning av brott, kan han för den tid som rannsakan pågår avstängas från studierna om detta är motiverat med hänsyn till det brott som han misstänks ha gjort sig skyldig till eller omständigheter som har samband med detta.

Om förfarandet i de ärenden som avses i 1 och 2 mom. bestäms genom förordning.

35 §

Hörande av studerandena

Utbildningsanordnaren skall ge de studerande möjlighet att delta i utvecklandet av utbildningen samt höra dem innan beslut fattas i ärenden som gäller undervisningen eller som annars väsentligt inverkar på de studerandes ställning.

36 §

Studiesociala förmåner

Inom den grundläggande yrkesutbildningen är undervisningen avgiftsfri för studerandena. Avgifter kan dock tas ut av sådana studerande som avses i 26 § 4 mom. Vederbörande ministerium kan av särskilda skäl ge tillstånd att ta ut avgifter av studerandena även i andra fall.

Heltidsstuderande har rätt till en avgiftsfri måltid de arbetsdagar då läroplanen kräver att studeranden är närvarande på en utbildningsplats som utbildningsanordnaren anvisar. Genom förordning bestäms när studierna är heltidsstudier. Vid utbildning som enligt den utbildningsuppgift som avses i 9 § 2 mom. meddelas vid internatskola eller på något annat sätt som bestäms genom förordning, har studeranden utöver vad som bestäms ovan dessutom dagligen rätt till andra avgiftsfria måltider.

Det är avgiftsfritt för studeranden att bo i studieboheter som utbildningsanordnaren anvisar.

Om stöd som beviljas studeranden för resor samt om studiestöd bestäms särskilt.

37 §

Extra förmåner i specialundervisningen

Studerande som får specialundervisning har rätt att få sådana biträdestjänster, övriga elevvårdstjänster samt särskilda hjälpmedel vilka är en förutsättning för att de skall kunna delta i undervisningen. Om andra tjänster och stödåtgärder som ordnas för handikappade bestäms särskilt.

Utöver vad som bestäms i 36 § kan en studerande inom sådan specialundervisning som avses i 19 § 2 mom. avgiftsfritt ges läroböcker och annat skolmaterial, behövliga resor varje vecka mellan inkvarteringsstället

och hemmet, helpension i elevhem eller på annat inkvarteringsställe samt personlig arbetsutrustning.

38 §

Studiesociala förmåner i läroavtalsutbildningen

Utöver vad som bestäms i 36 § 1 mom. har en studerande i läroavtalsutbildning under den tid som han deltar i teoretisk undervisning rätt att få dagpenning, familjebidrag samt ersättning för rese- och inkvarteringskostnader enligt vad vederbörande ministerium beslutar. Om studeranden lyfter lön för samma tid eller har rätt till andra lagstadgade förmåner än de som bestäms i denna lag, har han dock med avvikelse från det ovannämnda endast rätt till ersättning för rese- och inkvarteringskostnader.

6 kap.

Särskilda bestämmelser

39 §

Personal

Varje läroanstalt där det ordnas utbildning enligt denna lag skall ha en rektor som svarar för verksamheten.

En utbildningsanordnare skall med beaktande av den form i vilken utbildningen ordnas ha ett tillräckligt antal lärartjänster eller lärare i arbetsavtalsförhållande. Utbildningsanordnaren kan dessutom ha timplärare samt annan personal.

Om behörighetsvillkoren för rektor och lärare bestäms genom förordning. Vederbörande ministerium kan av särskilda skäl bevilja dispens från dessa villkor. Ett universitet kan i ett enskilt fall förklara en person behörig att ge yrkesutbildning på något konstområde enligt vad som bestäms genom förordning.

40 §

Elevkår

Varje läroanstalt där det ordnas utbildning enligt denna lag har en elevkår som består av de studerande.

Elevkåren skall främja samarbetet mellan

de studerande samt skolarbetet. Elevkåren för studerandes talan i ärenden som avses i 35 §.

41 §

Tystnadsplikt

Ledamöterna i de organ som svarar för anordnandet av utbildning, personer som avses i 39 § och personer som deltar i undervisningspraktik får inte olovligen för utomstående röja vad de vid skötseln av uppgifter som gäller utbildningen har fått veta om de studerandes, personalens eller familjemedlemmars personliga förhållanden och ekonomiska ställning.

Utän hinder av 1 mom. eller vad som särskilt bestäms om tystnadsplikt får de personer som avses i 1 mom. samt de personer som svarar för skolhälsovården och den övriga elevvården ge varandra samt myndigheter som svarar för utbildningen sådana uppgifter som är nödvändiga för att studier skall kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt.

42 §

Rätt att få uppgifter

En utbildningsanordnare har vid skötseln av sina uppgifter rätt att av statliga och kommunala myndigheter få sådana statistikuppgifter och övriga motsvarande uppgifter som förutsätts för planering och ordnande av utbildningen.

Utbildningsanordnaren skall på begäran ge de statliga undervisningsförvaltningsmyndigheterna de uppgifter som de bestämmer och som krävs för utvärdering, utveckling, statistikföring och uppföljning av utbildningen.

43 §

Ändringsökande

Ändring i ett beslut av en utbildningsanordnare enligt denna lag som gäller avstängning av en studerande för viss tid, avhållande från studier för den tid som brottsrannsakn pågår eller förmån och rättighet enligt 36—38 § söks genom besvär hos länsrätten så som bestäms i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Ändring i ett beslut söks genom besvär hos länsstyrelsen såsom bestäms i förvaltningsprocesslagen om beslutet gäller

- 1) antagning av studerande,
- 2) särskilda undervisningsarrangemang enligt 20 §,
- 3) tillgodoräkande av studier enligt 29 §,
- 4) den studietid som bestäms i 30 § eller när en studerande skall anses ha avgått, samt
- 5) förlust av studierätten enligt 31 §.

Ändring i ett beslut som länsstyrelsen har fattat med anledning av besvär som gäller antagning av studerande söks hos länsrätten så som bestäms i förvaltningsprocesslagen.

Besvär över ett beslut som gäller avstängning av en studerande för viss tid, avhållande från studier för den tid som brottsrannsakn pågår eller ett ärende som avses i 2 och 3 mom. skall anföras inom 14 dagar från att studeranden eller hans vårdnadshavare fick del av beslutet. Besvär enligt detta moment skall behandlas i brådskanke ordning.

Ändring i andra beslut än de som bestäms i denna paragraf, vilka har fattats enligt denna lag eller en förordning som utfärdats med stöd av den och vilka gäller en namngiven studerande får inte sökas genom besvär. Ändring genom besvär får inte heller sökas i länsrättens och länsstyrelsens beslut med anledning av besvär som avses i 3 och 4 mom.

Om yrkande av rättelse i bedömningen av en studerandes studieprestationer bestäms genom förordning. Ändring i ett beslut med anledning av rättelseyrkande får inte sökas genom besvär.

44 §

Skydd av examensbenämning

Benämningar på yrkesinriktade grundexamina och examina på institutnivå som avlagts inom den grundläggande yrkesutbildningen får endast användas om examina som har avlagts enligt denna lag.

45 §

Finansiering

För utbildning enligt denna lag beviljas

finansiering för anläggningsprojekt och driftskostnader så som bestäms i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (/).

Vederbörande ministerium kan utfärda föreskrifter om de ersättningar som utbildningsanordnarna betalar till arbetsgivarna för utbildning som ordnas på en arbetsplats i samband med de praktiska arbetsuppgifterna.

Sådana tipsvinstmedel som avses i lotterilagen (491/1965) kan användas för finansieringen av utbildning i idrott som ordnats enligt denna lag.

46 §

Avgifter som tas ut av de studerande

Om grunderna för avgifter som tas ut av de studerande med stöd av denna lag bestämmer vederbörande ministerium i tillämpliga delar enligt vad som bestäms om offentligrättsliga prestationer i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

Om en i denna lag avsedd avgift som skall tas ut av en studerande inte är betald på förfalldagen, får årlig dröjsmålsränta enligt räntelagen (633/1982) uppbäras från förfalldagen.

Avgiften får indrivivas utan dom eller beslut så som bestäms i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/1961).

47 §

Utbildning som ordnas som avgiftsbelagd service

I fråga om utbildning som enligt utbildningsavgiften i 9 § 2 mom. ordnas såsom avgiftsbelagd service skall, utan hinder av 25 §, 26 § 2 och 3 mom., 30 § samt 36 § 2—4 mom. gälla vad som särskilt avtalas i avtalet om anskaffning av denna utbildning.

48 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

7 kap.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

49 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1998.

Genom denna lag upphävs följande lagar jämte ändringar:

1) lagen den 10 april 1987 om yrkesläroanstalter (487/1987),

2) lagen den 3 juni 1983 om studiesociala förmåner för yrkesläroanstalternas elever (498/1983), samt

3) lagen den 30 december 1992 om läroavtalsutbildning (1605/1992).

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

50 §

Tillämpning av föreskrifter och beslut som meddelats med stöd av de upphävda bestämmelserna

Grunder för läroplanen som har fastställts med stöd av de lagar som nämns i 49 § 2 mom. samt föreskrifter om utbildningens struktur och examina gäller tills beslut har fattats enligt denna lag.

Läroplaner som har godkänts med stöd av de lagar som nämns i 49 § 2 mom. kan iaktas i utbildningen tills utbildningsanordnaren godkänner en läroplan enligt denna lag.

Organ som har tillsatts med stöd av de lagar som nämns i 49 § 2 mom. fortsätter till utgången av mandatperioden, om inte utbildningsanordnaren beslutar något annat.

51 §

Övergångsbestämmelse som gäller tillstånd att ordna utbildning

Huvudmän för läroanstalter som när denna lag träder i kraft är verksamma med stöd av de lagar som nämns i 49 § 2 mom. fortsätter såsom utbildningsanordnare enligt denna lag.

Tillstånd att upprätthålla en läroanstalt som har beviljats med stöd av de lagar som nämns i 49 § 2 mom. ändras när denna lag träder i kraft till sådana tillstånd att ordna

utbildning som avses i 9 §. En utbildningsanordnare som när denna lag träder i kraft driver en specialyrkesläroanstalt, har en sådan särskild utbildningsuppgift som avses i 19 § 2 mom., om inte vederbörande ministerium beslutar något annat.

Ministeriet beslutar vid behov om ändring av de bestämmelser som ingår i tillstånden att upprätthålla en läroanstalt så att de överensstämmer med denna lag.

52 §

Övergångsbestämmelse som gäller studiesociala förmåner

En studerande som har inlett sina studier innan denna lag träder i kraft har rätt till åtminstone de studiesociala förmåner som gäller vid ikraftträdandet.

53 §

Övergångsbestämmelse som gäller personalen

När denna lag träder i kraft fortsätter tjänsteinnehavare och befattningshavare, arbetstagare samt timplärare i läroanstalter som är verksamma med stöd av lagarna i 49 § 2 mom. och personer som arbetar i läroavtalsutbildningens förvaltningsuppgifter i sina tidigare uppgifter.

54 §

Övergångsbestämmelse som gäller läroavtalsutbildningen

Läroavtalsutbildning som har inletts innan denna lag träder i kraft slutförs enligt de bestämmelser om läroavtalsutbildning som gäller vid ikraftträdandet.

4.

Lag**om yrkesinriktad vuxenutbildning**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Tillämpningsområde och syfte

1 §

Definition och förhållandet till andra författningar

Med yrkesinriktad vuxenutbildning avses i denna lag yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina som avläggs genom fristående examina oberoende av hur yrkesskickligheten har förvärvats, liksom även utbildning som förbereder för dessa examina samt annan yrkesinriktad tilläggsutbildning än sådan som förbereder för fristående examina.

I fråga om grundläggande yrkesutbildning för vuxna gäller vad som bestäms i lagen om yrkesutbildning (/).

Om utbildning som ordnas som arbetskraftspolitisk vuxenutbildning gäller vad som bestäms i lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/1990).

I fråga om studier som bedrivs vid yrkeshögskolor och universitet gäller vad som bestäms i lagen om yrkeshögskolestudier (255/1995) och i universitetslagen (/1997).

2 §

Syfte

Lagens syfte är att upprätthålla och höja den vuxna befolkningens yrkeskunnande, ge de studerande färdigheter för att utöva ett självständigt yrke, utveckla arbetslivet och främja sysselsättningen samt stödja livslångt lärande.

Syftet med lagen är dessutom att främja avläggande av examina eller delar av dem.

Sådan yrkesinriktad vuxenutbildning som avses i 1 § 1 mom. kan ordnas som frivillig

utbildning, personalutbildning eller arbetskraftspolitisk vuxenutbildning.

3 §

Kontakter med arbetslivet

I examina och utbildning skall särskilt arbetslivets behov beaktas. De fristående examina skall planeras och ordnas i samarbete med näringslivet och arbetslivet i övrigt.

2 kap.

Ordnande av utbildning och examina

4 §

Utbildningsanordnare

Vederbörande ministerium kan bevilja en kommun, samkommun, en privat sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna utbildning som förbereder för yrkesexamen eller specialyrkesexamen samt yrkesinriktad tilläggsutbildning. Om beviljande av tillstånd att ordna utbildning som förbereder för en yrkesinriktad grundexamen som avläggs såsom fristående examen bestäms i 9 § lagen om yrkesutbildning.

Utbildning enligt denna lag kan, enligt vad vederbörande ministerium beslutar, ordnas också i statliga läroanstalter.

Utbildning enligt denna lag ordnas i yrkesutbildningscenter för vuxna och andra läroanstalter samt i form av läroavtalsutbildning. Utbildning kan ordnas också i en särskild yrkesläroanstalt som ordnar sådan yrkesinriktad tilläggsutbildning som huvudsakligen behövs för att utbildningsanordnaren eller dennas medlemssammanslutning skall kunna bedriva verksamhet.

5 §

Tillstånd att ordna utbildning

En förutsättning för att ett sådant tillstånd som avses i 4 § skall beviljas är att utbildning behövs och att sökanden har yrkeskompetens och ekonomiska förutsättningar att ordna utbildningen på ett ändamålsenligt sätt. Utbildning får inte ordnas i syfte att uppnå ekonomisk vinst.

I tillståndet anges undervisningsspråket samt andra behövliga frågor som gäller ordnandet av utbildningen.

Vederbörande ministerium kan återkalla ett tillstånd att ordna utbildning om utbildningen inte längre uppfyller de krav som bestäms i 1 mom. för beviljande av tillstånd eller om utbildningen annars ordnas i strid med denna lag eller bestämmelser eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av lagen.

Beslut om att ordna utbildning och att lägga ned verksamheten i en statlig läroanstalt fattas av ministeriet med iakttagande i tillämpliga delar av vad som bestäms i 1—3 mom.

6 §

Dimensionering av läroavtalsutbildningen

Vederbörande ministerium beslutar årligen inom ramen för den totala mängd som fastställs i statsbudgeten maximiantalet läroavtal för yrkesinriktad tilläggsutbildning regionvis och med beaktande av bägge språkgrupperna.

Utbildningsanordnaren skall bereda den som deltar i yrkesinriktad tilläggsutbildning i form av läroavtalsutbildning möjlighet att som en del av utbildningen delta i fristående examina.

7 §

Examenskommissioner

Examenskommissioner bär ansvaret för att ordna och övervaka de fristående examina. Examenskommissionerna skall företräda åtminstone arbetsgivare, arbetstagare, lärare och, då självständig yrkesutövning i branschen är av betydande omfattning, självständiga yrkesutövare.

Examenskommissionerna avtalar med utbildningsanordnarna samt vid behov med

andra sammanslutningar och stiftelser om ordnande av examina. Examensbetygen utfärdas av examenskommissionerna.

Utbildningsstyrelsen bestämmer branscher och verksamhetsområden för de olika examenskommissionerna. Om examenskommissionernas uppgifter, sammansättning och tillsättning, avtalen om ordnande av examina samt examensbetygen bestäms närmare genom förordning.

Examenskommissionernas kostnader täcks huvudsakligen med avgifter av dem som deltar i examen. Om avgifter som examenskommissioner tar ut gäller vad som bestäms om offentligrättsliga prestationer i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

3 kap.

Undervisning

8 §

Utbildning som förbereder för fristående examen

Utbildningsanordnaren beslutar enligt de grunder för examen som avses i 13 § om ordnande av förberedande utbildning för en fristående examen samt om innehållet i sådan utbildning.

Den som deltar i utbildning enligt 1 mom. skall som en del av utbildningen beredas möjlighet att avlägga en fristående examen.

9 §

Yrkesinriktad tilläggsutbildning

Om innehållet i, omfattningen av och ordnandet av annan yrkesinriktad tilläggsutbildning än sådan som avses i 8 § beslutar utbildningsanordnaren. Vederbörande ministerium kan utfärda föreskrifter om utbildningen.

10 §

Hänvisningsbestämmelse om undervisningen

På utbildning enligt denna lag tillämpas dessutom följande bestämmelser om undervisningen i lagen om yrkesutbildning (/):
1) bestämmelserna i 11 § om undervis-

ningsspråk,

2) bestämmelserna i 16 § om läroavtalsutbildning,

3) bestämmelserna i 17 § om tillämpning av lagstiftningen om arbetstagare på läroavtalsutbildningen,

4) bestämmelserna i 18 § om studerandens skydd i arbetet, samt

5) bestämmelserna i 21 § om undervisningens offentlighet.

11 §

Hänvisningsbestämmelse om studerandens rättigheter och skyldigheter

På utbildning enligt denna lag tillämpas dessutom följande bestämmelser om studerandens rättigheter och skyldigheter i lagen om yrkesutbildning:

1) bestämmelserna i 25 § 1 mom. om rätten att fritt söka sig till yrkesutbildning,

2) bestämmelserna i 26 § 3 och 5 mom. om grunderna för antagning av studerande,

3) bestämmelserna i 27 § om rätt till en trygg studiemiljö,

4) bestämmelserna i 28 § om rätt till undervisning,

5) bestämmelserna i 29 § om tillgodoräkning av studier, i tillämpliga delar,

6) bestämmelserna i 32 § om tystnadsplikt för studerande,

7) bestämmelserna i 33 § om studerandens skyldigheter,

8) bestämmelserna i 34 § om disciplin,

9) bestämmelserna i 35 § om hörande av studerandena, samt

10) bestämmelserna i 38 § om studiesociala förmåner i läroavtalsutbildningen.

4 kap.

Examina som kan avläggas oberoende av hur yrkesskickligheten förvärvats

12 §

Fristående examina

Yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina kan oberoende av hur yrkesskickligheten förvärvats avläggas genom fristående examina.

I en yrkesinriktad grundexamen skall ex-

aminanden visa att han uppnått de kunskaper och färdigheter som yrkesskickligheten förutsätter. I en yrkesexamen skall examinandena visa att han besitter sådan yrkesskicklighet som förutsätts av en yrkesman på området. I en specialyrkesexamen skall examinandena visa att han behärskar de mest krävande arbetsuppgifterna på området.

Benämningarna på yrkesexamina och specialyrkesexamina får användas endast om examina som har avlagts enligt denna lag. Examensbenämningar på yrkesinriktade grundexamina får användas också om yrkesinriktade grundexamina som avläggs genom fristående examina.

13 §

Beslut om examina och grunderna för dem

Vederbörande ministerium beslutar vilka examina som kan avläggas genom fristående examina.

Om grunderna för examina som avses i detta kapitel beslutar utbildningsstyrelsen enligt vad som bestäms genom förordning.

5 kap.

Särskilda bestämmelser

14 §

Service- och utvecklingsverksamhet

Till den yrkesinriktade tilläggsutbildningen kan vid behov anslutas service- och utvecklingsverksamhet på området.

15 §

Utvärdering av utbildningen

Syftet med utvärderingen av utbildningen är att stödja en utveckling av utbildningen och förbättra förutsättningarna för inläring.

Den som ordnar utbildningen skall också utvärdera den och bedöma vilken verkan utbildningen har samt delta i extern utvärdering av verksamheten.

I enlighet med de grunder som vederbörande ministerium beslutat om sörjer utbildningsstyrelsen för utvecklingen av utvärderingen och för verkställandet av extern

utvärdering. Ministeriet kan också ge någon annan än utbildningsstyrelsen i uppdrag att utföra enstaka utvärderingar.

De viktigaste resultaten av utvärderingen skall offentliggöras.

16 §

Tillämpning av vissa bestämmelser i lagen om yrkesutbildning

På utbildning och examina enligt denna lag tillämpas dessutom följande bestämmelser i lagen om yrkesutbildning:

- 1) bestämmelserna i 10 § om samarbete och anskaffning av utbildning,
- 2) bestämmelserna i 24 § om bedömning av de studerande,
- 3) bestämmelserna i 39 § om personal,
- 4) bestämmelserna i 41 § om tystnadsplikt,
- 5) bestämmelserna i 42 § om rätt att få uppgifter,
- 6) bestämmelserna i 43 § om ändringsökande,
- 7) bestämmelserna i 46 § om avgifter som tas ut av de studerande, samt
- 8) bestämmelserna i 47 § om utbildning som ordnas som avgiftsbelagd service.

17 §

Avgifter

I utbildning som förbereder för yrkesexamen och specialyrkesexamen samt i annan tilläggsutbildning kan skäliga avgifter tas ut av de studerande.

Om avgifter som upp bärs av de studerande i utbildning som förbereder för yrkesinriktad grundexamen som avläggs genom en fristående examen gäller vad som bestäms i 36 § 1 mom. lagen om yrkesutbildning.

18 §

Finansiering

I fråga om finansieringen av driftkostnaderna för utbildning enligt denna lag gäller vad som bestäms i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (/) och lagen om finansiering av yrkesinriktad tilläggsutbildning (1138/1996).

I fråga om finansieringen av anläggningsprojekt i utbildning enligt denna lag gäller vad som bestäms i lagen om finansiering av

undervisnings- och kulturverksamhet om statsunderstöd för anläggningsprojekt.

19 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas vid behov genom förordning.

6 kap.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

20 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1998.

Genom denna lag upphävs:

- 1) lagen den 31 augusti 1990 om yrkesutbildningscentrer för vuxna och riksomfattande särskilda yrkesläroanstalter (760/1990) jämte ändringar, samt
- 2) lagen den 29 april 1994 om yrkesexamen (306/1994).

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

21 §

Tillämpning av föreskrifter och beslut som meddelats med stöd av de upphävda lagarna

Föreskrifter och avtal om examina som givits med stöd av de lagar som nämns i 20 § 2 mom. gäller tills beslut och avtal om dem har fattats enligt denna lag.

Organ som har tillsatts med stöd av de lagar som nämns i 20 § 2 mom. fortsätter till utgången av mandatperioden, om inte utbildningsanordnaren beslutar något annat.

22 §

Övergångsbestämmelse som gäller tillstånd att ordna utbildning

Huvudmän för läroanstalter som när denna lag träder i kraft är verksamma med stöd av de lagar som nämns i 20 § 2 mom. fortsätter såsom utbildningsanordnare enligt denna lag.

Tillstånd att upprätthålla en läroanstalt som har beviljats med stöd av de lagar som

nämns i 20 § 2 mom. ändras när denna lag träder i kraft till tillstånd att ordna utbildning. Vederbörande ministerium beslutar vid behov om ändring av de bestämmelser som ingår i tillstånden så att de överensstämmer med denna lag.

23 §

Övergångsbestämmelse som gäller personalen

När denna lag träder i kraft fortsätter tjänsteinnehavare och befattningshavare, ar-

betstagare samt timplärare i läroanstalter som är verksamma med stöd av de lagar som nämns i 20 § 2 mom. och personer som arbetar i läroavtalsutbildningens förvaltningsuppgifter i sina tidigare uppgifter.

24 §

Övergångsbestämmelse som gäller läroavtalsutbildningen

Läroavtalsutbildning som har inletts innan denna lag träder i kraft slutförs enligt de bestämmelser om läroavtalsutbildning som gäller vid ikraftträdandet.

5.

Lag**om fritt bildningsarbete**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Syftet med det fria bildningsarbetet

Det fria bildningsarbetet syftar till att utgående från principen om livslångt lärande stöda en mångsidig utveckling av individens personlighet och förmåga att fungera i samfund samt främja demokrati, jämlikhet och pluralism i det finska samhället.

2 §

Verksamhet som lagen omfattar

Läroanstalter för fritt bildningsarbete är medborgarinstitut, folkhögskolor, studiecentraler, idrottsutbildningscentrer och sommaruniversitet.

Medborgarinstitut är läroanstalter som grundar sig på lokala och regionala bildningsbehov. De erbjuder möjligheter till lärande enligt eget val och till utveckling av medborgarfärdigheter.

Folkhögskolor är internat vars syfte är att främja medborgarnas frivilliga studier så att varje folkhögskola samtidigt kan betona sina värderingar, sin ideella grund och sina pedagogiska mål.

Studiecentraler är vuxenläroanstalter på riksnivå för bildningsarbete. De ordnar studier självständigt eller i samarbete med medborgar- och kulturorganisationer.

Idrottsutbildningscentrer är internat på riksnivå eller regionala läroanstalter vars uppgift är att ge undervisning i gymnastik och idrott, ordna träningsverksamhet och ge

undervisning som kompletterar dessa.

Sommaruniversiteten är läroanstalter inom det regionala utbildningsutbudet vilka huvudsakligen ordnar öppen universitetsundervisning samt annan utbildning.

3 §

Övriga uppgifter

Läroanstalterna inom det fria bildningsarbetet kan också ordna utvecklings- och serviceverksamhet som stöder utbildningen eller på ett nära sätt ansluter sig till den.

Om grundläggande utbildning, gymnasieutbildning och yrkesutbildning som läroanstalterna inom det fria bildningsarbetet ordnar bestäms i lagen om grundläggande utbildning (/), gymnasielagen (/), lagen om yrkesutbildning (/) och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (/).

4 §

Tillstånd att driva läroanstalt

Vederbörande ministerium kan bevilja en kommun, samkommun, privat sammanslutning eller stiftelse rätt att driva en läroanstalt som avses i denna lag.

En förutsättning för att tillstånd skall beviljas är att ett bildningsbehov föreligger och att sökanden har yrkeskompetens och ekonomiska förutsättningar att driva läroanstalten och ordna utbildningen. Läroanstalter får inte grundas i syfte att uppnå ekonomisk vinst.

Ett tillstånd enligt 1 mom. skall innehålla uppgifter om huvudmannen och läroanstalten. I tillståndet skall dessutom anges läroanstaltens syfte och utbildningsuppgift, un-

dervisningsspråket samt andra behövliga villkor som gäller ordnandet av utbildningen. Om ändringar i tillståndet samt om sammanslagning av andra än kommunala läroanstalter inom det fria bildningsarbetet beslutar ministeriet.

En kommun eller samkommun kan slå samman en läroanstalt som avses i 2 § med en annan läroanstalt som kommunen eller samkommunen är huvudman för.

Ministeriet kan efter att ha hört huvudmannen återkalla tillståndet, om bestående förändringar i bildningsbehovet eller andra vägande skäl som hänger samman med ordnandet av utbildningen kräver det eller om utbildningen ordnas i strid med denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den.

Om förvaltningen av en privat läroanstalt gäller vad som bestäms i lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata (/), om inte något annat bestäms i denna lag.

2 kap.

Personal

5 §

Personal

En läroanstalt och en sammanslagen läroanstalt inom det fria bildningsarbetet skall ha en rektor som svarar för verksamheten.

En läroanstalt skall med beaktande av den form i vilken utbildningen ordnas ha ett tillräckligt antal lärartjänster eller lärare i arbetsavtalsförhållande. Läroanstalten kan dessutom ha timplärare och annan personal.

Om behörighetsvillkoren för rektor och lärare stadgas genom förordning. Vederbörande ministerium kan av särskilda skäl bevilja dispens från dessa villkor.

3 kap.

Undervisning

6 §

Ordnande av undervisning

Läroanstalten skall göra upp en verksamhetsplan för ordnandet av undervisningen.

Om minimilängden för utbildning i folk-

högskolor och idrottsutbildningscenter bestäms genom förordning.

7 §

Utvärdering

Syftet med utvärderingen är att stödja en utveckling av det fria bildningsarbetet och förbättra förutsättningarna för inläring.

Läroanstalten skall utvärdera den utbildning den ordnar och bedöma vilken verkan utbildningen har samt delta i extern utvärdering av verksamheten.

I enlighet med de grunder som vederbörande ministerium beslutat om sörjer utbildningsstyrelsen för utvecklingen av utvärderingen och för verkställandet av extern utvärdering. Ministeriet kan också ge någon annan än utbildningsstyrelsen i uppdrag att utföra enstaka utvärderingar.

De viktigaste resultaten av utvärderingen skall offentliggöras.

4 kap.

Statsandel för driftkostnader

8 §

Kalkylerad statsandelsgrund

Den årliga statsandelsgrunden till läroanstalter inom det fria bildningsarbetet beräknas

1) i en folkhögskola genom att det för folkhögskolan fastställda antalet studerandeveckor multipliceras med det per studerandevecka bestämda priset per enhet,

2) i ett riksomfattande idrottsutbildningscenter genom att det för idrottsutbildningscentret fastställda antalet studerandedygn multipliceras med det per studerandedygn bestämda priset per enhet,

3) i ett regionalt idrottsutbildningscenter genom att det för idrottsutbildningscentret fastställda antalet studerandedagar multipliceras med det per studerandedag bestämda priset per enhet,

4) i en studiecentral, ett medborgarinstitut och ett sommaruniversitet genom att det för studiecentralen, medborgarinstitutet och sommaruniversitetet fastställda antalet undervisningstimmar multipliceras med de per undervisningstimme bestämda priserna per enhet för respektive läroanstaltsform.

I en sammanslagen läroanstalt fås den kalkylerade statsandelsgrunden genom sammanräkning av de statsandelsgrunder som beräknats enligt 1 mom. för olika läroanstaltsformer.

9 §

Statsandelens belopp

Huvudmän för folkhögskolor, medborgarinstitut och sommaruniversitet beviljas statsandel till 57 procent samt huvudmän för studiecentraler och idrottsutbildningscenter till 65 procent av det belopp som beräknats enligt 8 §.

I en sammanslagen läroanstalt bestäms statsandelsprocenten särskilt för respektive läroanstaltsform.

För studiecirkclar som uppfyller i förordning föreskrivna villkor beviljas en studiecentral statsandel till ett belopp som fås när det för studiecentralen fastställda antalet studiecirkeltimmar multipliceras med det av vederbörande ministerium årligen bestämda priset per studiecirkeltimme.

10 §

Fastställande av antalet prestationer som skall användas vid beräkning av statsandelen

Vederbörande ministerium fastställer årligen det antal studerandeveckor, studerandedygn, studerandedagar, undervisningstimmar och studiecirkeltimmar som läggs till grund för beräkningen av statsandelen. I fråga om en sammanslagen läroanstalt fastställs antalet prestationer särskilt för respektive läroanstaltsform.

Om beräkning av antalet prestationer bestäms i övrigt genom förordning.

11 §

Pris per enhet

Vederbörande ministerium bestämmer priserna per enhet per studerandevecka, studerandedygn, studerandedag, undervisningstimme och studiecirkeltimme för det följande året.

Priset per enhet för en studerandevecka vid folkhögskolorna beräknas varannat år så att de driftskostnader som verksamheten vid

folkhögskolorna givit upphov till kalenderåret före bestämmandet av priset per enhet divideras med antalet studerandeveckor i folkhögskolorna under samma kalenderår. Priset per enhet höjs i utbildning avsedd för handikappade enligt vad som närmare bestäms genom förordning.

Priset per enhet för ett studerandedygn vid de riksomfattande idrottsutbildningscentrerna beräknas vartannat år så att de driftskostnader som verksamheten vid de riksomfattande idrottsutbildningscentrerna givit upphov till kalenderåret före bestämmandet av priset per enhet divideras med antalet studerandedygn i idrottsutbildningscentrerna under samma kalenderår. Priset per enhet för en studerandedag vid de regionala idrottsutbildningscentrerna bestäms årligen inom ramen för anslaget i statsbudgeten.

Priset per enhet per undervisningstimme vid studiecentralerna beräknas vartannat år så att de driftskostnader som verksamheten vid studiecentralerna givit upphov till kalenderåret före bestämmandet av priset per enhet divideras med antalet undervisningstimmar i studiecentralerna under samma kalenderår.

Priset per enhet per undervisningstimme för medborgarinstituten beräknas vartannat år för medborgarinstitut som är belägna i kommuner med olika bosättningsstruktur så att de driftskostnader som verksamheten vid kommunala och privata medborgarinstitut i kommuner med likartad bosättningsstruktur har givit upphov till kalenderåret före bestämmandet av priset per enhet divideras med antalet undervisningstimmar som hållits i samma institut under det året. Priset per enhet för ett medborgarinstitut som två eller flera kommuner och en samkommun är huvudman för beräknas enligt bosättningsstrukturen i den kommun där medborgarinstitutet finns.

Priset per enhet per undervisningstimme vid ett sommaruniversitet fastställs så att det är lika med priset per enhet för ett medborgarinstitut i den kommun där sommaruniversitetet finns.

I en sammanslagen läroanstalt beräknas priserna per enhet särskilt enligt läroanstaltsform.

Priserna per enhet kan graderas på basis av en särskild utbildningsuppgift som ålagts läroanstalten i tillståndet att driva läroanstalten, formen att ordna utbildningen samt andra avsevärda faktorer som inverkar på kost-

naderna för utbildningen, enligt vad som bestäms genom förordning. Priserna per enhet skall bestämmas så att priserna per enhet multiplicerade med antalet faktiska studerandeveckor, studerandedygn och undervisningstimmar sammanlagt motsvarar ovan nämnda totala kostnader vid de olika läroanstaltsformerna.

Under andra år än de som avses i 2—5 mom. bestäms priset per enhet så att det är lika med priset per enhet för föregående år korrigerat enligt den uppskattade förändringen i kostnadsnivån och i verksamhetens art och omfattning under det pågående och det följande året. Förändringar i verksamhetens art och omfattning beaktas till den del de beror på lag, förordning, en föreskrift av en statlig myndighet eller statsbudgeten.

Om en folkhögskola eller ett idrottsutbildningscenter med beaktande av verksamhetens omfattning i väsentlig utsträckning arbetar i hyrda lokaler, kan priset per enhet årligen höjas med ett belopp som räknas ut så att den årshyra som vederbörande ministerium fastställt som grund för beräkning av statsandelen divideras med antalet studerandeveckor eller studerandedygn enligt 10 §.

12 §

Justering av priset per enhet

När kostnadsnivån har förändrats väsentligt jämfört med den nivå på basis av vilken driftskostnadernas pris per enhet har bestämts, kan vederbörande ministerium beakta detta vid bestämmandet av priset per enhet för det följande året.

13 §

Kostnader som inte beaktas vid beräkningen av priser per enhet

När priserna per enhet beräknas hänförs inte följande kostnader till driftskostnaderna:

- 1) kostnader för anläggningsprojekt och kostnader för förvärv eller hyrning av markområden,
- 2) kostnader för skötsel av lån eller kalkylerade räntor och avskrivningar,
- 3) hyror som avses i 11 § 10 mom.,
- 4) kostnader för vilka statsfinansiering beviljas med stöd av någon annan lag,
- 5) avgifter till den som ordnar verksamhet

enligt denna lag och den lag som nämns i 1 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (/), om de kostnader som orsakas anordnaren för den verksamhet som utgör grund för avgifterna beaktas när priserna per enhet räknas ut,

6) kostnader för läroanstaltens avgiftsbelagda service, samt

7) andra kostnader än sådana som direkt hänförs till läroanstaltens interna förvaltning.

När priset per undervisningstimme beräknas för studiecirkelverksamhet beaktas inte kostnaderna för studiecirkelverksamhet.

5 kap.

Statsunderstöd

14 §

Specialunderstöd och extra understöd

Huvudmannen för en läroanstalt kan inom ramen för anslagen i statsbudgeten beviljas statsunderstöd för försök som syftar till att utveckla verksamheten, för behövliga specialuppgifter i anslutning till verksamheten, för att starta verksamhet eller för att stödja ett mångsidigt utbildningsutbud.

Av ett anslag som i statsbudgeten anvisats för ändamålet kan en läroanstalt beviljas extra understöd för driftskostnader.

15 §

Statsunderstöd för anläggningsprojekt

En läroanstalt kan beviljas statsunderstöd för anläggningsprojekt. I fråga om anläggningsprojekt och statsunderstöd som beviljas för sådana gäller vad som bestäms i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet om statsunderstöd för anläggningsprojekt.

Som anläggningsprojekt betraktas projekt vars uppskattade totala kostnader uppgår till minst det belopp som statsrådet har fastställt. Som anläggningsprojekt anses även sådana särskilda anskaffningar av inventarier och läromedel som utgör en funktionell helhet och i fråga om vilka de uppskattade totala kostnaderna uppgår till minst det belopp som vederbörande ministerium har fastställt.

En läroanstalt kan inom ramen för ett an-

slag i statsbudgeten beviljas statsunderstöd för skötseln av lån som tidigare upptagits för byggande.

6 kap.

Övriga bestämmelser om finansiering

16 §

Statsbidragsmyndighet

Vederbörande ministerium är statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller driftskostnader och anläggningsprojekt enligt denna lag.

17 §

Beviljande av statsandel

Statsandel för driftskostnader beviljas utan ansökan till läroanstaltens huvudman. Statsandel till en kommunal läroanstalt beviljas kommunen eller samkommunen som en del av den statsandel som beviljas enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

18 §

Betalning

Statsandel för driftskostnader betalas till huvudmannen för en läroanstalt från ingången av kalenderåret månatligen i lika stora poster senast den 11 dagen i månaden. Statsunderstöd betalas till huvudmannen före utgången av kalenderåret. Statsandelen till en kommunal läroanstalt betalas till kommunen eller samkommunen som en del av den statsandel som betalas enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

19 §

Betalning av utebliven förmån och återbetalning av grundlös förmån

Angående betalning av utebliven förmån, återbetalning av grundlös förmån samt om när betalningsskyldighet som gäller dessa upphör iakttas 18—20 § lagen om statsandelar till kommunerna (1147/1996).

20 §

Betalning som inte erläggs eller återkrävs

En betalning som understiger 10 000 mark och som baserar sig på ett beslut som fattats med stöd av denna lag behöver inte erläggas eller återkrävas.

21 §

Skyldighet att lämna upplysningar

Läroanstalter inom det fria bildningsarbetet skall tillstålla statsbidragsmyndigheten de uppgifter som behövs för fastställande av finansiering enligt denna lag så som vederbörande ministerium beslutar.

7 kap.

Särskilda bestämmelser

22 §

Ändringsökande

Ändring i ett beslut som gäller statsandel och som vederbörande ministerium har fattat enligt denna lag eller en förordning som utfärdats med stöd av den får inte sökas genom besvär.

Den huvudman för en läroanstalt som inte nöjer sig med ett beslut som avses i 1 mom. har rätt att inom tre månader efter att ha fått del av beslutet yrka rättelse av beslutet hos ministeriet. Ändring i ett beslut med anledning av rättelseyrkande får sökas enligt vad som bestäms i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Ändring i ett beslut som direktionen för eller en befattningshavare vid en privat läroanstalt har fattat enligt denna lag eller en förordning som utfärdats med stöd av den får sökas genom besvär hos länsrätten med iakttagande av förvaltningsprocesslagen. Genom förordning kan stadgas i vilka ärenden besvärsmätt inte föreligger.

Ändring i ett beslut som ett kommunalt förvaltningsorgan eller en kommunal tjänsteinnehavare har fattat enligt denna lag eller en förordning som utfärdats med stöd av den får sökas enligt vad som bestäms i kommunallagen (365/1995).

23 §

Tipsvinstmedel

För statsandelar och statsunderstöd enligt denna lag i fråga om idrottsutbildningscenter får användas sådana tipsvinstmedel som avses i lotterilagen (491/1965).

24 §

Avgifter som tas ut av de studerande

Skäliga avgifter för undervisningen kan tas ut av de studerande. Om grunderna för avgifter som tas ut av de studerande med stöd av denna lag bestämmer vederbörande ministerium i tillämpliga delar enligt vad som bestäms om offentlighetsrättsliga prestationer i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

Om en avgift som skall tas ut av en studerande inte är betald på förfallodagen, får årlig dröjsmålsränta enligt räntelagen (633/1982) uppbäras från förfallodagen.

Avgiften får indrivivas utan dom eller beslut i den ordning som bestäms i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/1961).

25 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

8 kap.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

26 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1998.

Genom denna lag upphävs följande lagar jämte ändringar:

1) lagen den 17 december 1993 om folkhögskolor med statsandel (1218/1993),

2) lagen den 3 augusti 1992 om medborgarinstitut (722/1992),

3) lagen den 17 december 1993 om studiecentraler (1215/1993), samt

4) lagen den 21 augusti 1992 om idrottsutbildningscenter med statsandel (801/1992).

Finansieringsbestämmelserna i denna lag tillämpas första gången vid beviljande och betalning av finansiering för 1999. De bestämmelser om finansiering som gäller när denna lag träder i kraft tillämpas på finansieringen för 1998 och åren före det.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

27 §

Övergångsbestämmelse om tillstånd att driva en läroanstalt

Tillstånd att driva en läroanstalt vilka har beviljats med stöd av de lagar som nämns i 26 § 2 mom. gäller fortfarande såsom tillstånd enligt denna lag. Folkhögskolor och medborgarinstitut vilka med stöd av de lagar som nämns i 26 § 2 mom. har rätt att ge grundskole- och gymnasiebetyg fortsätter såsom utbildningsanordnare enligt lagen om grundläggande utbildning och gymnasielagen.

Tillstånden att driva läroanstalter som meddelar yrkesutbildning enligt lagen om folkhögskolor med statsandel och lagen om idrottsutbildningscenter med statsandel ändras när denna lag träder i kraft till tillstånd att ordna utbildning enligt lagen om yrkesutbildning och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning. Vederbörande ministerium beslutar vid behov om ändring av de bestämmelser som ingår i tillståndet så att de överensstämmer med lagen om yrkesutbildning.

28 §

Övergångsbestämmelse om finansiering

Statsandelar som inte betalats ut när denna lag träder i kraft skall betalas ut enligt periodiseringsstadgandena i de lagar som gäller när lagen träder i kraft. Om den obetalda statsandelen när denna lag träder i kraft understiger 10 000 mark, betalas den ut inom ett år från det att lagen trädde i kraft. Om en läroanstalt upphör med sin verksamhet, betalas den obetalda statsandelen ut till huvudmannen inom ett år från det att tillståndet att driva läroanstalten återkallades.

29 §

*Övergångsbestämmelse som gäller
personalen*

När denna lag träder i kraft fortsätter tjänsteinnehavare och befattningshavare vid läroanstalter som är verksamma med stöd av de lagar som nämns i 26 § 2 mom. i sina tidigare uppgifter.

Om rätten till pension och vissa andra förmåner för tjänsteinnehavare och befattnings-

havare vid läroanstalter som avses i denna lag gäller vad som särskilt bestäms om detta.

30 §

Priserna per enhet 1999

Utan hinder av 11 § bestäms priserna per enhet för 1998 till priser per enhet för 1999. Priserna per enhet justeras dock med den uppskattade ändringen i kostnadsnivån.

6.

Lag**om grundläggande konstundervisning**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Syftet med den grundläggande konstundervisningen

Med grundläggande konstundervisning avses sådan målinriktad och från nivå till nivå fortskridande undervisning inom olika områden av konsten som i första hand riktar sig till barn och unga och som samtidigt ger eleverna förmåga att uttrycka sig och söka sig till yrkesutbildning och utbildning på högre nivå inom konstområdet i fråga.

I samband med grundläggande konstundervisning kan också ordnas annan verksamhet som främjar konsten.

2 §

Utbildningsanordnare

Kommunen kan ordna grundläggande konstundervisning.

Vederbörande ministerium kan bevilja en samkommun, en privat sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna grundläggande konstundervisning.

Grundläggande konstundervisning kan, enligt vad ministeriet beslutar, ordnas också i statliga läroanstalter.

Utbildning som avses i denna lag ordnas i musikleroanstalter, andra läroanstalter som ordnar grundläggande konstundervisning eller på annat sätt.

3 §

Tillstånd att ordna utbildning

En förutsättning för att ett sådant tillstånd

som avses i 2 § 2 mom. skall beviljas är att undervisningen behövs och att sökanden har yrkeskompetens och ekonomiska förutsättningar att ordna undervisningen på ett ändamålsenligt sätt. Undervisning får inte ordnas i syfte att uppnå ekonomisk vinst.

I tillståndet anges de kommuner i vilka undervisning ordnas, undervisningsspråket, konstområdet samt övriga villkor som gäller för ordnandet av undervisningen. Om ändring av tillståndet beslutar vederbörande ministerium.

Ministeriet kan återkalla ett tillstånd att ordna utbildning om undervisningen inte uppfyller de krav som bestäms i 1 mom. för beviljande av tillstånd eller om undervisningen annars ordnas i strid med denna lag eller bestämmelser och föreskrifter som har utfärdats med stöd av den.

Beslut om att ordna undervisning och att lägga ned verksamheten vid en statlig läroanstalt fattas av ministeriet med iakttagande i tillämpliga delar av vad som bestäms i 2 och 3 mom.

4 §

Samarbete och anskaffning av utbildning

En utbildningsanordnare kan ordna de tjänster som avses i denna lag också tillsammans med andra utbildningsanordnare eller genom att skaffa dem av en offentlig eller privat sammanslutning eller stiftelse. Utbildningsanordnaren svarar för att de tjänster som skaffats ordnas i enlighet med denna lag.

5 §

Läroplan

Utbildningsstyrelsen beslutar om målen och det centrala innehållet för varje konstområde i den grundläggande konstundervisningen (*grunderna för läroplanen*). Grunderna för läroplanen kan innehålla lärokurser av olika omfattning.

Utbildningsanordnaren skall godkänna en läroplan för varje konstområde.

6 §

Elevantagning

Om antagning av elever beslutar utbildningsanordnaren. Likvärdiga antagningsgrunder skall tillämpas på samtliga sökande.

7 §

Utvärdering av utbildningen

Syftet med utvärderingen av utbildningen är att stödja en utveckling av utbildningen och förbättra förutsättningarna för inläring.

Den som ordnar utbildningen skall också utvärdera den och bedöma vilken verkan utbildningen har samt delta i sådan extern utvärdering av verksamheten som avses i 3 mom.

I enlighet med de grunder som vederbörande ministerium beslutat om sörjer utbildningsstyrelsen för utvecklingen av utvärderingen och för verkställandet av extern utvärdering. Ministeriet kan också ge någon annan än utbildningsstyrelsen i uppdrag att utföra utvärderingen.

De viktigaste resultaten av utvärderingen skall offentliggöras.

8 §

Elevbedömning

Syftet med elevbedömningen är att leda och sporra eleverna i deras studier samt utveckla deras förutsättningar att bedöma sig själva. Elevernas arbete skall bedömas mångsidigt.

Utbildningsstyrelsen beslutar om elevbedömningen och vilka uppgifter som skall antecknas i betygen.

9 §

Personal

Varje läroanstalt där det ordnas utbildning enligt denna lag skall ha en rektor som svarar för verksamheten.

En utbildningsanordnare skall med beaktande av den form i vilken utbildningen ordnas ha ett tillräckligt antal lärartjänster eller lärare i arbetsavtalförhållande. Utbildningsanordnaren kan dessutom ha timlärare och annan personal.

Om behörighetsvillkoren för rektor och lärare bestäms genom förordning. Vederbörande ministerium kan av särskilda skäl bevilja dispens från behörighetsvillkoren för rektor. Ett universitet kan i ett enskilt fall förklara en person behörig att meddela undervisning enligt vad som närmare bestäms genom förordning.

10 §

Ändringssökande

Ändring i ett beslut som gäller sådana elevavgifter som avses i 12 § söks genom besvär hos länsrätten så som bestäms i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Ändring i ett beslut som gäller antagning av en elev söks genom besvär hos länsstyrelsen så som bestäms i förvaltningsprocesslagen. Besvär skall anföras inom 14 dagar från att beslutet har delgivits eleven eller dennes vårdnadshavare. Besvären skall behandlas i brådska ordning.

Om yrkande av rättelse i bedömningen av en elevs prestationer bestäms genom förordning. Ändring i ett beslut med anledning av rättelseyrkande får inte sökas genom besvär.

11 §

Statsandel

Utbildningsanordnaren beviljas statsandel för anläggningsprojekt och driftskostnader så som bestäms i denna paragraf och i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (/).

En kommun som ordnar grundläggande konstundervisning får statsandel enligt antalet invånare i kommunen.

En utbildningsanordnare som avses i 2 § 2 mom. beviljas statsandel enligt antalet kal-

kylerade undervisningstimmar. En kommun kan utöver vad som bestäms i 2 mom. beviljas rätt till statsandel enligt antalet undervisningstimmar. Om beviljande av sådan rätt gäller i tillämpliga delar vad som i 3 § bestäms om beviljande av tillstånd att ordna utbildning.

12 §

Avgifter som tas ut av eleverna

Skäliga avgifter för undervisningen kan tas ut av eleverna. Om grunderna för avgifter som tas ut av eleverna med stöd av denna lag bestämmer vederbörande ministerium i tillämpliga delar enligt vad som bestäms om offentlighetsrättsliga prestationer i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

Om en avgift enligt 1 mom. inte är betald på förfallodagen, får årlig dröjsmålsränta uppbäras från förfallodagen så som bestäms i räntelagen (633/1982).

Avgiften får indrivnas utan dom eller beslut så som bestäms i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/1961).

13 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

14 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1998.

Genom denna lag upphävs följande lagar jämte ändringar:

1) lagen de 15 maj 1992 om grundundervisning i konst (424/1992), samt

2) lagen den 7 april 1995 om musikläroanstalter (516/1995).

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

15 §

Övergångsbestämmelse som gäller tillstånd att ordna utbildning och organ

Läroanstalter som när denna lag träder i kraft är verksamma med stöd av lagen om musikläroanstalter fortsätter såsom sådana utbildningsanordnare som avses i denna lag, lagen om yrkesutbildning (/) och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (/). Vederbörande ministerium beslutar vid behov om ändring av ett tillstånd att driva en musikläroanstalt som beviljats med stöd av nämnda lag till ett sådant tillstånd att ordna utbildning som avses i 2 § 2 mom.

Organ som har tillsatts med stöd av de lagar som nämns i 14 § 2 mom. fortsätter till utgången av mandatperioden, om inte utbildningsanordnaren beslutar något annat.

16 §

Övergångsbestämmelse som gäller personalen och läroplanerna

När denna lag träder i kraft fortsätter tjänsteinnehavare, befattningshavare, arbetstagare och timplärare i musikläroanstalter som är verksamma med stöd av lagen om musikläroanstalter i sina tidigare uppgifter.

De grunder för läroplanen som har fastställts med stöd av de lagar som nämns i 14 § 2 mom. gäller tills beslut har fattats enligt denna lag.

Läroplaner som har godkänts med stöd av de lagar som nämns i 14 § 2 mom. kan iaktas i undervisningen tills utbildningsanordnaren godkänner en läroplan enligt denna lag.

7.

Lag

om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på utbildning som ordnas av staten eller en privat sammanslutning eller stiftelse och om vilken bestäms i

- 1) lagen om grundläggande utbildning (/),
- 2) gymnasielagen (/),
- 3) lagen om yrkesutbildning (/),
- 4) lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (/),
- 5) lagen om fritt bildningsarbete (/), samt
- 6) lagen om grundläggande konstundervisning (/).

Denna lag tillämpas dock inte på sådan utbildning som avses i de lagar som nämns i 1 mom. och som ordnas av universitet.

2 §

Direktion

För ordnandet och utvecklingen samt förvaltningen av utbildningen svarar en direktion, som har minst tre ledamöter. Vederbörande ministerium beslutar om det förfarande som skall iaktas när direktionen för en statlig läroanstalt tillsätts och om grunderna för direktionens sammansättning. För utbildning som ordnas av en privat sammanslutning eller stiftelse tillsätts direktionen av nämnda sammanslutning eller stiftelse. Sammanslutningens eller stiftelsens styrelse kan också fungera som direktion. Flera läroanstalter kan ha en gemensam direktion.

Till ledamöter i direktionen kan väljas företrädare för de studerande, lärarna och den övriga personalen. De ledamöter som väljs bland de studerande skall ha fyllt 15 år

och deras mandattid kan avvika från de övriga ledamöternas mandattid.

I fråga om arvoden och ersättningar till ordföranden, ledamöterna och sekreteraren i direktionen för en statlig läroanstalt gäller vad som bestäms i fråga om statliga kommittéer.

3 §

Rektor

Direktionen för en statlig läroanstalt skall välja rektor för läroanstalten. För utbildning som ordnas av en privat sammanslutning eller stiftelse utnämns rektor av utbildningsanordnaren.

Rektor väljs för viss tid eller tills vidare.

4 §

Instruktion

Närmare föreskrifter om ordnandet av utbildningen ges i en instruktion. I fråga om utbildning som staten ordnar fattas beslut om instruktionen av direktionen. I fråga om utbildning som ordnas av en privat sammanslutning eller stiftelse fattas beslut om instruktionen av utbildningsanordnaren.

I instruktionen bestäms de allmänna grunderna för ordnandet av utbildningen, förvaltningen, organens och personalens befogenheter och uppgifter samt om andra nödvändiga frågor.

5 §

Understöd och donationer

En statlig läroanstalt kan för ordnandet av sin verksamhet ta emot understöd och dona-

tioner. Läroanstalten för talan i ärenden som gäller understöd och donationer.

6 §

Laglighetsövervakning

Länsstyrelsen kan på grundval av klagan utreda om ordnandet av sådan utbildning som avses i denna lag har skett enligt bestämmelser och föreskrifter.

7 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1998.

Genom denna lag upphävs

1) lagen den 3 augusti 1992 om kommunernas undervisningsförvaltning (706/1992), samt

2) lagen den 5 mars 1919 angående inrättande och upprätthållande av privata skolor och uppfostringsanstalter (26/1919) jämte ändringar.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

8 §

Övergångsbestämmelse

Direktioner som har tillsatts med stöd av de lagar som nämns i 7 § 2 mom. och de lagar som upphävts med stöd av de lagar som nämns i 1 § fortsätter mandatperioden ut, om inte utbildningsanordnaren beslutar något annat.

Om instruktionen samt direktionens och tjänsteinnehavarnas och befattningshavarnas befogenheter och uppgifter gäller vad som är bestämt om dem när denna lag träder i kraft, till dess utbildningsanordnaren har gett en instruktion enligt denna lag.

8.

Lag

om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag bestäms om statsandel och statsunderstöd som beviljas kommuner, samkommuner, privata sammanslutningar eller stiftelser för driftskostnader och anläggningsprojekt samt om annan finansiering för sådan verksamhet om vilken bestäms i

- 1) lagen om grundläggande utbildning (/),
- 2) gymnasielagen (/),
- 3) lagen om yrkesutbildning (/),
- 4) lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (/),
- 5) lagen om yrkeshögskolestudier (255/1995),
- 6) lagen om grundläggande konstundervisning (/),
- 7) bibliotekslagen (235/1986),
- 8) lagen om kommunernas kulturverksamhet (728/1992),
- 9) lagen om ungdomsarbete (235/1995),
- 10) idrottslagen (984/1979),
- 11) museilagen (729/1992), samt
- 12) teater- och orkesterlagen (730/1992).

I denna lag bestäms också om kommunens kalkylerade finansieringsandel av driftskostnaderna inom undervisnings- och kulturverksamhet (*kommunens finansieringsandel*).

Om finansiering av sådan förskoleundervisning, påbyggnadsundervisning och förberedande undervisning för invandrare före den grundläggande utbildningen som avses i lagen om grundläggande utbildning gäller vad som bestäms i denna lag om finansiering av grundläggande utbildning, om inte något annat bestäms särskilt i denna lag.

Om finansiering av utbildning som förbereder för en yrkesinriktad grundexamen som avläggs genom en fristående examen enligt lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning gäller vad som i denna lag bestäms om finansiering av grundläggande yrkesutbildning. I fråga om finansieringen av yrkesinriktad tilläggsutbildning som ordnats med stöd av lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning gäller, utöver vad som i denna lag bestäms om finansiering av driftskostnader vid särskilda yrkesläroanstalter och inom läroavtalsutbildning, vad som särskilt bestäms om detta.

2 §

Undervisningsverksamhet

Med undervisningsverksamhet avses i denna lag verksamhet enligt de lagar som nämns i 1 § 1—6 punkten.

3 §

Kulturverksamhet

Med kulturverksamhet avses i denna lag verksamhet enligt de lagar som nämns i 1 § 7—12 punkten.

4 §

Förhållandet till lagen om statsandelar till kommunerna

På finansiering som avses i denna lag skall, så som bestäms i denna lag, lagen om statsandelar till kommunerna (1147/1996) tillämpas.

2 kap.

Finansiering av driftkostnader

5 §

Grund för beräkning av finansieringen

Finansieringen för driftkostnader som gäller undervisnings- och kulturverksamhet bestäms enligt kalkylerade grunder. Finansieringen bestäms

1) i grundläggande utbildning, gymnasier, grundläggande yrkesutbildning och yrkeshögskolor på basis av antalet elever eller studerande samt de per elev eller studerande bestämda priserna per enhet,

2) i särskilda yrkesläroanstalter på basis av det antal undervisningstimmar eller studieveckor som fastställts som grund för beräkning av statsandelen för läroanstalten samt det per undervisningstimme eller studievecka bestämda priset per enhet,

3) i grundläggande konstundervisning på basis av antalet invånare eller undervisningstimmar och det per invånare eller undervisningstimme bestämda priset per enhet,

4) i kommunens allmänna bibliotek och inom kulturverksamheten på basis av antalet invånare i kommunen och det per invånare bestämda priset per enhet,

5) inom idrottsverksamhet och ungdomsarbete på basis av antalet invånare i kommunen och det per invånare bestämda priset per enhet, samt

6) i museer, teatrar och orkestrar på basis av antalet kalkylerade årsverken som fastställts för inrättningen och det per kalkylerat årsverke bestämda priset per enhet.

6 §

Kommunens statsandel

För kostnader som föranleds av ordnandet av de funktioner som nämns i 5 § 1, 3 och 4 punkten beviljas kommunen i statsandel det belopp som fås när kommunens statsandelsgrund, som räknats så som bestäms i 8 §, minskas med kommunens finansieringsandelar enligt 9 och 10 §.

7 §

Finansiering av utbildning som ordnas av samkommuner och privata

Samkommuner och privata utbildningsanordnare beviljas finansiering för de funktioner som avses i 5 § 1 punkten till ett belopp som motsvarar statsandelsgrunden och som beräknats så som bestäms i 8 § 1—4 punkten enligt antalet elever, studerande eller undervisningstimmar för utbildningsanordnaren och priserna per enhet.

En privat utbildningsanordnare, vilken såsom särskild utbildningsuppgift ålagts att ordna grundläggande utbildning eller gymnasieutbildning på något annat språk än finska eller svenska, beviljas statsandel för nämnda utbildning till 57 procent av produkten av antalet studerande och priset per enhet i fråga om studerande som inte har hemkommun i Finland enligt lagen om hemkommun (201/1994).

8 §

Grunden för statsandelen till kommunen

Grunden för statsandelen till kommunen fås genom sammanräkning av

1) produkten av antalet elever i av kommunen ordnad grundläggande utbildning samt det pris per enhet som bestämts per elev för den grundläggande utbildningen i kommunen,

2) produkten av antalet studerande i av kommunen ordnad gymnasieutbildning samt det pris per enhet som bestämts per studerande för gymnasieutbildningen i kommunen,

3) produkten av antalet studerande i av kommunen ordnad grundläggande yrkesutbildning som inte är läroavtalsutbildning samt det pris per enhet som bestämts per studerande för den grundläggande yrkesutbildningen i kommunen,

4) produkterna av antalet studerande vid kommunens yrkeshögskolor samt de priser per enhet som bestämts per studerande för yrkeshögskolorna,

5) produkten av invånarantalet i kommunen samt det pris per enhet som bestämts per invånare för den grundläggande konstundervisningen,

6) produkten av invånarantalet i kommunen samt det pris per enhet som bestämts

per invånare för kommunens bibliotek, samt 7) produkten av invånarantalet i kommunen samt det pris per enhet som bestäms per invånare för kulturverksamhet.

9 §

Kommunens finansieringsandel av driftskostnader som gäller undervisningsverksamhet och bibliotek

Kommunens finansieringsandel av undervisningsverksamhetens och bibliotekets driftskostnader är 43 procent av det belopp som fås när det belopp som beräknats enligt 2 och 3 mom. divideras med invånarantalet i landet och det på så sätt erhållna beloppet multipliceras med kommunens invånarantal.

Vid beräkning av kommunens finansieringsandel sammanräknas alla de statsandelsgrunder till kommunerna som avses i 8 § 1—4 och 6 punkten och till det på så sätt erhållna beloppet adderas

1) för samkommuner och privata utbildningsanordnare de belopp som motsvarar statsandelsgrunderna och som beräknats enligt 7 § 1 mom.,

2) för statliga läroanstalter de belopp som motsvarar statsandelsgrunderna och som beräknats på basis av de med stöd av 16 § fastställda genomsnittliga beloppen för priserna per enhet för de funktioner som avses i 5 § 1 punkten, samt

3) på grund av kostnader som föranleds av anläggningsprojekt, tio procent av det belopp som fås när produkterna av antalet studerande i grundläggande yrkesutbildning och yrkeshögskolor samt de med stöd av 16 § fastställda genomsnittliga beloppen av priserna per enhet för grundläggande yrkesutbildning och yrkeshögskolor minskas med de årshyror som avses i 19 § 5 mom. och 20 § 5 mom. och som har fastställts som grund för beräkning av statsandelen.

Vid beräkning av kommunens finansieringsandel beaktas inte de elever som får förberedande undervisning för den grundläggande utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och inte heller, med undantag för elever som får grundläggande utbildning, studerande som inte har hemkommun i Finland enligt lagen om hemkommun eller som har sin hemkommun på Åland. Vid beräkning av kommunens finansieringsandel beaktas inte heller elever och studerande för vilka ordnas undervisning

utomlands med stöd av 7 § 1 mom. lagen om grundläggande utbildning och 3 § 1 mom. gymnasielagen.

Till kommunens finansieringsandel adderas årligen 33 mark per invånare i kommunen på basis av de kostnader som åsamkats staten på grund av stöd för skolresor för studerande i gymnasier och yrkesutbildning och finansiering av yrkesinriktad tilläggsutbildning samt 597 mark per invånare i kommunen på basis av de minskningar i statsandelarna som gjorts i syfte att balansera den offentliga ekonomin.

10 §

Kommunens finansieringsandel av driftskostnader för kulturverksamhet och grundläggande konstundervisning

Kommunens finansieringsandel av driftskostnaderna för kulturverksamhet och grundläggande konstundervisning är 63 procent av det belopp som fås när alla kommuners sammanlagda statsandelsgrunder enligt 8 § 5 och 7 punkten divideras med invånarantalet i landet och det på så sätt erhållna beloppet multipliceras med kommunens invånarantal.

11 §

Finansiering av särskilda yrkesläroanstalters driftskostnader

Till en utbildningsanordnare beviljas finansiering för en särskild yrkesläroanstalt till det belopp som fås när det antal undervisningstimmar eller studieveckor som fastställts för utbildningsanordnaren som grund för beräkning av statsandelen multipliceras med det pris per enhet som bestäms per undervisningstimme eller studievecka.

12 §

Finansiering av läroavtalsutbildningens driftskostnader

För driftskostnader inom grundläggande yrkesutbildning och yrkesinriktad tilläggsutbildning som ordnas i form av läroavtalsutbildning beviljas utbildningsanordnaren finansiering till det belopp som fås när antalet studerande som får nämnda utbildning multipliceras med de pris per enhet som beräknats särskilt för grundläggande yrkesutbild-

ning och särskilt för yrkesinriktad tilläggsutbildning.

13 §

Statsandel för driftskostnader inom den grundläggande konstundervisningen

Samkommuner, privata sammanslutningar och stiftelser beviljas statsandel för driftskostnaderna inom den grundläggande konstundervisningen till 57 procent av det belopp som fås när det antal undervisningstimmar som fastställts för utbildningsanordnaren för nämnda utbildning som grund för beräkning av statsandelen multipliceras med det pris per enhet som bestämts per undervisningstimme.

En kommun som med stöd av 11 § 3 mom. lagen om grundläggande konstundervisning har beviljats rätt att få statsandel enligt antalet undervisningstimmar, beviljas statsandel, utöver vad som bestäms i 6, 8 och 10 §, så som bestäms i 1 mom.

14 §

Statsandel för driftskostnader som gäller idrottsverksamhet och ungdomsarbete

Kommunen beviljas statsandel för idrottsverksamhetens driftskostnader till 37 procent av det belopp som fås när kommunens invånarantal multipliceras med det pris per enhet som bestämts per invånare för idrottsverksamhet.

Kommunen beviljas statsandel för ungdomsarbetets driftskostnader till 37 procent av det belopp som fås när antalet invånare under 29 år i kommunen multipliceras med det pris per enhet som bestämts per invånare för ungdomsarbete.

15 §

Statsandel för driftskostnader som gäller museer, teatrar och orkestrar

Huvudmannen för ett museum, en teater och en orkester beviljas statsandel för de driftskostnader som föranleds av nämnda funktioner till 37 procent av det belopp som fås när det antal kalkylerade årsverken som fastställts för huvudmannen i fråga om ett museum, en teater och en orkester multipliceras med det pris per enhet som bestämts

per årsverke för verksamheten i fråga.

3 kap.

Priser per enhet för undervisningsverksamhet

16 §

Genomsnittliga belopp för priserna per enhet

Statsrådet skall årligen fastställa genomsnittliga belopp för de priser per enhet som läggs till grund för finansieringen för det följande finansåret så som bestäms i 3 § 1—3 punkten samt 4, 5 och 15 § lagen om statsandelar till kommunerna. Om fastställande av genomsnittliga belopp för priserna per enhet det år som avses i 6 § lagen om statsandelar till kommunerna gäller dessutom vad som bestäms i 6 § 3 mom. lagen om statsandelar till kommunerna.

Priserna per enhet bestäms av vederbörande ministerium. De priser per enhet som avses i detta kapitel bestäms med undantag för de priser per enhet som avses i 18 § 5 mom., 19 § 7 mom., sista meningen i 20 § 4 mom., 21 § 1 mom. och 22 § så att de belopp som beräknats enligt priserna per enhet och som läggs till grund för finansieringen sammanlagt motsvarar de belopp som beräknas på basis av de genomsnittliga beloppen för priserna per enhet.

17 §

Priserna per enhet för grundläggande utbildning

Priserna per enhet per elev i grundläggande utbildning skall beräknas varannat år på basis av de riksomfattande totalkostnader som alla utbildningsanordnare har haft för den grundläggande utbildningen under året före det då priserna per enhet bestäms. Till kostnaderna hänförs dock inte utgifter för undervisning som ordnats utomlands. När priserna per enhet beräknas skall 60 procent av de elever som fyllt 18 år beaktas.

Priserna per enhet för kommunerna graderas, enligt vad som bestäms genom förordning, enligt strukturen på kommunens skolor, antalet elever som får sådan specialundervisning som avses i 17 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning och kommu-

nens befolkningstäthet. I svenskspråkiga och tvåspråkiga kommuner höjs priserna per enhet med tio procent i fråga om elever som deltar i svenskspråkig undervisning och i kommuner på samernas hembygdsområde med motsvarande procenttal i fråga om elever som deltar i undervisning på samiska. I sådana skärgårdskommuner där över hälften av invånarna saknar fast trafikförbindelse till fastlandet, höjs priset per enhet med 20 procent. I övriga skärgårdskommuner höjs priset per enhet med tio procent. Vederbörande ministerium kan dessutom av särskilda skäl höja det pris per enhet som beräknats så som bestäms i detta moment.

Priset per enhet för samkommuner beräknas på samma sätt som för kommuner. Vid beräkning av priset per enhet beaktas befolkningstätheten och karaktären av skärgårdskommun så som bestäms genom förordning.

Priset per enhet för en privat anordnare av grundläggande utbildning är 90 procent av priset per enhet i den kommun där undervisningen huvudsakligen ordnas. Priset per enhet är dock detsamma som priset per enhet för den kommun där undervisningen huvudsakligen ordnas, om utbildningsanordnaren den 31 juli 1998 har drivit en läroanstalt som givit grundläggande utbildning eller motsvarande undervisning. I fråga om undervisning som ordnas utomlands bestäms priset per enhet genom att det genomsnittliga belopp för priserna per enhet som fastställts för grundläggande utbildning enligt 16 § graderas enligt vad som bestäms genom förordning och ministeriet föreskriver med stöd av förordningen. Ministeriet kan dessutom på basis av en särskild utbildningsuppgift som ålagts utbildningsanordnaren eller av andra särskilda skäl höja det pris per enhet som beräknats så som bestäms i detta moment.

Priserna per enhet bestäms så att de belopp som fås när priserna per enhet multipliceras med antalet elever som får grundläggande utbildning, sammanlagt motsvarar de riksomfattande totalkostnader som avses i 1 mom.

Under andra år än de som nämns i 1 mom. beräknas priserna per enhet så som bestäms i denna paragraf, dock på basis av de totalkostnader som utretts vid beräkning av priserna per enhet för det år som avses i 1 mom.

I fråga om elever som fyllt 18 år är priset

per enhet 60 procent av det pris per enhet per elev som bestämts för utbildningsanordnaren i fråga. Om det inte har fastställts något pris per enhet för utbildningsanordnaren för den grundläggande utbildningen, är priset per enhet 60 procent av priset per enhet i den kommun där undervisningen huvudsakligen ordnas. Ministeriet kan dessutom höja priset per enhet på basis av en särskild utbildningsuppgift som ålagts utbildningsanordnaren eller av andra särskilda skäl.

Närmare bestämmelser om beräkning av priserna per enhet utfärdas genom förordning.

18 §

Priserna per enhet för gymnasier

Priserna per enhet per studerande i gymnasierna skall beräknas vartannat år på basis av de riksomfattande totalkostnader som alla utbildningsanordnare har haft för gymnasieutbildningen under året före det då priset per enhet bestäms. När priserna per enhet beräknas skall 60 procent av antalet sådana studerande som inlett studierna efter det de fyllt 18 år beaktas.

Priserna per enhet för kommuner och samkommuner graderas på basis av antalet studerande enligt vad som bestäms genom förordning. Priset per enhet för en privat utbildningsanordnare är detsamma som priset per enhet i den kommun där utbildningen huvudsakligen ordnas. Om kommunen inte ordnar gymnasieutbildning, beräknas priset per enhet för en privat anordnare av gymnasieutbildning på samma sätt som priset per enhet för kommunen. Vederbörande ministerium kan dessutom höja priset per enhet på basis av en särskild utbildningsuppgift som ålagts utbildningsanordnaren eller av andra särskilda skäl.

Priserna per enhet bestäms så att de belopp som fås när de för utbildningsanordnarna beräknade priserna per enhet multipliceras med utbildningsanordnarnas studerandantal, sammanlagt motsvarar de riksomfattande totalkostnader som avses i 1 mom.

Under andra år än de som nämns i 1 mom. beräknas priserna per enhet så som bestäms i denna paragraf, dock på basis av de totalkostnader som utretts vid beräkning av priserna per enhet för det år som avses i 1 mom.

Om en studerande har inlett studierna efter

det att han fyllt 18 år är priset per enhet 50 procent av det pris per enhet per studerande som bestämts för utbildningsanordnaren i fråga.

Närmare bestämmelser om beräkning av priserna per enhet utfärdas genom förordning.

19 §

Priserna per enhet för yrkesutbildning

Priserna per enhet per studerande i yrkesutbildning skall beräknas vartannat år för varje utbildningsområde genom att de riksomfattande totalkostnader som alla anordnare av yrkesutbildning har haft för utbildningen inom respektive utbildningsområde under året före det då priset per enhet bestäms divideras med det totala antalet studerande som fått utbildning på utbildningsområdet i fråga nämnda år. När priserna per enhet beräknas beaktas dock inte kostnader för läroavtalsutbildning och inte heller studerande som får denna utbildning. Om det inte är möjligt att utreda kostnaderna för utbildningen på utbildningsområdet, bestäms priset per enhet på basis av de uppskattade kostnaderna för utbildningsområdet i fråga.

Priserna per enhet graderas enligt vad som bestäms genom förordning, på basis av specialundervisning och andra faktorer som väsentligt inverkar på kostnaderna för utbildningen. Priset per enhet höjs i fråga om studerande som åtnjuter inkvarteringsförmån med ett belopp som beräknas så som bestäms genom förordning. Vederbörande ministerium kan dessutom höja priset per enhet på basis av en särskild utbildningsuppgift som ålagts utbildningsanordnaren eller av andra särskilda skäl.

Priserna per enhet bestäms så att de belopp som fås när de enligt utbildningsområde beräknade priserna per enhet multipliceras med antalet studerande på respektive utbildningsområde, sammanlagt motsvarar de riksomfattande totalkostnader enligt utbildningsområde som avses i 1 mom.

När en utbildningsanordnare ordnar utbildning på två eller flera sådana utbildningsområden som avses i 1 mom., bestäms priset per enhet för utbildningsanordnaren enligt ett med antalet studerande vägt medeltal som beräknats på basis av antalet studerande på de olika utbildningsområdena och de priser per enhet som avses i 1 mom.

Om utbildningen med beaktande av verksamhetens omfattning i väsentlig utsträckning ordnas i hyrda lokaler, kan det pris per enhet som bestämts för utbildningsanordnaren höjas med ett belopp som räknas ut genom att den årshyra som ministeriet fastställt som grund för beräkning av statsandelen divideras med antalet studerande i yrkesutbildning som utbildningsanordnaren står för. Hyror enligt detta moment skall inte beaktas när de riksomfattande totalkostnader som avses i 1 mom. räknas ut.

Under andra år än de som nämns i 1 mom. beräknas priserna per enhet så som bestäms i denna paragraf, dock på basis av de totalkostnader som utretts vid beräkning av priserna per enhet för det år som avses i 1 mom.

Utän hinder av vad som bestäms ovan i denna paragraf är priset per enhet för grundläggande yrkesutbildning som ordnas i form av läroavtalsutbildning 80 procent och för yrkesinriktad tilläggsutbildning som ordnas i form av läroavtalsutbildning 45 procent av det genomsnittliga belopp för priserna per enhet som fastställts för yrkesutbildning med stöd av 16 §. Priserna per enhet höjs i specialundervisning enligt vad som bestäms genom förordning.

20 §

Priserna per enhet för yrkeshögskolor

Priserna per enhet per studerande i yrkeshögskolor skall beräknas vartannat år per yrkeshögskoleexamen genom att de riksomfattande totalkostnaderna för utbildning som leder till en yrkeshögskoleexamen vid alla yrkeshögskolor under året före det år då priset per enhet bestäms divideras med det totala antalet studerande som avlägger denna examen nämnda år. Om det inte är möjligt att utreda kostnaderna för utbildning som leder till examen, beräknas priset per enhet på basis av de totalkostnader som orsakats av examina inom utbildningsområdet i fråga.

Priserna per enhet kan graderas enligt vad som bestäms genom förordning så att de väsentliga skillnaderna i kostnaderna för utbildningsprogram som leder till examen och för andra undervisningsarrangemang beaktas. Vederbörande ministerium kan dessutom av särskilda skäl höja priset per enhet.

Priserna per enhet bestäms så att de belopp som fås när de enligt examen beräkna-

de priserna per enhet multipliceras med antalet studerande som avlägger respektive examen, sammanlagt motsvarar de riksomfattande totalkostnader enligt examen som avses i 1 mom.

När det i en yrkeshögskola ordnas utbildning som leder till två eller flera sådana examina som avses i 1 mom. bestäms priset per enhet för yrkeshögskolan enligt ett med antalet studerande vägt medeltal som beräknats på basis av antalet studerande som avlägger olika examina och de priser per enhet som avses i 1 mom. Priset per enhet för yrkesinriktade specialiseringsstudier är detsamma som priset per enhet för yrkeshögskolan.

Om utbildningen med beaktande av verksamhetens omfattning i väsentlig utsträckning ordnas i hyrda lokaler, kan det pris per enhet som bestämts för yrkeshögskolan höjas med ett belopp som räknas ut genom att den årshyra som ministeriet fastställt som grund för beräkning av statsandelen divideras med antalet studerande vid yrkeshögskolan. Hyror enligt detta moment skall inte beaktas när de riksomfattande totalkostnader som avses i 1 mom. räknas ut.

Under andra år än de som nämns i 1 mom. beräknas priserna per enhet så som bestäms i denna paragraf, dock på basis av de totalkostnader som utretts vid beräkning av priserna per enhet för det år som avses i 1 mom.

21 §

Priserna per enhet för grundläggande konstundervisning

Vederbörande ministerium fastställer årligen det pris per enhet per kommuninvånare för grundläggande konstundervisning som avses i 8 § 5 punkten inom ramen för statsbudgeten.

De priser per enhet för grundläggande konstundervisning som avses i 13 § skall beräknas vartannat år enligt konstområde genom att de riksomfattande totalkostnader som orsakats av undervisningen på respektive konstområde under året före det då priset per enhet bestäms divideras med det totala antal undervisningstimmar som hållits året före det då priset per enhet bestäms. Om det inte är möjligt att utreda kostnaderna för undervisningen inom ett konstområde eller antalet hållna undervisningstimmar,

bestäms priset per enhet på basis av de uppskattade kostnaderna och antalet uppskattade undervisningstimmar på konstområdet i fråga. Under andra år beräknas priserna per enhet på basis av de priser per enhet som bestämts för det föregående året.

22 §

Priserna per enhet för särskilda yrkesläroanstalter

Vederbörande ministerium fastställer årligen priserna per enhet per undervisningstimme eller studievecka för särskilda yrkesläroanstalter enligt priserna per enhet för det föregående året justerade till den beräknade kostnadsnivån det år då priset per enhet tillämpas. På basis av faktorer som väsentligt påverkar kostnaderna för utbildningen graderas priserna per enhet så som bestäms genom förordning.

23 §

Kostnader som inte beaktas vid beräkningen av priser per enhet

Som driftskostnader för grundläggande utbildning, gymnasier, yrkesutbildning, yrkeshögskolor och grundläggande konstundervisning anses inte

1) kostnader för anläggningsprojekt som avses i denna lag och kostnader för förvärv eller hyrning av markområden,

2) kostnader för ordnande av skolskjuts för studerande, med undantag för grundläggande utbildning,

3) kostnader för skötsel av lån eller kalkylerade räntor och avskrivningar,

4) kostnader för vilka lagstadgad statsfinansiering beviljas särskilt,

5) avgifter till den som ordnar verksamhet enligt de lagar som nämns i 1 § och enligt lagen om fritt bildningsarbete (/), om de kostnader som anordnarna haft för den verksamhet som utgör grund för avgifterna beaktas när priserna per enhet räknas ut,

6) kostnader för avgiftsbelagd service för den som ordnar verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 §, samt

7) andra förvaltningskostnader än sådana som direkt hänförs till verksamhet som ordnas enligt de lagar som nämns i 1 §.

4 kap.

Priser per enhet för kulturverksamhet

24 §

Priserna per enhet för bibliotek

Priserna per enhet för bibliotek skall beräknas vartannat år för kommuner med olika bosättningsstruktur så att de kostnader som kommunerna inom respektive kategori har haft för biblioteken under året före det då priset per enhet bestäms divideras med dessa kommuners invånarantal. Vid beräkningen av priserna per enhet skall de kostnader som avses i 23 § inte beaktas.

I fråga om bestämmandet av priset per enhet för bibliotek gäller dessutom vad som bestäms i 16 §.

25 §

Priset per enhet för kulturverksamhet

Vederbörande ministerium skall årligen inom ramen för statsbudgeten fastställa priset per enhet per kommuninvånare för kulturverksamhet.

26 §

Priset per enhet för idrottsverksamhet

Vederbörande ministerium skall årligen inom ramen för statsbudgeten fastställa priset per enhet per kommuninvånare för idrottsverksamhet.

27 §

Priset per enhet för ungdomsarbete

Vederbörande ministerium skall årligen inom ramen för statsbudgeten fastställa priset per enhet för ungdomsarbete för varje kommuninvånare som inte har fyllt 29 år.

28 §

Priset per enhet för museer

Vederbörande ministerium skall såsom pris per enhet för museer fastställa det för föregående år för museernas kalkylerade årsverken fastställda priset per enhet, justerat en-

ligt de beräknade förändringarna i kostnadsnivån och de förändringar i verksamheten som statens åtgärder föranleder.

29 §

Priset per enhet för orkestrar

Vederbörande ministerium skall såsom pris per enhet för orkestrar fastställa det för föregående år för orkestrarnas kalkylerade årsverken fastställda priset per enhet, justerat enligt de beräknade förändringarna i kostnadsnivån och de förändringar i verksamheten som statens åtgärder föranleder.

30 §

Priset per enhet för teatrar

Vederbörande ministerium skall årligen inom ramen för statsbudgeten fastställa priset per enhet per kalkylerat årsverke för teatrarna.

5 kap.

Statsandel och statsunderstöd för anläggningsprojekt

31 §

Anläggningsprojekt

Med anläggningsprojekt avses byggande, förvärv, grundlig reparation eller motsvarande åtgärder i fråga om lokaler som utgör en funktionell helhet samt anskaffning av lösegendom i samband med sådana åtgärder, om åtgärdens beräknade totalkostnader uppgår till minst det belopp som statsrådet fastställt.

Förvärv av markområden skall inte betraktas som anläggningsprojekt. Som anläggningsprojekt betraktas dock förvärv av gårdsbruksenheter och övningsskog för yrkesutbildning och yrkeshögskolor.

Anskaffning av annan lösegendom än sådan som avses i 1 mom. betraktas inte som anläggningsprojekt. Som anläggningsprojekt betraktas dock på de villkor som anges i 1 mom. anskaffning av apparater för yrkesutbildning och yrkeshögskolor samt anskaffning av biblioteksbussar och biblioteksbåtar.

Som ett anläggningsprojekt kan också betraktas en åtgärd som nämns i 1—3 mom.,

om de beräknade kostnaderna för den underskrider det belopp som statsrådet fastställt och om finansieringen av projektet med hänsyn till invånarantalet och den ekonomiska ställningen i kommunen eller i samkommunens medlemskommuner skulle bli synnerligen betungande för kommunen eller samkommunen. Detsamma gäller i tillämpliga delar anläggningsprojekt i fråga om privata utbildningsanordnare eller anordnare av annan verksamhet och den statsandel som beviljas för detta.

32 §

Den kalkylerade statsandelsgrunden för anläggningsprojekt

När lokaler byggs eller förvärvas skall såsom statsandelsgrund användas den för projektet i enlighet med 36 § fastställda storleken multiplicerad med det fastställda priset per enhet för respektive lokal.

I samband med projekt som avser grundlig reparation av lokaler eller motsvarande åtgärder skall såsom statsandelsgrund användas det belopp som statsbidragsmyndigheten har fastställt för projektet på basis av de beräknade kostnaderna för det. Har för projektet i något annat fall inte fastställts något pris per enhet, skall statsbidragsmyndigheten på motsvarande sätt fastställa det belopp som läggs till grund för statsandelen.

De belopp som avses i 1 och 2 mom. skall justeras i överensstämmelse med prisnivån vid den tidpunkt då projektet inleds.

33 §

Skalan för statsandelar för anläggningsprojekt

För anläggningsprojekt beviljas i statsandel 25—50 procent av den kalkylerade statsandelsgrund som avses i 32 §. Statsandelen bestäms på basis av den enligt 7 lagen om statsandelar till kommunerna per invånare i kommunen beräknade utjämnade kalkylerade skatteinkomsten (*utjämnad skatteinkomst*). Kommunen får i statsandel 50 procent, om dess utjämnade skatteinkomst ligger på utjämningsgränsen. Om den utjämnade skatteinkomsten överskrider utjämningsgränsen, bestäms statsandelen så att varje från utjämningsgränsen beräknad tillväxt av den utjämnade skatteinkomsten med minst en procent

minskar statsandelen med en procentenhet till dess statsandelen är 25 procent. Statsandelsprocenten för anläggningsprojekt bestäms på basis av den utjämnade skatteinkomst som bestämts för det år då statsandelen beviljas.

I fråga om två eller flera kommuners gemensamma eller en samkommuns anläggningsprojekt beviljas statsandelen för varje kommuns andel enligt denna kommuns statsandelsprocent.

Statsandelen för en privat utbildningsanordnares anläggningsprojekt bestäms enligt statsandelsprocenten i den kommun där projektet finns.

Utän hinder av 1 mom. kan statsbidragsmyndigheten bevilja ett anläggningsprojekt som genomförs inom yrkesinriktad specialundervisning högst 70 procent av det belopp som avses i 32 § i statsandel.

34 §

Fastställande av priser per enhet

Vederbörande ministerium fastställer varje år priserna per enhet för anläggningsprojekt. Priset per enhet fastställs i mark per kvadratmeter eller någon annan måttenhet.

Priserna per enhet skall inkludera kostnaderna för alla de åtgärder som behövs för att lokalerna skall kunna tas i bruk, såsom kostnader för planering av byggandet, iståndsättning av området, kommunaltekniska och andra motsvarande arbeten samt ändamålsenlig utrustning av lokalerna. I priserna per enhet skall dock inte inkluderas kostnaderna för markförvärv.

Priserna per enhet skall basera sig på de genomsnittliga kostnaderna för genomförda byggnadsprojekt. Om det finns väsentliga regionala skillnader i byggnadskostnaderna, kan priserna per enhet fastställas enligt kostnadsnivån på respektive område. När priserna per enhet fastställs skall det uppges vilken tidpunkts kostnadsnivå de motsvarar.

35 §

Projektplan

Över anläggningsprojekt skall uppgöras en projektplan som tillställs statsbidragsmyndigheten. Projektplanen skall innehålla en allmän beskrivning av projektet, en utredning om behovet att genomföra projektet

och om när det kan genomföras samt en kostnadskalkyl. Planen skall specificera de lokaler som projektet omfattar (*rumsprogram*).

36 §

Fastställande av anläggningsprojekts omfattning

Om statsbidragsmyndigheten anser att ett anläggningsprojekt behövs och att det finns statsekonomiska förutsättningar att finansiera det, skall statsbidragsmyndigheten på basis av den projektplan som nämns i 35 § fastställa i vilken omfattning anläggningsprojektet berättigar till statsandel.

37 §

Genomförande av anläggningsprojekt

Anläggningsprojekt skall påbörjas det år då det statsandelsbeslut som avses i 45 § har fattats eller året därpå.

Statsbidragsmyndigheten kan av särskilda skäl på ansökan besluta att ett anläggningsprojekt får påbörjas innan statsandelsbeslutet har fattats.

38 §

Projektredovisning

Den som har fått statsandel skall inom sex månader efter att projektet har genomförts tillställa statsbidragsmyndigheten en redovisning över omfattningen och kostnaderna.

Statsandelstagaren skall dessutom månaden efter den då byggnadsarbetena inleddes tillställa statsbidragsmyndigheten en på entreprenadavtalen baserad redovisning över kostnaderna för byggandet, totalrenoveringen, reparationen eller motsvarande åtgärder. Vad detta moment bestämmer skall dock inte tillämpas på sådana byggnadsarbeten som statsandelstagaren huvudsakligen utfört såsom eget arbete.

39 §

Statsunderstöd för anläggningsprojekt

Om statsunderstöd enligt någon av de la-

gar som nämns i 1 § kan beviljas för ett anläggningsprojekt gäller i fråga om projektet i tillämpliga delar vad som bestäms i 31, 35, 38, 40, 41, 45, och 49 §. I stället för att fastställa omfattningen av anläggningsprojektet bestämmer statsbidragsmyndigheten till vilket belopp statsunderstöd högst beviljas.

Statsbidragsmyndigheten beslutar om utbetalningen av statsunderstödet.

Om beviljande, användning, utbetalning och tillsyn över användningen av statsunderstöd gäller dessutom vad som bestäms särskilt.

40 §

Finansieringsplan för anläggningsprojekt

Vederbörande ministerium uppgör varje år i samband med beredningen av statsbudgeten för de följande fyra åren en riksomfattande finansieringsplan för anläggningsprojekt som gäller undervisnings- och kulturverksamhet. Finansieringsplanen inkluderar de anläggningsprojekt som skall genomföras under planeringsperioden, i ordningsföljd kalenderårsvis samt en beräkning av de projektkostnader som berättigar till statsandel och av statsandelarna.

För finansieringsplanen för anläggningsprojekten skall länsstyrelsen på basis av förslag som inkommit från utbildningsanordnare och andra anordnare av verksamhet enligt de lagar som nämns i 1 § göra upp en förteckning över de anläggningsprojekt som det är meningen att genomföra inom länet. Projekten antecknas i förteckningen i skyndsamt ordning enligt länsstyrelsens prövning. Uppgifterna för förteckningen skall årligen tillställas länsstyrelsen senast vid den tidpunkt som ministeriet bestämt.

41 §

Gemensamma anläggningsprojekt

Vid genomförandet av ett för flera förvaltningsområden gemensamt anläggningsprojekt skall de behöriga statsbidragsmyndigheterna vidta behövliga åtgärder för att projektet i sin helhet skall kunna inledas samma år.

6 kap.

Särskilda statsunderstöd

42 §

Extra statsunderstöd samt statsunderstöd för försöksverksamhet, specialuppgifter och inledande av verksamhet

En privat utbildningsanordnare eller en anordnare av annan verksamhet enligt de lagar som nämns i 1 § kan beviljas extra statsunderstöd för anläggningsprojekt och driftskostnader inom ramen för anslag som anvisats för ändamålet i statsbudgeten.

För försök som syftar till att utveckla verksamhet enligt de lagar som nämns i 1 §, för behövliga specialuppgifter i samband med verksamheten och för inledande av verksamheten kan statsunderstöd beviljas inom ramen för anslag som anvisats för ändamålet i statsbudgeten.

43 §

Statsunderstöd för lärarutbildning och utbildning som ordnas såsom avgiftsbelagd service

Huvudmannen för en yrkeshögskola beviljas årligen statsunderstöd för lärarutbildning. Statsunderstöden skall sammanlagt ungefär motsvara de totala kostnaderna för lärarutbildningen.

En anordnare av yrkesutbildning som med stöd av den utbildningsuppgift som ålagts den ordnar yrkesutbildning i form av avgiftsbelagd service, kan årligen för nämnda verksamhet beviljas statsunderstöd enligt de grunder statsrådet fastställer.

7 kap.

Särskilda bestämmelser

44 §

Beräkning av antalet elever och studerande

Finansieringen för finansåret beräknas enligt det genomsnittliga antalet elever och studerande under året före finansåret. Dessutom kan sådana uppskattade ändringar i antalet elever och studerande beaktas som orsakas av lag eller förordning, en föreskrift

eller ett beslut av en statlig myndighet som grundar sig på lag eller förordning eller av statsbudgeten. Vid beräkning av priserna per enhet tillämpas dock, enligt vad som bestäms genom förordning, antalet elever och studerande under hösten året före finansåret.

Utän hinder av 1 mom. beräknas finansieringen när verksamheten inleds enligt det uppskattade antalet elever och studerande.

Om beräkning av de elev- och studerandantal som skall användas vid bestämmandet av finansieringen bestäms närmare genom förordning.

45 §

Beviljande och justering av finansiering

Statsbidragsmyndigheten beviljar utan ansökan kommunen eller någon annan anordnare av verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 § den statsandel som avses i 6 och 13—15 § samt den finansiering för driftskostnader som avses i 7, 11 och 12 § så som bestäms i 16 § 2 mom. lagen om statsandelar till kommunerna.

Statsbidragsmyndigheten justerar före utgången av finansåret den finansiering som beviljats enligt 1 mom. så att den överensstämmer med det genomsnittliga antalet elever och studerande under finansåret.

Statsbidragsmyndigheten skall, om något annat inte bestäms särskilt, på ansökan bevilja en anordnare av verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 § statsandel för anläggningsprojekt.

46 §

Utbetalning av finansiering för driftskostnader

Statsbidragsmyndigheten betalar den finansiering för driftskostnader som avses i 45 § 1 mom. till kommunen eller någon annan anordnare av verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 § så som bestäms i 17 § 1 mom. lagen om statsandelar till kommunerna.

Belopp enligt de justeringar som avses i 45 § 2 mom. betalas till statsandelstagaren eller uppbärs till staten före utgången av februari det år som följer efter finansåret.

Till den finansiering som betalas till anordnare av yrkesutbildning adderas på ba-

sis av kostnader för anläggningsprojekt ett belopp som är 4,3 procent av det belopp som fås när produkten av utbildningsanordnarens studerandeantal och det genomsnittliga belopp för priserna per enhet som fastställts för yrkesutbildning med stöd av 16 § minskas med den årshyra som fastställts för utbildningsanordnaren med stöd av 19 § 5 mom. som grund för beräkning av statsandelen. Det belopp som skall adderas till finansieringen till huvudmannen för en yrkeshögskola beräknas på motsvarande sätt på basis av antalet studerande, det genomsnittliga belopp för priserna per enhet som fastställts för yrkeshögskolorna med stöd av 16 § och den årshyra som fastställts för yrkeshögskolan med stöd av 20 § 5 mom. som grund för beräkning av statsandelen.

I den statsandel som betalas till kommunen beaktas de belopp som skall betalas till kommunen eller de belopp som kommunen skall betala enligt 17 § 2 mom. och 31 § 4 mom. lagen om statsandelar till kommunerna.

Om den statsandelsgrund för kommunen om vilken bestäms i 8 § och till vilken adderats det belopp enligt 3 mom. som beräknats på basis av kostnader för anläggningsprojekt, den statsandel som beviljas kommunen med stöd av 12—15 § och de belopp som skall betalas till kommunen med stöd av 4 mom., är mindre än de belopp som beräknats enligt 9 och 10 §, skall kommunen betala skillnaden till staten i två poster, den första posten före utgången av juli under finansåret och den andra posten före utgången av februari det år som följer efter finansåret.

Om den statsandel som enligt denna lag beviljats kommunen för driftskostnader och till vilken adderats det belopp enligt 3 mom. som beräknats på basis av kostnader för anläggningsprojekt, är mindre än de belopp som enligt 17 § 2 mom. och 31 § 4 mom. lagen om statsandelar till kommunerna skall dras av från den, skall kommunen betala skillnaden till staten på de tidpunkter om vilka bestäms i 5 mom.

47 §

Utbetalning av statsandel för anläggningsprojekt

Statsandelen för ett anläggningsprojekt skall, om inte statsbidragsmyndigheten med

stöd av 2 mom. beslutar något annat, betalas till kommunen eller någon annan anordnare av verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 § i lika stora månatliga poster under den tid projektet beräknas pågå. Den första posten skall betalas ut månaden efter den då meddelandet om att projektet inletts har inkommit. Om projektet i ett fall som avses i 37 § 2 mom. har inletts innan beslut om statsandel har fattats, skall den första posten betalas ut under den månad som följer efter att statsandel beviljades.

Statsandelen för ett anläggningsprojekt kan också betalas under sju år i lika stora årliga poster räknat från ingången av kalenderåret efter det då projektet slutfördes. Varje årlig post betalas före utgången av mars och den ökas med en på den obetalad delen av statsandelen beräknad årlig ränta som motsvarar Finlands Banks grundränta och som räknas från den dag då den första årliga posten har betalats. Den som ansöker om statsandel skall meddela om sitt samtycke till att statsandelen betalas på det sätt som avses i detta moment.

48 §

Fastställande av antalet prestationer som används vid beräkning av finansieringen

Vederbörande ministerium fastställer årligen inom ramen för statsbudgeten det antal undervisningstimmar, studieveckor och årsverken som skall läggas till grund för finansieringen för det följande finansåret.

49 §

Återbetalning av statsandelar för anläggningsprojekt

Det kan bestämmas att den del av det gängse värdet av anskaffad egendom som svarar mot den statsandel som har erhållits för ett anläggningsprojekt helt eller delvis skall återbetalas till staten, om egendomen överläts till någon annan, om verksamheten avslutas eller om egendomens användning varaktigt ändras så att egendomen inte kommer att användas för någon annan verksamhet som berättigar till statsandel. Det skall inte bestämmas om återbetalning om det förflutit över 30 år sedan statsandelen beviljades.

Om egendom för vilken statsandel har er-

hållits förstörts eller skadas, kan det bestämmas att en mot statsandelen svarande del av försäkringsersättning eller någon annan ersättning helt eller delvis skall betalas till staten eller dras av från statsandelen för ett nytt anläggningsprojekt.

Om återbetalningsskyldigheten och avdrag för ersättningar beslutar vederbörande ministerium. Den som får statsandel skall inom sex månader underrätta ministeriet om sådana förändringar som avses i 1 och 2 mom. Om det senare framgår att något meddelande inte gjorts inom utsatt tid, skall en mot statsandelen svarande del av egendomens gängse värde betalas till staten med en årlig ränta som bestäms i enlighet med 4 § 3 mom. räntelagen (633/1982), om inte ministeriet av särskilda skäl beslutar något annat.

50 §

Betalningsandelen för hemkommunen för en elev som får grundläggande utbildning på sjukhus eller i skolhem

Den kommun som under vårdtiden enligt lagen om hemkommun är hemkommun för en elev som får i 4 § 3 mom. lagen om grundläggande utbildning avsedd sjukhusundervisning är skyldig att för eleven till den kommun där sjukhuset är beläget betala en betalningsandel, som fås genom att antalet vård dagar multipliceras med de genomsnittliga faktiska årskostnader som den kommun där sjukhuset är beläget har haft för undervisningen per vård dag. Från betalningsandelen avdras det belopp enligt statsandelsgrunden som räknats ut för den kommun där sjukhuset är beläget per elev som får sjukhusundervisning.

Den kommun som under den tid undervisningen pågår enligt lagen om hemkommun är hemkommun för en elev som får i 29 § barnskyddslagen (683/1983) avsedd grundläggande utbildning i skolhem är skyldig att för eleven till den som ordnar skolhemsundervisningen betala en betalningsandel, som fås genom att de arbetsdagar vid skolan under vilka eleven meddelats undervisning multipliceras med de genomsnittliga faktiska årskostnader som utbildningsanordnaren har haft för undervisningen per arbetsdag. Från betalningsandelen avdras det belopp enligt statsandelsgrunden som räknats ut för utbildningsanordnaren per elev som får skolhemsundervisning. Om utbildningen ordnas

av staten, avdras från betalningsandelen det genomsnittliga belopp för priserna per enhet som fastställts för grundläggande utbildning med stöd av 16 §.

Om betalningsandelen för elevens hemkommun kan avtalas på annat sätt än vad som bestäms ovan i denna paragraf.

51 §

Avgifter för stödavgifter i anslutning till specialundervisningen

Vederbörande ministerium beslutar om de avgifter som skall uppbäras för sådana stödavgifter i anslutning till specialundervisningen som avses i 39 § lagen om grundläggande utbildning, enligt vad som bestäms om offentlighetsrättsliga prestationer i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

52 §

Betalning som inte erläggs eller återkrävs

En betalning som understiger 10 000 mark och som baserar sig på ett beslut som fattats med stöd av denna lag skall inte erläggas eller återkrävas.

53 §

Statsbidragsmyndighet

Statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller sådana driftskostnader och anläggningsprojekt som avses i denna lag är vederbörande ministerium.

Genom förordning kan föreskrivas att också någon annan myndighet än den som avses i 1 mom. skall vara statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller statsunderstöd.

54 §

Skyldighet att lämna upplysningar

Kommunerna och samkommunerna skall enligt vad vederbörande ministerium bestämmer tillstålla statsbidragsmyndigheten de upplysningar baserade på budgeten, ekonomiplanen, bokslutet och verksamhetsberättelsen samt övriga upplysningar om kostnaderna och verksamhetens omfattning som behövs för att bestämma finansiering enligt denna lag. Privata anordnare av verksamhet

enligt någon av de lagar som nämns i 1 § skall tillstålla statsbidragsmyndigheten motsvarande uppgifter.

55 §

Förhandlingsförfarande

Innan vederbörande ministerium lägger fram sitt förslag till de anslag för statsandelar för driftskostnader som skall tas in i följande finansårs statsbudget skall ministeriet förhandla om priserna per enhet så som bestäms i 14 § 1 mom. lagen om statsandelar till kommunerna.

Ministeriet skall också förhandla med kommunernas centralorganisation om vilka upplysningar som skall anses vara behövliga för att bestämma och fastställa priserna per enhet samt för att bestämma statsandelarna samt om hur dessa upplysningar skall tillställas statsbidragsmyndigheten.

56 §

Rättelseförfarande och ändringssökande

I ett beslut som har givits med stöd av denna lag eller med stöd av en sådan bestämmelse i lagen om statsandelar till kommunerna vilken det hänvisas till i denna lag kan rättelse yrkas eller ändring sökas så som bestäms om rättelseförfarande och ändringssökande i 21 och 22 § lagen om statsandelar till kommunerna. Rättelse kan dock inte yrkas och ändring inte sökas i ett beslut till den del det gäller antal elever och studerande som avses i 44 § 1 och 2 mom.

Vad som i de lagrum som nämns i 1 mom. föreskrivs om kommuner gäller i tillämpliga delar samkommuner och sådana privata anordnare av verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 mom. som får finansiering enligt denna lag.

57 §

Tillämpning av vissa bestämmelser i lagen om statsandelar till kommunerna

På finansiering som avses i denna lag skall dessutom tillämpas följande bestämmelser i lagen om statsandelar till kommunerna:

- 1) 18 § om betalning av utebliven förmån,
- 2) 19 § om återbetalning av grundlös för-

mån,

3) 20 § om när betalningsskyldigheten förfaller, samt

4) 24 § om vite.

Vad som i de lagrum som nämns i 1 mom. föreskrivs om kommuner gäller i tillämpliga delar samkommuner och sådana privata anordnare av verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 mom. som får finansiering enligt denna lag.

58 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

8 kap.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

59 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1998.

Genom denna lag upphävs lagen den 3 augusti 1992 om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (705/1992) jämte ändringar.

Lagen tillämpas första gången vid beviljande och betalning av finansiering för 1999. De finansieringsbestämmelser som gäller när denna lag träder i kraft tillämpas på finansieringen för 1998 och åren före det.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

60 §

Priset per enhet för en anordnare av gymnasieutbildning som fått en särskild uppgift

Vederbörande ministerium höjer utan ansökan priset per enhet för en anordnare av gymnasieutbildning, om priset per enhet för gymnasiets huvudman när denna lag träder i kraft har höjts på grund av en särskild uppgift som baserar sig på läroplanen.

61 §

Hyran och hyresvärdet

Om priset per enhet för en yrkesläroanstalt, specialyrkesläroanstalt, yrkeshögskola eller musikleäroanstalt som ordnar yrkesutbildning när denna lag träder i kraft har höjts på basis av de hyror som avses i 14 § 2 mom., 14 a § 2 mom. eller 16 § 2 mom. i den lag som nämns i 59 § 2 mom., skall den årshyra som fastställts av undervisningsministeriet för läroanstaltens huvudman som grund för beräkning av statsandelen och som tillämpas när denna lag träder i kraft kvarstå som sådan årshyra som avses i 19 § 5 mom. eller 20 § 5 mom. denna lag och som fastställts för utbildningsanordnaren som grund för beräkning av statsandelen.

Om priset per enhet för en läroanstalt när denna lag träder i kraft har höjts på basis av kapitalersättning på hyresvärdet för lokaler, betalas det belopp som fastställts som grund för höjningen av priset per enhet i sin helhet separat såsom finansiering till utbildningsanordnaren. Den finansiering som avses i detta moment betalas under tio års tid från ingången av det år som följer efter det då de lokaler som utgör grund för kapitalersättningen på hyresvärdet har skaffats eller byggts om. Om en del av lokalerna övergår till en annan utbildningsanordnare för verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 §, anvisas vardera utbildningsanordnaren en andel av nämnda belopp som de sinsemellan kommit överens om. Belopp som skall betalas med stöd av detta moment adderas till det belopp som beräknats enligt 9 § 2 mom. vid beräkning av kommunens finansieringsandel av driftskostnader som gäller undervisningsverksamhet och bibliotek.

62 §

Utgifter för skötsel av specialyrkesläroanstalters lån

Om priset per enhet för en specialyrkesläroanstalt när denna lag träder i kraft har höjts på basis av utgifter för skötsel av lån, skall till den utbildningsanordnare som fungerat som huvudman för specialyrkesläroanstalten årligen separat betalas ett belopp som motsvarar de kostnader som orsakats under året före det då priset per enhet be-

stäms för de lån som ligger till grund för höjningen av priset per enhet. Belopp som skall betalas med stöd av denna paragraf adderas till det belopp som beräknats enligt 9 § 2 mom. vid beräkning av kommunens finansieringsandel av driftskostnader som gäller undervisningsverksamhet och bibliotek.

63 §

Vissa obetalda statsandelar, statsunderstöd och statsbidrag

Statsandelar, statsunderstöd och statsbidrag som avses i 49 § 2 mom. i den lag som nämns i 59 § 2 mom. och som är obetalda när denna lag träder i kraft skall betalas till de utbildningsanordnare som fungerat som huvudmän för läroanstalterna enligt vad som bestäms i nämnda 49 § 2 mom.

64 §

Anläggningskostnader

På statsandel som har beviljats för anläggningsprojekt innan denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

Vad som bestäms i 49 § om återbetalning av statsandel som betalas för anläggningsprojekt skall tillämpas, om en i 49 § nämnd åtgärd har vidtagits eller skada inträffat efter ikraftträdandet.

65 §

De genomsnittliga beloppen för priserna per enhet och priserna per enhet 1999

De genomsnittliga belopp för priserna per enhet som avses i 16 § samt de priser per enhet som avses i 17 och 18—20 §, 21 § 2 mom. och 24 § beräknas för 1999 på basis av de faktiska totalkostnaderna för 1997 så att de statsandelsgrunder som beräknas på basis av antalet elever, studerande, undervisningstimmar och invånare 1997 och priserna per enhet för 1999, sammanlagt motsvarar de sammanlagda kalkylerade statsandelsgrunder för 1998 som beräknats enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (705/1992) för de funktio-

ner som avses i nämnda paragrafer, justerade med ändringen i kostnadsnivån.

66 §

Priserna per enhet för yrkesutbildning och yrkeshögskolor 1999 och 2000

I de genomsnittliga beloppen för priserna per enhet för yrkesutbildning och yrkeshögskolor under 1999 och 2000 beaktas utan hinder av 16 § de årliga kostnadsskillnader som orsakas av att de kostnader som ligger till grund för priserna per enhet för yrkeshögskolorna avviker från de kostnader, minskade med kostnaderna för studiesociala förmåner, som ligger till grund för de priser per enhet för yrkesutbildning som bestämts för anordnare av yrkesutbildning som deltar i yrkeshögskoleförsök.

Utän hinder av 19 § 4 mom. och 20 § 4 mom. bestäms priserna per enhet för yrkeshögskolorna och för den yrkesutbildning som utgör grund för en yrkeshögskola för finansåren 1999 och 2000 enligt det genomsnittliga uppskattade antalet studerande respektive finansår, om antalet studerande vid yrkeshögskolan eller i nämnda yrkesutbildning ändras under finansåret på grund av att en yrkeshögskola inrättas eller till följd av något annat beslut som gäller omfattningen på yrkeshögskolans verksamhet.

När yrkeshögskolornas priser per enhet bestäms för 1999 tillämpas utan hinder av 20 § som kalkyleringsgrund för priserna per enhet kostnaderna för utbildning som leder till yrkeshögskoleexamina vid yrkeshögskolor och temporära yrkeshögskolor med avdrag för kostnader för studiesociala förmåner för studerande i yrkesutbildning.

67 §

Priserna per enhet för särskilda yrkesläroanstalter 1999

De priser per enhet som fastställs för de särskilda yrkesläroanstalterna för 1999 är lika med de priser per enhet som fastställts för de särskilda yrkesläroanstalterna för 1998, justerade enligt den beräknade kostnadsnivån för 1999.

68 §

Priserna per enhet för museer och orkestrar 1999

De priser per enhet som fastställs för museer och orkestrar för 1999 är lika med de priser per enhet som fastställts för 1998, justerade enligt den beräknade kostnadsnivån för 1999.

Helsingfors den 23 maj 1997

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Undervisningsminister *Olli-Pekka Heinonen*